

Tartalom

IV Tájékoztatások

AZ EURÓPAI UNIÓ INTÉZMÉNYEITŐL, SZERVEITŐL, HIVATALAITÓL ÉS ÜGYNÖKSÉGEITŐL SZÁRMAZÓ
TÁJÉKOZTATÁSOK

Európai Bizottság

2021/C 437/01

A Bizottság közleménye – Tervek és projektek értékelése a Natura 2000 területekkel kapcsolatban –
Módszertani útmutató a 92/43/EGK élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (3) és (4) bekezdéséhez 1

IV

(Tájékoztatások)

AZ EURÓPAI UNIÓ INTÉZMÉNYEITŐL, SZERVEITŐL, HIVATALAITÓL ÉS
ÜGYNÖKSÉGEITŐL SZÁRMAZÓ TÁJÉKOZTATÁSOK

EURÓPAI BIZOTTSÁG

A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE

**Tervek és projektek értékelése a Natura 2000 területekkel kapcsolatban – Módszertani útmutató
a 92/43/EGK élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (3) és (4) bekezdéséhez**

(2021/C 437/01)

TARTALOM

	<i>Oldal</i>
1. BEVEZETÉS	3
1.1. A dokumentum célja és jellege	3
1.2. Felépítés	3
2. ÁLTALÁNOS MEGKÖZELÍTÉS ÉS ELVEK	4
2.1. A 6. cikk (3) és (4) bekezdése szerinti eljárás szakaszai	4
2.2. A döntéshozatal során alkalmazott megközelítés	5
3. A 6. CIKK (3) ÉS (4) BEKEZDÉSE SZERINTI MÓDSZERTAN	7
3.1. 1. szakasz: Előzetes értékelés	7
3.1.1. 1. lépés: Annak megállapítása, hogy a terv vagy projekt közvetlenül kapcsolódik-e vagy nélkülözhetetlen-e egy adott Natura 2000 terület kezeléséhez	8
3.1.2. 2. lépés: A terv vagy projekt, valamint hatástényezői leírása	9
3.1.3. 3. lépés: Annak meghatározása, hogy a terv vagy projekt mely Natura 2000 területeket érintheti	10
3.1.4. 4. lépés: Annak értékelése, hogy kizárhatók-e valószínűleg jelentős hatások, figyelembe véve az adott terület védelmével kapcsolatos célkitűzéseket	13
3.1.5. Következtetések: az előzetes értékelés eredménye alapján hozott döntés	15
3.2. 2. szakasz: Megfelelő vizsgálat	17
3.2.1. 1. lépés: Információgyűjtés a projektről és az érintett Natura 2000 területekről	18
3.2.2. 2. lépés: A terv vagy projekt által akár önmagában, akár más terv vagy projekt részeként gyakorolt hatások értékelése, figyelembe véve a terület védelmével kapcsolatos célkitűzéseket	23
3.2.3. 3. lépés: A terv vagy projekt által a Natura 2000 terület épségére gyakorolt hatások meghatározása	34
3.2.4. 4. lépés: Mérséklő intézkedések	36
3.2.5. A megfelelő vizsgálat következtetései	40
3.2.6. További megfontolások: konzultációk, a megfelelő vizsgálat minősége, az igazságszolgáltatáshoz való jog	42

3.3. 3. szakasz: A 6. cikk (4) bekezdése szerinti eljárás	46
3.3.1. 1. lépés: Alternatív megoldások vizsgálata	47
3.3.2. 2. lépés: A kiemelkedően fontos közérdeken alapuló kényszerítő indokok vizsgálata	53
3.3.3. 3. lépés: Kiegyenlítő intézkedések meghatározása, értékelése és elfogadása	55
a) A kiegyenlítő intézkedések fő típusai	55
b) A kiegyenlítő intézkedések és célok meghatározásának vezérelvei	57
c) A kiegyenlítés időzítése	59
d) A 6. cikk (4) bekezdése szerinti kiegyenlítő intézkedések értékelése és nyomon követése	59
e) A tervekre vonatkozó kiegyenlítő intézkedések meghatározása	61
4. STRATÉGIAI TERVEZÉS ÉS A TERVEK MEGFELELŐ VIZSGÁLATA	64
4.1. Stratégiai tervezés	64
4.2. A tervek megfelelő vizsgálata	64
4.3. Érzékenységi térkép	66
4.4. Konzultáció és párbeszéd a stratégiai tervezés során	70
5. KAPCSOLÓDÁSOK MÁS KÖRNYEZETI VIZSGÁLATI ELJÁRÁSOKHOZ: KHV, SKV, VÍZ-KERETIRÁNYELV	71
5.1. A környezeti vizsgálatok egyszerűsítése	71
5.2. Környezeti hatásvizsgálat, stratégiai környezeti vizsgálat és a megfelelő vizsgálat	71
5.2.1. A stratégiai környezeti vizsgálat/környezeti hatásvizsgálat, valamint a megfelelő vizsgálat egyszerűsítésének lehetőségei és előnyei	72
5.2.2. A megfelelő vizsgálat sajátosságai és eltérések az SKV/KHV eljárásoktól	73
5.2.3. Az SKV/KHV/megfelelő vizsgálat és a természetvédelmi irányelvek szigorú fajvédelmi rendelkezései közötti kapcsolat	74
5.3. A víz-keretirányelv 4. cikkének (7) bekezdése szerinti, az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (3) bekezdése szerinti eljárással összehangolt vagy egységesített vizsgálatok	75
6. FŐBB HIVATKOZÁSOK	77

MELLÉKLET

1. BEVEZETÉS

1.1. A dokumentum célja és jellege

E dokumentum célja, hogy módszertani útmutatást nyújtson az élőhelyvédelmi irányelv⁽¹⁾ 6. cikke (3) és (4) bekezdésének alkalmazásához. Az útmutató célja, hogy segítséget nyújtson a tagállamok és a tagjelölt országok hatóságainak és nemzeti ügynökségeinek, valamint a projektgazdáknak, tanácsadóknak, területkezelőknek, gyakorló szakembereknek és más érdekelt feleknek az e rendelkezésekből eredő kötelezettségek alkalmazásában. Ez a dokumentum az Európai Bizottság álláspontját ismerteti, és jogilag nem kötelező erejű; az uniós jog hitelt érdemlő értelmezése az Európai Unió Bírósága (EUB) kizárólagos hatáskörébe tartozik.

Az útmutatót az irányelvekkel és a nemzeti jogszabályokkal, valamint „A Natura 2000 területek kezelése: A 92/43/EGK élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének rendelkezései”⁽²⁾ (e dokumentumban a továbbiakban: a 6. cikk szerinti útmutató) című bizottsági közleményben – amely az élőhelyvédelmi irányelvben szereplő legfontosabb kifejezések és fogalmak értelmezésének kiindulópontja – megfogalmazott ajánlásokkal együtt kell értelmezni. A könnyebb olvashatóság érdekében ez az útmutató a 6. cikk szerinti útmutató vonatkozó részeit idézi.

A Bizottság emellett számos ágazatspecifikus útmutató dokumentumot fogadott el különböző szakpolitikai területekre vonatkozóan, mint például az energia – beleértve a megújuló energiaforrásokat –, a bányászat, a belvízi közlekedés, a kikötők és torkolatok fejlesztése, a mezőgazdaság és az erdészet⁽³⁾. Ezek a dokumentumok gyakran részletesebben elemzik a terv- vagy projektértékelések sajátosságait ezekben az ágazatokban. Ezért felhasználhatók ezen általános útmutató gyakorlati, ágazatspecifikus megfontolásokkal történő kiegészítésére.

Az eljárási autonómia elve értelmében az egyes tagállamok feladata annak eldöntése, hogy miként vezetik be az irányelvből eredő eljárási követelményeket. Az egyes tagállamok illetékes hatóságainak felelőssége a 6. cikk (3) és (4) bekezdése szerinti értékelésekben foglalt kulcsfontosságú döntések meghozatala. Ebben az útmutatóban az „értékelés” kifejezés azt a teljes folyamatot jelenti, amelynek során a terv- vagy projektgazda, a hatóságok, a természetvédelmi és egyéb ügynökségek, a nem kormányzati szervezetek és a nyilvánosság összegyűjtik az információkat, és azokat megfontolás és értékelés céljából az illetékes hatóság rendelkezésére bocsájtják.

Az illetékes hatóság ezután meghatározza az értékelés eredményét, és dönt arról, hogy jóváhagyja-e a tervet vagy projektet, és ha igen, milyen feltételek mellett. Ez a folyamat elismeri, hogy a 6. cikk (3) és (4) bekezdésében előírt értékelések megbízható információk és adatok több érdekelt fél általi összegyűjtésén, valamint a velük és a köztük folytatott konzultációkon alapulnak.

Ez a dokumentum az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (3) és (4) bekezdésére vonatkozó korábbi módszertani útmutató aktualizálása⁽⁴⁾ (5). Az útmutató az élőhelyvédelmi irányelv végrehajtása során szerzett tapasztalatokra és az EUB vonatkozó ítélezési gyakorlatára, továbbá az uniós iránymutatások és szakirodalom áttekintésére, esettanulmányok anyagaina, visszajelzésekre és javaslatokra épít az uniós tagállami hatóságokkal és érdekelt felekkel folytatott konzultációt követően. Jelen útmutató dokumentum elkészítéséhez segítséget nyújtott az ATECMA S.L. és az Adelphi Consult GmbH az Európai Bizottsággal kötött szerződés keretében⁽⁶⁾.

1.2. Felépítés

Ez a dokumentum három fő részből és egy mellékletből áll.

- Az első rész ismerteti az útmutató alapjául szolgáló általános megközelítést és elveket. Tartalmazza a 6. cikk szerinti útmutatóból származó folyamatábrát annak bemutatására, hogy a 6. cikk (3) és (4) bekezdése szerinti értékeléseket hogyan kell strukturálni, és hogy az értékelések különböző szakaszai hogyan kapcsolódnak a 6. cikk (3) és (4) bekezdésében foglalt követelményekhez.

(1) A Tanács 92/43/EGK irányelve a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelméről (HL L 206., 1992.7.22., 7. o.).

(2) Európai Bizottság, 2019. A Bizottság közleménye: „A Natura 2000 területek kezelése. Az élőhelyek védelméről szóló 92/43/EGK irányelv 6. cikkének rendelkezései” (2019/C 33/01), elérhető a következő internetcímen: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?qid=1555085968125&uri=CELEX:52019XC0125\(07\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?qid=1555085968125&uri=CELEX:52019XC0125(07))

(3) https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/guidance_en.htm

(4) Módszertani útmutató a 92/43/EGK élőhelyvédelmi irányelv 6. cikke (3) és (4) bekezdésének rendelkezéseihez, Európai Bizottság, 2002.

(5) Az útmutató aktualizálása a „Cselekvési terv a természetért, az emberekért és a gazdaságért” – COM(2017) 198 final, (1. intézkedés) – egyik elérendő eredménye.

(6) 07.0202/2017/770634/SER/ENV.D.3. sz. EU szolgáltatási szerződés műszaki és tudományos támogatás nyújtására a „Cselekvési terv a természetért, az emberekért és a gazdaságért” 1., 2. és 13. intézkedésének végrehajtásához kapcsolódóan.

- A következő rész tartalmazza a szakaszokra bontott fő módszertani útmutatót. Mindegyik szakasz módszereket és eszközöket, példákat és javaslatokat tartalmaz az értékelések elvégzésére vonatkozóan. Ezt az értékelés egyes szakaszaira vonatkozó ellenőrző listák, mátrixok és lépésenkénti utasítások használata támogatja. Meg kell azonban jegyezni, hogy ezek csupán szemléltetésül szolgálnak, és nem foglalják magukban az összes helyzetet.
- A harmadik rész a stratégiai tervezésről, különösen pedig a tervek értékelésére vonatkozó eljárásról szóló fejezetet tartalmaz. Ez a rész feltárja továbbá az uniós jogszabályok által előírt egyéb környezeti vizsgálatokkal való összefüggéseket.
- A melléklet példákat tartalmaz a 6. cikk (3) és (4) bekezdése szerinti eljárások végrehajtása során alkalmazható módszerekre, valamint további iránymutatásokra és eszközökre (pl. ellenőrző listák vagy formátumok).

2. ÁLTALÁNOS MEGKÖZELÍTÉS ÉS ELVEK

2.1. A 6. cikk (3) és (4) bekezdése szerinti eljárás szakaszai

A 6. cikk (3) és (4) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„(3) Figyelembe véve az adott természeti terület védelmével kapcsolatos célkitűzéseket, megfelelő vizsgálatot kell folytatni minden olyan terv vagy program hatásait illetően, amely nem kapcsolódik közvetlenül, illetve nem nélkülözhetetlen a természeti terület kezeléséhez, de akár önmagában, akár pedig más terv vagy program részeként valószínűleg jelentős hatással lesz arra. A természeti területre gyakorolt hatások vizsgálatának eredményét figyelembe véve, továbbá a (4) bekezdés rendelkezéseinek értelmében az illetékes nemzeti hatóságok csak azután hagyják jóvá az érintett tervet vagy programot, ha megbizonyosodtak arról, hogy az nem fogja hátrányosan befolyásolni az érintett természeti terület épségét, és miután – adott esetben – kikérték a lakosság véleményét is.

(4) Amennyiben a természeti területre gyakorolt hatások vizsgálatának kedvezőtlen eredménye ellenére valamely elsődlegesen fontos, társadalmi vagy gazdasági jellegű közösségi érdekre figyelemmel – alternatív megoldás hiányában – mégis végre kell hajtani egy tervet vagy programot, a tagállam minden szükséges kiegyenlítő intézkedést megtesz a Natura 2000 általános egységességének megóvása érdekében. A tagállam az elfogadott kiegyenlítő intézkedésekről értesíti a Bizottságot. Amennyiben az érintett természeti terület elsődleges fontosságú természetes élőhelytípust foglal magában és/vagy veszélyeztetett faj élőhelyeül szolgál, kizárólag az emberi egészséggel, a közbiztonsággal vagy a környezet szempontjából elsődlegesen fontos előnyökkel kapcsolatos, továbbá – a Bizottság véleménye szerint – a közérdek kényszerítő indokain alapuló szempontokat lehet érvényesíteni.”

A 6. cikk (3) és (4) bekezdése lépcsőzetes eljárást ír elő a Natura 2000 területekre várhatóan hatást gyakorló tervek vagy projektek értékeléséhez. Ez három fő szakaszból áll:

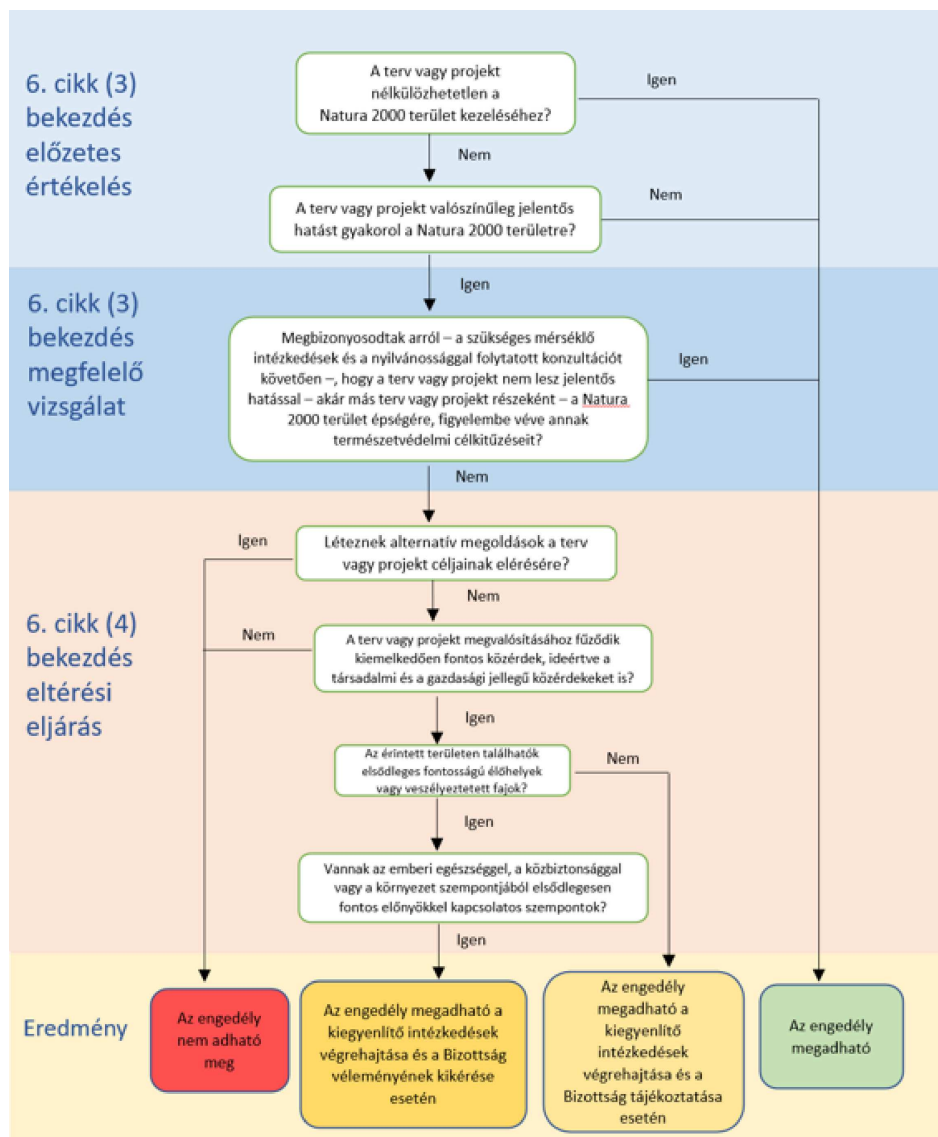
- **Első szakasz: előzetes értékelés.** Az eljárás első része egy előzetes értékelési szakasz („előszűrés”) annak eldöntésére, hogy a terv vagy projekt közvetlenül kapcsolódik-e vagy nélkülözhetetlen-e valamely Natura 2000 terület kezeléséhez, illetve amennyiben nem ez az eset áll fenn, hogy valószínűleg jelentős hatással lenne-e a területre ⁽⁷⁾ (akár önmagában, akár más terv vagy projekt részeként), figyelembe véve az adott természeti terület védelmével kapcsolatos célkitűzéseket. Az első szakaszt a 6. cikk (3) bekezdése első mondatának első része szabályozza.
- **Második szakasz: a megfelelő vizsgálat.** Amennyiben a valószínűleg jelentős hatások nem zárhatók ki, az eljárás következő szakaszában kerül sor annak az értékelésére, hogy a terv vagy projekt (akár önmagában, akár más terv vagy projekt részeként) milyen hatást gyakorol a terület természetvédelmi célkitűzéseire, valamint annak a megállapítására, hogy a terv vagy projekt érinti-e a Natura 2000 terület épségét, figyelembe véve a mérséklő intézkedéseket. A megfelelő vizsgálat megállapításainak fényében az illetékes hatóságok döntenek arról, hogy jóváhagyják-e a tervet vagy projektet. A második szakaszt a 6. cikk (3) bekezdése első mondatának második része, valamint a 6. cikk (3) bekezdésének második mondata szabályozza.
- **Harmadik szakasz: a 6. cikk (3) bekezdésétől való eltérés bizonyos feltételek fennállása esetén.** Az eljárás harmadik szakaszát a 6. cikk (4) bekezdése szabályozza. Ez csak abban az esetben jöhet számításba, ha a projektgazda úgy ítéli meg, hogy a tervet vagy projektet kiemelkedően fontos közérdeken alapuló kényszerítő indok miatt mindenképpen végre kell hajtani. Ez csak akkor lehetséges, ha nincs alternatív megoldás, a kiemelkedően fontos közérdeken alapuló kényszerítő okok kellően indokoltak, és megfelelő kiegyenlítő intézkedéseket fogadnak el a Natura 2000 általános egységességének megóvása érdekében.

⁽⁷⁾ A gyakorlatban előfordulhat, hogy több területet kell figyelembe venni.

Az eljárás minden egyes szakaszát befolyásolja az azt megelőző szakasz. A szakaszok sorrendje ezért elengedhetetlen a 6. cikk (3) és (4) bekezdésének helyes alkalmazásához. Az 1. ábra ennek az eljárásnak a folyamatábráját mutatja be.

1. ábra

Tervek és projektek értékelése a Natura 2000 területekkel kapcsolatban; a 6. cikk (3) és (4) bekezdése szerinti eljárás három szakasza

2.2. A döntéshozatal során alkalmazott megközelítés

Mint minden uniós környezetvédelmi jogszabály, az élőhelyvédelmi irányelv is az **elővigyázatosság elvé**n⁽⁸⁾ alapul, vagyis azon, hogy az intézkedés jelentős negatív hatására vonatkozó tudományos bizonyítékok hiánya nem használható fel az adott intézkedés jóváhagyásának igazolására. A 6. cikk (3) bekezdése szerinti eljárás tekintetében történő alkalmazás esetén az elővigyázatosság elve azt jelenti, hogy a terv vagy projekt engedélyezése előtt bizonyítani kell, hogy nincs a Natura 2000 területekre gyakorolt negatív hatás. Más szóval, ha bizonytalanság áll fenn a tekintetben, hogy lesznek-e negatív hatások, akkor a terv vagy projekt nem hagyható jóvá.

⁽⁸⁾ Az Európai Unió működéséről szóló szerződés 191. cikke.

A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a bizonyítási teher a terv- vagy projektgazdára hárul annak minden kétséget kizáró bizonyítása – illetve az illetékes hatóságra annak megerősítése – tekintetében, hogy:

- az 1. szakaszban (előzetes értékelés) – kizárhatók a valószínűleg jelentős hatások; vagy
- a 2. szakaszban (megfelelő vizsgálat) – kizárhatók a Natura 2000 területek épségére gyakorolt káros hatások.

Amennyiben az adott természeti terület épségére gyakorolt káros hatások biztosak vagy nem zárhatók ki, a terv vagy projekt a 6. cikk (4) bekezdése értelmében kivételes esetben még mindig engedélyezhető, azzal a feltétellel, hogy nincsenek alternatív megoldások, az kiemelkedően fontos közérdeken alapuló kényszerítő indok miatt szükséges, és a Natura 2000 hálózat általános egységességének védelme érdekében megfelelő kiegyenlítő intézkedéseket vezetnek be. Ilyen esetekben az elővigyázatosság elve is alkalmazható, különösen az alkalmazandó kiegyenlítő intézkedések mértékével kapcsolatban (lásd a 3.3.3. szakaszt).

Az élőhelyvédelmi irányelv kifejezetten hivatkozik „a természeti terület védelmével kapcsolatos célkitűzésekre” a 6. cikk (3) bekezdése alkalmazásának alapjaként. Az EUB a C-849/19. sz., Bizottság kontra Görögország ügyben hozott ítéletében megerősítette, hogy a védelmi célkitűzéseket hivatalosan meg kell határozni, és azoknak területspecifikusnak, a területen jelen lévő konkrét értékekre utalónak és pontosnak kell lenniük ⁽⁹⁾.

Ezen túlmenően a Bíróság több alkalommal megállapította, hogy a védelmi célok fényében kell meghatározni az adott terv vagy projekt védett természeti területre gyakorolt hatásai megfelelő vizsgálatának elvégzésére vonatkozó kötelezettség terjedelmét ⁽¹⁰⁾. Másként fogalmazva, az arra vonatkozó döntést, hogy a terv vagy projekt várhatóan jelentős hatást gyakorol-e valamely Natura 2000 területre, a terület védelmével kapcsolatos célkitűzésekre tekintettel kell meghozni (lásd az „Előzetes értékelés” című 3.1. szakaszt). **Ezért alapvető fontosságú, hogy valamennyi Natura 2000 terület vonatkozásában haladéktalanul meghatározzák a területspecifikus védelmi célkitűzéseket, és ezeket nyilvánosan hozzáférhetővé tegyék.**

Az alábbi 3.2.2. szakaszban kifejtettek szerint a területspecifikus védelmi célkitűzéseket minden olyan védett élőhelyre és fajra meg kell határozni, amely az adott területen jelentős számban megtalálható (vagyis a területre vonatkozó egységes úrlapon A, B vagy C értékelésű, de nem D értékelésű élőhelyekre és fajokra ⁽¹¹⁾). A védelmi célkitűzésekben meg kell állapítani az elérendő célokat a védett elemek védettségi állapotát meghatározó minden egyes jellemző vagy paraméter tekintetében.

Az értékeléseket felül kell vizsgálni – mind az előzetes értékelés, mind a megfelelő vizsgálat szakaszában –, ha a tervet vagy projektet az előkészítési folyamat során módosítják vagy továbbfejlesztik. Ha például az előzetes értékelés szakaszában nem zárható ki a jelentős hatások valószínűsége, a terv- vagy projektgazda dönthet úgy, hogy felülvizsgálja a terv vagy a projekt koncepcióját annak érdekében, hogy kizárja az esetleges jelentős hatások kockázatát. Ilyen esetekben szükség van a módosított terv vagy projekt ismételt szűrésére annak megállapítása érdekében, hogy továbbra is várható-e a területre gyakorolt jelentős hatás.

1. keretes írás

Döntéshozatal a megfelelő vizsgálat alapján

Az illetékes hatóságok feladata, hogy a terv vagy projekt által az érintett Natura 2000 területre gyakorolt hatások megfelelő vizsgálata során tett megállapítások fényében döntést hozzanak arról, hogy jóváhagyják-e a tervet vagy projektet, vagy sem. A jóváhagyás csak azt követően adható meg, hogy **meggyőződtek arról, hogy a javasolt terv vagy projekt nem lesz káros hatással a Natura 2000 terület épségére**. Ez az eset akkor áll fenn, ha tudományos szempontból, észszerűen mérlegelve, kétség nélkül megállapítható, hogy ilyen hatások nem következnek be ⁽¹²⁾.

Az elővigyázatosság elvének megfelelően tehát **a középpontban annak a bizonyítása áll, hogy káros hatások nem lépnek fel**, nem pedig annak a bizonyítása, hogy fellépnek ⁽¹³⁾. Következésképpen a megfelelő vizsgálatnak kellően részletesnek és megalapozottnak kell lennie ahhoz, hogy **az adott területre vonatkozó legújabb tudományos ismeretekre figyelemmel** bizonyítsa a kedvezőtlen hatások elmaradását ⁽¹⁴⁾.

Ugyanilyen szintű bizonyosságra van szükség, ha a döntést az előzetes értékelés szakaszában hozzák meg; ebben a szakaszban sem merülhet fel kétség észszerű mérlegelést követően azzal kapcsolatban, hogy ilyen hatások valószínűleg nem következnek be.

⁽⁹⁾ 58–59. pont.

⁽¹⁰⁾ 51. pont.

⁽¹¹⁾ Lásd ezen útmutató 3.1.3. szakaszában „A Natura 2000 területekre gyakorolt hatások azonosítására szolgáló források” című 4. keretes írást.

⁽¹²⁾ A C-127/02. sz. ügyben hozott ítélet 59. pontja.

⁽¹³⁾ A C-157/96. sz. ügyben hozott ítélet 63. pontja.

⁽¹⁴⁾ A C-127/02. sz. ügyben hozott ítélet 61. pontja.

3. A 6. CIKK (3) ÉS (4) BEKEZDÉSE SZERINTI MÓDSZERTAN

3.1. 1. szakasz: Előzetes értékelés

Ezen első szakasz során azt vizsgálják, hogy egy terv vagy projekt – akár önmagában, akár más terv vagy projekt részeként – **várhatóan jelentős hatást gyakorol-e** valamely Natura 2000 területre. Amennyiben a valószínűleg jelentős hatások nem zárhatók ki minden észszerű kétség nélkül, a tervet vagy projektet a 6. cikk (3) bekezdése szerinti teljes körű megfelelő vizsgálatnak kell alávetni.

A „terv” és a „projekt” fogalmát tágan kell értelmezni.

A **projekt** magában foglalhat építési, telepítési munkálatokat és a természeti környezetbe történő egyéb beavatkozásokat, beleértve a természeti erőforrások hasznosítását célzó rendszeres tevékenységeket is.

A 6. cikk (3) bekezdésének alkalmazásában a **terv** kifejezés jelentése szintén tág, kiterjed a földhasználati vagy területrendezési és az ágazati tervek (pl. közlekedés, energia, hulladékgazdálkodás, vízgazdálkodás, erdőgazdálkodás stb.).

Az irányelv sem a terv, sem a projekt szó alkalmazási körét nem korlátozza konkrét kategóriákra. A fő tényező az, hogy **egy adott Natura 2000 területre várhatóan jelentős hatást gyakorolnak-e vagy sem**.

További részletekért lásd a 6. cikk szerinti útmutató 4.4.1. és 4.4.2. szakaszát.

Az előzetes értékelés szakaszában az előszűrés általában alapulhat már meglévő információkon, többek között szakértői véleményeken (pl. illetékes környezetvédelmi hatóságok) vagy közzétett anyagokon (pl. élőhelytérképek vagy fajnyilvántartások), és nincs szükség részletes új adatok gyűjtésére. Ha azonban nem áll rendelkezésre elegendő információ, vagy elavult információk állnak rendelkezésre például arra vonatkozóan, hogy a terv vagy projekt által potenciálisan érintett területen jelen vannak-e védett élőhelyek és fajok, akkor szükség lehet további adatok gyűjtésére és elemzésére annak megállapítása érdekében, hogy várható-e jelentős hatások vagy sem. Ha nincsenek információk, akkor abból a feltételezésből kell kiindulni, hogy fennáll a jelentős hatások valószínűsége, és megfelelő vizsgálatra van szükség.

Az előszűrést korai szakaszban kell elvégezni, rendszerint a terv vagy projekt valamennyi részletének rögzítése előtt, például amikor a projekt helyszíne és általános jellege már ismert, de a tervezési folyamat még nem kezdődött meg. **A korai előszűrésnek** számos előnye van:

- Csökkentheti a késelem kockázatát, valamint a további költségeket a későbbiek során, amikor a tervet vagy projektet benyújtják a fejlesztés engedélyezésére.
- Lehetővé teszi a korai konzultációt és információcserét a terv- vagy projektgazdák, az illetékes hatóságok, valamint a releváns adatokkal és szakértelemmel rendelkező egyéb érdekelt felek között.
- Lehetővé teszi, hogy a terv- vagy projektgazda jobban felmérhesse a további szükséges lépéseket anélkül, hogy jelentős mennyiségű időt és pénzt kellene erre áldoznia.
- Lehetővé teszi az esetleges kockázatok azonosítását és előrejelzését mind a Natura 2000 területek, mint pedig maga a terv vagy projekt tekintetében, például azzal, hogy rámutat arra, hogy a károsodás kockázatának elkerülése érdekében szükség van alternatív helyszínre vagy koncepcióra a tervhez vagy projekthez, vagy pedig további adatgyűjtéssel az időben történő értékelés elősegítéséhez. Bár az eredeti terv kulcsfontosságú elemeinek egyértelműnek kell lenniük, lehetőséget kell biztosítani a terv vagy projekt kiigazítására is.

Ha már korai szakaszban sor kerül egy terv vagy projekt előzetes értékelésére, szükség lehet arra, hogy az előzetes értékelést felülvizsgálják egy későbbi szakaszban, amikor már több adat áll rendelkezésre a tervvel vagy projekttel kapcsolatban. Az előszűrés elemzés hatóköre a tervek és projektek esetében a fejlesztés mértékétől és a várható hatásoktól függően eltérő lehet.

Az elemzés négy lépésből áll:

1. annak megállapítása, hogy a terv vagy projekt közvetlenül kapcsolódik-e vagy nélkülözhetetlen-e egy adott Natura 2000 terület kezeléséhez;
2. a terv vagy projekt releváns elemeinek és várható hatásainak azonosítása;
3. annak meghatározása, hogy (esetleg) mely Natura 2000 területek lehetnek érintettek, figyelembe véve a terv vagy projekt potenciális hatásait, akár önmagában, akár más terv vagy projekt részeként;
4. annak értékelése, hogy kizárható-e a Natura 2000 területre várhatóan gyakorolt jelentős hatások, figyelembe véve az adott terület védelmével kapcsolatos célkitűzéseket.

A következő szakaszok részletesen bemutatják a négy lépés mindegyikét, valamint az előzetes értékelés kimenetelét és a kapcsolódó dokumentációt.

Az alábbi 1. táblázat az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (3) bekezdése szerinti előzetes értékelési és megfelelő vizsgálati szakaszok közötti főbb különbségeket mutatja be.

1. táblázat

Az előzetes értékelés és a megfelelő vizsgálat közötti különbségek

Előzetes értékelés	Megfelelő vizsgálat
Megállapítja, hogy a terv vagy projekt végrehajtása valószínűleg jelentős negatív hatást gyakorol-e valamely Natura 2000 területre, figyelembe véve az adott terület védelmével kapcsolatos célkitűzéseket.	Értékeli a Natura 2000 területre valószínűleg gyakorolt hatásokat, figyelembe véve a terület védelmével kapcsolatos célkitűzéseket, és felméri, hogy a terület épségére gyakorolt káros hatások bekövetkeznek-e vagy bekövetkezhetnek-e.
Ha a jelentős hatások bekövetkezése bizonyossággal nem zárható ki, a tervet vagy projektet megfelelő vizsgálatnak kell alávetni.	A terv vagy projekt csak akkor engedélyezhető, ha kizárható a Natura 2000 terület épségére gyakorolt káros hatások.
Jellemzően meglévő adatokon, a rendelkezésre álló ismereteken és tapasztalatokon, valamint szakértői véleményeken alapul.	Részletes vizsgálatot, gyakran helyszíni felméréseket, szakértői javaslatot igényel, valamint megkívánja a konkrét eset szakértői értékelését.
Mérséklő intézkedések nem vehetők figyelembe ⁽¹⁵⁾ .	Értékeli a káros hatások kiküszöbölésére vagy csökkentésére irányuló mérséklő intézkedéseket.

3.1.1. 1. lépés: Annak megállapítása, hogy a terv vagy projekt közvetlenül kapcsolódik-e vagy nélkülözhetetlen-e egy adott Natura 2000 terület kezeléséhez

E lépés során megállapításra kerül, hogy a terv vagy projekt kapcsolódik-e vagy nélkülözhetetlen-e a terület kezeléséhez, vagyis hozzájárul-e a terület védelmével kapcsolatos célkitűzések eléréséhez.

A „kezelés” kifejezés a terület természetvédelmi kezelésére utal, vagyis abban az értelemben értendő, mint ahogyan a 6. cikk (1) bekezdésében szerepel. Tehát ha egy tevékenység közvetlenül kapcsolódik és nélkülözhetetlen a természetvédelmi célkitűzések eléréséhez, az mentesül a vizsgálati kötelezettség alól.

A Natura 2000 területek természetvédelmi kezeléséhez közvetlenül kapcsolódó vagy nélkülözhetetlen terveket és projekteket általában ki kell zárni a 6. cikk (3) bekezdése rendelkezéseinek alkalmazási köréből, azonban a nem természetvédelmi összetevőiket szükséges lehet vizsgálni.

További részletekért lásd a 6. cikk szerinti útmutató 4.4.3. szakaszát.

A természetvédelmi kezelést is célul kitűző terv vagy projekt nem természetvédelmi összetevője esetén szükség lehet megfelelő vizsgálat elvégzésére. Ez vonatkozhat például olyan fakitermelésre, amely egy Natura 2000 területként kijelölt erdőre kidolgozott természetvédelmi intézkedési terv részét képezi. A tevékenységnek azt a részét, amely a terület természetvédelmi kezeléséhez nem nélkülözhetetlen, megfelelő vizsgálatnak kell alávetni ⁽¹⁶⁾.

Elképzelhető olyan körülmények is, amikor egy adott terület (célterület) kezeléséhez közvetlenül kapcsolódó vagy nélkülözhetetlen terv vagy projekt kedvezőtlen hatást gyakorolhat egy másik területre. Például egy adott célterület árvízkezelésének javítása érdekében a terv javaslatot tartalmazhat arra vonatkozóan, hogy egy másik területen olyan gátat építsenek, amely jelentősen káros hatással lehet az adott területre. Ezért a tervet vagy projektet a másik területre gyakorolt potenciálisan jelentős hatások tekintetében értékelésnek kell alávetni.

⁽¹⁵⁾ C-323/17. sz. ügy.

⁽¹⁶⁾ „A Natura 2000 és az erdők” című 2015. évi technikai jelentés (4.6. fejezet) példákat mutat be arra vonatkozóan, hogy hogyan kerülhetők el az erdőgazdálkodás és a Natura 2000 területek kezelése között az egymásnak ellentmondó célkitűzések: <http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/Final%20Guide%20N2000%20%20Forests%20Part%20II-Annexes.pdf>

Következésképpen a madárvédelmi és az élőhelyvédelmi irányelv értelmében a Natura 2000 területek kezeléséhez közvetlenül kapcsolódó vagy nélkülözhetetlen terveknek vagy projekteknek olyan terveknek vagy projekteknek kell lenniük, amelyek célja vagy amelyek hozzájárulnak ahhoz, hogy megőrizzék vagy adott esetben helyreállítsák az e területeken található védett élőhelyek és fajok kedvező védeltségi állapotát.

2. keretes írás

Példák kritériumokra, amelyek annak megállapítására szolgálnak, hogy egy terv vagy projekt közvetlenül kapcsolódik-e vagy nélkülözhetetlen-e adott Natura 2000 terület kezeléséhez

- A tervben vagy projektben előirányzott intézkedések szerepelnek az érintett Natura 2000 terület kezelési tervében, vagy azokat a terület, annak élőhelytípusai és fajai jó védeltségi helyzetének fenntartásához és (szükség esetén) helyreállításához szükséges egyéb törvényi, közigazgatási vagy szerződéses intézkedések részeként javasolják;
- a Natura 2000 terület kezeléséért felelős hivatalos szerv megalapozott nyilatkozata szerint a tevékenység közvetlenül kapcsolódik és nélkülözhetetlen a célterület kezeléséhez, és egyértelműen kapcsolódik a területen található élőhelytípusok vagy fajok védeltségi helyzetének fenntartásához vagy javításához.

3.1.2. 2. lépés: A terv vagy projekt, valamint hatástényezői leírása

A terv vagy projekt leírása során meg kell határozni kell minden olyan szempontot, amely akár önmagában, akár más terv vagy projekt részeként érintheti a Natura 2000 területet.

A projekt valamennyi szakaszát figyelembe kell venni, beleértve az építést, az üzemeltetést és a leszerelést is.

Tervek esetében össze kell gyűjteni és elemezni kell a terv keretében végzett tevékenységekre vonatkozó megfelelő részleteket annak megállapítása érdekében, hogy azok önmagukban vagy együttesen jelentős hatást gyakorolhatnak-e a Natura 2000 területekre, akár más tervek vagy projektek részeként is.

A 3. keretes írás tartalmazza a terv vagy projekt fő azonosítandó paramétereinek a felsorolását. Ezek az elemek csak tájékoztató jellegűek, és azokat az egyes eseteknek megfelelően ki kell igazítani vagy ki kell egészíteni. Egyes projektek vagy tervek esetében szükség lehet az építési, üzemeltetési és leszerelési szakasz paramétereinek külön-külön történő meghatározására.

3. keretes írás

Példák a terv vagy projekt előszűrés során figyelembe veendő elemeire

- Méret (pl. közvetlen területelvonással kapcsolatban);
- a teljes érintett terület, beleértve a közvetett hatások (pl. zaj, zavarosság, rezgés) által érintett területet;
- a környezet fizikai változásai (pl. a folyómedrek vagy más víztestek morfológiájának módosulása, az erdőtakaró sűrűségének változásai);
- a meglévő terhelés intenzitásának változásai (pl. a zaj, a szennyezés vagy a forgalom növekedése);
- erőforrásigények (pl. vízkivétel, ásványi nyersanyag-kitermelés);
- kibocsátások (pl. nitrogén-lerakódás) és hulladékok (és hogy azok lerakására a szárazföldön, a vízben vagy a levegőben kerül-e sor);
- szállítási követelmények (pl. bekötőutak);
- az építés, üzemeltetés, leszerelés stb. időtartama;
- időbeli szempontok (a terv vagy projekt különböző szakaszainak ütemezése);
- a Natura 2000 területektől és különösen az azok kijelölését megalapozó elemektől való távolság;
- kumulatív hatások más projektekkal és tervekkel.

3.1.3. 3. lépés: Annak meghatározása, hogy a terv vagy projekt mely Natura 2000 területeket érintheti

Az esetlegesen érintett Natura 2000 területek azonosítását a terv vagy projekt minden olyan vonatkozásának a figyelembevételével kell elvégezni, amely hatással lehet a terv vagy projekt által befolyásolt zónán belül elhelyezkedő Natura 2000 területekre. Ennek során figyelembe kell venni a természeti területeken jelentős számban jelen lévő, a kijelölést megalapozó valamennyi elemet (fajok, élőhelytípusok) és azokhoz kapcsolódó védelmi célkitűzéseket.

Különösen a következőket kell meghatározni:

- bármely olyan Natura 2000 terület, amely bármely szakaszban földrajzilag átfedésben van vagy határos a terv vagy projekt bármely tevékenységével vagy vonatkozásával;
- bármely olyan Natura 2000 terület, amely a terv vagy projekt által valószínűleg befolyásolt zónában található. A terv vagy projekt környezetében (vagy attól bizonyos távolságban) elhelyezkedő Natura 2000 területek, amelyeket a projekt egyes vonatkozásai – többek között a természeti erőforrások (pl. víz) használata, a különféle típusú hulladékok, anyagok vagy energia kibocsátása tekintetében – közvetett módon még érinthetnek;
- a terv vagy projekt környezetében (vagy attól bizonyos távolságban) elhelyezkedő Natura 2000 területek, amelyek a projekt területére potenciálisan behatoló állatfajoknak adnak otthont, és ahol ez később elhullást vagy más hatásokat okoz (pl. a táplálékszerzésre szolgáló területek elvesztése vagy az otthonterület csökkenése);
- azon Natura 2000 területek, amelyek összekapcsoltságát vagy ökológiai folytonosságát a terv vagy projekt befolyásolhatja.

Az értékelendő Natura 2000 területek kiterjedése, vagyis az az övezet, ahol a terv vagy projekt hatásai jelentkezhetnek, a terv vagy projekt jellegétől függ, valamint attól, hogy a hatások milyen távolságban következhetnek be. A folyók vagy a víztartó rétegek által táplált vizes élőhelyek mentén lefelé elhelyezkedő Natura 2000 területek esetében előfordulhat, hogy egy terv vagy projekt hatással lehet a vízáramokra, a halak vándorlására stb., akár nagy távolságban is. A szennyezőanyag-kibocsátás hatásai is nagy távolságra kiterjedhetnek.

Egyes projekteknek vagy terveknek, amelyek közvetlenül nem érintik a Natura 2000 területeket, még mindig jelentős hatásuk lehet az ilyen területekre, ha akadályozó hatást váltanak ki vagy gátolják az ökológiai összekapcsolódásokat. Ez történhet például akkor, ha a tervek hatással vannak a táj olyan jellegzetes elemeire, amelyek Natura 2000 területeket kötnek össze, vagy akadályozhatják a fajok mozgását, vagy megzavarhatják a folyami vagy erdei ökoszisztéma folytonosságát.

A terv vagy projekt Natura 2000 területekre gyakorolt lehetséges hatásainak azonosításához nem csupán az érintett területeket, hanem az ott jelentős számban megtalálható élőhelyeket és fajokat, valamint a területspecifikus védelmi célkitűzéseket is meg kell határozni.

A 4. keretes írás példákat sorol fel az e célból felhasználható adatforrásokra.

4. keretes írás

A Natura 2000 területekre gyakorolt hatások azonosítására szolgáló források

- A Natura 2000 hálózat adott területre vonatkozó egységes űrlapja;
- területspecifikus természetvédelmi célkitűzések (amelyeket a különleges természetmegőrzési területek kijelöléséről szóló aktusokban vagy a különleges madárvédelmi területek [kmt-k] besorolásáról szóló jogszabályokban, vagy a területkezelési tervben, vagy külön jogszabályban határoztak meg);
- területkezelési tervek (pl. amelyek meghatározzák a területen jelentkező terheléseket és veszélyeket);
- a releváns fajokra és élőhelytípusokra, azok elterjedésére a területen és annak környékén, védettségi helyzetére, az őket érintő terhelésekre és veszélyekre vonatkozó meglévő felmérések és megfigyelési adatok;
- a terület aktuális és múltbeli térképei;
- földhasználati és egyéb releváns meglévő tervek;
- meglévő területfelmérési anyag;
- meglévő hidrogeológiai adatok;
- az érintett anyagokra vonatkozó meglévő adatok (pl. nitrogén-lerakódás, a kibocsátott szennyvíz összetétele);

- hasonló projektek vagy tervek környezeti hatásvizsgálatai;
- a környezet állapotáról szóló vonatkozó jelentések;
- térképek és földrajzi információs rendszerek;
- a területre vonatkozó korábbi dokumentumok stb.

A Natura 2000 hálózat egységes űrlapján ⁽¹⁷⁾ megadott információk jelentik a kiindulópontot azon élőhelytípusok és fajok azonosításához, amelyek jelentős számban megtalálhatók a területen, és amelyeket a terv vagy projekt érinthet, valamint a területre gyakorolt bármely létező terhelés és hatás azonosításához. Egyéb területi szintű információk olyan forrásokból szerezhetők be, mint a Natura 2000 terület kezelési terve, az esetlegesen károsodást vagy minőségromlást okozó műveletek jegyzéke, a területen lévő élőhelyekre és fajokra vonatkozó nyomkövetési felmérések eredményei, valamint a Natura 2000 területen kívüli bioföldrajzi, nemzeti és helyi szintű források.

Fontos, hogy ezek az adatok és információk nyilvánosan hozzáférhetőek legyenek, például egy központi adatbázisban vagy a nemzeti vagy regionális hatóságok online portáljain és weboldalain, és rendszeresen frissítsék őket annak érdekében, hogy azokhoz minden érdekelt fél és hatóság könnyen hozzáférhessen.

5. keretes írás

Fő információforrások a Natura 2000 területek kijelölését megalapozó elemekre vonatkozóan

Minden Natura 2000 területre vonatkozóan **egységes űrlap** áll rendelkezésre. Az űrlap információkat tartalmaz a területen megtalálható, uniós védelem alatt álló fajokról és élőhelytípusokról, és átfogó értékelést nyújt az adott területen található egyes fajok vagy élőhelytípusok állapotáról (A-tól D-ig terjedő skálán értékelve). Információt nyújt a területről és a területen jelen lévő élőhelyek reprezentativitásáról és védettségi helyzetéről, valamint átfogó értékelést ad a terület értékéről az érintett természetes élőhelytípus megőrzése szempontjából. Információt nyújt a területen jelen lévő fajok populációiról, helyzetéről (ott élő, szaporodó, telelő, vándorló), valamint a terület értékéről az érintett fajok számára.

Az űrlap továbbá a területre vonatkozó háttér-információkat tartalmaz, többek között a következőket:

- a terület általános jellemzői, minősége és jelentősége,
- sebezhetőség (humán és egyéb hatások következtében a területre gyakorolt nyomás, valamint az élőhelyek és ökoszisztémák instabilitása),
- az emberi tevékenységekkel és a természeti folyamatokkal kapcsolatos hatások, amelyek akár kedvezően, akár kedvezőtlenül befolyásolhatják a terület védelmét és kezelését, valamint az érintett terület nagysága,
- a területért felelős vezető testület,
- a terület kezelésére vonatkozó tervek és gyakorlat, beleértve a hagyományos emberi tevékenységeket,
- a terület térképe.

Természetvédelmi intézkedések és kezelési tervek

A különleges természetmegőrzési területekre vonatkozóan a tagállamoknak olyan természetvédelmi intézkedéseket kell kidolgozniuk, amelyek megfelelnek az I. mellékletben szereplő természetes élőhelytípusok és a II. mellékletben szereplő fajok ökológiai szükségleteinek (az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (1) bekezdése). Ez szükség esetén kiterjedhet a kifejezetten az adott területekre kidolgozott vagy más fejlesztési tervek részeként képező kezelési tervek, és/vagy más törvényi, közigazgatási vagy szerződéses intézkedésekre.

Hasonlóképpen, a különleges madárvédelmi területekre is célzott védelmi intézkedéseknek kell irányulniuk. A Natura 2000 kezelési tervek – amennyiben rendelkezésre állnak – információkat szolgáltathatnak a terület védelmével kapcsolatos célkitűzésekről, a területen előforduló fajok és élőhelyek elhelyezkedéséről és helyzetéről, az őket fenyegető veszélyekről és a védettségi állapotuk javításához szükséges védelmi intézkedésekről. Mindez hasznos lehet az előzetes értékelés és a megfelelő vizsgálat során.

⁽¹⁷⁾ Lásd: Magyarázó megjegyzések a Natura 2000 területek adatszolgáltatási űrlapjáról szóló, 2011. július 11-i 2011/484/EU bizottsági végrehajtási határozatban (az egységes űrlapok meghatározásáról szóló határozat).

A Bizottság honlapja a „Natura 2000 Viewer” eszközön és a Natura 2000 nyilvános adatbázisán keresztül adatokat és térképeket szolgáltat az EU-ban található valamennyi Natura 2000 területről: http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/data/index_en.htm. A tagállamok többsége nyilvánosan hozzáférhető információkkal rendelkezik a Natura 2000 területekről és azok jellemzőiről. A földrajzi információs rendszerek szintén elősegíthetik a terv vagy projekt szempontjai és a Natura 2000 terület egyedi jellegzetességei közötti kapcsolat megértését.

Különböző országokban **gyakorlati eszközök és információs rendszerek** állnak rendelkezésre, amelyek segítséget nyújtanak a különböző típusú projektek és tervek Natura 2000 területekre gyakorolt lehetséges hatásainak azonosításához. A 6. keretes írás példákat mutat be ilyen eszközökre.

6. keretes írás

Példák a különböző típusú projektek és tervek Natura 2000 területekre gyakorolt lehetséges hatásainak azonosítására szolgáló információs rendszerekre

Németország

A Szövetségi Természetvédelmi Hivatal által létrehozott FFH-VP-Info információs rendszer szolgáltatja azokat az információkat, amelyek szükségesek szinte minden típusú projekt negatív hatásainak a felméréséhez. Ez a rendszer tartalmazza az egyes élőhelytípusokra és fajokra gyakorolt lehetséges hatások átfogó adatbázisát, amely felhasználható az előzetes értékelés és a megfelelő vizsgálat során. Részletes tájékoztatást nyújt a németországi természetvédelmi irányelvek alapján védelem alatt álló szinte valamennyi élőhely és faj vonatkozásában a hatástényezők érzékenységről és lehetséges hatásairól. Tartalmazza továbbá az élőhelytípusokra és fajokra gyakorolt egyes hatások súlyosságának/ relevanciájának értékelésére szolgáló ellenőrző listákat.

Lásd: <http://ffh-vp-info.de/FFHVP/Page.jsp>

Írország

Írországban GeoTool alkalmazás áll rendelkezésre az adatgyűjtési folyamat támogatására az 1. szakaszban (előzetes értékelés) és a 2. szakaszban (megfelelő vizsgálat). Ez az alkalmazás lehetővé teszi, hogy a felhasználó kiválasszon egy pontot a térképen, és rákeressen a ponttól adott távolságon belül található különleges természetmegőrzési területekre és különleges madárvédelmi területekre, amelyeket a felhasználó kiválaszthat a tervből vagy projektből származó lehetséges környezeti hatás szintjétől függően. A kiválasztott körzetben belül található minden egyes Natura 2000 területre vonatkozóan megadott információk tartalmazzák azon élőhelyek és fajok jegyzékét, amelyek a területek kijelölését indokolták, valamint egy linket az egyes területek természetvédelmi célkitűzéseikhez.

Lásd: <https://gis.epa.ie/EPAMaps/AAGeoTool>

Hollandia

A holland kormány kidolgozott egy olyan eszközt, amellyel a kezdeti szakaszban gyorsan elvégezhető a projekt potenciális hatásainak értékelése. Ez az eszköz leírja azokat az eljárási lépéseket, amelyeket meg kell tenni, ha a Natura 2000 területekre vagy a védett fajokra gyakorolt hatások értékelése az engedélyezési eljárás részét képezi. Segít azonosítani az egyes fajokra és élőhelytípusokra gyakorolt lehetséges hatásokat, és tájékoztatást nyújt a fajok és élőhelytípusok különböző tevékenységekkel szembeni érzékenységéről.

Lásd: www.natura2000.nl (a „routeplanner beschermde natuur” és az „effectenindicator Natura 2000-gebieden” menüpontban)

Belgium

A levegőből történő lerakódások okozta elsavasodás és eutrofizáció (például nitrogénoxidok és ammónia lerakódása az intenzív mezőgazdasághoz, az ipari fűtési és energetikai folyamatokhoz és a mobilitáshoz kapcsolódóan) értékelése céljából Belgium interaktív online alkalmazást biztosít az első előszűrés elvégzéséhez. Ez egy gyors kiolvasó eszköz a lehetséges hatások azonosítására. Ha a kiolvasón zöld fény jelenik meg, nem várható káros hatás. Ha az eszköz piros fénnel világít, előfordulhat olyan káros hatás, amelyet érdemes alaposabban megvizsgálni megfelelő vizsgálat elvégzésével.

Lásd: <https://www.milieuinfo.be/voortoets/>

Az előzetes értékelést és a megfelelő vizsgálatot támogató információkkal és gyakorlati eszközökkel kapcsolatos további részletek ezen útmutató mellékletében találhatók (1.1. szakasz).

3.1.4. 4. lépés: Annak értékelése, hogy kizárhatók-e valószínűleg jelentős hatások, figyelembe véve az adott terület védelmével kapcsolatos célkitűzéseket

Az előzetes értékelési szakasz következő lépése az előző lépésben azonosított hatások valószínűségének és potenciális jelentőségének értékelése, figyelembe véve a más tervekkel vagy projektekkel együtt jelentkező potenciális kumulatív hatásokat.

A jelentős hatások valószínűségének értékelése

Ebben az összefüggésben valószínűleg jelentős hatás minden olyan hatás, amely észszerűen előre jelezhető egy terv vagy projekt következményeként, amely negatívan és jelentősen befolyásolná a Natura 2000 területen jelentős számban megtalálható élőhelyekre és fajokra vonatkozóan megállapított természetvédelmi célkitűzéseket. Ez származhat a helyszínen vagy azon kívül végzett tevékenységekből, illetve jelentkezik más tervek vagy projektek részeként.

Itt emlékeztetni kell arra, hogy amennyiben a valószínűleg jelentős hatások nem zárhatók ki minden kétség nélkül, a tervet vagy projektet a 6. cikk (3) bekezdése szerinti teljes körű megfelelő vizsgálatnak kell alávetni (a lehetséges hatások értékelésére vonatkozó további részletekért lásd a 3.2.2.b. szakaszt).

A hatások jelentősége olyan tényezőkön múlik, mint a hatások hordereje, típusa, kiterjedése, időtartama, intenzitása, időzítése, valószínűsége, kumulatív hatások, valamint az érintett élőhelyek és fajok sebezhetősége.

A 7. keretes írás példákat sorol fel az e hatások jelentőségének számszerűsítésére szolgáló mutatókra.

7. keretes írás	
Példák a jelentőségre vonatkozó mutatókra	
Hatás típusa	A jelentőségre vonatkozó mutató
Élőhely elvesztése	Az elvesztett élőhely hektárban, az elvesztett élőhely százalékos aránya
Károsodás	Az a terület (abszolút értékben és százalékban kifejezve), ahol a faj vagy az élőhely védettségi helyzetének meghatározásához használt jellemzők romlottak, valamint az egyes tulajdonságok romlásának a mértéke
Megzavarás	A zavaró tényező intenzitásának foka, időtartama vagy állandósága, a szaporodási helyektől való távolsága
Szétaprózódás	Változás az eredeti és a kívánt állapothoz képest (pl. egy nagy terület helyett több kisebb élőhely kialakulása, a peremhatásnak kitett élőhely hektárban)
Közvetett hatások:	A terület más veszélyeknek való kitettségének foka (idegenhonos inváziós fajok, emberi és állati behatolás, további fejlesztések)

A hatások jelentőségének értékelésére szolgáló információforrások közé tartoznak az olyan hasonló műveletekből származó adatok, amelyek hasonló védettségi helyzetű kijelölt elemekkel vagy hasonló természetvédelmi célkitűzésekkel rendelkező területeket érintenek, valamint a rendelkezésre álló adatokon alapuló szakértői vélemények. Mivel azonban az egyes esetek szükség szerint eltérőek, figyelembe kell venni a helyi körülményeket. Az értékelést ezért mindig eseti alapon kell elvégezni.

Amint az az útmutató 6. cikkében megállapításra kerül, előfordulhat, hogy ami az egyik terület szempontjából jelentős lehet, az egy másik terület szempontjából esetleg nem bír jelentőséggel. Például 100 négyzetméter élőhely elvesztése jelentősnek mondható egy ritka orchideáknak otthont adó kisebb területen, míg hasonló veszteség egy tágas sztyeppes területen jelentéktelen lehet, ha a terület természetvédelmi célkitűzéseire nincs hatással.

Tervek esetén – az adott terv különböző szempontjainak és összetevőinek meghatározási szintjétől és részletességétől függően – ebben a szakaszban nehéz lehet felmérni az egyes területekre gyakorolt összes lehetséges hatás horderejét és jelentőségét. Mindazonáltal a Natura 2000 területre gyakorolt jelentős hatások **valószínűsége** még mindig értékelhető például a terv vagy projekt típusa és az általa potenciálisan befolyásolt zóna alapján.

Ezért tervek esetén az előzetes értékelést kellő óvatossággal (minden kétséget kizárva) és az elővigyázatosság elvére tekintettel kell elvégezni annak elkerülése érdekében, hogy elvesse a Natura 2000 területre esetlegesen hatást gyakorló összetevőket vagy tevékenységeket és kizárják azokat a megfelelő vizsgálat során végzett további ellenőrzésből.

A 6. cikk (3) bekezdése szerinti eljárás végrehajtása során a **mérséklő intézkedések** értékelése tekintetében ⁽¹⁸⁾ a Bíróság megállapította, hogy „annak meghatározásakor, hogy szükség van-e a későbbiekben valamely terv vagy projekt érintett területre gyakorolt hatásainak a megfelelő vizsgálatára, az előzetes értékelés szakaszában nem vehetők figyelembe az említett terv vagy projekt e területre gyakorolt káros hatásainak elkerülésére vagy csökkentésére irányuló intézkedések” (C-323/17. sz. ügy).

Előfordul azonban, hogy a projektgazdák úgy tudják megtervezni a projekteket, hogy már a kezdetektől elkerüljék vagy minimalizálják a lehetséges hatásokat. Ez megvalósítható a rendelkezésre álló legjobb technológiák felhasználásával vagy megelőző intézkedések alkalmazásával, ideértve például az ágazatspecifikus szabályozásokban, a Natura 2000 kezelési tervekben vagy a területrendezési/övezeti tervekben előírt kötelező érvényű intézkedéseket (pl. „tiltott” övezetek).

A projekt ilyen általános összetevőit figyelembe lehet venni az előzetes értékelés során, ellentétben azokkal a terv- vagy projektspecifikus mérséklő intézkedésekkel, amelyek ebben szakaszban nem mérlegelhetők. Ezeket az összetevőket egyértelműen meg kell határozni a projekt leírásában. Egyedi mérséklő intézkedések, pl. zöldhidak építése, amelyek lehetővé teszik olyan fajok vándorlását, amelyek védelmére az adott területet kijelölték – különösen, ha azokat az illetékes hatóság írja elő – csak a 3.2.5. pontban leírt megfelelő vizsgálat során mérlegelhetők.

Más tervekkel és projektekkel együtt jelentkező lehetséges kumulatív hatások értékelése

Az előszűrés során értékelni kell a terv vagy projekt potenciálisan jelentős hatásainak valószínűségét, *akár önmagában, akár más terv vagy projekt részeként*. Az ilyen **kumulatív hatások** értékelése gyakran kevésbé részletes az előszűrés szakaszában, mint a megfelelő vizsgálat során. Ugyanakkor továbbra is szükség van minden olyan egyéb terv vagy projekt azonosítására, amely a szóban forgó tervvel vagy projekttel együtt kumulatív hatásokat válthat ki.

Az „összevont” előszűréshez meg kell határozni azokat az egyéb terveket és projekteket, amelyek potenciálisan hatást gyakorolhatnak ugyanazokra a Natura 2000 területekre, majd értékelni kell, hogy azok a vizsgált tervvel vagy projekttel együtt mennyire képesek jelentős hatást kiváltani. Ha az ilyen elemzés során nem sikerül végleges következtetéseket levonni, meg kell határozni legalább azokat az egyéb releváns terveket és projekteket, amelyeket a megfelelő vizsgálat során részletesebben ellenőrizni kell.

A kumulatív hatások értékelése az előzetes értékelés szakaszában

Az egyenként alacsony szintű hatások sorozata együttesen jelentős hatást eredményezhet. A valószínűleg jelentős hatások meghatározásakor számításba kell venni más terveket és/vagy projekteket is, hogy az adott terv vagy projekt vizsgálata során az azokkal együttes kumulatív hatásokat is értékelni lehessen.

Az összevont olyan egyéb terveket vagy projekteket érint, amelyek már **lezárultak, jóváhagyást nyertek, de még nem zárultak le, vagy amelyeket javasoltak** (azaz jóváhagyási vagy engedélyezési kérelmet nyújtottak be rájuk). Emellett fontos megjegyezni, hogy a kumulatív hatások vizsgálata **nem korlátozódik** az ugyanazon tevékenységi ágazatba tartozó **hasonló tervek vagy projektek vizsgálatára**. A vizsgálat során figyelembe kell venni mindenfajta tervet vagy projektet, amely a mérlegelés alatt álló tervvel vagy projekttel együtt jelentős hatást gyakorolhat.

Hasonlóképpen, a vizsgálatnak a kumulatív hatásokat nemcsak projektekre vagy csak tervek nézve kell mérlegelnie, hanem **projektekre és tervekre közösen is (és megfordítva)**. Például egy nagyobb autópálya építését jelentő új projekt lehet, hogy önmagában nem érinti hátrányosan a területet, de egy ugyanarra a területre korábban már jóváhagyott lakásépítési fejlesztéssel együtt nézve ezek hatása már elég jelentős lehet ahhoz, hogy a területet hátrányosan sújtsa. Ezzel szemben lehet, hogy egy tervnek önmagában nincs jelentős hatása Natura 2000 területekre, de más megítélés alá eshet, ha egy korábban javasolt vagy engedélyezett, ám nem a terv részét képező nagyobb fejlesztési projekttel együtt értékeljük.

További részletekért lásd a 6. cikk szerinti útmutató 4.5.3. szakaszát.

⁽¹⁸⁾ Lásd: <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=hu&num=C-323/17>

Kihívást jelenthet információk szerzése olyan egyéb tervekről és projektekről, amelyek együttesen kumulatív hatásokat gyakorolhatnak a Natura 2000 területre. Nagyon hasznos, ha olyan adatbázisok vagy információs rendszerek állnak rendelkezésre, amelyek képesek biztosítani ezeket az információkat egy kiválasztott terület tekintetében, amint bizonyos országok már rendelkeznek ilyennel vagy dolgoznak annak létrehozásán ⁽¹⁹⁾. A nyilvánosságnak a tervek és projektek stratégiai környezeti vizsgálatáról (SKV) és környezeti hatásvizsgálatáról (KHV) való tájékoztatására szolgáló meglévő adatbázisok a lehetséges kumulatív hatások azonosítására is felhasználhatók ⁽²⁰⁾.

Minden esetben konzultálni kell az illetékes (környezetvédelmi vagy ágazati) hatóságokkal, és azoknak képesnek kell lenniük arra, hogy információt szolgáltatassanak az előzetes értékelés során mérlegelendő egyéb tervekről/projektekről.

A 2. táblázat felvázolja a Natura 2000 területekre gyakorolt kumulatív hatások értékelésének főbb lépéseit.

2. táblázat

Kumulatív hatások értékelése

Az értékelés lépései	Az elvégzendő tevékenység
A földrajzi határok és az értékelés időkeretének meghatározása	A kumulatív hatások vizsgálata hatókörének meghatározása; meg kell jegyezni, hogy ez eltérő lesz a különböző hatástípusok esetében (például a vízforrásokra gyakorolt hatások, zaj), és távoli (nem az adott területhez kapcsolódó) helyszínekre is kiterjedhet.
Valamennyi olyan projekt/terv azonosítása, amely együttes hatást fejthet ki	A szóban forgó projekthez vagy tervhez kapcsolódó hatások valamennyi lehetséges forrásának azonosítása a meglévő környezetben lévő egyéb forrásokkal és az egyéb javasolt projektekből vagy tervekből származó más lehetséges hatásokkal együtt; a projektek vagy tervek időzítése és ütemezése.
A hatás azonosítása	Azon hatástípusok (például zaj, a vízforrások csökkenése, vegyi anyagok kibocsátása stb.) azonosítása, amelyek érinthetik a változás szempontjából veszélyeztetett terület szerkezetét és funkcióját.
Az útvonalak azonosítása	A lehetséges kumulatív útvonalak azonosítása ⁽²¹⁾ (például vízben, levegőben stb.; az időbeli és térbeli hatások összeadódása). A terület viszonyainak vizsgálata annak meghatározására, hogy hol vannak veszélyben a terület szerkezetének és funkciójának veszélyeztetett elemei.
Előrejelzés	Az azonosított valószínű kumulatív hatások horderejére/mértékére vonatkozó előrejelzés.
Értékelés	Annak tisztázása, hogy a potenciális kumulatív hatások valószínűleg jelentősek-e vagy sem, figyelembe véve a „jelentőség értékelése” lépés során gyűjtött információkat.

Ha a területen lévő védett élőhely vagy faj már eleve kedvezőtlen állapotban van, vagy ha az élőhelyek vagy fajok egyedi jellemzőire gyakorolt hatások túllépik a kritikus küszöbértékeket (vagy ha a terület olyan kumulatív hatásoknak van kitéve, amelyek ezen állapotok valamelyikéhez vezetnek), minden olyan további terv vagy projekt, amely akár önmagában, akár másokkal együttesen további hatást gyakorol ezekre a szintekre, valószínűleg jelentős hatással lesz a Natura 2000 területre.

3.1.5. Következtetések: az előzetes értékelés eredménye alapján hozott döntés

Az arról hozott döntés, hogy egy terv vagy projekt valószínűleg jelentős hatást gyakorol-e egy Natura 2000 területre, gyakorlati és jogi következményeket von maga után. Azon tervek és projektek, amelyekről a mérlegelés eredményeként úgy vélhető, hogy valószínűleg nem gyakorolnak jelentős hatást, a 6. cikk (3) bekezdésében leírt további lépések nélkül vihetők tovább.

⁽¹⁹⁾ Például Németországban az FFH összeférhetőségi vizsgálatok adatbázisa és információs rendszere Észak-Rajna-Vesztfáliában: <http://ffh-vp.naturschutzhinformatioenen.nrw.de/ffh-vp/de/start>

⁽²⁰⁾ Csehországban például létezik egy olyan információs rendszer, amely tartalmazza a KHV-n és az SKV-n átesett tervek és projektek adatbázisát, beleértve azokat is, amelyek megfelelő vizsgálat tárgyát képezték: <https://portal.cenia.cz/eiasea/view/eia100cr>; <https://portal.cenia.cz/eiasea/view/SEA100koncepte>

⁽²¹⁾ A forrás-útvonal-befogadás modellezése hasznos lehet e feladat elvégzéséhez.

A megfelelő vizsgálat szakaszához hasonlóan az előzetes értékelés szakaszának is az illetékes hatóság írásbeli, indokolással ellátott határozatával kell zárulnia annak érdekében, hogy rögzítsék az ezen következtetéshez vezető okokat. A következtetések megfogalmazásakor figyelembe kell venni a Natura 2000 területet kezelő szervezet véleményét is.

A határozatot nyilvánosan is hozzáférhetővé kell tenni. Bár az irányelv szövege erre nem hivatkozik kifejezetten, a Bíróság elismerte, hogy a nyilvánosság részvétele a 6. cikk (3) bekezdése szerinti előzetes értékelési szakaszban is szükséges (C-243/15. sz. ügy, 46-49. pont). Ezenkívül a Bíróság elismerte a nem kormányzati szervezetek azon jogát, hogy vitathassák a hatóságok által az előzetes értékelés során hozott határozatot (C-243/15. sz. ügy, 56-61. pont).

Mivel a területre gyakorolt jelentős hatás pusztán lehetősége szükségessé teszi a megfelelő vizsgálatot, ezt a határozatot vagy a terv vagy projekt alapos vizsgálatát követően lehet meghozni, vagy pedig egyszerű elemzés alapján, amennyiben már előre látható, hogy valószínűleg lesznek jelentős hatások (a terv vagy projekt típusa, mérete vagy léptéke, a Natura 2000 terület jellemzői vagy az egyéb tervekkel vagy projektekkal való együttes hatások magas kockázata miatt). Ez lehetővé teszi a megfelelő vizsgálat lehető leghamarabbi megkezdését.

Kétség esetén, pl. ha a rendelkezésre álló információk alapján nem zárható ki, hogy egy projekt vagy terv akár önállóan, akár más terv vagy projekt részeként jelentős hatást gyakorolhat egy Natura 2000 területre, a tervet vagy projektet megfelelő vizsgálatnak kell alávetni.

Az előzetes értékelés alapján hozott határozatnak ideális esetben iránymutatással kell szolgálnia az elvégzendő megfelelő vizsgálat tárgyára és a vizsgálandó, valószínűleg jelentős hatásokra vonatkozóan ⁽²³⁾. Terv esetén ennek ki kell terjednie a terv által esetlegesen érintett valamennyi Natura 2000 területre is.

A 8. keretes írás egy előzetes értékelési sablont mutat be.

8. keretes írás

Előzetes értékelési sablon

A terv vagy projekt és a valószínűleg hatást gyakorló főbb vonatkozások összefoglaló leírása

A terv vagy projekt célkitűzései és főbb jellemzői/tevékenységei a különböző szakaszokban (pl. építés, üzemeltetés és leszerelés, adott esetben).

A Natura 2000 területek és főbb jellemzőik összefoglaló leírása

Azok az élőhelyek és fajok, amelyek a terület kijelölését indokolták, valamint a rájuk vonatkozó természetvédelmi célkitűzések.

A terv vagy projekt azon egyedi vonatkozásainak leírása, amelyek hatást gyakorolhatnak a Natura 2000 területekre, beleértve a következőket:

- méret és lépték;
- a Natura 2000 területektől való távolság;
- területelvonás (közvetlen/közvetett);
- erőforrásigények (pl. vízkivétel, föld- vagy ásványi nyersanyag-kitermelés);
- kibocsátások (földön, vízben vagy levegőben történő lerakás);
- szállítási követelmények;
- az építés, üzemeltetés, leszerelés időtartama és ütemezése;
- hatástényezők köre (pl. zaj, nitrogén-lerakódás, zavarosság).

A Natura 2000 területekre gyakorolt valószínű hatások leírása, tekintettel a kijelölést megalapozó elemek tekintetében megállapított konkrét természetvédelmi célkitűzésekre, beleértve a következőket:

- az élőhely területének csökkenése, az élőhely károsodása vagy szétaprózódása;
- a fajok megzavarása, a fajok populációinak és sűrűségének csökkenése;

⁽²³⁾ Lásd a tárgykijelölésről szóló 3.2.1. szakaszt.

- az élőhelyek és fajok ökológiai szükségletei szempontjából alapvető ökológiai funkciók és/vagy jellemzők változásai (pl. vízminőség és -mennyiség);
- a terület szerkezetét és funkcióját meghatározó kulcsfontosságú kapcsolatokba való beavatkozás.

A más tervek vagy projektek részeként gyakorol valószínű hatások leírása:

- a kumulatív hatások tekintetében figyelembe veendő hatástényezők;
- azon projektek felsorolása és leírása, amelyek hozzájárulhatnak a kumulatív hatásokhoz;
- a kumulatív hatások mértékének és jelentőségének értékelése a területspecifikus természetvédelmi célkitűzések fényében.

A jelentőség értékelésére szolgáló kritériumok, a jelentőségre vonatkozó mutatók, tekintettel a területspecifikus természetvédelmi célkitűzésekre, pl.:

- az élőhelyek elvesztésének mértéke (abszolút, relatív), az élőhelyek szerkezetében bekövetkező változások;
- a fajpopulációk kiszorításának kockázata, a zavarás mértéke, a fajok otthonterületének, táplálkozási területének, menedékkül szolgáló területeinek csökkenése, a kedvező szaporodási feltételek módosulása;
- az érintett élőhelyek és fajok fontossága, pl. reprezentativitás, helyi fajta;
- a terület fontossága (pl. az elterjedési terület határai bizonyos élőhelyek és fajok esetében, az ökológiai folytonosság szempontjából fontos lépőkövek);
- az ökológiai funkciók megzavarása vagy megváltoztatása;
- a terület fő ökológiai jellemzőiben (pl. vízminőség) bekövetkező változások.

Következtetések: a fenti információk alapján ismertetni kell a terv vagy projekt azon vonatkozásait vagy azok kombinációját, amelyek valószínűleg jelentős hatást fejtenek ki, valamint azokat, amelyekkel kapcsolatban a hatások jellege vagy hordereje nem ismert.

Valószínűleg jelentős hatások:

☐ Nem

| ☐ Igen vagy bizonytalan

3.2. 2. szakasz: Megfelelő vizsgálat

A megfelelő vizsgálat célja a terv vagy projekt hatásainak értékelése a természeti terület védelmével kapcsolatos célkitűzések vonatkozásában, akár önmagában, akár egyéb tervekkel vagy projektekkel együtt.

A következtetések lehetővé teszik az illetékes hatóságok számára, hogy megállapítsák, a terv vagy projekt hátrányosan fogja-e érinteni az érintett terület épségét. A megfelelő vizsgálat középpontjában tehát kifejezetten azok a fajok és/vagy élőhelyek állnak, amelyek a Natura 2000 terület létrehozását indokolták.

A 6. cikk szerinti útmutató 4.6.1. szakasza.

A megfelelő vizsgálat projektekre és tervekre egyaránt vonatkozik. Összehangolható más környezeti vizsgálatokkal, például projektek környezeti hatásvizsgálatával (KHV), tervek és programok stratégiai környezeti vizsgálatával (SKV), valamint a víz-keretirányelvvel összefüggésben végzett vizsgálatokkal, illetve végrehajtható azok szerves részeként (lásd az 5.2. szakaszt).

A KHV-k és SKV-k folyamatához hasonlóan a terv- vagy projektgazda általában megfelelő vizsgálati jelentést nyújt be az illetékes hatóságnak ellenőrzés céljából. Ha a vizsgálat negatív hatásokat vagy ilyen hatások valószínűségét állapítja meg, a projektgazda ebben a szakaszban mérséklő intézkedéseket is bevezethet a hatás csökkentése érdekében.

Ezt követően az illetékes hatóság feladata annak megállapítása, hogy a terv vagy projekt hátrányosan befolyásolja-e az érintett természeti terület épségét, és így a terv vagy projekt jóváhagyható-e vagy sem. Az illetékes hatóság a jóváhagyás feltételeit is meghatározhatja, és adott esetben előzetesen kikérheti a lakosság véleményét. A megfelelő vizsgálat keretében folytatott konzultációval kapcsolatos további információk a 3.2.7. szakaszban találhatók.

Az értékelés folyamata magában foglalja több érdekelt féltől – nemzeti, regionális és helyi természetvédelmi hatóságoktól, tudományos szakértőktől és nem kormányzati szervezetektől – származó információk gyűjtését és értékelését. Az illetékes hatóság továbbá felhasználhatja a terv- vagy projektgazda által benyújtott információkat a belső és külső szakértőkkel, valamint más érdekelttel folytatott konzultáció alapján.

Lesznek olyan esetek, amikor az illetékes hatóságnak további információkra lehet szüksége a lehető legátfogóbb és legobjektívebb végső értékelés biztosítása érdekében. Emlékeztetni kell arra, hogy a megfelelő vizsgálatnak kellően részletesnek és megalapozottnak kell lennie ahhoz, hogy az adott területre vonatkozó legújabb tudományos ismeretekre figyelemmel bizonyítsa a kedvezőtlen hatások *elmaradását*.

Összefoglalva tehát a megfelelő vizsgálat a következő lépéseket foglalja magában:

1. információgyűjtés a projektről és az érintett Natura 2000 területekről;
2. a terv vagy projekt által akár önmagában, akár más terv vagy projekt részeként gyakorolt hatások értékelése, figyelembe véve a terület védelmével kapcsolatos célkitűzéseket;
3. annak meghatározása, hogy a terv vagy projekt kedvezőtlen hatással lehet-e a terület épségére;
4. mérséklő intézkedések mérlegelése (ideértve azok nyomon követését is).

Előfordulhat, hogy ezeket a lépéseket iteratív módon kell végrehajtani, és bizonyos lépéseket felül kell vizsgálni más lépések eredményeire reagálva. Az egyes lépések leírása a következő szakaszokban található. A további szempontokkal, így a nyilvános konzultációval és a megfelelő vizsgálatok minőségének biztosításával e fejezet végén foglalkozunk.

3.2.1. 1. lépés: Információgyűjtés a projektről és az érintett Natura 2000 területekről

A megfelelő vizsgálathoz szükséges információk tartalmazzák a valószínűleg érintett Natura 2000 területek leírását, a területen jelentős számban megtalálható fajokat és élőhelyeket (ún. kijelölést megalapozó elemek) és a rájuk vonatkozó természetvédelmi célkitűzéseket, valamint a terv vagy projekt leírását és annak a terület természetvédelmi célkitűzéseire gyakorolt lehetséges hatásait. Előfordulhat, hogy ezen információk egy részét már az előzetes értékelés szakaszában begyűjtötték, de a megfelelő vizsgálathoz általában részletesebb információkra van szükség.

A KHV-irányelv 5. cikkének (2) bekezdése és az SKV-irányelv 5. cikkének (4) bekezdése értelmében a projektgazda kérésére az illetékes hatóságnak meg kell határozni a környezeti hatásvizsgálat tárgyát (**tárgykijelölés**). A tárgykijelölés célja azon elemek azonosítása, amelyekre a projektgazda által készített és az illetékes hatóságnak benyújtott környezeti hatásvizsgálati jelentésben ki kell térni. A tárgykijelölés hasznos lehet a legfontosabb vizsgálandó elemek azonosításához, annak érdekében, hogy ezekkel részletesebben foglalkozhassanak ⁽²³⁾.

A tárgykijelölés a tervtől vagy projekttől és az érintett helyszínektől függően változik. Rendszerint azonban magában foglalja a terület leírását, a terv vagy projekt leírását és a területre gyakorolt lehetséges hatásainak meghatározását, figyelembe véve a terület természetvédelmi célkitűzéseit. Függetlenül attól, hogy a megfelelő vizsgálat a KHV vagy az SKV részét képezi-e vagy sem, a tárgykijelölés során meg kell határozni a területen belüli eredeti állapotot (azaz a területen jelentős számban megtalálható védett élőhelyek és fajok állapotát, a területspecifikus természetvédelmi célkitűzéseket, a terület épségét meghatározó egyéb elemeket, valamint a terület fontosságát a hálózat egységessége szempontjából), amit a megfelelő vizsgálat során azonosítani és vizsgálni kell, az elemzés részletességét, a módszereket, a jelentőség értékelésének alapjául szolgáló kritériumokat, a mérséklő intézkedések típusait, valamint a vizsgálandó alternatívákat stb.

A KHV-irányelv (a 2014/52/EU irányelvvel módosított 2011/92/EU irányelv) 5. cikkének (2) bekezdése

A projektgazda kérésére a hatáskörrel rendelkező hatóság a projektgazda által elsősorban a projekt egyedi jellemzői, ideértve a helyszínt és a technikai kapacitást, és a várható környezeti hatások kapcsán szolgáltatott információkat figyelembe véve véleményt ad ki, amelyben meghatározza, hogy a projektgazda az e cikk (1) bekezdése szerinti környezeti hatásvizsgálati jelentésben mely információkat és milyen részletességgel köteles bemutatni. A hatáskörrel rendelkező hatóság a véleménynyilvánítás előtt konzultál a 6. cikk (1) bekezdésében említett hatóságokkal.

⁽²³⁾ Európai Bizottság, Environmental Impact Assessment of Projects, Guidance on Scoping (A projektek környezeti hatásvizsgálata. A tárgykijelölésre vonatkozó iránymutatás), 2017.

A tagállamok azt is megkövetelhetik a hatáskörrel rendelkező hatóságtól, hogy az első albekezdésben említett véleményt adjon, függetlenül attól, hogy azt a projektgazda kérelmezi-e vagy sem.

Az SKV-irányelv (2001/42/EK irányelv) 5. cikkének (4) bekezdése

A 6. cikk (3) bekezdésében említett hatóságokkal a környezeti jelentésben szerepeltetendő információk körének és részletességi fokának meghatározásakor konzultálni kell.

Az adatgyűjtés, a felmérések és vizsgálatok megkívánt terjedelme és részletessége eltérő lehet a projekt és az érintett terület (ek) függvényében. Ezért ezt eseti alapon kell eldönteni. Ez függhet például a projekt és a természeti terület összetettségétől, valamint attól, hogy a terület mennyire fontos azon fajok és élőhelyek szempontjából, amelyek annak kijelölését indokolták. Függetlenül a területről és a jelentős számban megtalálható fajokról és élőhelyekről már rendelkezésre álló adatoktól, továbbá a korábbi értékelésekből származó információktól stb.

A harmonizált és jó minőségű földrajzi információk általában megkönnyítik a projektgazdák, a hatóságok és az érdekelt felek munkáját, és különös jelentőséggel bírnak a határokon átnyúló projektek és hatások tekintetében. Például egy határokat átszelő folyót érintő projekt vagy egy országhatárokon áttérjedő szennyezést okozó létesítmény esetében nagyon fontos közös normák alkalmazása az ilyen hatások azonosítása, értékelése és mérséklése érdekében. Az európai térinformációs infrastruktúra (INSPIRE) kialakításáról szóló uniós irányelv célja az ilyen egységes adatok elérhetővé tétele és felhasználása ⁽²⁴⁾.

A 3. táblázat a megfelelő vizsgálatához szükséges alapvető információk tájékoztató jellegű ellenőrző listáját tartalmazza, míg a 4. táblázat egy példát mutat be arra vonatkozóan, hogy milyen információkat kell begyűjteni a tervek és projektek Natura 2000 területekre gyakorolt hatásainak értékelése során.

⁽²⁴⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2007/2/EK irányelve (2007. március 14.) az Európai Közösségen belüli térinformációs infrastruktúra (INSPIRE) kialakításáról (HL L 108., 2007.4.25., 1. o.).

A megfelelő vizsgálathoz szükséges alapvető információk tájékoztató jellegű ellenőrző listája

A Natura 2000 területekre és azok jellemzőire vonatkozó alapvető információk	Információforrások	Elérhetőség
A Natura 2000 területek természetvédelmi célkitűzései A területekre vonatkozóan megállapított természetvédelmi intézkedések Földhasználat, tiltott és engedélyezett tevékenységek a területeken A területeken azonosított fő veszélyek és terhelések A Natura 2000 területek térképei (amelyek feltüntetik a területhatárokat és az érintett elemek helyét)	A Natura 2000 hálózat egységes űrlapjai A különleges természetmegőrzési területek vagy különleges madárvédelmi területek kijelölésére vonatkozó jogszabályok Kezelési tervek és egyéb területkezelési dokumentumok/ eszközök (rendeletek, szerződések, megállapodások)	Nemzeti/regionális online portálok Hivatalos lapok Természetvédelmi hatóságok/ügynökségek Natura 2000 Network Viewer ⁽¹⁾ Natura 2000 adatbázis ⁽²⁾ Nemzeti adatbázisok
A területen megtalálható élőhelytípusok és fajok, valamint azok állapota: védettségi fok, reprezentativitás stb. A területek fontossága az ott megtalálható élőhelyek és fajok számára Fő ökológiai szükségletek, az élőhelytípusok és fajok sebezhetősége és érzékenysége	A Natura 2000 hálózat egységes űrlapjai Területkezelési tervek Kijelölésről szóló jogi aktusok Nemzeti/regionális/helyi szintű, jogszabályba foglalt természetvédelmi tervek és politikák A fajok és élőhelyek megőrzésére irányuló cselekvési tervek Jelenlegi és korábbi térképek, felmérések stb. Szakértői információk	Nemzeti/regionális online portálok Natura 2000 Network Viewer Natura 2000 adatbázis Nemzeti adatbázisok Illetékes hatóságok Rendelkezésre álló szakirodalom Tudományos intézmények
Az élőhelyek és fajok védettségi helyzete, tendenciák, az őket befolyásoló fő terhelések és fenyegetések (a bioföldrajzi régióban és nemzeti szinten)	Nemzeti jelentések az élőhelyvédelmi irányelv 17. cikke és a madárvédelmi irányelv 12. cikke szerinti védettségi helyzetről	Online jelentések ⁽³⁾
A projektre/tervre vonatkozó alapvető információk	Információforrások	Elérhetőség
A terv vagy projekt összes jellemzője: a projekt által érintett teljes terület, projekttevékenységek, kibocsátások, természeti erőforrások felhasználása, szakaszok, időtervezés stb. A terv vagy projekt és a Natura 2000 terület közötti kapcsolat (pl. legfontosabb távolságok vagy útvonalak)	Terv- vagy projektdokumentumok (tervrajzok, térképek stb.) Térképek, földrajzi információs rendszerek	Projektgazda/tervgazda Natura 2000 Network Viewer
Egyéb (végrehajtott, jóváhagyott vagy javasolt) tervek vagy projektek jellemzői, amelyek a Natura 2000 területeken vizsgált projekttel együtt összevont vagy kumulatív hatásokat gyakorolhatnak	Adatbázisok, pl. a tervek/projektek stratégiai környezeti vizsgálatai, környezeti hatásvizsgálatai, megfelelő vizsgálatai, regionális vagy önkormányzati tervek, helyi hatóságok tervpályázatai	Illetékes hatóságok Online platformok

A projekt engedélyezéséhez vagy a terv jóváhagyásához szükséges egyéb értékelésekre vonatkozó információk	Nemzeti jogszabályok	Illetékes hatóságok Hivatalos lapok
A terv vagy projekt ágazatában/tevékenységében részt vevő/érintett szervezetek	Ágazati szervezetek/társulások	Projektgazda/tervgazda Illetékes hatóságok
Hasonló tervek vagy projektek értékelései	KHV- és SKV-nyilatkozatok, megfelelő vizsgálati jelentések és a múltban értékelt hasonló tervekből vagy projektekből származó egyéb okirati bizonyítékok	Hivatalos lapok Illetékes hatóságok, érintett ügynökségek és egyéb szervezetek

(¹) <http://natura2000.eea.europa.eu/>

(²) A Natura 2000 területek európai adatbázisa a tagállamok által az Európai Bizottságnak benyújtott adatok gyűjteményét tartalmazza. Ezt az európai adatbázist általában évente egyszer frissítik, hogy figyelembe vegyék a tagállami nemzeti adatbázisok tartalmának frissítését. Az adatbázis a következő címen érhető el: <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/data/natura-10>

(³) <https://nature-art17.eionet.europa.eu/article17/>

4. táblázat

A tervek és projektek Natura 2000 területekre gyakorolt hatásainak értékelése során gyűjtendő információk (iránymutatások Spanyolországban)

Elemek	Hatókör	Gyűjtendő információk
Natura 2000 területek	Élőhelyek	Általános – kód, név, kiemelt jelleg; – jellegzetes fajok; – a szerkezet és a funkció, valamint az ökológiai szükségletek releváns változói
		Bioföldrajzi régió (országos szint) – az élőhely védettségi helyzete a bioföldrajzi régióban (nemzeti); – a terület szerepe és fontossága az élőhely védelme tekintetében
		Natura 2000 terület – a területen található élőhely védettségi foka és reprezentativitása; – a területen található élőhelyre vonatkozóan meghatározott védelmi célkitűzés; – élőhely elterjedési területe a természeti területen (beleértve a feltérképezést is), a teljes terület %-ában (ország/régió); – a területen található élőhelyet érintő terhelések, veszélyek és hatások; – a projekt potenciális hatásaival szembeni sebezhetőség
	Fajok	Általános – kód, név, kiemelt jelleg, védettségi helyzet a régióban/országban; – a fajpopuláció dinamikáját befolyásoló ökológiai szükségletek és tényezők
		Bioföldrajzi régió (országos szint) – a faj védettségi helyzete a bioföldrajzi régióban (nemzeti); – a terület szerepe és fontossága a faj védelme tekintetében
		Natura 2000 terület – a területen található faj védettségi helyzete; – a területen található fajra vonatkozóan meghatározott védelmi célkitűzés; – a faj elterjedési területe és a terület használata (a feltérképezést is beleértve); – populáció és tendenciák a területen; az ország/régió teljes populációján belüli arány; – a területen található fajokat érintő terhelések és veszélyek; – a fajok sebezhetősége a potenciális hatásokkal szemben (pl. érzékenység a megzavarásra)

A Natura 2000 hálózat egységessége szempontjából fontos tájképi elemek	Bioföldrajzi régió (országos szint)	– típus (ökológiai folyosó, lépőkő stb.); – Natura 2000 és egyéb kapcsolatban álló vagy ökológiailag kapcsolódó területek (beleértve a feltérképezést is); – fajok (vagy élőhelyek), amelyek számára ezek fontosak, valamint a fontosság mértéke azok védelme tekintetében; – a tájképi elemet érintő terhelések, veszélyek és hatások; – a projekttel szembeni sebezhetőség és a potenciális hatás
---	-------------------------------------	---

Forrás: Ajánlások a Natura 2000 hálózattal kapcsolatos projektek megfelelő vizsgálatába belefoglalandó információkról a spanyol nemzeti hatóság környezeti hatásvizsgálati dokumentumaiban (Ministerio de Agricultura y Pesca, Alimentación y Medio Ambiente, 2018). Elérhető a következő internetcímen: <https://www.miteco.gob.es/es/calidad-y-evaluacion-ambiental/temas/evaluacion-ambiental/guias-directrices/>

3.2.2. 2. lépés: A terv vagy projekt által akár önmagában, akár más terv vagy projekt részeként gyakorolt hatások értékelése, figyelembe véve a terület védelmével kapcsolatos célkitűzéseket

A megfelelő vizsgálat során átfogó módon fel kell tártani a terv vagy projekt minden lehetséges hatását, amelynek az adott természeti terület szempontjából jelentősége lehet, figyelemmel a kumulatív hatásokra és minden olyan egyéb következményre, amely a vizsgált terv vagy projekt más tervekkel vagy projektekkel együttes hatása folytán beállhat.

(A 6. cikk szerinti útmutató 4.6.2. szakasza)

A megfelelő vizsgálatnak biztosítani kell a területek épségéhez hozzájáruló valamennyi szerkezeti és funkcionális vonatkozás teljes körű figyelembevételét mind az eredeti állapot meghatározása során, mind pedig a potenciális hatások, a mérséklő intézkedések és a mérséklő intézkedések végrehajtása után fennmaradó hatások azonosításához vezető szakaszokban.

A 2. lépés a következő tevékenységeket foglalja magában:

- a terv vagy projekt által érintett Natura 2000 területek természetvédelmi célkitűzéseinek meghatározása,
- a terv vagy projekt hatásainak azonosítása és értékelése a területek védelmével kapcsolatos célkitűzések fényében,
- más tervekkel vagy projektekkel együtt gyakorolt kumulatív hatások figyelembevétele.

a) A terv vagy projekt által érintett Natura 2000 területekre vonatkozó természetvédelmi célkitűzések meghatározása

A megfelelő vizsgálat során a terv vagy projekt hatásait a Natura 2000 területeken található védett élőhelyekre és fajokra vonatkozóan meghatározott védelmi célkitűzések fényében kell értékelni.

Az illetékes hatóságoknak minden egyes területre vonatkozóan meg kell határozniuk a természetvédelmi célkitűzéseket. A célkitűzéseket minden olyan, az élőhelyvédelmi irányelvben szereplő, közösségi jelentőségű fajjal és élőhelytípussal, valamint a madárvédelmi irányelv I. mellékletében szereplő madárfajjal kapcsolatban meg kell határozni, amelyek jelentős számban megtalálhatók valamely Natura 2000 területen, valamint a rendszeresen előforduló vonuló madárfajokkal kapcsolatban is.

A területi szintű természetvédelmi célkitűzések meghatározott célkitűzések összességét jelentik, amelyeket a szóban forgó területen annak biztosítása érdekében kell teljesíteni, hogy az adott terület a lehető legjobban hozzájáruljon a kedvező védeltségi helyzet megfelelő szintű eléréséhez (figyelembe véve az adott fajokat, illetve élőhelytípusok természetes előfordulási területeit).

A területi szintű természetvédelmi célkitűzéseknek a területen található fajok és élőhelyek kívánatos védeltségi állapotát kell meghatározniuk annak érdekében, hogy az a lehető legnagyobb mértékben hozzájáruljon a megfelelő szinten a kedvező védeltségi állapot eléréséhez. Néha adott idő alatt elérendő célokként határozzák meg ezeket. Ezeket a célokat a területen található egyes fajok és élőhelytípusok tekintetében a Natura 2000 hálózat egységes úrlapján rögzített védelmi értékelés függvényében kell megállapítani.

További részletek a 6. cikk szerinti útmutató 2.3.1. szakaszában és a természetvédelmi célkitűzések meghatározásáról szóló bizottsági feljegyzésben találhatók (elérhető itt: https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/guidance_en.htm).

A Natura 2000 területekre vonatkozó természetvédelmi célkitűzések általában a kezelési tervekben vagy a kezelésre vonatkozó jogi aktusokban, illetve a területekre vonatkozóan közzétett egyéb dokumentumokban (pl. a terület kijelöléséről szóló, hivatalos lapokban közzétett aktusok) kerülnek meghatározásra. Ezeknek a nyilvánosság számára is hozzáférhetőnek kell lenniük.

A területen található valamennyi élőhelytípusra és fajra vonatkozó védelmi célkitűzéseknek kapcsolódniuk kell azok ökológiai szükségleteihez, és azokat a terület védeltségi állapotának meghatározásához használt paraméterekre (pl. a területükre, szerkezetükre és funkcióikra vagy populációikra) tekintettel kell megállapítani. A célkitűzéseknek meg kell jelölniük az elérendő célértékeket ezen jellemzők/paraméterek mindegyikére nézve. Tartalmazniuk kell továbbá azon ökológiai funkciókra és eljárásokra vonatkozó célértékeket/határértékeket, amelyektől az élőhelyek és a fajok függnek (pl. a vízi fajok számára szükséges vízminőség és -mennyiség meghatározása).

A természetvédelmi célkitűzés legyen:

- **konkrét** – vagyis egy bizonyos jellegzetességhez kapcsolódjon (faj vagy élőhelytípus), és határozza meg a természetvédelmi célkitűzés teljesítéséhez szükséges feltétel(ek)e;t;
- **mérhető és bejelenthető** – azaz mennyiségi célokat kell meghatározni (amelyeket adott esetben minőségi célok egészítenek ki, mint például egy élőhely jó állapotának vagy egy populáció szerkezetének a leírása), lehetővé téve annak ellenőrzését, hogy a természetvédelmi célkitűzések teljesülnek-e, valamint az élőhelyvédelmi irányelv 17. cikke szerinti jelentéstétel céljából;
- **reális** – vagyis észszerű időkeretet és erőforrás-felhasználást tartalmazzon;
- **következetes megközelítést alkalmazzon** – vagyis a természetvédelmi célkitűzések szerkezete – amennyire lehetséges – egyezzen meg valamennyi természeti területen és az ugyanolyan jellegzetességeket támogató területeken, ugyanazokkal a jellemzőkkel és céltételekkel írják le a kedvező feltételeket; valamint
- **átfogó** – vagyis a jellemzők és célok tartalmazzák a jellegzetességeknek azokat a tulajdonságait, amelyek szükségesek ahhoz, hogy kedvezőnek vagy kedvezőtlennek ítéljék meg állapotukat.

A célkitűzéseknek továbbá meg kell határozniuk, hogy céljuk a terület adott jellemzője védettségi helyzetének a „helyreállítása” vagy „fenntartása” (a szükséges természetvédelmi intézkedéseket előre meghatározó ambíciószint).

Forrás: a természetvédelmi célkitűzések megállapításáról szóló bizottsági feljegyzés (elérhető a következő címen: https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/guidance_en.htm).

A területspecifikus természetvédelmi célkitűzések hiánya vagy a fent leírt normáknak nem megfelelő természetvédelmi célkitűzések meghatározása veszélyezteti a 6. cikk (3) bekezdése szerinti követelményeknek való megfelelést.

A 9. keretes írás példákat mutat be a területek védelmével kapcsolatos célkitűzésekre.

9. keretes írás

Példák a Natura 2000 területeken található élőhelytípusokra és fajokra vonatkozó természetvédelmi célkitűzésekre

Zátonyok (1170)

- az állandó élőhelyterület (xx ha) természetes folyamatoknak kitéve állandó vagy növekszik,
- a zátonyok elterjedése állandó vagy növekszik (térkép biztosítása),
- a következő közösségtípusok természetes állapotának megőrzése: hatásoknak kitett árapályövi komplex zátonyközösség (xx ha); hatásoknak kitett, árapályöv alatti komplex közösség (xx ha) (az egyes közösségtípusok leírásának biztosítása).

Partvonal mentén vándorló dűnék homoknáddal (*Ammophila arenaria*) („fehér dűnék”) (2120)

- az élőhelyterület (xx ha) állandó vagy növekszik, és természetes folyamatoknak kitéve nincs csökkenés az elterjedésében (térkép biztosítása),
- az üledék és a szerves anyag természetes körforgásának fenntartása fizikai akadályok (pl. fizikai gátak) nélkül,
- nagyrészt homoknádból (*Ammophila arenaria*) álló fajszerkezetű közösségek jelenlétének fenntartása,
- a negatív indikátorfajok (beleértve a nem őshonos fajokat, a tápanyagtartalomban bekövetkező változásokat jelző fajokat és az élőhelyre nem jellemző fajokat) elterjedése 5 % alatt van.

Száraz fenyérek (4030)

- a természeti területen lévő élőhely jelenlegi területének (xx ha) és elterjedésének x %-kal történő növelése (térkép biztosítása),
- a jellegzetes fajok abundanciájának fenntartása (lista biztosítása),
- az elszórta található őshonos fák és cserjék alacsony elterjedési szintjének fenntartása (10 % alatt),

- az élőhely területének legalább 1 %-a, de legfeljebb 10 %-a csupasz földterület,
- a nitrogén-lerakódás a területre meghatározott kritikus terhelési értékek alatt marad (pl. 10–20 kgN/ha/év).

Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (*Molinion caeruleae*) (6410)

- a természeti területen lévő élőhely jelenlegi területének (xx ha) és elterjedésének x %-kal történő növelése (térkép biztosítása),
- a vegetációs összetétel javítása: legalább xx pozitív indikátorfaj – köztük egy „jó minőségű” faj – jelenléte, a negatív indikátorfajok elterjedése együttesen legfeljebb 20 %, és az egyes fajok elterjedése kevesebb mint 10 %, a nem őshonos fajok elterjedése pedig legfeljebb 1 %,
- a vegetációs szerkezet javítása: a fás szárú fajok és a saspáfrány (*Pteridium aquilinum*) elterjedése legfeljebb 5 %-os, a széleslevelű (kétszikű) gyomnövények vegetációs összetevője pedig 40 és 90 % közötti elterjedésű. A gyepek legalább 30 %-a 10–80 cm magas,
- a fizikai szerkezet fenntartása: legfeljebb 10 % fedetlen talaj.

Dagadólápok (7110)

- a természeti területen lévő élőhely területének kiterjesztése (pl. a jelenlegi terület 10 %-os növelése – xx ha-ról yy ha-ra) és állapotának javítása (pl. a jellegzetes tőzegmoha – *Sphagnum* – fajok elterjedésének legalább x %-ra történő növelésével),
- a megfelelő vízszint helyreállítása az egész területen (az átlagos vízszint az év nagy részében a lápok felszínéhez közeli vagy afeletti); a szezonális ingadozások nem haladhatják meg a 20 cm-t, és csak 10 cm-rel lehetnek a felszín alatt, kivéve a nagyon rövid ideig tartó eltéréseket),
- a talaj pH-értékének és a megfelelő tápanyagszinteknek a fenntartása (a területre vonatkozó megfelelő tápanyagok és azok természetes elterjedésének megadása),
- az elszórta található őshonos fák és cserjék elterjedése legfeljebb 10 %-os.

Luzulo-Fagetum bükkösök (9110)

- a jelenlegi védettségi helyzet fenntartása (kedvező),
- a természeti területen lévő élőhely jelenlegi területe: xx ha fenntartása,
- a jellegzetes fajok fenntartása: a koronaszint legalább 70 %-át *Picea abies*, *Fagus sylvatica* ssp. *sylvatica*, *Abies alba* alkotja különböző arányban, amelyben elvált előfordul *Betula pendula* és *Sorbus aucuparia*, 80–90 %-os elterjedéssel és 22–30 m-es magassággal a luc- és a jegenyefenyő esetében, illetve 18–24 m-es magassággal 100 éves bükk esetében,
- a gyepszint jellegzetes fajainak fenntartása: az alábbi savkedvelő fajokból 1 000 m²-enként legalább három fajt tartalmazó gyepszint: *Calamagrostis arundinacea*, *Luzula luzuloides*, *Vaccinium myrtillus*, *Hieracium rotundatum*, *Athyrium filix-femina*, *Digitalis grandiflora*, *Dryopteris filix-mas*, *Festuca drymeia*, *Galium odoratum*, *Galium schultesii*, *Lamium galeobdolon*, *Luzula luzuloides*, *Oxalis acetosella*, *Poa nemoralis*, *Pteridium aquilinum*, *Veronica officinalis*,
- az inváziós és idegenhonos inváziós fajok elterjedése – beleértve a nem megfelelő ökotípusokat is – kevesebb mint 20 %-os; fák megtartása: hektáronként legalább három fa; száradék mennyisége: legalább 20 m³/ha.

Asperulo-Fagetum bükkösök (9130)

- a természeti területen lévő élőhely jelenlegi területének (xx ha) és elterjedésének x %-kal történő növelése (térkép biztosítása),
- az élőhely minőségének javítása (ökológiai szerkezet és funkció szempontjából) a következők biztosítása révén: a területen a koronaszintet alkotó fák legalább 95 %-a helyi őshonos faj, úgymint bükk, kőris és tölgy, és legalább 50 %-a *Fagus sylvatica*; a koronaszint körülbelül 10 %-a hézagok dinamikusan változó mintázatát tartalmazza, amely elősegíti a különböző életkorú fajok természetes regenerálódását; hektáronként legalább X kifejtett fa és hektáronként legalább X releváns talajflórafaj (a releváns fajok listájának biztosítása),

- a száradék – álló és kidőlt – lehetőség szerinti növelése annak érdekében, hogy élőhelyet biztosítsanak a gerinctelenek, gombák és más erdei fajok számára (kidőlt fák és letört ágak, élő fák elpusztult ágai vagy álló elpusztult fák, amelyek átmérője meghaladja a 20 cm-t; a minimális mennyiség megjelölése).

Európai vidra (*Lutra lutra*)

- a jelenlegi populáció (xx egyed) fenntartása,
- az édesvízi (folyami) élőhely ökológiai minőségének javítása (xx km-en),
- a pihenőhelyek és odúk számának (szám megadása) fenntartása, és a rendelkezésre álló halbiomassza (xx kg) nem csökkenhet jelentősen,
- a folyó menti más vidrapopulációkkal való összekapcsoltság javítása.

Barna delfin (*Phocoena phocoena*)

- a faj jelenlegi populációjának fenntartása a területen (xx egyed),
- a víz alatti zaj legfeljebb xx dB lehet,
- a faj elterjedési területének fenntartása a természeti területen, biztosítva, hogy ne legyenek olyan mesterséges akadályok, amelyek korlátozhatnák a terület használatát,
- a zsákmány rendelkezésre állásának és sűrűségének fenntartása a területen (pl. homoki angolna, vékonybajszú tőkehal, hering és spratt),
- a barna delfin halászeszközökkel való járulékos fogásának megakadályozása a területen.

Kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*)

- a populáció fenntartása, legalább xx denevér a nyári szálláshelyeken,
- a nyári és további szálláshelyek számának és állapotának fenntartása,
- a potenciális táplálékszerző terület (xx ha) és a lineáris jellemzők (xx km) kiterjedésének fenntartása jelentős csökkenés vagy veszteség nélkül a szálláshelytől számított 2,5 km-en belül (térkép biztosítása),
- a szálláshely közelében vagy az ingázási útvonalak mentén a szálláshely 2,5 km-es körzetében nem növekszik jelentős mértékben a mesterséges fény erőssége.

Természetvédelmi célkitűzések hiányában ⁽²⁵⁾ a megfelelő vizsgálat során legalább azt kell feltételezni, hogy a cél annak biztosítása, hogy a területen jelentős számban megtalálható élőhelytípusok vagy a fajok élőhelyei ne károsodjanak a jelenlegi (a vizsgálat idején érvényes) sinthez képest, és a fajokat ne zavarják meg jelentős mértékben, a 6. cikk (2) bekezdésében előírt követelményeknek megfelelően ⁽²⁶⁾.

Bár a vizsgálatnak a területen jelentős számban megtalálható madarakra, valamint a közösségi jelentőségű fajokra és élőhelytípusokra kell összpontosulnia, nem szabad megelégedni arról, hogy ezek a céljellelmezők komplex kölcsönhatásban vannak más fajokkal, élőhelytípusokkal és a természetes környezettel is. E tekintetben más fajok is lényegesek lehetnek a védett élőhelyekre gyakorolt potenciális hatások vizsgálata során, ha azok a szóban forgó élőhelytípus jellemző növény- és állatfajai ⁽²⁷⁾, vagy jelentős szerepet játszanak abban az élelmiszerláncban, amelytől a Natura 2000 terület céleleme függ. Ez tükröződni fog a terület védelmével kapcsolatos célkitűzésekben, és a megfelelő vizsgálatnak adott esetben ki kell terjednie a terv vagy projekt által az ilyen egyéb fajokra gyakorolt lehetséges hatásokra is.

A tervek és projektek Natura 2000 területekre gyakorolt hatásainak értékelése során adott esetben figyelembe kell venni azokat a tájképi elemeket is, amelyek hozzájárulnak a hálózat ökológiai egységességéhez, ideértve annak folytonosságát is (lásd: 4. táblázat).

⁽²⁵⁾ A tagállamoknak a terület uniós jegyzékbe való felvételétől számítva hat év áll rendelkezésükre, hogy terüleetspecifikus természetvédelmi célkitűzéseket fogadjanak el, és a közösségi jelentőségű természeti területet különleges természetmegőrzési területté nyilvánítsák. A kmt-k tekintetében a besorolásuk időpontjától kezdődően megfelelő terüleetspecifikus természetvédelmi célkitűzéseket kell életbe léptetni.

⁽²⁶⁾ A Bíróság a C-127/02. sz. ügyben hozott ítéletében megerősítette ezt az álláspontot: „Valamely tervnek vagy projektnek az engedélyezése szükségképpen azt feltételezi, hogy a tervet vagy projektet úgy minősítették, hogy az nem befolyásolja hátrányosan az érintett természeti terület épségét, és következtetésképpen a 6. cikk (2) bekezdése értelmében azt nem károsítja vagy zavarja meg jelentősen” (36. pont).

⁽²⁷⁾ Az egyes kifejezések magyarázatáért lásd „Az Európai Unió élőhelyeinek értelmezési kézikönyve – EUR28” című kiadványt, amely itt érhető el: http://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/habitatsdirective/index_en.htm#interpretation

b) **A terv vagy projekt hatásainak azonosítása és értékelése, figyelembe véve a terület védelmével kapcsolatos célkitűzéseket**

A tudományterületre vonatkozó legkorszerűbb ismeretek fényében azonosítani kell a terv vagy projekt összes olyan vonatkozását, amely akár önmagában, akár más terv vagy projekt részeként hatást gyakorolhat a terület védelmével kapcsolatos célkitűzésekre.

A következmények értékelésének objektív, és lehetőleg számszerűsített kritériumokon kell alapulnia. A következményeket a lehető legpontosabban előre kell jelezni, és az előrejelzések alapját a megfelelő vizsgálatról készített jelentésben egyértelműen fel kell jegyezni.

További részletekért lásd a 6. cikk szerinti útmutató 4.6. szakaszát.

Az értékelésnek ki kell terjednie a szóban forgó terv vagy projekt egészének hatására, az abban foglalt valamennyi tevékenységgel együtt, és minden fázisban (előkészítés, építés, üzemeltetés és adott esetben leszerelés vagy helyreállítás). Az értékelés során el kell végezni a különböző hatástípusok azonosítását és megkülönböztetését, ideértve a közvetlen és közvetett hatásokat, az ideiglenes vagy állandó hatásokat, a rövid és hosszú távú hatásokat, valamint a kumulatív hatásokat.

Az értékelés jellemzően a következő lehetséges hatások elemzését foglalja magában:

- **Élőhelyek közvetlen elvesztése:** az élőhelyek kiterjedtségének csökkenése fizikai pusztulás következtében (pl. eltávolítás, vagy építőanyagok vagy üledékek lerakása miatt); a fajok szaporodási, táplálékszerző és pihenőhelyeinek elvesztése.
- **Károsodás:** az élőhely minőségének romlása, ami a jellegzetes fajok vagy a közösségi szerkezet megváltozásához vezet (fajösszetétel). Ezt okozhatja az abiotikus viszonyok megváltozása (pl. a vízszint, vagy a lebegő üledék, szennyező anyagok vagy porlerakódás növekedése); a fajok szaporodási, táplálékszerzési és pihenőhelyeinek károsodása.
- **Megzavarás:** a meglévő környezeti feltételek megváltozása (pl. megnövekedett zaj- vagy fényszennyezés, emberek és járművek gyakoribb előfordulása). A megzavarás többek között a fajok egyedeinek kiszorításához, a fajok viselkedésének megváltozásához, illetve a megbetegedés vagy elhullás kockázatához vezethet.
- **Szétaprózódás:** az érintett élőhelyek és fajok elterjedési foltjainak módosulásához vezet, például a fizikailag vagy funkcionálisan összekapcsolódó területeken létrehozott fizikai vagy ökológiai akadályok, vagy az ilyen területek kisebb, elszigeteltebb egységekre történő felosztása révén.
- **Egyéb közvetett hatások:** a környezet minőségének közvetett megváltozása (ami például a rendelkezésre álló tápanyagok és fényviszonyok megváltozásából vagy a terület további új veszélyekkel, például idegenhonos inváziós fajok, emberek és állatok behatolásával szembeni sebezhetőségének megnövekedéséből ered).

Ezeket a hatásokat a területspecifikus természetvédelmi célkitűzések fényében kell elemezni, ami azt jelenti, hogy az elemzést nem csupán a területen jelentős számban megtalálható élőhelyek és fajok jelenlegi állapotára vonatkozóan kell elvégezni, hanem a természetvédelmi célkitűzések által meghatározott kívánt állapotuk (pl. a populációméret vagy az élőhely kiterjedtségének x %-os növelése) tekintetében is.

A hatásoknak a területspecifikus természetvédelmi célkitűzések fényében történő elemzését ezért a védett elemek védettségi állapotát meghatározó konkrét jellemzők vagy paraméterek alapján is el kell végezni (pl. kiterjedés, élőhely, szerkezet és funkció, populációméret, jövőbeli kilátások).

A terv vagy projekt minden egyes aspektusát egyenként meg kell vizsgálni, és lehetséges hatásait össze kell vetni a terület védelmével kapcsolatos célkitűzésekkel. Ezt követően az összes érintett élőhelyre vagy fajra gyakorolt hatás együtt, illetve egymással kapcsolatban vizsgálandó a közöttük fennálló kölcsönhatások feltárása érdekében.

Különböző módszerek alkalmazhatók a terv vagy projekt potenciális hatásának előrejelzésére. A 10. keretes írás felsorol néhány példát a hatások, valamint a hatás mértékének előrejelzésére szolgáló módszerekre.

10. keretes írás

Példák a hatások előrejelzésének módszereire

Közvetlen mérések – például az eltűnt vagy érintett élőhelyek területét illetően – a fajok populációiban, élőhelyeiben és közösségeiben bekövetkező veszteség arányának meghatározására.

Folyamatábrák, hálózatok és rendszerábrák a közvetlen és közvetett hatásokból eredő hatásláncolatok azonosítására kiváltási módjuktól függően, a kölcsönhatások és a folyamatútvonalak alakulásának ábrázolásával.

Számszerű előrejelzési modellek matematikailag levezethető előrejelzések készítésére a hatások erejére és irányára vonatkozó adatok és feltételezések alapján. A modellekből olyan előrejelzések adódhatnak, amelyek összhangban vannak a múltbeli és jelenlegi adatokkal (trendelemzés, forgatókönyvek, más releváns helyszínekről származó információk átültetésére alkalmas analógiák), továbbá az intuitív előrejelzésekkel. Egyes gyakran használt modellek előrevetítik a szennyező anyagok levegőbe való bekerülését, a talajeróziót, a patakok üledékterhelését és az oxigénszint csökkenését szennyezett folyókban.

Földrajzi információs rendszerek térbeli kapcsolati modellek – például a fizikai korlátokat bemutató ábrák – készítésére vagy az érzékeny területeknek, illetve az eltűnő élőhelyek helyszíneinek feltérképezésére. A földrajzi információs rendszerek egyesítik magukban a számítógépes térképészetet, a térképadatok tárolását és a különféle jellemzőket – mint például a területhasználatot vagy a lejtőviszonyokat – tároló adatbázis-kezelő rendszereket. A földrajzi információs rendszerek lehetővé teszik a tárolt változók gyors megjelenítését, összevonását és elemzését.

A **korábbi hasonló projektekből származó információk** hasznosak lehetnek, különösen akkor, ha számszerű előrejelzések készültek, és azok ellenőrzésére a gyakorlatban is sor került.

Korábbi tapasztalatokra és egyeztetésekre épülő **szakértői vélemények** és értékelések.

Az 5. táblázat példát mutat be egy Natura 2000 területen található projektlemek és védett elemek szisztematikus keresztelemzésére.

5. táblázat

Példa egy Natura 2000 területen található projektösszetevők és védett elemek szisztematikus keresztelemzésére – egy halgazdaság egyszerűsített példája

Projektszakasz	Projektösszetevő	1. élőhely Folyó	2. élőhely Ártéri erdők	3. élőhely Nedves fenyérek	1. faj Halak	2. faj Gerinctelenek	3. faj Madarak
Építés	Halastavak	A folyómeder és a folyó áramlásának módosulása (xx m – hossz)	Terület elvesztése (xx m ²)	Terület elvesztése (xx m ²)		A fajközösségekben bekövetkező változások	Megzavarás, egyedek kiszorítása. Szaporodási élőhely elvesztése
	Épületek			Terület elvesztése (xx m ²)		Élőhely elvesztése és károsodása	
	Utak		A vízáramlás helyi változásai	Terület elvesztése (xx m ²)		Élőhely elvesztése és károsodása	
Üzemeltetés	Halak etetése és kezelések	Vízszennyezés szerves és vegyipari termékekkel			Az élőhelyek minőségének megváltozása vízszennyezés miatt		Megzavarás, egyedek kiszorítása
	Víz kivétel	Az élőhely megváltozása a vízhozam csökkenése miatt		Az élőhely károsodása a vízhozam csökkenése miatt	Az élőhely károsodása a vízhozam csökkenése miatt		
	Világítás					Megzavarás, egyedek kiszorítása	Megzavarás, egyedek kiszorítása
	Zaj						Egyedek kiszorítása

Az értékelésnek az e területen rendelkezésre álló legjobb tudományos ismereteken kell alapulnia. Ez azt jelenti, hogy az információknak teljes körűnek és naprakésznek kell lenniük. Ezért gyakran **helyszíni felméréseket** kell végezni a hiányzó információk megszerzése és pontos adatok gyűjtése érdekében. Ez magában foglalhatja például a terület kutatását (mintavételi módszerek, összeszámlálások, jegyzékek stb. alkalmazásával) annak érdekében, hogy azonosítsák vagy megerősítsék a természeti elemek pontos elhelyezkedését és elterjedését a vizsgált terv vagy projekt tervezett tevékenységeihez képest, valamint azok védettségi állapotát.

Hasznos lehet előzetes másodelemzés végzése a rendelkezésre álló ismeretek áttekintése, valamint azon információk meghatározása érdekében, amelyek megszerzéséhez további helyszíni felmérés végzésére van szükség. Ez hasznos gyakorlat lehet például akkor, ha a másodelemzés azt jelzi, hogy vannak olyan veszélyeztetett élőhelyek, amelyekhez ritka összetételű növény- és/vagy állatvilág tartozik, vagy hogy az érintett terület olyan fajoknak ad otthont, amelyek kritikus jelentőséggel bírnak a terület természetvédelmi célkitűzései szempontjából.

A helyszíni felmérésekből nyert adatoknak objektív alapot kell szolgáltatniuk az értékelési folyamathoz, amelyet a területspecifikus természetvédelmi célkitűzésekre tekintettel kell elvégezni. A helyszíni felmérésekből származó adatok teljességének biztosítása érdekében megfelelő időkeretet kell meghatározni, pl. egy vagy több évig tartó vizsgálatot, amely egy teljes vegetációs ciklusra kiterjed, figyelembe véve a vadon élő növények és állatok szezonálisitását, vagy az állatvilággal kapcsolatban végzett kutatásokat, amelyeket esetleg meg kell ismételni a populációk és a tendenciák megerősítéséhez adott időszak során.

Az olyan jelentős fejlesztések esetében, mint az autópályák, vasutak, szélerőműparkok, kikötők, vízi utak stb., amelyek méretük és jellegük miatt várhatóan jelentős hatást gyakorolnak egy adott területre, szinte mindig szükség van helyszíni vizsgálatokra. Ezeknek magukban kell foglalniuk a védett élőhelyek, illetve a fajok szaporodási vagy pihenőhelyeinek stb. részletes feltérképezését (kivéve, ha ezek közül bizonyos felméréseket és tanulmányokat a közelmúltban már elvégeztek, például a kezelési terv kidolgozása vagy aktualizálása során, vagy a területet érintő másik nagy fejlesztési projekt értékelése során).

A hatást olyan paraméterek segítségével kell számszerűsíteni vagy rögzíteni, amelyek lehetővé teszik a területen jelentős számban megtalálható élőhelyekkel és fajokkal kapcsolatos konkrét természetvédelmi célkitűzésekre gyakorolt hatás horderejének és súlyosságának értékelését (lásd még a 3.1.4. pontban szereplő 7. keretes írást a jelentőségre vonatkozó mutatók vonatkozásában). Ide tartozhatnak például a következő paraméterek:

- a véglegesen eltűnt (pl. a növényzet kiirtása vagy a megfelelő szaporodási vagy fészkelőhelyek eltávolítása miatt) élőhely vagy fajok élőhelye területe összevetve a természeti területen lévő élőhely területével regionális, nemzeti és bioföldrajzi szinten (az elvesztett élőhelyterület százalékos aránya), valamint összevetve a területspecifikus természetvédelmi célkitűzésben meghatározott célértékkel (amely helyreállítási célt is tartalmazhat);
- az érintett (pl. szennyezés, zaj, egyéb ökológiai feltételek romlása) élőhely vagy fajok élőhelye területe összevetve a természeti területen lévő élőhely területével regionális, nemzeti és bioföldrajzi szinten (az érintett élőhelyterület százalékos aránya), valamint összevetve a területspecifikus természetvédelmi célkitűzésben meghatározott célértékkel (amely helyreállítási célt is tartalmazhat);
- az érintett honos és vándorló fajok populációinak mérete, összevetve a helyi, regionális, nemzeti és nemzetközi populációkkal (az érintett populáció százalékos aránya), valamint összevetve a területspecifikus természetvédelmi célkitűzésben meghatározott célértékkel (amely a természeti területen a populáció méretének növelésére vonatkozó célértéket is tartalmazhat);
- az élőhely vagy a fajok élőhelye minőségére vagy az érintett fajok túlélésére gyakorolt hatás (pl. szennyezés, zaj, más ökológiai feltételek romlása) mértéke, figyelembe véve ökológiai szükségleteiket a természeti területen a területspecifikus természetvédelmi célkitűzésben meghatározottak szerint (amely helyreállítási célt is tartalmazhat).

Amint az a fenti pontokban már szerepel, a lehetséges káros hatások értékelésekor a vizsgálat során nem csupán a jelenlegi helyzethez képest bekövetkező negatív változásokat kell mérlegelni, hanem azokat a változásokat is, amelyek megakadályozhatják a természetvédelmi célkitűzések elérését, amennyiben azok megkívánják a jelenlegi körülmények javítását.

c) **Más tervekkel vagy projektekkal együtt gyakorolt kumulatív hatások értékelése**

Kumulatív hatások származhatnak egy fejlesztés (terv, projekt) egymást követő, járulékos és/vagy együttes hatásaiból, ha azok összeadódnak más meglévő, tervezett és/vagy észszerűen várható fejlesztésekkel (lásd még a 3.1.4. szakasz 2. táblázatát a Natura 2000 területre gyakorolt kumulatív hatások értékelésének legfontosabb lépéseiről). Példák kumulatív hatásokra:

- a szennyező anyagok koncentrációjának növekedése (különösen a vízben és a talajban), meghaladva a területen lévő védett élőhely vagy faj ökológiai szükségleteivel összeegyeztethető szinteket;
- többszörös vízkivétel miatt a vízhozam csökkenése egy vízgyűjtő területen a természeti területen lévő védett élőhely vagy faj ökológiai szükségleteivel összeegyeztethető szint alá;

- a vándorlási útvonalakba vagy a vadon élő állatok mozgásába való beavatkozás;
- egy ökoszisztémában a különböző fejlesztések miatt az élőhelyekre és a fajokra nehezedő fokozott terhelés.

A kumulatív hatások a hatások széles skáláját ölelik fel különböző földrajzi szinteken és időszakokban. Egyes esetekben kumulatív hatások azért jelentkeznek, mert több *azonos típusú projektet* valósítanak meg. Kiemelkedő példák a következők:

- amikor ugyanazon a folyón vagy ugyanazon a vízgyűjtő területen belül több vízerőművet építenek vagy terveznek;
- amikor egymás közvetlen közelében több olaj- és gázprojektet vagy ásványianyag-kitermelési projektet valósítanak meg; vagy
- amikor ugyanazon repülési útvonal mentén vagy régióban több szélérőműparkot építenek vagy terveznek.

Más esetekben kumulatív hatások jelentkeznek az ugyanazon a területen zajló különböző típusú projektek – például ásványkitermelési terület, bekötőutak, távvezetékek, valamint egyéb szomszédos földhasználatok – együttes hatása miatt. Bizonyos esetekben ugyanazon fejlesztés különböző összetevőit külön-külön hajtják végre és értékelik, ami azt jelenti, hogy az ezen összetevőkből származó kumulatív hatásokat is kumulatív hatásvizsgálatnak kell alávetni.

A vizsgálat során figyelembe kell venni bármely más projektet vagy tervet, amely a vizsgálat alatt álló tervvel vagy projekttel együtt jelentős hatást gyakorolhat valamely természeti területre. Például egy javasolt út egy Natura 2000 területtől bizonyos távolságra fog haladni, és az általa okozott zavarás (pl. zaj) nem lesz jelentős hatással a területen lévő védett madárfajokra. Ha azonban léteznek más folyamatban lévő vagy javasolt projektek vagy tervek (pl. egy út a Natura 2000 terület másik oldalán), akkor az összes ilyen projekt együttes zajszintje már jelentős mértékű zavarást okozhat a madárfajok számára (a zajszint meghaladja a fajok ökológiai szükségleteivel összeegyeztethető zajszintet).

Meg kell jegyezni továbbá, hogy kumulatív hatások jelentkezhetnek ott, ahol az érintett területek kölcsönhatásban vannak egymással. Erre példa lehet, amikor egy javasolt projekt várhatóan csökkenti a vízszintet egy Natura 2000 területen. Bár ez az erőforrás-csökkenés önmagában talán nem jelentős, ha egy közeli nagyüzemi gazdaság területéről származó műtrágya- és növényvédőszer-maradványok eléri a természeti területet, az alacsonyabb vízszint magasabb szennyezőanyag-koncentrációkat eredményezhet a lefolyás bekövetkezésekor, olyan mértékben, hogy az együttes hatás jelentőssé válik, azaz a szennyező anyagok koncentrációja meghaladja a területen lévő védett élőhely vagy faj ökológiai szükségleteivel összeegyeztethető szinteket.

Az „összevont” hatásokat már az előzetes értékelés szakaszában meg kellett volna vizsgálni (3.2. szakasz), és azonosítani kellett volna minden más olyan tervet és projektet, amelyek egymással kölcsönhatásban lehetnek. Az előszűrési szakaszában ugyan leegyszerűsíthető az értékelés, de a megfelelő vizsgálat szakaszában gondosan értékelni kell más olyan projektek vagy tervek azonosított hatásait, amelyek a vizsgált tervvel vagy projekttel együtt fejthetik ki hatásukat. Ehhez számszerűsíteni és/vagy minősíteni kell ezen egyéb hatások horderejét, és azonosítani kell a Natura 2000 területek érintett elemeit.

A 3.1.4. szakaszban foglaltak szerint az összevonási rendelkezés **más olyan tervekre vagy projektekre vonatkozik, amelyek lezárultak, jóváhagyást szereztek, de nem zárultak le, vagy engedélyezésüket kérelmezték.**

A vizsgálat fő tárgyát jelentő tervek vagy projektek hatásai mellett célszerű lehet a korábban már lezárt tervek és projektek hatásait is mérlegelni, beleértve az olyan terveket és projekteket, amelyekre az irányelv átültetésének vagy a terület kijelölésének idejét megelőzően került sor. A már lezárt tervek és projektek hatásai jellemzően a terület eredeti állapotának részét alkotják, amelynek mérlegelése ebben a szakaszban történik.

Az összevonás vonatkozik az olyan tervekre és projektekre, amelyeket a múltban engedélyeztek, de a végrehajtásukra vagy lezárásukra még nem került sor. Ami az egyéb terveket vagy projekteket illeti, a jogbiztonság igényéből fakadóan célszerű lenne az összevonást azon tervekre és projektekre szűkíteni, amelyeket ténylegesen javasoltak, azaz jóváhagyási vagy engedélyezési kérelmet nyújtottak be rájuk. Ugyanakkor nyilvánvaló, hogy egy javasolt terv vagy projekt mérlegelésekor a tagállamok nem keletkeztethetnek vélelmet egyéb jövőbeli, még be nem nyújtott tervekre vagy projektekre vonatkozóan.

További részletekért lásd a 6. cikk szerinti útmutató 4.5.3. szakaszát.

A kumulatív hatások vizsgálata során alkalmazandó **földrajzi hatály** a terv vagy projekt típusától, valamint a területen jelentős számban megtalálható élőhelyektől és fajoktól függ. Ez meghatározható például egy bizonyos sugarú körzeten belül, vízgyűjtő terület alapján vagy madarak vándorlási útvonala mentén. A földrajzi hatálynak mindazonáltal ki kell terjednie arra a földrajzi területre, amelyen belül minden, a tervvel vagy projekttel kapcsolatos tevékenység és azok kumulatív hatásai valószínűleg hatást gyakorolnak a szóban forgó Natura 2000 területek védelemmel kapcsolatos célkitűzéseire.

A **tervszintű** vizsgálatok különösen alkalmasak a kumulatív és szinergikus hatások értékelésére, mivel a projekt későbbi szakaszában megelőzhetnek problémákat, például az olyan konkrét ágazatokra vonatkozó tervek esetében, mint a közlekedés, az energia, a vízgazdálkodás, valamint a regionális tervek és stratégiák, a földhasználati tervek stb. esetében. Ebben az összefüggésben különösen hasznos lehet az ugyanazt a területet érintő más meglévő tervek és projektek környezeti vizsgálatainak a tanulmányozása (SKV és – adott esetben – megfelelő vizsgálat).

Az e tervek vonatkozásában elvégzett megfelelő vizsgálat során meghatározható az is, hogy a terv egyes összetevőinek (projektek) megfelelő vizsgálata a kumulatív hatások tekintetében milyen tárgykörre terjedjen ki. Például egy ásványkitermelési terv megfelelő vizsgálata tekintetében a tárgykijelölés során hasznos lehet annak meghatározása, hogy a kitermelési területekre vezető bekötőutak szélesebb hálózata milyen mértékben járulhat hozzá a kumulatív hatásokhoz, például a fajok populációit érintő élőhely-szétaprózódás tekintetében.

A 3. táblázat azokat a forrásokat mutatja be, amelyek információt szolgáltathatnak más olyan tervekről és projektekről, amelyek kumulatív hatásokat eredményezhetnek. A kumulatív hatások összegyűjtésére szolgáló eszközök – például a figyelembe veendő projekteket és terveket rögzítő **adattárak** – hasznosnak bizonyulnak a kumulatív hatások értékelésének egyszerűsítése tekintetében. A különböző tevékenységek áttekintését például jelentős mértékben megkönnyíti, ha rendelkezésre áll egy naprakész nemzeti vagy regionális adattár, amely lehetőség szerint dinamikus térképet is tartalmaz, amely lehetővé teszi a felhasználók számára, hogy minden projektet lekérdezzenek, beleértve azokat is, amelyek még tervezési szakaszban vannak. Annak érdekében, hogy ezek az adattárak hasznosak legyenek a megfelelő vizsgálat során, az illetékes hatóságoknak törekedniük kell arra, hogy a vonatkozó dokumentumokat (pl. hatásvizsgálat, a bevezetett mérséklő intézkedések vagy a jóváhagyásra vonatkozó feltételek) online megőrizték az engedélyek megadását követően is.

Konzultálni kell az **illetékes hatóságokkal** (természetmegőrzési, ágazati) az értékelés során figyelembe veendő egyéb tervek/projektekre vonatkozó információk gyűjtése érdekében. Az illetékes hatóságok is hozzájárulhatnak a kumulatív hatások értékeléséhez, illetve segíthetik azt, mivel ők rendelkeznek a legjobb rálátással és ismeretekkel a tágabb területeket érintő egyéb tevékenységek vonatkozásában. Nekik módjukban áll minden releváns információ begyűjtése és továbbítása a projektgazdák és a tanácsadók felé.

A kumulatív hatások értékelése számos különböző **forrásból** származó információra támaszkodhat, beleértve a környezeti tanulmányokat és programokat, a stratégiai, ágazati és regionális környezeti vizsgálatokat, a projektszintű környezeti vizsgálatokat, a hasonló helyzetekből származó, kumulatív hatásokra irányuló vizsgálatokat, valamint a konkrét kérdésekre vonatkozó célzott tanulmányokat. A szakértői javaslat szintén jó információforrás lehet a kumulatív hatások tekintetében.

A kumulatív hatások értékelése során számos különböző **módszer és eszköz** alkalmazására van lehetőség, ami általában magában foglal egy tárgykijelölési és egy értékelési szakaszt is (lásd az alábbi 2. ábrát).

2. ábra

A kumulatív hatások és kölcsönhatások értékelésére szolgáló módszerek és eszközök

Forrás: Európai Bizottság, 1999. Iránymutatások a közvetett és kumulatív hatások, valamint a kölcsönhatások értékeléséhez.

A konzultációk, az ellenőrző listák, a lefedési térképek, a hálózat- és rendszerelemzés megfelelő eszközei lehetnek a tárgykijelölés során, amikor sor kerül a kumulatív hatásvizsgálatban részletesebben megvizsgálendő lehetséges hatások meghatározására.

- A hálózat- és rendszerelemzések azon az elven alapulnak, hogy az egyes környezeti elemek között vannak kapcsolatok és kölcsönhatási útvonalak, és ha az egyik elem kifejezetten érintett, az hatással lesz a vele kölcsönhatásban lévő más elemekre is.
- A térinformatikai elemzések során földrajzi információk rendszereket és lefedési térképeket használnak annak érdekében, hogy meghatározzák, hol jelentkezhetnek több különböző tevékenység kumulatív hatásai, valamint hogy azonosítsák a hatások közötti kölcsönhatásokat. Kiterjedhetnek továbbá adott projektnek a kiválasztott területekre, elemekre vagy erőforrásokra gyakorolt hatására is annak megállapítása érdekében, hogy hol jelentkezne a legnagyobb hatás.
- Az érzékenység feltérképezése szintén hasznos lehet, mivel segíthet előre jelezni bizonyos tevékenységeknek az e tevékenységek hatásaival szemben érzékeny természeti jellemzőkre gyakorolt lehetséges kumulatív hatásait (további részletekért lásd ezen útmutató 4.2.2. szakaszát) ⁽²⁸⁾.
- Szakértői testületek hozhatók létre a kumulatív hatások azonosítása és értékelése céljából. Mátrixok használhatók a hatások értékelésére, valamint több tevékenység által egy adott területre vagy elemre gyakorolt kumulatív hatások, továbbá a hatások közötti kölcsönhatások mérlegelésére.
- A modellezés analitikai eszközként szolgál az ok-okozati összefüggések számszerűsítéséhez a környezeti feltételek szimulálása révén. Ez a levegőtisztaságtól vagy a zajmodellezéstől az összetett természetes rendszert reprezentáló modell alkalmazásáig terjedhet.
- A teherbíró képességre ⁽²⁹⁾ irányuló elemzések során a hatások összeadódását vizsgálják adott küszöbértékekhez képest. Előfordulhat azonban, hogy egy adott elem vagy terület tekintetében nem mindig lehet meghatározni küszöbértéket vagy a teherbíró képességet.

Bármilyen módszert választanak is, azt hozzá kell igazítani az elemzéshez rendelkezésre álló információkhoz, és lehetőség szerint mennyiségi becslést kell adni a kumulatív hatásról. Ha a kumulatív hatásra vonatkozóan kvalitatív becsléseket kell kidolgozni, azoknak független szakértőkből álló testület konszenzusos becslésén, nem pedig egyetlen szakértő véleményén kell alapulniuk. Ilyen testület hasznos, sőt szükséges is lehet, például ha az értékelendő kumulatív hatások különböző projektekből erednek, pl. vízerőmű-építésből, kotrásból és öntözésből ugyanazon a folyón.

A választott módszernek nem kell összetettnek lennie. A cél az eredmények olyan módon történő bemutatása, ami könnyen érthető a projektgazda, a döntéshozó (azaz az illetékes hatóság) és a nyilvánosság számára. A kormányok jelentős szerepet játszhatnak azáltal, hogy támogató kereteket biztosítanak és valósítanak meg e munka irányítása, valamint a kumulatív hatások azonosítása és kezelése érdekében.

A 11. keretes írás példát mutat be a kumulatív hatásvizsgálat lépésenkénti folyamatára. A folyamatot rugalmasan kell alkalmazni, azaz a lépéseket nem feltétlenül sorrendben kell végrehajtani, és szükség lehet azok iteratív módon történő végrehajtására, valamint bizonyos lépések felülvizsgálatára más lépések eredményeire reagálva.

11. keretes írás

Példa a kumulatív hatásvizsgálat elvégzésének folyamatára

1. lépés: Tárgykijelölés

- A kumulatív hatásvizsgálat földrajzi határainak és időkeretének meghatározása.
- A területen jelentős számban megtalálható védett élőhelyek és fajok, valamint a figyelembe veendő ökológiai folyamatok meghatározása.
- Egyéb meglévő és tervezett tervek és projektek (és emberi tevékenységek) meghatározása, amelyek hatással vannak/lehetnek a kumulatív hatásvizsgálat során figyelembe veendő természeti elemekre.
- Azoknak a természetes környezeti tényezőknek az azonosítása, amelyek a kumulatív hatásvizsgálat során figyelembe vett elemek állapotát is befolyásolják.

⁽²⁸⁾ Példa a környezeti hatásvizsgálati folyamatok támogatására szolgáló, a környezeti érzékenységet feltérképező online eszközre Írországból az alábbi weboldalon található: <http://airo.maynoothuniversity.ie/mapping-resources/airo-research-maps/environmental-research-projects/environmental-sensitivity>

⁽²⁹⁾ Az ökológiában a teherbíró képesség az adott környezet maximális terhelését jelenti. A környezetben lévő fizikai elemek korlátozó tényezők (pl. élelem, víz, verseny stb.). <https://www.biologyonline.com/dictionary/carrying-capacity>

2. lépés: A védett élőhelyekre és fajokra gyakorolt kumulatív hatások értékelése

- Más terveknek, projekteknek, tevékenységeknek és természetes tényezőknek a területspecifikus természetvédelmi célkitűzésekre gyakorolt hatásáról rendelkezésre álló információk begyűjtése.
- A védett elemekre vonatkozó területspecifikus természetvédelmi célkitűzésekre gyakorolt kumulatív hatás – azaz a védett elemekre gyakorolt teljes hatás, ha a vizsgált terv vagy projekt hatásai más terv vagy projekt részeként jelentkeznek – megbecslése.

3. lépés: A várható kumulatív hatások jelentőségének értékelése

- A vizsgált természeti elemekre gyakorolt várható kumulatív hatások jelentőségének értékelése, figyelembe véve a természetvédelmi célkitűzéseket. Például, ha a természeti elemek állapotára gyakorolt kumulatív hatás megközelíti vagy meghaladja az adott elemre vonatkozó természetvédelmi célkitűzésben meghatározott, bizonyos tulajdonságra vonatkozó küszöbértéket, akkor a hatás jelentős.

4. lépés: A kumulatív hatások kezelése

- Szükség esetén további mérséklő intézkedések meghatározása a védett elemekre gyakorolt becsült kumulatív hatás csökkentése érdekében (a 2. és 3. lépésben leírt feladatok elvégzése szükséges az ilyen további mérséklés értékének megállapításához).

3.2.3. 3. lépés: A terv vagy projekt által a Natura 2000 terület épségére gyakorolt hatások meghatározása

Az összegyűjtött információknak, valamint a terv vagy projekt különböző szakaszaiból valószínűleg eredő hatások és változások mértékére és intenzitására vonatkozó előrejelzéseknek lehetővé kell tenniük a terv vagy projekt által a terület épségére gyakorolt hatások mértékének értékelését.

A terület épségének leírását és a hatásvizsgálatot a természetvédelmi célkitűzéseket meghatározó, a természeti terület élőhelyeire és fajaira, valamint azok ökológiai szükségleteire jellemző paraméterekre kell alapozni. Ez a terv vagy projekt végrehajtásának későbbi nyomon követése során is hasznos lehet.

Ami az „épség” szó értelmét vagy jelentését illeti, itt egyértelműen az ökológiai épségről van szó. Ez a teljességet feltételezi. Dinamikus ökológiai összefüggésben a kifejezés ellenálló képességet és a természetmegőrzés szempontjából kedvező fejlődési képességet is jelent.

A „terület épsége” tehát célszerűen úgy határozható meg, mint a terület ökológiai struktúrája, funkciója és az ökológiai folyamatok koherens összessége a teljes területen, ami lehetővé teszi, hogy a terület eltartsa azon élőhelyeket, élőhelykomplexumokat és/vagy azon fajok populációit, amelyek védelme érdekében a területet kijelölték.

Egy területről akkor mondható el, hogy épsége nagy fokú, ha megvalósulnak a benne rejlő lehetőségek a természetvédelmi célkitűzések elérésére, a helyreállítás és a megújulás képességét dinamikus körülmények között is megőrzi, és minimális külső támogatásra van szükség a fenntartásához.

Lásd a 6. cikk szerinti útmutató 4.6.4. szakaszát.

A „terület épsége” tehát a terület természetvédelmi célkitűzéseire, alapvető természeti jellemzőihez, ökológiai szerkezetéhez és funkciójához kapcsolódik. Ha a javasolt terv vagy projekt (sem önállóan, sem más tervek és projektek részeként) nem veszélyezteti a természeti terület védelmével kapcsolatos célkitűzéseket, akkor nem tekinthető úgy, hogy a terület épsége hátrányosan érintett lenne.

A terület „épsége” továbbá azokra a fő ökológiai folyamatokra és tényezőkre vonatkozik, amelyek fenntartják a fajok és élőhelyek hosszú távú jelenlétét egy Natura 2000 területen. Ezt általában lefedik a területre vonatkozó természetvédelmi célkitűzések (pl. az élőhely minőségének javítása vagy a faj elterjedési területének növelése a területen belül). E tényezők romlása veszélyeztetheti ezeknek a céloknak az elérését, és káros hatással járhat, még akkor is, ha a fajok vagy élőhelyek nem közvetlenül érintettek. Például egy folyó hidrológiai rendszere, a folyóalaktani folyamatok, az erózió, az

üledékszállítás és -felhalmozódás kulcsfontosságú tényezők a folyami élőhelyek és fajok megőrzése szempontjából, amit a természetvédelmi célkitűzések is tükröznek. Ezeknek a folyamatoknak a befolyásolása hatással lehet a terület épségére, még akkor is, ha nem közvetlenül érintettek a természetes élőhelyek és helyek azon ismert foltjai, ahol a fajok bizonyítottak jelen vannak.

Ha a területen jelentős számban megtalálható élőhely vagy fajpopuláció egy részének végleges elvesztését vagy a természeti terület ökológiai szerkezetének, funkciójának és folyamatainak hosszan tartó károsodását a projektből vagy tervből eredő hatásként azonosítják, megállapítható, hogy a terv vagy projekt káros hatással lesz a terület épségére.

Ugyanakkor azt is figyelembe kell venni, hogy a helyreállítás képessége vagy az ellenálló képesség bizonyos esetekben lehetővé teheti a terület ökológiai szerkezetének és funkcióinak viszonylag rövid időn belüli helyreállítását, például egy közösség vagy egy fajpopuláció bizonyos átmeneti zavarokat követően természetes módon helyreállhat. Amennyiben ez a helyzet áll fenn, úgy tekinthető, hogy a fejlesztés nem gyakorol káros hatást a terület épségére. A helyreállítás képessége általában tükröződik a védett elemekre vonatkozó természetvédelmi célkitűzésekben (pl. bizonyos küszöbértékek vagy változási határértékek meghatározása, például a folyókon vagy más víztesteken végzett karbantartási munkák miatti bizonyos mértékű átmeneti zavarosság megengedése).

Az ideiglenes káros hatások mértéke alapján meghatározható, hogy megállapítható-e a területre gyakorolt káros hatás. Ha az élőhely helyreállításához szükséges időt napokban, hetekben vagy akár néhány hónapban becsülik meg, úgy tekinthető, hogy nem lesznek a terület épségére gyakorolt káros hatások. Következésképpen előfordulhat, hogy egy rövid ideig tartó, néhány élőhelyet vagy fajt érintő megzavarás nem gyakorol káros hatást a terület épségére. Ezt azonban eseti alapon gondosan elemezni kell, figyelembe véve az adott területen lévő ökoszisztémák ciklusait, a közösségek szerkezetét, az ökológiai funkciókat és a területen zajló folyamatokat.

A természeti terület épségére gyakorolt hatások értékelése viszonylag egyszerű lehet kis területeken, ahol csak egy vagy néhány élőhely vagy faj található, és egyértelműek az ökológiai funkciók. Nehezebb lesz azonban értékelni az összetett ökoszisztémákkal és ökológiai funkciókkal rendelkező, számos élőhelynek és fajnak otthont adó nagy területeket.

A természeti terület épségére gyakorolt hatások szisztematikus és objektív értékelése érdekében fontos, hogy a területen lévő védett élőhelytípusokra és fajokra vonatkozó természetvédelmi célkitűzéseket meghatározó minden egyes jellemző tekintetében küszöbértékeket és célértékeket határozzanak meg. Annak megállapítása érdekében, hogy egy Natura 2000 terület épsége érintett-e, az alábbi 12. keretes írás egy tájékoztató jellegű ellenőrző listát tartalmaz, amely tükrözi a területeken lévő védett élőhelyek/fajok védelmével kapcsolatos célkitűzések meghatározása során alkalmazott paramétereket.

12. keretes írás

A terület épségére gyakorolt hatások értékelése: példa ellenőrző listára

Képes-e a terv vagy projekt:

- hátráltatni vagy késleltetni a terület természetvédelmi célkitűzéseinek elérését?
- csökkenteni a területen található védett élőhelytípusok vagy védett fajok élőhelyei területét vagy minőségét?
- csökkenteni a területen jelentős számban megtalálható védett fajok populációját?
- olyan zavarást okozni, amely befolyásolhatja a populáció méretét vagy sűrűségét, illetve a fajok közötti egyensúlyt?
- a területen jelentős számban megtalálható védett fajok kiszorítását okozni, és ezáltal csökkenteni e fajok elterjedési területét a természeti területen belül?
- az I. mellékletben felsorolt élőhelyek vagy fajok élőhelyei szétaprózódását eredményezni?
- a területen lévő releváns élőhelyek és fajok fenntartásához vagy helyreállításához nélkülözhetetlen kulcsfontosságú elemek, természeti folyamatok vagy erőforrások (pl. fás borítottság, árapályövi kitettség, éves áradások, zsákmány, táplálékforrások) elvesztését vagy csökkenését eredményezni?
- megzavarni azokat a tényezőket, amelyek elősegítik a természeti terület kedvező feltételeinek fenntartását, vagy amelyek szükségesek ezek kedvező állapotának a helyreállításához a területen?
- megzavarni azon fajok egyensúlyát, elterjedését és sűrűségét, amelyek a terület kedvező feltételeinek mutatói?

3.2.4. 4. lépés: Mérséklő intézkedések

Amennyiben a megfelelő vizsgálat a természeti területre nézve káros hatásokat azonosított, vagy ezek nem zárhatók ki, a kérdéses terv vagy projekt nem engedélyezhető. Ugyanakkor az azonosított hatás mértékétől függően lehetőség van mérséklő intézkedések alkalmazására a káros hatások elkerülése vagy olyan szintre való csökkentése érdekében, amely a terület épségét már nem érinti hátrányosan.

Lásd a 6. cikk szerinti útmutató 4.6.6. szakaszát.

A mérséklő intézkedéseket javasolhatja a terv- vagy projektgazda vagy előírhatják az illetékes nemzeti hatóságok a megfelelő vizsgálat során azonosított hatások megszüntetése, megelőzése vagy olyan szintre csökkentése érdekében, amely már nem érinti a terület épségét.

A gyakorlatban a mérséklő intézkedések szükségességét sok esetben elismerik a terv/projekt tervezési vagy kezdeti szakaszában (például a projektgazda/kérelmező és a természetvédelmi tanácsadók közötti „előzetes engedélykérelmezési” megbeszélésen), és belefoglalják az engedély iránti kérelembe. Bár a terv vagy projekt előzetes értékelése során nem vehetők figyelembe mérséklő intézkedések, az a tény, hogy azokat szükségesnek találták, nagymértékben segítheti a megfelelő vizsgálati szakasz hatékony, eredményes és időben történő végrehajtását, és ezáltal annak eldöntését, hogy a terv/projekt engedélyezhető-e a 6. cikk (3) bekezdése alapján.

A mérséklő intézkedések hierarchiája azt sugallja, hogy az első és legfontosabb a jelentős hatások elkerülése (azaz a jelentős hatások bekövetkezésének megelőzése), majd ezt követi a hatás csökkentése (azaz a hatás horderejének és/vagy valószínűségének csökkentése). Példák az alábbi 6. táblázatban találhatók:

6. táblázat

Példák a mérséklő intézkedések típusaira

A hatás elkerülése:

- műszaki megoldások a terv vagy projekt negatív hatásainak megelőzésére (pl. zaj vagy fény vagy por elleni védőberendezések);
- projektelemek elhelyezése az érzékeny területek elkerülése érdekében (teljes Natura 2000 területek vagy Natura 2000 területeken belül elhelyezkedő vagy azokat összekapcsoló kulcsfontosságú területek);
- védőkerítések és egyéb intézkedések a növényzet vagy a vadon élő állatok károsodásának megelőzése érdekében;
- munkálatok elkerülése az érzékeny időszakokban (pl. fajok szaporodási időszaka);
- a munkálatok összehangolásának optimalizálása a kumulatív hatások elkerülése érdekében.

A hatás csökkentése:

- kibocsátások szabályozása;
- zajvédő falak, például panelek;
- szennyezőanyag-felfogók;
- az érzékeny területekre való ellenőrzött belépés az építés/üzemeltetés során;
- az állatok számára készült átjárók (pl. hidak, alagutak és „ökoátjárók”);
- a hatást kiváltó tevékenységek átalakítása a hatások (pl. zaj, fény, por stb.) lehető legnagyobb mértékű csökkentése érdekében.

A tervek szintjén a mérséklő intézkedések magukban foglalhatják például a terv olyan összetevőinek áthelyezését vagy eltávolítását, amelyek jelentős káros hatást gyakorolnak a terület épségére. A javasolt intézkedések az értékelési folyamat során finomíthatók. Magas szintű tervezés esetén (pl. a nemzeti/regionális tervekben) a mérséklés olyan lehetséges intézkedések meghatározását jelentheti, amelyeket alacsonyabb szinten részletesebben ki kell dolgozni, bármely tervezési alkalmazás részeként teljesítendő ökológiai, helymeghatározó, időbeli, jogi és pénzügyi paraméterekkel összhangban.

A mérséklő intézkedések **nem tévesztendők össze a kiegyenlítő intézkedésekkel**, amelyek csak a 6. cikk (4) bekezdése szerinti eljárás keretében vehetők figyelembe (lásd e dokumentum 3.3.3. szakaszát).

A **mérséklő intézkedések** olyan intézkedések, amelyek a terv vagy projekt megvalósítása során az adott területen várhatóan előálló negatív hatások minimalizálására, illetve lehetőség szerint kizárására irányulnak oly módon, hogy a természeti terület épségét nem éri káros hatások. Ezek az intézkedések a 6. cikk (3) bekezdésével összefüggésben mérlegelendők, és a terv vagy projekt szerves részét képezik, esetleg feltételt jelentenek az engedélyezéséhez.

A **kiegyenlítő intézkedések** ezzel szemben olyan intézkedések, amelyek függetlenek a projekttől (így a projekthez kapcsolódó mérséklő intézkedésektől is). Ezeknek az intézkedéseknek az a céljuk, hogy ellensúlyozzák a terv vagy projekt maradandó negatív hatását oly módon, hogy a Natura 2000 hálózat általános ökológiai egységessége fennmaradjon. Ezek csak a 6. cikk (4) bekezdése alapján jöhetnek számításba.

Lásd a 6. cikk szerinti útmutató 5.4.1. szakaszát.

Különösen azok az intézkedések, amelyek funkcionális szempontból nem képezik a projekt részét, mint például az élőhelyek javítása és helyreállítása (még akkor is, ha hozzájárulnak az élőhely területének nettó növekedéséhez az érintett természeti területen belül⁽³⁰⁾), vagy a fajok számára szaporodási vagy pihenőhelyek létrehozása és javítása, nem tekinthetők mérséklésnek, mivel nem csökkentik a projekt negatív hatását. Az ilyen típusú intézkedések, amennyiben kívül esnek a terület megőrzéséhez szükséges szokásos gyakorlaton, inkább a kiegyenlítő intézkedések kritériumainak felelnek meg.

Minden egyes mérséklő intézkedést részletesen le kell írni, meghatározva, hogy az hogyan küszöböli ki vagy csökkenti az azonosított káros hatásokat, és hogyan, mikor és ki hajtja végre azt. A következő szempontokat kell feltüntetni:

- A hatások, amelyekre a mérséklő intézkedések irányulnak, beleértve a lényeges paraméterekre vonatkozó információkat (pl. a közösségi jelentőségű élőhelyek azon területe, amely károsodásnak van kitéve, valamint védettségi fokuk a területen, a megzavart fajok populációja).
- A javasolt mérséklő intézkedések végrehajtásától várt eredmények, az egyes paraméterekre (pl. élőhelyterület, fajpopulációk száma vagy szerkezet és funkciók) való hivatkozással.
- A javasolt intézkedések műszaki-tudományos megvalósíthatósága és várható hatékonyságának mértéke.
- A végrehajtásért felelős személy vagy szervezet.
- Azon terület kezelése, ahol a mérséklő intézkedéseket végrehajtják (módszerek, időtartam).
- Az intézkedések helyszíne és időzítése a tervvel vagy projekttel összefüggésben.
- Az intézkedések végrehajtásának ellenőrzésére szolgáló módszerek.
- Az intézkedések finanszírozása.
- Az intézkedések hatékonyságának ellenőrzésére és szükség esetén kiigazítására szolgáló nyomonkövetési program.

A **mérséklő intézkedések hatékonyságát** igazolni kell – például más hasonló fejlesztések sikeres végrehajtására való hivatkozással –, továbbá nyomon kell követni, az eredmények nyomon követésére és hiányosságok észlelése esetén korrekciós intézkedések meghozatalára szolgáló rendszer bevezetésével. A következő ellenőrző lista segítségül szolgálhat a hatékonyság értékeléséhez:

13. keretes írás

A mérséklő intézkedések hatékonyságának értékelése

- Megvalósíthatók mérséklő intézkedések a vizsgált terv vagy projekt keretében?
- A mérséklő intézkedések egyértelműen a megfelelő vizsgálat során azonosított hatásokra irányulnak? Eredményesen csökkentik ezeket a hatásokat adott jelentőségi szint alá?
- Rendelkezésre állnak a mérséklő intézkedések végrehajtásához előírányzott megfelelő eszközök és források?
- Vannak adatok a javasolt mérséklő intézkedések korábbi sikeres végrehajtására vonatkozóan?
- Sor került korlátozó tényezőkre, illetve a javasolt intézkedések sikerét vagy kudarcát jelző mutatók feltüntetésére?
- Van átfogó terv a mérséklő intézkedések végrehajtásának és fenntartásának mikéntjére (beleértve szükség esetén a nyomon követést és az értékelést is)?

A mérséklő intézkedések **nyomon követése** elengedhetetlen azok sikeres és időben történő végrehajtásának ellenőrzéséhez, valamint a további intézkedéseket igénylő váratlan hatások észleléséhez.

⁽³⁰⁾ Lásd az EUB C-521/12. sz. ügyben hozott ítéletét.

A mérséklő intézkedések hatékonyságát a terv vagy projekt jóváhagyása előtt igazolni kell. Ezen túlmenően, ha a mérséklés hatékonysága stabil természeti feltételek vagy olyan természetes folyamatok meglététől függ, amelyek változhatnak (pl. árvizek, aszályok, viharok vagy egyéb események miatt), a nyomon követést a várható eredmények ellenőrzésére és az intézkedések kiigazítását vagy átprogramozását indokoló esetleges változások észlelésére is alkalmazni kell.

A nyomon követés eredményeit meg kell osztani az illetékes hatóságokkal a megfelelő reaklási lehetőségek kidolgozásának elősegítése érdekében, szükség esetén például a mérséklő intézkedés nyilvánvaló hiányosságainak kezelése vagy a váratlan hatásokra vagy olyan hatásokra való reakláás érdekében, amelyek esetében csak kockázatot azonosítottak. A 7. táblázat példát tartalmaz a mérséklő intézkedésekre vonatkozó információk bemutatására szolgáló mátrixra.

A mérséklő intézkedés végrehajtásának várható eredményeit az értékelés során azonosított hatások megelőzése vagy csökkentése tekintetében megfelelően dokumentálni kell.

A 8. táblázat példát tartalmaz a mérséklő intézkedést követő értékelés eredményének bemutatására szolgáló mátrixra.

7. táblázat

Adott tervvel vagy projekttel kapcsolatban javasolt mérséklő intézkedésekre vonatkozó információk

Azonosított káros hatások (lista)	Az intézkedések leírása, a végrehajtás részletei, hatékonyság, nyomon követés				
1. sz. hatás	1. sz. intézkedés				
Név/leírás	Ismertesse, hogy az intézkedés hogyan járul hozzá a terület épségére gyakorolt hatások elkerüléséhez/csökkentéséhez!	Fejtse ki, hogyan és ki fogja azt végrehajtani!	Igazolja hatékonyságát (pl. tudományos eredmények/szakértői indoklás alapján)!	Mutassa be a projekt vagy terv vonatkozásában az intézkedések végrehajtásának ütemtervét!	Határozza meg a javasolt nyomonkövetési rendszert és jelentéstételi követelményeket, beleértve az esetleges váratlan hatások kezelésének módját!
	Részletezze a mérséklő intézkedést, kifejtve a káros hatások kezelésére szolgáló elemeket!	Ez magában foglalhatja azon jogilag kötelező erejű megállapodások részleteit, amelyeket még a terv vagy projekt engedélyezése előtt meg kell kötni.	Ez magában foglalhatja az alábbiak értékelését: i. hasonló projektekből vagy tervekből származó jelentések vagy adatok; ii. megfelelő szakértők nyilatkozatai; vagy iii. az illetékes természetvédelmi ügynökség által nyújtott támogatás.	Bizonyos mérséklés beépíthető a tervbe vagy projektbe; egyes esetekben ez olyan kiegészítő intézkedés lehet, amelyet be kell vezetni a terv vagy projekt engedélyezése előtt, vagy röviddel azt követően.	Erre jogilag kötelező erejű megállapodások útján kerülhet sor a terv vagy projekt engedélyezését megelőzően.

8. táblázat

A mérséklő intézkedések végrehajtását követő értékelés eredményeinek összefoglalása

Érintett elemek a természeti területen	A hatások/káros hatások összefoglaló leírása	A hatások jelentősége/hordereje	A javasolt mérséklő intézkedések leírása	A hatások mérséklése tekintetében várható eredmények
Élőhelyek				
–				
–				
Fajok				
–				
–				
A természeti terület épsége szempontjából jelentőséggel bíró egyéb természeti elemek				

3.2.5. *A megfelelő vizsgálat következtetései*

Az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (3) bekezdése alapján elvégzett vizsgálatnak a kérdéses tudományterületre vonatkozó legkorszerűbb ismereteket latba vetve teljes, pontos és végleges megállapításokat és következtetéseket kell tartalmaznia, a szakterület legjobb tudományos ismereteinek fényében. Képesnek kell lennie minden észszerű tudományos kétség eloszlására az érintett védett természeti területre vonatkozóan javasolt terv vagy projekt hatásait illetően.

A megfelelő vizsgálat következtetéseinek egyértelműen a terület épségére és természetvédelmi célkitűzéseire kell vonatkozniuk. Ha a vizsgálat a terület épségét veszélyeztető káros hatásokat állapít meg, tisztázni kell, hogy a mérséklést is figyelembe véve mely szempontok vonatkozásában maradnak káros hatások. Ez akkor lesz fontos, ha a tervet vagy projektet a 6. cikk (4) bekezdése szerint további vizsgálatnak vetik alá.

A megfelelő vizsgálat eredményeinek rögzítésére szolgáló lehetséges formátum kidolgozott példáját a következő oldalon található 9. táblázat tartalmazza.

Példa a megfelelő vizsgálat rögzítésére

1. természeti terület: Xxx kmt	Összefoglaló leírás: A kmt területén található a legnagyobb kiterjedésű mocsár Xxxxxx régióban. A területen található rendkívül sokféle élőhely egész évben jelentős számú vízmadarat tart el.					
Potenciális hatás	Érintett elem	Természetvédelmi célkitűzések	A terv/projekt által önállóan az elemre gyakorolt káros hatás	A terv/projekt által más terv vagy projekt részeként az érintett elemre gyakorolt káros hatás	A káros hatások lehetséges elkerülése vagy mérséklése	Következtetés: a terület épségére gyakorolt hatások: Igen. Nem. Bizonytalan. Hosszú távon. Rövid távon
Élőhelyek elvesztése Fajok megzavarása	Part menti élőhelyek madarai: (fajok neve)	A fajok populációjának és elterjedésének fenntartása... (a természetvédelmi célkitűzésekkel kapcsolatos részletek). Olyan szerkezet és funkciók, valamint támogató folyamatok fenntartása, amelyektől a fajok élőhelyei függnék... (a természetvédelmi célkitűzésekkel kapcsolatos részletek).	A terv X összetevője csökkenteni fogja a faj rendelkezésére álló sós mocsár területét. A megfelelő vizsgálat során végzett becslés szerint a potenciális veszteség 110 ha.	Fennáll a más tervekkel együtt gyakorolt káros hatások lehetősége, amelyek növelnék a területekre nehezedő közvetett terhelést. A más projektekkel összefüggésben a növekvő mértékű rekreációs célú használat által okozott fokozott zavarás káros hatással lenne a területre.	Nem	Igen – hosszú távon
Az élőhelyek károsodása	Alföldi nedves gyepterületek madarai (fajok neve)	A fajok populációjának és elterjedésének fenntartása... (a természetvédelmi célkitűzésekkel kapcsolatos részletek). Olyan szerkezet és funkciók, valamint támogató folyamatok fenntartása, amelyektől a fajok élőhelyei függnék... (a természetvédelmi célkitűzésekkel kapcsolatos részletek).	A terv Y eleme olyan változást okozhat a vízáramlási rendszerben, amely hatással lehet a fajok számára megfelelő élőhelyet biztosító nedves gyepterületekre... (a természetvédelmi célkitűzésekkel kapcsolatos részletek).	Nem várható	Bizonytalan	Bizonytalan (az Y összetevő nincs részletesen meghatározva, ezért az áramlási rendszerre gyakorolt hatásokat nem lehet megfelelően értékelni és számszerűsíteni)
.....						

A megfelelő vizsgálat elvégzését követően annak következtetéseit világosan be kell mutatni egy jelentésben, amely:

- a) kellő részletességgel ismerteti a tervet vagy projektet ahhoz, hogy a nyilvánosság tagjai megérthessék annak jellegét, hatókörét és célkitűzéseit;
- b) ismerteti a Natura 2000 terület eredeti állapotát és természetvédelmi célkitűzéseit;
- c) meghatározza a terv vagy projekt Natura 2000 területre gyakorolt káros hatásait, tekintettel a területspecifikus természetvédelmi célkitűzésekre;
- d) kifejti, hogy ezeket a hatásokat hogyan lehet mérséklő intézkedéssel elkerülni vagy kellő mértékben csökkenteni;
- e) meghatározza az ütemtervet, és megállapítja azokat a mechanizmusokat, amelyek révén a mérséklő intézkedések biztosíthatók, végrehajthatók és ellenőrizhetők;
- f) kellően indokolt következtetést von le a terület épségére gyakorolt hatás tekintetében.

A megfelelő vizsgálatról szóló jelentést világosan kell megfogalmazni, és annak tartalmaznia kell a következőket: i. könnyen nyomon követhető bizonyítékok (pl. amelyek a tevékenységektől elvezetnek a terhelésekhez, valamint az érintett természeti elemek érzékenységehez és sebezhetőségéhez); és ii. megfelelő szintű bizonyíték vagy elemzés, amely alkalmas az illetékes természetvédelmi ügynökségekkel és a nyilvánossággal való konzultáció céljára.

A terv egyes elemei vagy összetevői esetében a terület épségére gyakorolt káros hatások bizonytalanok lehetnek, vagy nem határozhatók meg kellő bizonyossággal. Ezek a vonatkozások ugyanakkor további megfontolást igényelnek. Számos nemzeti stratégia tartalmaz olyan kulcsfontosságú tervezett beruházásokat, mint például új tározók vagy a közlekedési folyosók, amelyek érinthetik a Natura 2000 területeket, de amelyek pontos elhelyezkedését, kialakítását vagy üzemeltetését még nem határozták meg; az ilyen elemeket megfelelően értékelni kell a projekt szintjén. Ilyen esetekben ezt a tényt, azaz a fennmaradó bizonytalanságot rögzíteni kell az értékelés eredményei között, és a tervek ilyen összetevőit/elemeit megfelelő vizsgálatnak kell alávetni a projekt szintjén (lásd még a 4.2. szakaszt).

A megfelelő vizsgálat következtetéseinek – az esetlegesen elfogadott mérséklő intézkedésekkel vagy feltételekkel együtt – az engedély vagy a vizsgált tervvel vagy projekttel kapcsolatban hozott bármely más döntés részét kell képezniük.

Döntéshozatal a megfelelő vizsgálat alapján

Az illetékes hatóságok feladata – a megfelelő vizsgálatnak a terv vagy projekt érintett Natura 2000 területre gyakorolt hatásaira vonatkozó következtetéseinek fényében – a terv vagy projekt jóváhagyása. Ez csak azt követően lehetséges, hogy meggyőződtek arról, hogy a terv vagy projekt nem lesz káros hatással a természeti terület épségére. Ez az eset akkor áll fenn, ha tudományos szempontból, észszerűen mérlegelve, kétség nélkül megállapítható, hogy ilyen hatások nem következnek be.

Ha bizonytalanság mutatkozik annak megítélésében, hogy valamely tervvel vagy projekttel kapcsolatban az érintett természeti terület épségét veszélyeztető káros hatások fellelhetnek-e, az illetékes hatóság köteles megtagadni az adott tervre vagy projektre vonatkozó engedély kiadását (C-127/02. sz. ügy, 57. pont).

További részletekért lásd a 6. cikk szerinti útmutató 4.7.3. szakaszát.

A megfelelő vizsgálat eredményeinek bemutatására szolgáló jelentésminta a 3.2. szakasz végén található, a 16. keretes írásban.

Ha az illetékes hatóság megállapítja, hogy a káros hatások bekövetkeznek vagy nem zárhatók ki, a terv vagy projekt nem folytatható (kivéve, ha teljesülnek a 6. cikk (4) bekezdésében foglalt feltételek – lásd a 3.3. szakaszt).

3.2.6. További megfontolások: konzultációk, a megfelelő vizsgálat minősége, az igazságszolgáltatáshoz való jog

Konzultációk

A szakértőkkel, más hatóságokkal, nem kormányzati szervezetekkel, potenciálisan érintett csoportokkal vagy a nagyközönséggel folytatott konzultációk javíthatják a megfelelő vizsgálatot végzők és a döntéshozók rendelkezésére álló környezeti információk minőségét, például a környezeti hatások azonosításával vagy megfelelő mérséklő intézkedések kidolgozásával. A konzultációk segíthetnek az esetleges konfliktusok és késedelmek minimalizálásában is.

Az érintett hatóságokkal, biológiai vagy ökológiai szakértőkkel, továbbá az érintett iparágak és szakpolitikai ágazatok képviselőivel, érdekelt felekkel és nem kormányzati szervezetekkel a 6. cikk (3) bekezdésében meghatározott eljárások során folytatott konzultáció javítja az információk rendelkezésre állását és elősegíti különböző nézőpontok figyelembevételét.

A természetvédelmi és ágazati hatóságoknak az értékelési folyamat során együtt kell működniük annak biztosítása érdekében, hogy i. a megfelelő vizsgálat a rendelkezésre álló legjobb információkon és tapasztalatokon alapul; és ii. minden releváns szempontot megfelelően figyelembe vesznek.

A nyilvánosság részvétele a 6. cikk (3) bekezdése szerinti eljárásban

Az előhelyvédelmi irányelv nem tartalmaz kifejezett kötelezettséget a lakosság véleményének beszerzésére a megfelelő vizsgálatot igénylő tervek vagy projektek engedélyezésekor. A 6. cikk (3) bekezdésének megfogalmazása szerint ez csak „adott esetben” kötelező. A Bíróság azonban egyértelművé tette, hogy az Aarhusi Egyezmény ⁽³¹⁾ követelményei alapján az érintett nyilvánosságnak, beleértve az elismert környezetvédelmi nem kormányzati szervezeteket is, joga van részt venni az engedélyezési eljárásban (C-243/15. sz. ügy, 49. pont). Ez a jog kiterjed különösen „a környezeti döntéshozatali folyamatban való hatékony részvételre”, hogy „írásban, vagy amikor szükségesnek látszik, közmeghallgatás formájában előterjesszék megjegyzéseiket, információikat, elemzéseiket vagy véleményüket, melyeket a javasolt tevékenységgel kapcsolatosan fontosnak tartanak” (C-243/15. sz. ügy, 46. pont).

További részletekért lásd a 6. cikk szerinti útmutató 4.7.2. szakaszát.

Amennyiben a megfelelő vizsgálatot összehangolják vagy együtt végzik környezeti hatásvizsgálattal (KHV)/stratégiai környezeti vizsgálattal (SKV), kihasználhatja a vonatkozó irányelvekben foglalt, a nyilvánosság részvételére vonatkozó szükséges rendelkezésekből adódó előnyöket is. Fontos azonban, hogy a megfelelő vizsgálat eredményeit megkülönböztessék és elkülönítsék a KHV/SKV eredményeitől. Erre a 6. cikk (3) bekezdése második mondatának helyes alkalmazása érdekében van szükség (az engedély csak azt követően adható meg, hogy megbizonyosodtak arról, hogy nem lesz az érintett természeti terület épségére gyakorolt káros hatás).

A KHV-irányelv (6. cikk) előírja a tagállamok számára a következőket: i. az érintett hatóságokkal folytatott konzultáció biztosítása; valamint ii. kellő időben hatékony lehetőségek biztosítása a nyilvánosság tájékoztatására, valamint annak lehetővé tétele, hogy az érintett nyilvánosság részt vegyen a környezettel kapcsolatos döntéshozatali eljárásban. Ez magában foglalja a részvétel különböző szakaszaira vonatkozó észszerű időkeretek meghatározását. Hasonló követelményeket tartalmaz az SKV-irányelv 6. cikke.

A nyilvánosság részvétele a KHV-irányelv és az SKV-irányelv értelmében

KHV-irányelv

Preambulum:

- **A nyilvánosságnak** a döntéshozatalban történő **részvétele** lehetőséget nyújt a nyilvánosság számára az adott határozatok szempontjából lényeges vélemények és aggodalmak kifejezésére, illetve a döntéshozók számára azok figyelembevételére, növelve ezzel a döntéshozatali folyamat számonkérhetőségét és átláthatóságát, valamint hozzájárulva a környezetvédelemmel kapcsolatos kérdések tudatossá tételéhez és a meghozott határozatok támogatásához.
- A részvételt – beleértve a szövetségek, szervezetek és csoportok, különösen a környezetvédelmet előmozdító nem kormányzati szervezetek részvételét – ennek megfelelően támogatni kell, többek között a nyilvánosság környezetvédelmi nevelésének támogatásával.
- Az Aarhusi Egyezmény egyik célja, hogy biztosítsa a környezeti ügyekben a nyilvánosságnak a döntéshozatalban történő részvételhez való jogát, hozzájárulva így módon a személyes egészségnek és jólétnek megfelelő környezetben való élethez fűződő jog védelméhez. Az Aarhusi Egyezmény 6. cikke előírja a fel nem felsorolt, de a környezetre esetleg jelentős hatást gyakorló tevékenységekre vonatkozó határozatok meghozatalában a nyilvánosság részvételét.

⁽³¹⁾ Egyezmény a környezeti ügyekben az információhoz való hozzáférésről, a nyilvánosságnak a döntéshozatalban történő részvételéről és az igazságszolgáltatáshoz való jog biztosításáról. Az egyezmény aláírására 1998 júniusában a dániai Aarhusban került sor. 2005 óta a 2005/370/EK tanácsi határozat alapján az EU is részese. <http://ec.europa.eu/environment/aarhus/legislation.htm>

A 6. cikk (2) bekezdése: Annak biztosítása érdekében, hogy az érintettek hatékonyan részt tudjanak venni a döntéshozatali folyamatban, a környezetet érintő, a 2. cikk (2) bekezdésében említett döntéshozatali folyamatok korai szakaszától kezdve, de legkésőbb amint az információkat észszerű keretek között elérhetővé lehet tenni elektronikus média és közzététel, illetve más megfelelő módon, a nyilvánosságot tájékoztatni kell a következő témákban:

SKV-irányelv

Preambulum: Az átláthatóbb döntéshozatal elősegítése, illetve a vizsgálathoz rendelkezésre bocsátott információk teljességének és megbízhatóságának biztosítása érdekében elő kell írni, hogy a környezeti felelősségük folytán érintett hatóságokkal és a nyilvánossággal a tervek és programok vizsgálata során konzultáljanak, illetve kitűzzék a megfelelő határidőket, kellő időt hagyva a konzultációra, beleértve a véleménynyilvánítást is.

6. cikk (4) bekezdés: A tagállamok határozzák meg, hogy mit értenek a (2) bekezdés szerinti nyilvánosság fogalma alatt, beleértve azt a nyilvánosságot, amely az ennek az irányelvnek a hatálya alá tartozó döntéshozatalban érintett, vagy feltehetőleg érintve lesz, illetve érdekelt, továbbá az illetékes nem kormányzati szervezeteket, például a környezetvédelmet elősegítő és egyéb érdekelt szervezeteket.

A megfelelő vizsgálat minőségének biztosítása

A korábban említettek szerint, a megfelelő vizsgálatnak az e területen rendelkezésre álló legjobb tudományos ismereteken kell alapulnia. Következésképpen a megfelelő vizsgálatot a szükséges ökológiai szakértelemmel és tapasztalattal rendelkező személynek vagy személyeknek kell elvégezniük. A tanulmányhoz szükség szerint további szakértelmet és tapasztalatot kell igénybe venni (pl. geológia, hidrológia, gépészet vagy tervezés, környezetvédelmi jog), és azt tudományos szempontból teljes, szakmai és objektív módon kell elkészíteni.

Míg a megfelelő vizsgálat alapjául szolgáló tanulmányt általában azok nyújtják be, akik egy terv vagy projekt jóváhagyását kérik, az illetékes hatóságoknak meg kell győződnie arról, hogy a tanulmány kellő szakértelemről tesz tanúbizonyságot, és megfelelő terjedelemben és figyelemmel foglalkozik az érintett ökológiai vagy egyéb (pl. hidrológiai) kérdésekkel, továbbá bizonyosságot nyújt a megfelelő szakértelemről és normákról a tudományos módszertan és a hatásvizsgálat terén. Ezeknek a minőségi követelményeknek való megfelelés érdekében egyes országok tanúsítási rendszert vagy minősítési/engedélyezési rendszert fogadtak el azok számára, akik a megfelelő vizsgálatra vonatkozó tanulmányt készítik (lásd: 14. keretes írás).

A környezeti hatásvizsgálatról szóló jelentés minőségének biztosítása a KHV-irányelvben

A környezeti hatásvizsgálati jelentés teljességének és minőségének garانتálása érdekében:

- a projektgazda köteles biztosítani, hogy a környezeti hatásvizsgálati jelentést felkészült szakértők készítsék;
- a hatáskörrel rendelkező hatóság köteles biztosítani, hogy rendelkezzen a környezeti hatásvizsgálati jelentés elbírálásához szükséges kellő szakértelemmel, vagy az szükséges esetén rendelkezésére álljon; valamint
- a hatáskörrel rendelkező hatóság szükség esetén a IV. melléklettel összhangban kérhet olyan kiegészítő információkat a projektgazdától, amelyek közvetlenül szükségesek a projekt jelentős környezeti hatásaira vonatkozó, indokolt döntés kialakításához.

A tagállamok – szükség esetén – biztosítják, hogy azok a hatóságok, amelyek fontos információkkal rendelkeznek, különös tekintettel a 3. cikkre, azokat a projektgazda rendelkezésére bocsássák.

(A KHV-irányelv 5. cikkének (3) és (4) bekezdése)

14. keretes írás

Engedéllyel rendelkező szakértők alkalmazása a megfelelő vizsgálatokhoz Csehországban

Csehországban csak engedéllyel rendelkező szakértők végezhetnek megfelelő vizsgálatot. Az engedélyezési rendszert a természetvédelmi törvény rögzíti, és annak részleteit miniszteri rendelet határozza meg. Az engedély megszerzésének első alapfeltétele a biológia vagy ökológia területén szerzett diploma vagy ökológiából tett államvizsga. E szabálytól nem lehet eltérni, mivel az e területen szerzett tapasztalatok azt mutatják, hogy az ökológiai ismeretek a helyes értékelés alapvető előfeltételei.

Az engedélyezési vizsga az ökológia, a zoológia, a botanika és a nemzeti jog (ez utóbbi a megfelelő vizsgálatra, valamint a KHV-ra és az SKV-re vonatkozó kérdésekhez kapcsolódik) terén tett írásbeli vizsgából, valamint egy esettanulmány szóbeli bemutatásából áll. A vizsgákra évente körülbelül kétszer kerül sor, a színvonal pedig meglehetősen magas, különös hangsúlyt fektetve az ökológiai ismeretekre. A sikeres jelentkezők 5 évre szóló engedélyt kapnak a környezetvédelmi minisztériumtól.

Az engedélyezési rendszer pozitív eredménnyel járt a megfelelő vizsgálat teljes folyamatának javítása tekintetében. Az engedéllyel rendelkező értékelők rendszeres találkozót szerveznek a tapasztalatok megosztása és a bonyolult esetek megvitatása céljából. Erre tekintettel a környezetvédelmi minisztérium számos gyakorlati útmutató dokumentumot rendelt meg tőlük a megfelelő vizsgálatok javítása és következetes megközelítés biztosítása érdekében.

Függetlenül attól, hogy a 6. cikk (3) bekezdésének való megfelelést a meglévő környezeti hatásvizsgálati eljárások vagy más konkrét megközelítések biztosítják-e, a 6. cikk (3) bekezdése szerinti vizsgálatok eredményeinek lehetővé kell tenniük a végül meghozott döntések teljes körű nyomonkövethetőségét.

15. keretes írás

A megfelelő vizsgálat minőségét biztosító elemek

A vizsgálat:

- figyelembe vesz minden olyan elemet, amely hozzájárul a Natura 2000 terület épségéhez, amint az a terület természetvédelmi célkitűzéseiben, kezelési tervében (amennyiben rendelkezésre áll) és egységes úrlapján feltüntetésre került, továbbá tekintettel van az érintett élőhelyek és fajok jelentőségére a hálózat szempontjából, és a területen rendelkezésre álló legjobb tudományos ismereteken alapul;
- figyelembe veszi a terület szerepét és a bioföldrajzi régió belüli funkcióját, valamint a Natura 2000 hálózat ökológiai egységességét;
- átfogó módon feltárja a terv vagy projekt minden lehetséges, a természeti területre gyakorolt valószínűleg jelentős hatását, figyelembe véve a kumulatív hatásokat, amelyek a vizsgált terv vagy projekt más tervekkel vagy projektekkal együttes hatása folytán bekövetkezhetnek;
- adott esetben hatékony mérséklő intézkedéseket épít be a tervbe vagy projektbe a területre gyakorolt negatív hatások elkerülése, csökkentése vagy akár megszüntetése érdekében;
- a rendelkezésre álló legjobb technikákat és módszereket alkalmazza a terv vagy projekt által a terület(ek) ökológiai épségére gyakorolt hatások mértékének megbecslése érdekében;
- tartalmazza a terv vagy projekt végrehajtásának nyomon követésére szolgáló megbízható mutatókat.

A 6. cikk (3) bekezdése szerinti vizsgálat követelményeinek teljesítése érdekében a Natura 2000 hálózatért felelős hatóságok hivatalos előírásokat állapíthatnak meg a megfelelő vizsgálat végzése során alkalmazandó információkra és kritériumokra vonatkozóan.

Határozottan ajánlott a helyes gyakorlatok megosztása és képzés nyújtása a megfelelő vizsgálatban érintett valamennyi fél számára (pl. hatóságok az irányítás minden szintjén, tanácsadók, projekt- vagy tervgazdák).

16. keretes írás

Példa a megfelelő vizsgálatról szóló jelentés tartalmára**A terv vagy projekt leírása**

Cél, hatókör, helyszín, fő tevékenységek

A valószínűleg érintett Natura 2000 területek és azok természetvédelmi célkitűzései

A valószínűleg érintett Natura 2000 területek ismertetése a kijelölésük alapjául szolgáló fajok és élőhelyek, valamint azok védettségi állapota, továbbá a területek természetvédelmi célkitűzései.

A terv vagy projekt által a terület épségére gyakorolt hatások értékelése

- A terv vagy projekt azon elemeinek leírása (önállóan vagy más projekt vagy terv részeként), amelyek valószínűleg jelentős hatást gyakorolnak a Natura 2000 területre (az előzetes értékelés eredményeinek felhasználása).
- Annak leírása, hogy a terv vagy projekt hogyan fogja érinteni a területen lévő védett fajokat és élőhelyeket, és milyen következményekkel jár az adott természeti terület védelmével kapcsolatos célkitűzésekre nézve (pl. élőhely elvesztése, szétaprózódás, fajok megzavarása, fajok pusztulása, kémiai változások, hidrológiai vagy geológiai változások). A bizonytalanságok és az esetleges információhiány elismerése.
- Annak feltüntetése, hogy a terv vagy projekt hatással lesz-e a terület épségére.
- A bizonytalanságok és az esetleges információhiány elismerése.

Mérséklő intézkedések

- A terület épségére gyakorolt káros hatások elkerülése vagy csökkentése érdekében szükséges mérséklő intézkedések leírása, valamint hatékonyságuk igazolása a hatás jelentős szint alá csökkentése terén.
- A bizonytalanságok és az esetleges információhiány elismerése.
- A tervezett nyomon követés ismertetése.

Következtetés

Annak feltüntetése, hogy a terv vagy projekt hatással lehet-e vagy lesz-e a terület épségére, illetve hogy bizonyosan nem lesz hatása (tekintettel az elővigyázatosság elvére).

A megfelelő vizsgálat során használt források

A felhasznált információforrások feltüntetése

A konzultáció eredményei

A megkérdezett ügynökségek, szervezetek vagy szakértők neve

A válaszok összefoglalása

Az igazságszolgáltatáshoz való jog

Az Európai Unió Bírósága elismerte azt is, hogy a nyilvánosságnak – beleértve a környezetvédelmi szervezeteket is – joga van megtámadni a hatóságok által a megfelelő vizsgálatokkal kapcsolatban hozott határozatokat (C-243/15. sz. ügy, 56-61. pont), ideértve a terv vagy projekt által a terület épségére jelentett kockázatokra vonatkozóan az értékelés során levont következtetések érvényességét is.

3.3. 3. szakasz: A 6. cikk (4) bekezdése szerinti eljárás

A 6. cikk (4) bekezdése kivételt tesz lehetővé a 6. cikk (3) bekezdésében foglalt általános szabály alól, ám alkalmazása nem automatikus. A hatóságok feladata eldönteni, hogy a 6. cikk (3) bekezdésétől való eltérés alkalmazható-e. A 6. cikk (4) bekezdését az irányelvben előírt sorrend szerint követve kell alkalmazni, vagyis miután a 6. cikk (3) bekezdése valamennyi rendelkezésének kielégítő módon eleget tettek.

További részletekért lásd a 6. cikk szerinti útmutató 5.2. szakaszát.

Az illetékes hatóságok csak akkor hagyhatják jóvá azokat a terveket vagy projekteket, amelyek esetében a megfelelő vizsgálat alapján nem volt megállapítható, hogy azok nem lesznek hatással az érintett területek épségére, ha a 6. cikk (4) bekezdésének rendelkezéseivel összhangban eltérés engedélyezését kérik.

Ezek a rendelkezések három fő követelményt tartalmaznak, amelyeket teljesíteni és dokumentálni kell:

1. sor került alternatívák mérlegelésére, és igazolható, hogy a jóváhagyásra előterjesztett alternatíva a legkevésbé károsítja az élőhelyeket, a fajokat és a Natura 2000 terület épségét, valamint hogy nincs olyan megvalósítható további alternatíva, amely ne lenne káros hatással a terület épségére;
2. kiemelkedően fontos közérdeken alapuló kényszerítő indokok állnak fenn, beleértve „a társadalmi vagy gazdasági érdekeket is”;
3. minden szükséges kiegyenlítő intézkedést megtesznek a Natura 2000 terület általános egységességének megóvása érdekében.

E három fő követelményt a következő szakaszok tárgyalják.

3.3.1. 1. lépés: Alternatív megoldások vizsgálata

Az illetékes nemzeti hatóságok feladata azt biztosítani, hogy valamennyi, a gyakorlatban megvalósítható és a terv vagy projekt célját elérő alternatívát ugyanolyan részletességgel megvizsgálják. Ezt az értékelést a terület kijelölését indokló élőhelyek és fajok, valamint a természeti terület megőrzésével kapcsolatos célkitűzések alapul vételével kell elvégezni.

Az alternatív megoldások hiányát bizonyítani kell, mielőtt megvizsgálják, hogy a terv vagy projekt kiemelkedően fontos közérdeken alapuló kényszerítő indok miatt szükséges-e (a C-239/04. számú „Castro Verde” ügyben hozott ítélet 36–39. pontja).

További részletekért lásd a 6. cikk szerinti útmutató 5.3.1. szakaszát.

A 6. cikk (4) bekezdése szerinti eljárásban elsőként azt kötelező megvizsgálni, hogy léteznek-e alternatív megoldások a terv vagy projekt helyett. Az alternatív megoldások vonatkozhatnak a projekt alternatív tervezésére (pl. az út eltérő útvonala vagy a sávok eltérő száma). Vonatkozhatnak továbbá az ugyanazon átfogó célkitűzés elérésére irányuló tágabb lehetőségekre is, például a vasúti összeköttetés javítása mérlegelhető egy új út alternatívájaként, vagy a szélenergia hasznosítására irányuló fejlesztés figyelembe vehető egy vízerőmű alternatívájaként.

Az alternatív megoldások 6. cikk (4) bekezdése szerinti vizsgálata a következő feladatokat foglalja magában:

- az alternatív megoldások azonosítása,
- a figyelembe vett alternatívák összehasonlító értékelése,
- a 6. cikk (4) bekezdése alapján mérlegelhető alternatívák hiányának indoklása (adott esetben).

a) Az alternatív megoldások azonosítása

Az első feladat a terv vagy projekt célkitűzéseinek elérése érdekében rendelkezésre álló lehetséges alternatívák áttekintése. Döntő fontosságú a „semmit nem teszünk” forgatókönyv, más néven „zéró alternatíva”, amely az alternatívák összehasonlításának alapjául szolgál.

Az alternatívák lehetnek különböző

- módok a javasolt fejlesztés céljainak elérésére;
- helyszínek, amelyek a fejlesztéshez rendelkezésre állhatnak, figyelembe véve a védett élőhelyeket és fajokat, például az utakra és autópályákra vonatkozó főtervekben különböző szárazföldi közlekedési folyosók, vagy különböző lakóövezetek meghatározásával;
- nagyságrendű és méretű fejlesztések;
- tervezési megoldások a fejlesztés tekintetében;

- technikák, kivitelezési módszerek vagy üzemeltetési módszerek a fejlesztés megvalósítása tekintetében;
- menetrendek a különböző tevékenységekhez és feladatokhoz az egyes végrehajtási szakaszokban, így a kivitelezés, az üzemeltetés, a fenntartás, valamint – adott esetben – a leszerelés vagy felújítás során.

A természetalapú megoldások (szemben a hagyományos „szürke infrastruktúrával”) sok esetben ugyanolyan életképesek, viszont kevésbé kedvezőtlenek a Natura 2000 területekre nézve. Például egy természetesebb folyómeder helyreállítása, amelyhez vizes élőhelyek kapcsolódnak, hasonló vagy jobb árvízvédelmet biztosíthat, mint a mesterséges gátak és/vagy víztározók, ugyanakkor jelentősen kisebb hatást gyakorol a védett élőhelyekre és fajokra, sőt javíthatja azok állapotát. Ezért ezeket az alternatívákat megfelelően figyelembe kell venni a rendelkezésre álló lehetőségek elemzése során.

Tervek esetén a nemzeti vagy regionális politikák és stratégiák, valamint az ágazati politikákat (pl. a megújuló energiára vagy más infrastruktúra-fejlesztésre vonatkozó politikákat) meghatározó egyéb dokumentumok keretét biztosítanak a lehetséges alternatív megoldások körének és típusának értékeléséhez. A tervezési folyamat különösen alkalmas az alternatívák elemzésére, mivel egy iteratív folyamatról van szó, amelynek során olyan megoldások nyújthatók, amelyek védik a Natura 2000 területeket és biztosítják a tevékenységek fenntartható fejlődését a társadalmi igények kielégítése érdekében.

Alternatív megoldásokat kell mérlegelni a terv minden olyan összetevője, tevékenysége és művelete vonatkozásában, amely káros hatással lehet a Natura 2000 terület(ek) épségére.

A 3.2.6. szakaszban leírtak szerint tervek esetében előfordulhat, hogy a terv egyes összetevőit vagy tevékenységeit nem határozzák meg megfelelően, korlátozva ezáltal az alternatívák értékelését. Azonban ebben az esetben is szükség van az észszerű alternatívák meghatározására, leírására és értékelésére, figyelembe véve a terv vagy program célkitűzéseit és földrajzi hatályát. Ezt az SKV-irányelv is előírja (5. cikk).

A 6. cikk (4) bekezdése szerinti eljárások végrehajtását megkönnyítheti, ha a terv- vagy projektgazdák a folyamat korai szakaszában megvitatják a lehetséges alternatívákat az illetékes hatóságokkal és/vagy a jog szerinti természetvédelmi hatóságokkal.

Az alternatív megoldások megtalálásához megfelelő keret biztosítanak a lakossággal folytatandó konzultációkra vonatkozó eljárások, például az SKV-irányelvben és a KHV-irányelvben foglaltak.

b) **A figyelembe vett alternatívák összehasonlító értékelése**

Az illetékes hatóságok feladata az alternatív megoldások relatív hatásának értékelése a 6. cikk (4) bekezdése szerinti döntés indokolása céljából. Az illetékes hatóságoknak meg kell határozniuk, hogy a jóváhagyásra előterjesztett alternatíva a legkevésbé káros-e az élőhelyekre és fajokra, valamint az érintett Natura 2000 terület vagy területek épségére nézve. Az alternatív megoldások értékelése akkor is szükséges, ha a beruházást kiemelkedően fontos közérdeken alapuló kényszerítő indok alapján – például nemzeti törvény révén – már előzetesen megindokolták.

A különböző alternatívákat össze kell vetni a területen jelentős számban megtalálható élőhelyekre és fajokra, továbbá azok természetvédelmi célkitűzéseire és a terület épségére gyakorolt hatásuk, valamint a terület Natura 2000 hálózat ökológiai egészségére tekintetében betöltött jelentősége fényében.

Az egyes alternatívák azonosított hatásait teljeskörűen és pontosan le kell írni, és amennyire csak lehetséges, számszerűsíteni kell a következő szempontok szerint (nem teljes körű felsorolás), a területspecifikus természetvédelmi célkitűzések figyelembevételével:

- érintett Natura 2000 területek;
- az élőhelyek elvesztése és károsodása által érintett terület;
- az érintett fajok populációinak létszáma;
- fontos funkciók romlása;
- megzavarás;
- fajpopulációk kiszorítása.

Ez alapul szolgál az alternatívák összehasonlításához és annak meghatározásához, hogy mely alternatívák a legkevésbé károsak a Natura 2000 területek, valamint az ott jelentős számban megtalálható fajok és élőhelyek számára, figyelembe véve a területspecifikus természetvédelmi célkitűzéseket. Ezt minőségi és mennyiségi kritériumok alapján kell meghatározni.

A második szakaszban az alternatív megoldások kiválasztása során más kritériumokat is figyelembe lehet venni, így például szociális megfontolásokat és az elemzett alternatívák gazdasági költségét.

Az alternatívák áttekintése során mérlegelhető lépések gazdasági költsége nem lehet az egyedüli meghatározó tényező az alternatív megoldások kiválasztásában. Más szóval a projektgazda nem állíthatja, hogy az alternatívákat azért nem vették számításba, mert túl sokba kerülnének.

(Lásd a 6. cikk szerinti útmutató 5.3.1. szakaszát.)

Az alternatívák értékelése során elvégzendő feladatok összefoglalását a 17. keretes írás tartalmazza.

17. keretes írás

Az alternatív megoldások értékelésének módja

- Konzultáció az érintett ügynökségekkel és szervezetekkel;
- a 6. cikk (3) bekezdése szerinti értékelések előzetes értékelési és megfelelő vizsgálati szakaszának elvégzése a begyűjtött információk felhasználásával;
- a terv vagy projekt fő célkitűzéseinek meghatározása és jellemzése, általános (stratégiai) szempontból is ⁽³²⁾;
- a projekt vagy terv célkitűzéseinek elérésére szolgáló valamennyi alternatív módozat azonosítása;
- a lehető legtöbb információ nyújtása, az információhiány elismerése, és információforrások biztosítása;
- az egyes alternatívák által a terület védelmével kapcsolatos célkitűzésekre gyakorolt hatások értékelése (minőségi és mennyiségi szempontból).

Az alábbi 10. táblázat az alternatívák azonosítására és értékelésére szolgáló mátrixot mutat be. A mátrix felhasználható arra is, hogy beszámoljanak az alternatívák értékelésének eredményeiről.

⁽³²⁾ Egy terv vagy projekt célkitűzéseit nem csupán egy konkrét technológia, hanem inkább egy bizonyos cél elérése szempontjából kell elemezni (pl. egy vízerőműre vonatkozó terv vagy projekt esetében a célkitűzést „x mW megújuló energia termelése” szempontjából kell elemezni, hogy más technológiák [pl. szél-, nap- vagy geotermikus energia] alkalmazásának a lehetőségei is értékelhetők legyenek).

Mátrix az alternatív megoldások értékeléséhez

Az alternatív megoldások értékelése		
A terv vagy projekt leírása és célkitűzései		A „semmit nem teszünk” forgatókönyv
A terv vagy projekt várható káros hatásai a Natura 2000 területre a megfelelő vizsgálat alapján		
Összehasonlítás a tervvel vagy projekttel		
Lehetséges alternatív megoldások	Az alternatív megoldások értékelésének módjára vonatkozó bizonyítékok	A Natura 2000 természetvédelmi célkitűzéseire gyakorolt relatív hatások ismertetése (jelentősebb vagy kevésbé káros hatások)
Alternatív helyszínek/útvonalak		
1. alternatíva		
2. alternatíva		
3. alternatíva		
Alternatív méret és lépték		
1. alternatíva		
2. alternatíva		
3. alternatíva		
A célkitűzések teljesítésének alternatív módjai (pl. keresletoldali szabályozás)		
1. alternatíva		
2. alternatíva		
3. alternatíva		
	Összehasonlítás a tervvel vagy projekttel (folytatás)	
Lehetséges alternatív megoldások	Az alternatív megoldások értékelésének módjára vonatkozó bizonyítékok	A Natura 2000 természetvédelmi célkitűzéseire gyakorolt relatív hatások ismertetése (jelentősebb vagy kevésbé káros hatások)
	Alternatív módszerek (építés, üzemeltetés, leszerelés)	
1. alternatíva		
2. alternatíva		
3. alternatíva		

	Alternatív ütemtervek	
1. alternatíva		
2. alternatíva		
3. alternatíva		
Az alternatívák értékelésével kapcsolatos következtetések		

Az alábbi 18. keretes írás példákat tartalmaz olyan alternatívákra, amelyeket az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (4) bekezdése szerinti bizottsági véleményekre vonatkozó értesítésekkel összefüggésben mérlegeltek ⁽³³⁾.

18. keretes írás

Példák a 6. cikk (4) bekezdése szerinti eljárás keretében megvizsgált alternatívákra

1. eset: Egy folyón lévő hajóút mélyítése és kiszélesítése

A projekt magában foglalta a Majna hajóútjának mélyítését és kiszélesítését Németország Bajorország tartományában, a Wipfeld–Garstadt–Schweinfurt szakasz mentén.

A megfelelő vizsgálat során arra a következtetésre jutottak, hogy két Natura 2000 területet jelentős hatás érne, és két élőhelytípus közvetlenül károsodna, ami a 91E0* kódszámú elsődleges fontosságú élőhelytípus tekintetében 9 460 m², a 6510-es élőhelytípus tekintetében pedig 6 440 m² nagyságú terület elvesztését eredményezné.

Három alternatívát vizsgáltak meg a zero alternatíva mellett. Ez utóbbi mutatta a vízi szállítási célkitűzések fontosságát. Az egyik alternatívát elvetették, mert kedvezőtlenül érintene egy másik Natura 2000 területet, és meghosszabbítaná a projekt építési idejét és növelné térbeli kiterjedését is. Egy másik alternatívát azért utasítottak el, mert bár kevesebb káros ökológiai hatással járna, de nem javítaná a folyó hajózási jellemzőit, ami pedig a projekt egyik célkitűzése.

A kiválasztott alternatíva egységes minimális szélességgel és mélységgel rendelkező folytonos hajózást eredményez, és elsősorban a meglévő folyómederre korlátozódik. Habár érinti a fent említett két közösségi jelentőségű élőhelytípust, az illetékes hatóságok úgy vélték, hogy a javasolt megoldás a legkedvezőbb egyensúlyt hozza létre az ökológiai és a vízi szállítási célkitűzések között. Az élőhelyek elvesztését megfelelő módon kompenzálják.

2. eset: Távolsági és elővárosi vasúti összeköttetés

A projekt a Bad Cannstatt és Stuttgart (Németország) közötti távolsági és elővárosi vasúti összeköttetésre vonatkozott. Jelentős hatással lenne egy Natura 2000 területre, amely magában foglalja a remetebogár (*Osmoderma eremita*) – egy védett veszélyeztetett faj – fontos élőhelyét.

A hatóságok megvizsgálták alternatív nyomvonalak lehetőségét a teljes szakaszon, illetve a szakasz egyes részein, valamint megvizsgálták a zero alternatívát. Ez utóbbi nem felelne meg a Stuttgart és Bad Cannstatt állomások közötti összeköttetés létrehozására, valamint a Neckar folyó feletti vasúti híd felújítására vonatkozó projektkövetelményeknek. Az összes többi alternatív megoldás jelentős hatással lenne a Natura 2000 területre, beleértve a veszélyeztetett fajnak otthont adó körzeteket is, és összehasonlításukból kiderült, hogy egyes megoldások a kiválasztott Natura 2000 terület nagyobb részét fednének le, mint a kiválasztott alternatíva, vagy több olyan fa kivágásával járnának, amelyek potenciális élőhelyeket jelentenek a fajok számára. A javasolt megoldás tehát a legkedvezőbb egyensúlyt kínálja az ökológiai és a gazdasági célkitűzések között.

3. eset: Új kikötő építése

A projekt egy új kikötő építésére vonatkozott Granadilla (Tenerife, Kanári-szigetek) területén. A projekt hátrányosan érintené az álcserapesteknős (*Caretta caretta*) – egy veszélyeztetett faj – számára kijelölt két Natura 2000 területet, valamint a 2130-as elsődleges fontosságú élőhelytípust (lágy szárú vegetációval megkötött álló dűnék, „szürke dűnék”).

A spanyol hatóságok számos alternatívát tanulmányoztak, többek között azt a lehetőséget, hogy nem bővítik a kikötői kapacitást („zero alternatíva”), valamint a Santa Cruzban már meglévő kikötő további bővítését és fejlesztését. A zero alternatívát elvetették, mivel a meglévő kikötői létesítmények nem lennének képesek kezelni a tengeri forgalom várható növekedését, és mert a sziget gazdasági fejlődéséhez nagyobb kikötői kapacításra van szükség. A Santa Cruzban már meglévő kikötői létesítmények bővítése számos műszaki ok miatt nem lenne lehetséges. Más alternatív helyszíneket nem választhattak különböző tényezők miatt, mint például a tengerfenék mélysége a partnál, a tervezett helyszínhez kellően közeli kőbánya hiánya, szabad szomszédos földterületek rendelkezésre állása a kezelési és logisztikai műveletekhez, a hátszaggal való szállítási összeköttetések megfelelőisége, valamint a kikötő használoihoz való közelség.

⁽³³⁾ https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/opinion_en.htm

c) **Eredmények – az alternatívák hiányának indoklása**

Amint az alternatív megoldások értékelése befejeződött, rögzíteni kell az összes figyelembe vett alternatívát, azok értékelésének eredményeit, valamint azokat az ügynökségeket és egyéb szerveket, amelyeknek a véleményét kikérték. A cél annak meghatározása, hogy objektív módon megállapítható-e, hogy nincsenek alternatív megoldások. Amennyiben olyan alternatív megoldásokat azonosítottak, amelyek vagy teljes mértékben elkerülik a káros hatásokat, vagy pedig kevésbé súlyos hatást gyakorolnak a területre, megfelelő vizsgálat során fel kell mérni azok potenciális hatását. Másfelől, ha észszerű és tárgyilagos módon megállapítható, hogy nincsenek alternatívák, akkor tovább kell haladni a 6. cikk (4) bekezdése szerinti eljárás következő lépésére.

3.3.2. **2. lépés: A kiemelkedően fontos közérdeken alapuló kényszerítő indokok vizsgálata**

Olyan alternatív megoldások hiányában, amelyek nem gyakorolnak káros hatást az érintett Natura 2000 terület épségére, illetve a területre nézve még kedvezőtlenebb környezeti hatással járó megoldások esetén az illetékes hatóságoknak meg kell vizsgálniuk, hogy fennállnak-e kiemelkedően fontos közérdeken alapuló kényszerítő indokok, beleértve a társadalmi vagy gazdasági érdekeket is, amelyek igazolnák a szóban forgó terv vagy projekt megvalósítását.

A „kiemelkedően fontos közérdeken alapuló kényszerítő indok” fogalma nincs meghatározva az irányelvben. A 6. cikk (4) bekezdésének második albekezdése azonban az ilyen kiemelkedően fontos közérdeken alapuló kényszerítő indokokra példaként az emberi egészséget, a közbiztonságot és a környezet szempontjából elsődlegesen fontos előnyöket említi.

A társadalmi vagy gazdasági jellegű „kiemelten fontos közérdeken alapuló egyéb kényszerítő indokok” tekintetében a megfogalmazásból világos, hogy csakis közérdek állítható szembe az irányelv természetvédelmi céljaival, függetlenül attól, hogy ezt a közérdeket a köz- vagy a magánszektorhoz tartozó jogalany képviseli-e. A magánszektorbeli jogalanyok által képviselt projekteket tehát csak akkor szabad megfontolás tárgyává tenni, ha kimutathatóan ilyen közérdeket szolgálnak.

Észszerűen feltételezhető, hogy a „kiemelkedően fontos közérdeken alapuló kényszerítő indokok, beleértve a társadalmi vagy gazdasági érdekeket”, azokra az esetekre vonatkoznak, amikor a tervek vagy projektek nélkülözhetetlennek bizonyulnak:

- a lakosság mindennapi életéhez kötődő alapvető értékek (egészség, biztonság, környezet) védelmét célzó törekvések vagy politika részeként,
- az állam és a társadalom alapvető politikáinak keretében,
- speciális közszolgálati kötelezettségeket kielégítő gazdasági vagy társadalmi természetű tevékenységekkel kapcsolatban.

Az illetékes hatóságok feladata mérlegelni a terv vagy projekt mellett szóló, kiemelkedően fontos közérdeken alapuló kényszerítő indokokat a természetes élőhelyek, a vadon élő állatok és növények védelmének céljával szemben. Csak abban az esetben engedélyezhetik a tervet vagy projektet, ha annak kényszerítő indokai ellensúlyozzák a természetvédelmi célkitűzésekre gyakorolt hatását.

Lásd a 6. cikk szerinti útmutató 5.3.2. szakaszát.

A kiemelkedően fontos közérdeken alapuló kényszerítő indok meghatározásakor az illetékes hatáságnak figyelembe kell vennie az összes elemet, vagyis azt, hogy az:

- **kényszerítő-e:** a terv vagy projekt nem magánérdekeket, hanem alapvető közérdeket szolgál;
- **kiemelkedően fontos-e:** a terv vagy projekt által szolgált érdek felülmúlja a terület épségét érintő, a megfelelő vizsgálat során megállapított kárt (vagy a kár kockázatát);
- **közérdeken alapul-e:** például a közpolitikák alapvető részét képezi az állam és a társadalom számára.

Tekintet nélkül arra, hogy a közérdek nemzeti, regionális vagy helyi szinten jelentkezik, a vizsgálat egyéb elemeinek is teljesülniük kell. A gyakorlatban az olyan tervek és projektek, amelyek összhangban vannak a nemzeti vagy regionális stratégiai tervekkel vagy szakpolitikákkal (pl. a nemzeti infrastruktúra-tervben meghatározottak) nagyobb valószínűséggel közérdekűek. Meg kell azonban vizsgálni, hogy egy adott esetben ez az érdek jelentősebb-e, mint az érintett területeknek okozott kár, és így igazolható-e a kiemelkedően fontos közérdeken alapuló kényszerítő indok. A nemzeti stratégiai tervekben kívül eső tervek vagy projektek – beleértve a kisebb földrajzi léptékűeket is – szintén megjeleníthetnek kiemelkedően fontos közérdeken alapuló kényszerítő indokot.

A kiemelkedően fontos közérdeken alapuló kényszerítő indokot mindig eseti alapon kell értékelni, tekintettel a következőkre: i. az adott terv vagy projekt célkitűzése; és ii. az érintett Natura 2000 területekre gyakorolt konkrét hatása, a megfelelő vizsgálat során meghatározottak szerint.

A kiemelkedően fontos közérdeken alapuló kényszerítő indok mérlegelése a természetvédelmi célkitűzésekkel szemben

A terv vagy projekt célkitűzéseinek leírása már tartalmazhat olyan elemeket, amelyek felhasználhatók a kiemelkedően fontos közérdeken alapuló kényszerítő indok fennállásának értékeléséhez. Ez az értékelés – a kevésbé káros alternatívák azonosításához hasonlóan – a kiemelkedően fontos közérdeken alapuló kényszerítő indok mérlegelését foglalja magában a vizsgált terv vagy projekt végrehajtása következtében a Natura 2000 területen okozott kárral szemben, figyelembe véve annak védelmi célkitűzéseit, valamint a terület általános jelentőségét azon fajok és élőhelyek számára, amelyek annak kijelölését indokolták.

Minél fontosabbak vagy veszélyeztetettebbek az érintett terület természetvédelmi értékei, annál korlátozottabb annak a lehetősége, hogy a kiemelkedően fontos közérdeken alapuló kényszerítő indok elfogadhatónak minősüljön, és hogy a terület károsodása, amit a megfelelő vizsgálat során meghatároztak, igazolható legyen.

Elsődleges fontosságú természetes élőhelytípus vagy veszélyeztetett faj érintettsége esetén az élőhelyekről szóló irányelv 6. cikkének (4) bekezdése értelmében kiemelkedően fontos közérdeken alapuló kényszerítő indokként csak az emberi egészséggel vagy a közbiztonsággal, illetve a környezet szempontjából elsődlegesen fontos előnyökkel kapcsolatos megfontolások merülhetnek fel. Ha más kiemelkedően fontos közérdeken alapuló kényszerítő indokra is hivatkoznak, ki kell kérni a Bizottság véleményét.

A kiemelkedően fontos közérdeken alapuló kényszerítő indok esetét alátámasztó elemek bizonyos mértékig befoglalhatók a tervek vagy programok leírásába, különösen a fejlesztési tevékenységet indokló célkitűzések meghatározásába. Ezeket az okokat a megfelelő (pl. regionális, nemzeti) kormányzati szinten hozott hivatalos határozatban is meg kell határozni, és azokat egyértelműen dokumentálni kell.

A kiemelkedően fontos közérdeken alapuló kényszerítő indok mérlegelése az emberi egészséggel, a közbiztonsággal vagy a közjavak védelmével kapcsolatos egyes szakpolitikai területek (pl. árvízkezelés) stratégiai tervezésének szerves részét képezheti. Kiemelkedően fontos közérdeken alapuló kényszerítő indokkal valószínűleg igazolható tevékenységek esetében tehát a tervezési folyamat korai szakaszában figyelembe lehet venni az alternatívák és az ellentételezés mérlegelésének szükségességét (lásd a példát a lenti 20. keretes írásban).

Az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (4) bekezdése szerinti, bizottsági vélemény ⁽³⁴⁾ iránti kérelmekkel összefüggésben alkalmazott kiemelkedően fontos közérdeken alapuló kényszerítő indokra az alábbi 19. keretes írás mutat be példákat.

19. keretes írás

Példák a 6. cikk (4) bekezdése szerinti kiemelkedően fontos közérdeken alapuló kényszerítő indokra

1. eset: Hajóút mélyítése és kiszélesítése ⁽³⁵⁾

A Majna a transzeurópai hálózatok (TEN) része, és az egyetlen olyan belvízi út, amely több tagállamot köt össze Délkelet-Európával. Rotterdamt (NL) és Konstancát (RO) összekötő, határokon átnyúló áruszállítási útvonalként fontos szerepet tölt be, ezért gazdasági jelentőséggel bír.

A projekt az egyik utolsó hiányzó láncszem, amely e hajóútnak az új politikai és gazdasági fejleményekhez, valamint a kibővített Európai Unió követelményeihez való igazításához szükséges. Jelenleg a Majnának ez a része 30 km hosszan összeszűkül, ami korlátot szab a hajók számára szélesség és oldalmagasság tekintetében.

⁽³⁴⁾ https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/opinion_en.htm

⁽³⁵⁾ A Bizottság 2013. április 5-i C(2013)1871 final véleménye: <http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/Commission%20Opinion%20Main%20EN%20SEC-2013-1871.pdf>

2. eset: Távolsági és elővárosi vasúti összeköttetés ⁽³⁶⁾

A hatóságok szerint a projekt javítani fogja a regionális és távolsági személyszállítási szolgáltatásokat, létrehozva és megerősítve a régiókon átnyúló összeköttetéseket más fejlesztési területekkel. Ez a régió vasúti közlekedésének javításához szükséges gyűrűrendszer részét képezné. Magában foglalná továbbá egy 100 évnél régebbi híd újjáépítését is.

3. eset: Új kikötő építése ⁽³⁷⁾

Tenerife szigete (Kanári-szigetek, Spanyolország) nagymértékben függ a tengeri közlekedéstől és a hatékony kikötői rendszertől. A jelenleg a fővárosban található fő kikötő túlterheltsége egyre inkább fokozódik.

Az új kikötő növelné az alábbiakhoz égetően szükséges kapacitást: i. a tengeri forgalom jövőbeni növekedésének kezelése, különösen a konténerforgalom tekintetében, ami az előrejelzések szerint jelentősen növekedni fog a szigeten; és ii. a meglévő kikötő zsúfoltságának enyhítése. Az új kikötő várhatóan stabil belső megtérülési rátát eredményez, és lehetővé teszi, hogy a sziget vonzó célponttá váljon a nemzetközi konténerátrakodási forgalom számára.

3.3.3. 3. lépés: Kiegyenlítő intézkedések meghatározása, értékelése és elfogadása

Miután teljes mértékben sikerült megbizonyosodni afelől és dokumentálták, hogy nincsenek a területre kevésbé káros alternatívák, és megalapozott a kiemelkedően fontos közérdeken alapuló kényszerítő indok, minden kiegyenlítő intézkedést meg kell tenni a Natura 2000 hálózat általános egységességének védelme érdekében.

A kiegyenlítő intézkedések az adott tervhez vagy projekthez kötődnek, és túlmutatnak az élőhely- és a madárvédelmi irányelv alapján szokásos feladatokon. Céljuk az, hogy pontosan a terv vagy projekt miatt érintett fajok, illetve élőhelyek által elszenvedett negatív következményeket ellensúlyozzák. Végső eszközt jelentenek, és csak akkor szabad ezzel a lehetőséggel élni, ha az irányelvben előírt egyéb óvintézkedéseket kimerítették, és döntés született arról, hogy a tervet vagy projektet ennek ellenére úgy kell tekinteni, hogy negatív hatást gyakorol egy Natura 2000 területre, vagy ha az ilyen hatást nem lehet kizárni.

A kiegyenlítés során a terület természetvédelmi célkitűzéseiből kell kiindulni, és az intézkedéseket azokra az élőhelyekre és fajokra kell koncentrálni – a minőség, a mennyiség, a funkciók és a védettségi helyzet figyelembevételével –, amelyeket a terv vagy projekt hátrányosan érint. Ezzel párhuzamosan a kérdéses természeti területnek a bioföldrajzi régió belül betöltött szerepét is helyre kell állítani.

Lásd a 6. cikk szerinti útmutató 5.4. szakaszát.

a) A kiegyenlítő intézkedések fő típusai

Az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (4) bekezdése szerinti kiegyenlítő intézkedéseknek: i. a vizsgált tervre vagy projektre jellemzőnek kell lenniük; és ii. túl kell mutatniuk a Natura 2000 területek kijelöléséhez, védelméhez és kezeléséhez szükséges, a területre vonatkozó természetvédelmi célkitűzésekben meghatározott intézkedéseken.

A következők nem tekinthetők kiegyenlítő intézkedéseknek: i. a helyszínrre vonatkozó kezelési terv végrehajtása; ii. adott területen található élőhelytípus védettségének a javítására irányuló intézkedések, amelyeket a tervtől/projektől függetlenül már tervbe vettek; vagy iii. már közösségi jelentőségűnek minősített terület különleges természetmegőrzési területté nyilvánítása. Ehelyett a kiegyenlítő intézkedéseknek ki kell egészíteniük azokat a természetvédelmi intézkedéseket, amelyeket valamely Natura 2000 területen be kell vezetni és végre kell hajtani, valamint ki kell egészíteniük az élőhelyvédelmi és a madárvédelmi irányelvben előírt egyéb védelmi rendelkezéseket vagy az uniós jogban meghatározott kötelezettségeket.

⁽³⁶⁾ A Bizottság 2018. január 30-i C(2018) 466 final véleménye: https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/C_2018_466_F1_COMMISSION_OPINION_EN_V5_P1_961037.pdf

⁽³⁷⁾ A Bizottság véleménye a Granadilla (Tenerife) új repülőtérének építésére vonatkozó projektről, 2006. https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/art6/granadilla_hu.pdf

Az alábbi 11. táblázat példákat mutat be a kiegyenlítő intézkedések típusaira, valamint a végrehajtásukat lehetővé tevő és megkönnyítő kísérő intézkedésekre. Fontos megjegyezni, hogy ezen **intézkedések mindegyikének túl kell lépnie** a madárvédelmi és az élőhelyvédelmi irányelv szerinti **általános kötelezettségeken**, beleértve a területek kijelölésével, kezelésével és helyreállításával kapcsolatos kötelezettségeket is.

11. táblázat

Példák a 6. cikk (4) bekezdésének megfelelő kiegyenlítő intézkedések típusaira

Kiegyenlítő intézkedés	Leírás
Élőhely helyreállítása vagy fejlesztése meglévő területeken	Az élőhelyterület növelése az érintett természeti területen vagy az élőhely helyreállítása egy másik Natura 2000 területen, a tervnek vagy projektnek betudható veszteséggel arányosan, amennyiben ez a területspecifikus természetvédelmi célkitűzésekben még nem szerepel.
Élőhely kialakítása	Élőhely kialakítása vagy helyreállítása egy új vagy kibővített területen, amelyet be kell vonni a Natura 2000 hálózatba, tekintettel annak védelmére/kezelésére.
Új terület kijelölése a Natura 2000 hálózatba a kapcsolódó kezelési intézkedések végrehajtásával	Megfelelő minőségű új terület kijelölése a madárvédelmi vagy az élőhelyvédelmi irányelv alapján, valamint a megfelelő védelmi és természetmegőrzési intézkedések végrehajtása.
Fajok visszatelepítése, megmentése és megerősítése, beleértve a prédafajok megerősítését is	Fajok visszatelepítése olyan területekre, ahol az adott faj eltűnt (feltéve az ilyen visszatelepítés tudományos megalapozottságát), vagy a faj populációjának újratelepítése olyan területeken, ahol csökkenőben vannak, majd ezt követően e területek védelme és kezelése az adott faj javára.
Lehetséges kísérő intézkedések	Leírás
Földterület tulajdonjogának megszerzése, valamint a megfelelő védelmi és természetmegőrzési intézkedések megállapítása/végrehajtása	Földterület megszerzése természetvédelem céljából, valamint a megfelelő védelmi és természetmegőrzési intézkedések megállapítása/végrehajtása.
Jogok megszerzése természetvédelem céljából, valamint a megfelelő védelmi és természetmegőrzési intézkedések megállapítása/végrehajtása	Szárazföldi vagy tengeri terület feletti kezelési jogok megszerzése, valamint a megfelelő védelmi és természetmegőrzési intézkedések megállapítása/végrehajtása.
Rezervátum létesítése	Adott szárazföldi vagy tengeri terület használatára vonatkozó korlátozások megállapítása a madárvédelmi és az élőhelyvédelmi irányelv egyéb rendelkezéseinek való megfeleléshez szükséges korlátozásokon túlmenően.
Kockázatok csökkentése	(Egyéb) kockázatok csökkentése vagy egyetlen forrásra irányuló, vagy pedig valamennyi kockázati tényezőre egyszerre irányuló összehangolt fellépéssel.

A hatékony kiegyenlítő intézkedések kidolgozásának és végrehajtásának lehetősége a különböző érintett élőhelyektől és fajoktól, valamint a helyi körülményektől függően változik. Bár számos jó példa van vizes élőhelyek sikeres helyreállítására vagy új élőhelyek létrehozására vizes élőhelyeken élő madarak számára vagy kételtűek szaporodásához, számos faj és élőhely esetében még mindig nem ismertek vagy nem állnak rendelkezésre hatékony helyreállítási technikák.

Az ökoszisztémák és a fajok élőhelyei kompenzációs célú helyreállításának és kialakításának minden esetben a helyreállítási ökológia alapos ismeretén kell alapulnia ⁽³⁸⁾.

⁽³⁸⁾ A releváns források között megemlíthetők tudományos folyóiratok vagy erre a célra létrehozott honlapok (pl. <http://www.restoratio.nevidence.org/>), továbbá a LIFE program által támogatott helyreállítási projektek (elérhető: <https://ec.europa.eu/easme/en/life>).

Egyes esetekben előfordulhat, hogy helyreállítással nem valósítható meg a megfelelő kiegyenlítés. Ez különösen a következő helyzetekben fordulhat elő:

- ahol a veszélyeztetett fajok vagy élőhelytípusok szempontjából kulcsfontosságú helyszíneket meg kell semmisíteni, de azok nem helyettesíthetők hasonló kulcsfontosságú helyszínekkel (pl. olyan megfelelő helyszínek, amelyek a fajok elterjedési területén az érintett helyszínekhez hasonló szerepet töltenek be);
- ahol a helyreállítás nem valósítható meg, vagy azért, mert rendkívül hosszú időt igényelne (pl. egy láp sikeres helyreállításához néhány ezer évre lenne szükség), vagy pedig a faj vagy az élőhelytípus helyreállítására vonatkozó ismeretek jelenlegi hiánya miatt (pl. ez lehet a helyzet mészkőforrások vagy természetes mészkedvelő üde láp- és sásrétek esetében).

Amennyiben nincs garancia a károsodott élőhelyek és fajok sikeres helyreállítására vagy visszahelyezésére, a 6. cikk (4) bekezdésének való megfelelés nem biztosított. A fent leírt helyzetekben azonban kiegyenlítő intézkedésként továbbra is lehetséges lehet egy új terület kijelölése, védelme és kezelése, ahol ugyanazon érintett élőhely(ek) számára alkalmas terület található (lásd a fenti 12. táblázatot).

b) A kiegyenlítő intézkedések és célok meghatározásának vezérelvei

A 6. cikk (4) bekezdése szerinti kiegyenlítő intézkedések fő célja a Natura 2000 hálózat általános egységességének fenntartása. Következésképpen két szemponttal kell foglalkozni, amelyek meghatározzák a kiegyenlítő intézkedések kidolgozását és végrehajtását: *arányosság és ökológiai funkcionalitás*.

Ez a két elv határozza meg a terv vagy projekt káros hatásainak ellentételezéséhez szükséges intézkedések hatókörét és ambíciószintjét. A kiegyenlítő intézkedéseknek arra is törekedniük kell, hogy ellensúlyozzák a valószínűleg káros hatások legrosszabb esetének forgatókönyveit.

A Natura 2000 hálózat általános egységességének biztosítása érdekében egy projekthez tartozó kiegyenlítő intézkedéseknek tehát: a) a károsan érintett élőhelyekre és fajokra hasonló arányban kell kiterjedniük; és b) földrajzilag megfelelő helyen kell biztosítaniuk azokat a funkciókat, amelyek a kérdéses terület eredeti minőségét megalapozták. Önmagában nem elegendő tehát, ha a kiegyenlítő intézkedés ugyanannak a tagállamnak ugyanarra a bioföldrajzi régiójára irányul.

Az eredeti terület és a kiegyenlítő intézkedés célterülete közötti távolság nem feltétlenül jelent problémát mindaddig, amíg nem befolyásolja a terület funkcióit, a földrajzi elterjedésben betöltött szerepét és a minőség eredeti okait.

További részletekért lásd a 6. cikk szerinti útmutató 5.4.2. szakaszát.

A kiegyenlítő intézkedések arányossága

A Natura 2000 hálózat általános egységességének fenntartása azt jelenti, hogy az élőhelyekre és a fajokra irányuló javasolt kiegyenlítő intézkedések mértéke arányban áll a területre gyakorolt káros hatásokkal. Az illetékes hatóságoknak ezért mennyiségi és minőségi kritériumok alapján meg kell határozniuk az érintett Natura 2000 elemek viszonylagos jelentőségét és az azokra gyakorolt negatív hatásokat. Ez képezi a kiegyenlítés alapját.

A kiegyenlítés mértékét leginkább eseti alapon kell meghatározni. Kiindulásképpen a 6. cikk (3) bekezdése értelmében elvégzett megfelelő vizsgálat során nyert információk alapján, az ökológiai funkcionalitást garantálva kell meghatározni. A mérték ezután az eredményesség ellenőrzése során tett megfigyelések alapján pontosítható. A kiegyenlítés mértékéről hozott végleges döntésnek kellően megalapozottnak kell lennie.

Széles körű az egyetértés abban, hogy a kiegyenlítés relatív mértékének általában jóval az 1:1 arány felett kell lennie. Az 1:1 vagy még kisebb relatív mérték csak akkor lehet elfogadható, ha kimutatható, hogy az intézkedések ilyen mérték mellett is rövid időn belül teljes mértékű eredményességet biztosítanak a struktúra és a funkciók helyreállításában (azaz például a terv vagy projekt következtében nem szenvednek kárt az élőhelyek vagy a legfontosabb fajok populációi vagy a rájuk vonatkozó védelmi célkitűzések).

További részletekért lásd a 6. cikk szerinti útmutató 5.5.4. szakaszát.

A kiegyenlítő intézkedések ökológiai funkcionalitása és célterülete

Azon túlmenően, hogy a kiegyenlítő intézkedéseknek a hátrányosan érintett élőhelyekre és fajokra hasonló arányban kell kiterjedniük, biztosítaniuk kell olyan ökológiai funkciókat is, amelyek a Natura 2000 területet eredeti minőségét megalapozták.

A kiegyenlítő intézkedések alkalmazási körét azoknak az ökológiai funkcióknak és szerkezeteknek a helyreállítására vonatkozó egyedi követelmények határozzák meg, amelyek a terv vagy a projekt végrehajtása következtében valószínűleg elvesznének vagy károsodnának. Különös figyelmet kell fordítani az olyan élőhelytípusokra vagy fajok élőhelyeire, amelyeknek hosszú időre van szükségük ahhoz, hogy azonos szintű ökológiai funkcionalitást érjenek el.

Általános az egyetértés abban, hogy a károsított ökológiai elemek helyreállításához szükséges helyi feltételek általában a tervvel vagy projekttel érintett terület közelében vannak meg leginkább. Ezért az intézkedések sikere szempontjából az látszik a legkíváncsabb megoldásnak, ha a kiegyenlítésre a Natura 2000 területen vagy annak közelében elhelyezkedő, az elvárt feltételeknek megfelelő helyszínen kerül sor. Ez azonban nem mindig lehetséges, ezért az élőhelyvédelmi irányelv követelményeinek megfelelő helyszín keresése során különböző prioritásokat kell követni:

1. A kiegyenlítésre a Natura 2000 területen belül kerüljön sor. Ennek az a feltétele, hogy meglegyenek az ökológiai egységességet és a hálózat funkcionalitását biztosító feltételek.
2. A kiegyenlítésre a Natura 2000 területen kívül, de még ugyanazon a domborzati vagy tájképi egységen belül kerüljön sor. Ennek az a feltétele, hogy a kiválasztott területen megoldható legyen ugyanazon ökológiai struktúra és/vagy hálózatfunkció biztosítása. Az új helyszín a Natura 2000 hálózat céljára kijelölt vagy még kijelöletlen terület egyformán lehet. Utóbbi esetben a területet ki kell jelölni a Natura 2000 hálózat céljára, és érvényesíteni kell rajta a természetvédelmi irányelvekben előírt valamennyi követelményt.
3. A kiegyenlítésre a Natura 2000 területen kívül, másik domborzati vagy tájképi egységben kerüljön sor. Az új helyszín lehet a Natura 2000 hálózat céljára kijelölt másik terület. Ha a kiegyenlítésre kijelöletlen területen kerül sor, akkor a területet ezt követően Natura 2000 területként kell kijelölni, és érvényesíteni kell rajta a természetvédelmi irányelvekben előírt valamennyi követelményt.

További részletekért lásd a 6. cikk szerinti útmutató 5.5.5. szakaszát.

Az alábbi 20. keretes írás egyszerűsített példát mutat be az ökológiai funkciókkal kapcsolatos kiegyenlítő intézkedések alkalmazási körének meghatározásához.

20. keretes írás

Az ökológiai funkciókkal kapcsolatos kiegyenlítő intézkedések alkalmazási körének meghatározása – példa különleges madárvédelmi területen

A terv vagy projekt által érintett ökológiai funkció: az észak felé vonuló madárfajok különleges madárvédelmi területen található pihenőhelyei.

A kiegyenlítő intézkedés célja:

- a) A kiegyenlítő intézkedéseknek alternatív pihenőhelyeket kell biztosítaniuk a vonuló madárfajok populációi számára.
- b) A célfajok számára alkalmas új pihenőhelyeket pontosan ugyanazon a vonulási útvonalon kell elhelyezni.
- c) Az új alkalmas pihenőhelyeknek könnyen elérhetőnek kell lenniük a projekt által érintett eredeti Natura 2000 területet használó madarak számára ⁽³⁹⁾. Az új élőhely teherbíró képességének legalább meg kell egyeznie az érintett terület teherbíró képességével. Az új pihenőhelyeknek már a projekt végrehajtása előtt védettnek kell lenniük.

Az ugyanazon faj számára szolgáló, de a vonulási útvonalon kívül eső, vagy a vonulási útvonal mentén lévő, de az érintett pihenőhelytől távol eső új pihenőhelyek biztosítása nem lenne megfelelő kiegyenlítő intézkedés. Ennek az az oka, hogy a kialakított ökológiai funkció nem lenne elegendő a hálózat ökológiai egységességének biztosításához.

⁽³⁹⁾ A területnek kellően közelinek kell lennie, hogy az adott fajnak ne kelljen többletenergiát befektetnie abba, hogy az új területre eljusson, ami csökkentené ellenálló képességét és fokozná sebezhetőségét.

E fejezet végén található a kiegyenlítő intézkedések tervezése során figyelembe veendő kulcsfontosságú kérdések összefoglaló ellenőrző listája (15. táblázat).

c) A kiegyenlítés időzítése

Az idő kulcsfontosságú szempont a kiegyenlítő intézkedések tervezésében, mivel azoknak érvényben kell lenniük, teljes mértékben működőképeseknek és hatékonyaknak kell lenniük, mielőtt a helyszínen bekövetkeznének a károk.

A kiegyenlítés időzítését a konkrét körülményeknek megfelelően kell megválasztani. Az alkalmazott ütemezésnek biztosítania kell a folytonosságot mindazon ökológiai folyamatok szempontjából, amelyek nélkülözhetetlenek a Natura 2000 hálózat általános egységessége szempontjából releváns struktúra és funkciók fenntartásához. Ehhez szigorúan össze kell hangolni a terv vagy projekt megvalósítását és a kiegyenlítő intézkedések végrehajtását. Figyelembe kell venni egyebek mellett azt az időt, amely az élőhelyek kialakulásához és/vagy az egyes fajpopulációk adott területen való újjáéledéséhez vagy megtelepedéséhez szükséges.

A következő további tényezőkre és folyamatokra ugyancsak tekintettel kell lenni.

- A természeti területen mindaddig nem szabad visszafordíthatatlan beavatkozást végezni, amíg sor nem került a kiegyenlítésre.
- A kiegyenlítés eredményének már működnie kell akkor, amikor a kérdéses terület károsodása bekövetkezik. Bizonyos esetekben erre nincs mód, ilyenkor az átmeneti veszteségeket többletkompenzációval kell ellentételezni.
- A kiegyenlítés késleltetése csak akkor fogadható el, ha bizonyos, hogy nem sérül a Natura 2000 hálózat általános egységessége.
- A kiegyenlítést nem szabad késleltetni például akkor, ha ezzel az élőhelyvédelmi irányelv II. mellékletében vagy a madárvédelmi irányelv I. mellékletében felsorolt területeken lévő védett fajok populációi csökkennének; külön figyelmet igényelnek az élőhelyvédelmi irányelv II. mellékletében felsorolt veszélyeztetett fajok.
- A kiegyenlítő intézkedések időben lerövidíthetők attól függően, hogy a jelentős negatív hatás várhatóan rövid, közép- vagy hosszú távon jelentkezik-e.

A természetvédelmi célkitűzések teljesüléséig jelentkező átmeneti veszteségek ellensúlyozására tanácsos lehet különleges intézkedéseket alkalmazni. A kiegyenlítő intézkedések végrehajtásához szükséges technikai, jogi vagy pénzügyi jellegű teendőket már a terv vagy projekt megvalósításának megkezdése előtt el kell végezni annak érdekében, hogy elkerülhetők legyenek az intézkedések eredményességét esetleg veszélyeztető előre nem látott csúszások.

További részletekért lásd a 6. cikk szerinti útmutató 5.5.6. szakaszát.

Az ökológiai funkciók javításához vagy helyreállításához szükséges idő az élőhelyek és fajok biológiájától és ökológiájától függ. Következésképpen ezt eseti alapon kell értékelni, és szükség lehet hasonló helyzetekből történő helyreállítás vizsgálatára vagy bizonyítékainak felkutatására.

A gyepterületek közösségei helyreállításának lehetséges késleltetésére az alábbi 21. keretes írás mutat be példát.

21. keretes írás

A gyepterületek közösségeinek helyreállításához szükséges idő

7 európai ország 22 tanulmánya tartalmaz információkat a gyepterületek közösségeinek helyreállításához szükséges idő hosszáról. Ez 16 megismételt vizsgálatot foglal magában, amelyek közül 9 kontrollált vizsgálat, 3 pedig felülvizsgálat volt. 6 tanulmány során 5 éven belül, 11 tanulmány során pedig 10 éven belül a helyreállítás pozitív jeleit tapasztalták, míg 2 tanulmány azt állapította meg, hogy a helyreállítás több mint 10 évig tartott. Hat tanulmány megállapította, hogy a helyreállítást követően korlátozott mértékű vagy lassú változások következtek be a növényi közösségekben.

Forrás: Restoration Evidence (Helyreállítás bizonyítása). Intézkedés: Fajokban gazdag, természetközeli gyepterület helyreállítása/kialakítása. <http://www.restorationevidence.org>

d) A 6. cikk (4) bekezdése szerinti kiegyenlítő intézkedések értékelése és nyomon követése

A Natura 2000 hálózat egységességének fenntartására vonatkozó kötelezettségnek való megfelelés érdekében a 6. cikk (4) bekezdése szerinti kiegyenlítő intézkedési programnak be kell mutatnia az intézkedések hatékonyságát, és azt dokumentációval kell igazolni.

A sikeres kiegyenlítés szempontjából a földrajzi elhelyezkedés, a kiterjedés és az időzítés egyaránt meghatározó tényezők. A kiegyenlítés megfelelő mértéke szintén alapvető fontosságú a kiegyenlítés hatékonyságának biztosításához, még mielőtt a terv vagy a projekt hatásai megjelenének.

A kiegyenlítő intézkedések kialakításának és végrehajtásának **átfogónak** és **tudományosan megalapozottnak** kell lennie, azaz:

- A kiegyenlítő intézkedések megfelelő arányban célozzák meg a kompenzálendő természetvédelmi célkitűzéseket, kulcsfontosságú elemeket és ökológiai funkciót.
- A szükséges kísérő intézkedéseket, beleértve a technikai, adminisztratív és pénzügyi intézkedéseket is, beépítették.
- Az egyes intézkedéseken belüli egyes feladatok végrehajtásának ütemterve, amely tartalmazza a karbantartási munkákat és a nyomon követést is, kellően részletes.
- Az egyes kiegyenlítő intézkedések hatékonyságát bizonyító tudományos alapot kifejtik és igazolják kifejezetten az ellentételezni kívánt hatás vonatkozásában.
- Megállapítják az egyes javasolt intézkedésektől várt eredmények elérésére rendelkezésre álló időt.
- Az intézkedések végrehajtásának rangsorolása a Natura 2000 természetvédelmi célkitűzések és tudományos bizonyítékok alapján indokolt.

Az alábbiakban bemutatunk néhány kritikus elemet a hatékony kiegyenlítő intézkedések célterületével, időzítésével és mértékével kapcsolatban. A melléklet 3. szakasza példákat tartalmaz arra, hogy ezeket az elemeket hogyan alkalmazták a gyakorlatban.

12. táblázat

A hatékony kiegyenlítő intézkedések kulcsfontosságú elemei

Célterület	Lehetővé kell tennie a Natura 2000 hálózat általános egységességének fenntartását.
	Tartalmaznia kell – vagy képesnek kell lennie arra, hogy kialakítsa – azokat az egyedi elemeket, struktúrákat és funkciókat, amelyekre a kiegyenlítéshez szükség van a megfelelő vizsgálat eredményei alapján.
	Megfelelően tekintettel kell lenni olyan minőségi ökológiai szempontokra, mint például azoknak az elemeknek az egyedisége, amelyek károsodni fognak.
	A helyi ökológiai feltételek alapos elemzésével kell meghatározni annak érdekében, hogy a kiegyenlítés megvalósítható legyen, és a lehető legközelebb legyen a terv vagy projekt által érintett területhez.
	Az adott tagállamban, ugyanazon a bioföldrajzi régióon belül (az élőhelyvédelmi irányelv alapján kijelölt területek), illetőleg a madárfaj ugyanazon elterjedési területén belül, vonulási útvonala mentén vagy telelőterületén belül (a madárvédelmi irányelv alapján kijelölt területek) kell lennie.
Mérték	A következők határozzák meg: – a terv vagy projekt által a fő elemekre és ökológiai folyamatokra gyakorolt azon negatív hatások mértéke, amelyek veszélyeztetik a Natura 2000 terület épségét, – tudományos bizonyítékok arról, hogy az intézkedésekkel elérhetők a Natura 2000 hálózat általános egységességének fenntartásához szükséges várt eredmények.
	A 6. cikk (3) bekezdése szerinti megfelelő vizsgálat során kapott információk alapján leginkább eseti alapon határozzák meg.
	Eredetileg azzal a céllal határozzák meg, hogy ellensúlyozzák a valószínűsíthető káros hatások legrosszabb esetének forgatókönyveit.
	Az ökológiai funkciók eredményeinek nyomon követésével és az azokról való jelentéstétellel kerül megállapításra.

Időzítés	Biztosítani kell a folytonosságot mindazon ökológiai folyamatok szempontjából, amelyek nélkülözhetetlenek a Natura 2000 hálózat általános egységessége szempontjából releváns struktúra és funkciók fenntartásához.
	Tekintettel van arra, hogy össze kell hangolni a terv vagy projekt megvalósítását és a kiegyenlítő intézkedések végrehajtását.
	Az élőhelyek kialakulásához és/vagy az egyes fajpopulációk adott területen való újjáéledéséhez vagy megtelepedéséhez szükséges idő alapján kerül meghatározásra.
	Magában kell foglalnia a hosszú távú végrehajtáshoz, valamint a természeti területek védelméhez, ellenőrzéséhez és fenntartásához szükséges jog biztosítékokat, amelyeket rögzíteni kell az élőhelyeket és/vagy fajokat érő hatások jelentkezése előtt.
	Megkövetelheti olyan egyedi intézkedések alkalmazását, amelyek ellensúlyozzák a természetvédelmi célkitűzések teljesüléséig jelentkező átmeneti veszteségeket.
	Megköveteli olyan megbízható és teljes körű nyomonkövetési programok létrehozását, amelyekkel értékelhető a kiegyenlítő intézkedések sikere.

A hatékony kiegyenlítés megvalósulását megfelelő **nyomon követéssel** kell ellenőrizni.

A hatékony nyomonkövetési folyamathoz a következő elemekre lehet szükség:

- az illetékes hatósággal egyeztetett nyomonkövetési terv;
- a nyomon követés elvégzésére szakosodott társaság vagy más jogalany megbízása;
- a nyomon követendő elemek azonosítása: az állat- és növényvilág elemei, vízfolyások, talajminőség stb.;
- megállapodás a jelentéstétel ütemezéséről (éves, kétéves stb.);
- megállapodás a nyomonkövetési jelentésről;
- a munkálatok előrehaladásának dokumentálása (képek, helyszíni jelentések stb.);
- az eredmények tárolására és megosztására szolgáló mechanizmus;
- együttműködés tudósokkal a kiegyenlítés eredményeinek tudományos szaklapban való közzététele érdekében.

A kiegyenlítő intézkedések nyomon követésének és értékelésének lehetővé kell tennie azt is, hogy figyelembe vegyék azokat a Natura 2000 területekre gyakorolt káros hatásokat, amelyeket nem lehetett előre látni a megfelelő vizsgálat során. Továbbá ha a kiegyenlítő intézkedések nem bizonyulnak elegendőnek ahhoz, hogy ellensúlyozzák ezeket az új hatásokat, azokat esetleg módosítani kell annak érdekében, hogy a Natura 2000 hálózat általános egységességének biztosítására irányuló végső cél továbbra is megvalósítható legyen.

A kiegyenlítő intézkedések nyomon követését szorosan össze kell hangolni a hatások és a mérséklő intézkedések átfogó nyomon követésével (lásd a 3.2.4. szakaszt). Ez a megközelítés összhangban van az uniós politika azon követelményével, hogy össze kell hangolni a különböző jogszabályokból eredő nyomonkövetési programokat, és javítani kell igazgatásuk hatékonyságát.

Egyes esetekben szükség lehet adaptív irányításra – ami a védelmi tevékenységnek a kezelés eredményeiből való tanulás révén történő javítására és kiigazítására szolgáló szisztematikus megközelítés –, amit jogi megállapodás révén kell biztosítani. Ebben az összefüggésben adaptív irányítás alkalmazható a kiegyenlítő intézkedések végrehajtásának javítására ott, ahol bizonytalanságok merülhetnek fel, amelyek szükségessé teszik az intézkedések tényleges eredményeinek rendszeres értékelését. Ez különösen akkor releváns, ha a hatás hordereje és így a kiegyenlítés mértéke nem egyértelmű (pl. a part menti árvízvédelmi fejlesztésekből eredő és a védett terület szárazföld felé terjedő részén jelentkező hatások kiegyenlítése során).

e) A tervekre vonatkozó kiegyenlítő intézkedések meghatározása

A tervezési szakaszban a szükséges kiegyenlítő intézkedések megállapításának bizonyos korlátai lehetnek. A terv bizonyos Natura 2000 területek célelemeire gyakorolt káros hatásainak értékelése és azonosítása alapul szolgál a kiegyenlítő intézkedések szükségességének meghatározásához. Ha kellő bizonyossággal előre jelezhetők az élőhelyekre, fajokra vagy természetes folyamatokra gyakorolt hatások, és alapos ismeretek állnak rendelkezésre e hatások mértékéről és nagyságrendjéről, lehetséges a megfelelő kiegyenlítő intézkedések megállapítása, az alkalmas célterület és a megfelelő időzítés meghatározása.

Mindazonáltal előfordulhat, hogy magukból a tervekben hiányoznak a terv bizonyos összetevőinek a hatásaira vonatkozó részletes információk. Ilyen esetekben csak a projektszinten szükséges kiegyenlítő intézkedések meghatározása lehetséges, pl. bizonyos élőhelyek elvesztésének kompenzálása vagy bizonyos fajok további élőhelyeinek biztosítása érdekében. Lehetőség szerint számszerűsíteni kell az igényeket, például az élőhelyek helyreállításához szükséges terület nagyságát.

Minden esetben rendelkezést kell hozni a szükséges kiegyenlítő intézkedések megfelelő szinten történő meghatározásának, megtervezésének és végrehajtásának biztosítása érdekében. A kiegyenlítő intézkedések ideiglenes meghatározását bele lehetne foglalni a tervbe. Ezt iránymutatásoknak, kritériumoknak és megközelítéseknek kell kísérniük, amelyek teljesebb és részletesebb meghatározást tesznek szükségessé, amennyiben a terv kidolgozása lehetővé teszi e feladat elvégzését.

Az alábbi 13. táblázat áttekintést nyújt a kiegyenlítő intézkedések programjának kialakítása, végrehajtása és nyomon követése szempontjából lényeges kérdésekről.

13. táblázat

A tervekhez vonatkozó kiegyenlítő intézkedések programjában figyelembe veendő szempontok

A kiegyenlítés célját képező terület:

- a kiegyenlítés célterülete és földrajzi területei/elterjedése (térképekkel együtt), valamint
- a kiegyenlítés céljára igénybe vett területek helyzete és állapota.

A kiegyenlítés tárgyát képező fajok és élőhelyek:

- a kiegyenlítés tárgyát képező fajok és élőhelyek korábbi helyzete és állapota a kiegyenlítés céljára igénybe vett területen, valamint
- annak kifejtése, hogy a javasolt kiegyenlítő intézkedések várhatóan hogyan ellensúlyozzák a terület épségére gyakorolt káros hatásokat, és hogyan teszik lehetővé a Natura 2000 hálózat egységességének megőrzését.

Technikai végrehajtás:

- a javasolt kiegyenlítő intézkedések bevezetése érdekében alkalmazott technikák és módszerek, valamint
- azok várt hatékonysági szintjének értékelése.

Közigazgatási rendelkezések:

- a kiegyenlítő intézkedések végrehajtásának megkönnyítése érdekében bevezetett közigazgatási intézkedések megtétele (pl. bármely tervezési biztosíték), valamint
- minden olyan további közigazgatási intézkedés azonosítása, amely szükséges lehet a kiegyenlítő intézkedések valóban hatékony végrehajtásának biztosításához.

A kiegyenlítés időzítése:

- a kiegyenlítő intézkedések végrehajtásának menetrendje (figyelembe véve a hosszú távú végrehajtást – a költségek tekintetében lásd az alábbi szakaszt), megjelölve a várt eredmények elérésének időpontját,
- a nyomonkövetési eredmények illetékes hatóságok részére történő továbbításának a menetrendje, valamint
- a kiegyenlítő intézkedések programjához kapcsolódó nyomonkövetési feladatok átvételének a menetrendje.

A kiegyenlítés költsége:

- a végrehajtott intézkedések tényleges költségei,
 - költségeltérések a kiegyenlítési intézkedési programban tervezett költségekhez képest, valamint
 - a költségek időbeli differenciálása az igazgatási koordinációs intézkedéstől függően (pl. földvásárlás, az erőforrás-használati jogokkal kapcsolatos egyszeri kifizetések; és/vagy rendszeres kifizetések meghatározott ismétlődő intézkedésekre).
-

A kiegyenlítő intézkedések kidolgozása során figyelembe veendő legfontosabb kérdések összefoglaló ellenőrző listája

Cselekvési vonal	Leírás	Szerepeltetendő elemek
Műszaki	Műszaki terv A végrehajtandó tevékenységek, feltüntetve a jelentőségüket, az alábbiak szerint: – az eredeti terület természetvédelmi célkitűzései, valamint – azok kapcsolódása a Natura 2000 hálózat általános egységességének fenntartásához.	Célkitűzések és célszámok , összhangban a terület természetvédelmi célkitűzéseivel
		A javasolt kiegyenlítő intézkedések leírása
		Az intézkedések műszaki megvalósíthatóságának igazolása a célkitűzések fényében – ökológiai funkció
		Tudományosan megalapozott magyarázat arra vonatkozóan, hogy tevékenységek mennyire hatékonyan ellensúlyozzák a terv vagy projekt negatív hatásait
		A tevékenységek rangsorolása a természetvédelmi céloknak megfelelően – a természetvédelmi célkitűzésekkel összhangban álló menetrend
Pénzügyi	Pénzügyi terv A kiegyenlítő intézkedési program végrehajtásának gazdasági költsége	Költségvetési bontás költségkategóriák szerint
		Költségvetési bontás a végrehajtás menetrendje szerint
		Az intézkedések pénzügyi megvalósíthatóságának igazolása az alapok jóváhagyásának előírt időzítése és ütemterve szerint
Jogi és közigazgatási	Természetvédelmi biztosítékok	A kezelési jogok megvalósíthatósági elemzése: tevékenységtípusonként és megfelelő célterületenként (vásárlás, lízing, gazdálkodás stb.)
		Az intézkedések jogi és/vagy pénzügyi megvalósíthatóságának igazolása az időzítés fényében
		A nyilvánossághoz való közvetítésre vonatkozó követelmények meghatározása
Koordináció és együttműködés – hatóságok	A végrehajtással és a jelentéstétellel kapcsolatos szerepek és felelőségek	Konzultáció, koordináció és együttműködés iránti igény a menetrenddel összhangban: a kiegyenlítési program elfogadása és jóváhagyása a Natura 2000 hatóságok, az értékelő hatóságok és a projektgazda által
		A természetvédelmi célkitűzések szerinti eredménymutatókon alapuló nyomonkövetési terv , jelentéstételi ütemtervvel és a meglévő értékelési és nyomonkövetési kötelezettségekhez való lehetséges kapcsolódásokkal

4. STRATÉGIAI TERVEZÉS ÉS A TERVEK MEGFELELŐ VIZSGÁLATA

4.1. Stratégiai tervezés

A Natura 2000 területekkel, valamint az uniós védett fajokkal és élőhelyekkel való konfliktusok megelőzésének hatékony módja az új fejlesztések környezeti következményeinek korai figyelembevétele, még a stratégiai tervezési szintjén. Ez történhet ágazati tevékenységekre (pl. energiaágazat, közlekedés, nyersanyag-kitermelő tevékenységek, akvakultúra) vonatkozó regionális vagy nemzeti fejlesztési terven keresztül, vagy földhasználati vagy egyéb területrendezési terveken keresztül. A stratégiai terv lehetővé teszi a környezeti – különösen a természetvédelemmel kapcsolatos – feltételek és követelmények beépítését a korai tervezési szakaszba annak érdekében, hogy a későbbiekben, a projekt szintjén elkerülhető vagy minimalizálható legyen az esetleges konfliktusok kockázata, valamint az egyes fejlesztések megvalósíthatóságának és végrehajtási eszközének meghatározását.

Az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikke (3) és (4) bekezdésének alkalmazásával összefüggésben a stratégiai tervezés jelentősen megkönnyíti a tervezett tevékenységek Natura 2000 területekre gyakorolt lehetséges hatásainak szélesebb körű és átfogó vizsgálatát. Ily módon már korai szakaszban figyelembe veszik a területek érzékenységet, amikor több lehetőség áll rendelkezésre a fejlesztési célok elérésére, ugyanakkor pedig csökkentik a potenciális környezeti hatásokat. Ez elősegíti például a konkrét tevékenységekre alkalmas vagy alkalmatlan területek azonosítását és a Natura 2000 területekkel való esetleges konfliktusok kockázatának minimálisra csökkentését az egyes projektek szintjén.

A stratégiai tervezés:

- elősegíthet egy interaktívabb és átláthatóbb tervezési folyamatot, és ösztönözheti a korai és ismétlődő párbeszédet az érintett hatóságokkal, érdekcsoportokkal stb., ami jelentősen csökkentheti az engedélyezési eljáráshoz szükséges időt;
- szélesebb körű és megfelelőbb keretet biztosíthat a más tervekkel vagy projektekkel együtt gyakorolt potenciális kumulatív hatások, valamint a megvalósítható alternatívák mérlegeléséhez;
- segíthet elkerülni az egyes területekhez kapcsolódó lehetséges konfliktusokat vagy csökkenteni a számukat a kidolgozás későbbi szakaszában, amikor már megtörtént a pénzügyi és jogi erőforrások lekötése, és kevesebb lehetőség van manőverezésre;
- megfelelő információkat és jogbiztonságot nyújthat a projektgazdák részére azokkal a környezetvédelmi aggályokkal kapcsolatban, amelyek figyelembevételére szükség lehet már a kezdeti projektkoncepció során;
- hosszú távon költséghatékonyabb lehet (ha a lehetséges mérséklő intézkedéseket már a tervezés korai szakaszában figyelembe veszik, akkor valószínűleg technikailag könnyebben és olcsóbban beépíthetők);
- lehetőséget nyújt átfogó alternatívák elemzésére, mint például zöld infrastruktúra kiépítése „szürke infrastruktúra” helyett; új, kreatív és innovatív megoldások (ideértve a természetalapú megoldásokat is) kidolgozásához és potenciális, mindenki számára előnyös helyzetekhez vezethet;
- hozzájárulhat a projektekről és a felelős intézményekről alkotott általános kép javításához.

A Natura 2000 szempontjából releváns stratégiai tervezésre vonatkozó példák e dokumentum mellékletének 5. szakaszában találhatók.

4.2. A tervek megfelelő vizsgálata

A környezeti szempontok stratégiai tervezési szintű beillesztésének általános eljárási keretét a stratégiai környezeti vizsgálat (SKV) határozza meg az SKV-irányelvben ⁽⁴⁰⁾ előírtak szerint. Az SKV-irányelv 3. cikke (2) bekezdésének b) pontja szerint stratégiai környezeti vizsgálatot kell végezni olyan tervvel kapcsolatban, amely esetében úgy ítélik meg, hogy az élőhelyvédelmi irányelv értelmében megfelelő vizsgálatra van szükség (vagyis ha a terv jelentős hatással lehet valamely Natura 2000 területre ⁽⁴¹⁾).

⁽⁴⁰⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2001/42/EK irányelve (2001. június 27.) bizonyos tervek és programok környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálatáról (HL L 197., 2001.7.21., 30. o.).

⁽⁴¹⁾ A C-177/11. sz. ügyben hozott ítélet 24. pontja szintén kimondja: „Az arra irányuló vizsgálat, hogy ezen utóbbi feltétel teljesül-e, szükségképpen arra a kérdésre korlátozódik, hogy objektív tényezők alapján kizárható-e, hogy az adott terv vagy program jelentős mértékben hat az érintett területre”.

Az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (3) bekezdése minden olyan tervre alkalmazandó, amely valószínűleg jelentős hatást gyakorol Natura 2000 területekre. A fentiekben és a 6. cikk szerinti útmutatóban kifejtettek szerint a „terv” kifejezés tág jelentéssel bír, és magában foglalja a földhasználati és a tengeri területrendezési terveket ⁽⁴²⁾, valamint az ágazati terveket vagy programokat.

Az ilyen tervek 6. cikk (3) bekezdése szerinti értékelése és megfelelő vizsgálata ugyanazon lépések szerint történik, mint amelyeket e dokumentum 3. fejezete ismertet. Ugyanakkor a tervek értékelésében is vannak bizonyos sajátosságok, amelyeket az alábbiakban ismertetünk. Ezek a sajátosságok olyan lehetséges korlátozásokhoz és megkötésekhez, valamint megfelelő megközelítésekhez kapcsolódnak, amelyek a részletes információk hiányával, valamint a terv elemeinek, összetevőinek és cselekvéseinek elégtelen meghatározásával állnak összefüggésben.

Magának a tervnek a részletessége határozza meg a megfelelő vizsgálat hatókörét és kiterjedését, de az értékelésnek minden esetben az érzékeny vagy veszélyeztetett területek vagy más lehetséges kockázatok, vagy a Natura 2000 területekkel való konfliktusok azonosítására kell irányulnia annak érdekében, hogy ezeket a tervezési folyamat későbbi szakaszaiban figyelembe lehessen venni.

Például a települési vagy városi tervek elegendő adatot tartalmazhatnak, amelyek lehetővé teszik a Natura 2000 területekre gyakorolt lehetséges káros hatások megfelelő bizonyossággal történő meghatározását. Másrészt regionális vagy nemzeti szintű, szélesebb körű területrendezési vagy ágazati tervek esetében, ahol még nem született döntés azok valamennyi fő összetevőjének elhelyezkedéséről és kialakításáról, előfordulhat, hogy a terv bizonyos intézkedéseinek vagy összetevőinek lehetséges hatásait csak általános szinten lehet azonosítani, a területi szintű hatások meghatározása nélkül. Mindazonáltal a szélesebb körű tervek olyan területekre irányíthatják a további fejlesztéseket, ahol kisebb a Natura 2000 hálózattal való lehetséges konfliktusok kockázata (pl. a vadvilágra vonatkozó érzékenységi térképek).

Az értékelésnek arányosnak kell lennie a földrajzi hatállyal, a terv részletességével, valamint a valószínű hatások jellegével és mértékével. Egyes esetekben előfordulhat, hogy ebben a szakaszban nem lehetséges részletesen elemezni az egyes helyszínekre gyakorolt összes lehetséges hatást; megfelelő elemzést kell azonban végezni az alábbiak azonosításához:

- a Natura 2000 hálózat szintjén jelentkező fő hatások, beleértve a várhatóan érintett Natura 2000 területek azonosítását, valamint a területek folytonosságára gyakorolt lehetséges hatásokat, a madárvédelmi és az élőhelyvédelmi irányelv által védett fajokra és élőhelyekre vonatkozó nemzeti vagy regionális természetvédelmi célkitűzések fényében, amennyiben vannak ilyenek;
- lehetséges széles körű mérséklő intézkedések, mint például az érzékeny biológiai sokféleséggel rendelkező területek kizárása vagy bizonyos előírások és bevált gyakorlatok alkalmazása (pl. a vadátjárók minimális sűrűsége, zajvédő falak használata, a szaporodási időszakok tiszteletben tartása);
- lehetséges alternatívák, beleértve a projektek különböző helyszíneit vagy a várt eredmények elérésére szolgáló különböző módszereket (pl. különböző közlekedési módok vagy energiatermelési technológiák használata);
- potenciális kumulatív hatások, figyelembe véve az egyéb meglévő vagy javasolt terveket, programokat és stratégiákat.

A stratégiai tervek esetében, amennyiben az egyes helyszínekre gyakorolt hatások nem azonosíthatók, az elemzésnek legalább a lehetséges hatásokra és a főbb kockázatokra kell összpontosítania; ezt követően a projekt szintjén elemezni kell a területspecifikus hatásokat. Ilyen esetekben a megfelelő vizsgálatnak legalább a potenciálisan hátrányosan érintett Natura 2000 területek, valamint az esetlegesen érintett, uniós védelem alatt álló élőhelyek és fajok (a Natura 2000 hálózaton kívül is) meghatározására, a folytonosságra gyakorolt hatásokra, a szétaprózódásra és a hálózat szintjén jelentkező egyéb hatásokra kell összpontosítania. Ennek segítségével meghatározható az egyes projektek értékelésének hatóköre és központi eleme.

Amennyiben bizonytalanság áll fenn a Natura 2000 területek érintett elemeire és természetvédelmi célkitűzéseikre gyakorolt káros hatásokkal kapcsolatban, helyénvaló lehet kockázatelemzést végezni és rögzíteni, melynek során a következő szempontok mérlegelhetők:

- a terv potenciális veszélyei és azok valószínű következményei a különleges természetmegőrzési területtel vagy közösségi jelentőségű természeti területtel/különleges madárvédelmi terület elemeivel kapcsolatos természetvédelmi célkitűzéseire nézve,

⁽⁴²⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2014/89/EU irányelve (2014. július 23.) a tengeri területrendezés keretének létrehozásáról (HL L 257., 2014.8.28., 135. o.).

- minden egyes veszély esetében annak valószínűsége, hogy a veszély hatással lesz a különleges természetmegőrzési terület/különleges madárvédelmi terület természetvédelmi célkitűzéseire,
- minden egyes veszély esetében a hatás nagyságrendje, várható időtartama és visszafordíthatatlansága vagy visszafordíthatósága (röviden bemutatva azokat a feltételezéseket vagy bizonyítékokat, amelyek alapján erre a következtetésre jutottak).

Mindazonáltal szem előtt kell tartani, hogy a mögöttes cél minden esetben a Natura 2000 területek épsége tekintetében várható káros hatások elkerülése vagy elhárítása, illetve a megalapozott aggodalmak eloszlátása azzal kapcsolatban, hogy a terv megvalósítása esetén jelentkezhetnek ilyen káros hatások.

A tervek hatásainak a 6. cikk (3) bekezdése szerinti vizsgálata és az alkalmazandó SKV-eljárásoknak megfelelően elvégzett vizsgálat során meghatározhatók azok a tevékenységek vagy a terv azon elemei, amelyek bizonyosan károsítják a Natura 2000 területek épségét, még a mérséklő intézkedések ellenére is; az ilyen tevékenységeket vagy elemeket ezért ezen a ponton ki lehet zárni a tervből. Az értékelés emellett áttekintést nyújthat arról, hogy mely egyéb tevékenységek lehetnek károsak a védett élőhelyekre és fajokra, és így célzottabbá tehető az értékelés a projekt szintjén.

A terv keretében végrehajtandó jövőbeni projekteknek azonban összhangban kell lenniük a stratégiai területrendezési/ágazati terv tekintetében elvégzett megfelelő vizsgálat eredményével. Ez nem válhatja fel az adott tervből eredő jövőbeni projektek megfelelő vizsgálatára vonatkozó követelményt.

Egyértelmű összefüggések és analógiák vannak a tervek megfelelő vizsgálata és a stratégiai környezeti vizsgálat között, amelyekkel az 5. szakasz foglalkozik. Következésképpen ajánlott a stratégiai környezeti vizsgálat és a megfelelő vizsgálat összehangolása. Ezek párhuzamos, de különálló folyamatok, amelyek általában átfedik egymást, de számos kulcsfontosságú elem tekintetében különböznek is egymástól. A megfelelő vizsgálat szűkebb hatókörű, és szigorúbb vizsgálatokat igényel, középpontjában pedig a Natura 2000 területek megőrzése és védelme áll. A megfelelő vizsgálat megállapításai és ajánlásai kötelezőek, és azokat bele kell foglalni az elfogadásra benyújtott tervbe, és annak részét kell képezniük. Másként fogalmazva, a megfelelő vizsgálat megállapításait nem csupán figyelembe kell venni, hanem azok határozzák meg, hogy az adott tervet vagy projektet jóváhagyják-e vagy sem.

Ajánlott külön megfelelő vizsgálati dokumentáció vezetése a terv előkészítésének vagy felülvizsgálatának teljes folyamata során. A dokumentációnak tartalmaznia kell a megfelelő vizsgálatra vonatkozó valamennyi dokumentum másolatát, és rögzíteni kell benne, hogy a környezeti megfontolásokat hogyan építették be a tervbe.

Helyénvaló lehet a nyomon követés megtervezése és a várható hatások és kockázatok újraértékelése a terv teljes időtartama alatt. Ez biztosítja, hogy az előrejelzések és becslések reálisak legyenek, és azonosítsák azokat az esetleges új hatásokat, amelyeket információhiány miatt nem vettek figyelembe, vagy amelyek a tervben bevezetett új elemek vagy változások fényében merülnek fel. Bármely terv „végleges” megfelelő vizsgálatának a terv végleges változatán kell alapulnia. Amennyiben a terv az elfogadást megelőzően bármikor jelentősen megváltozik, a változásokkal a megfelelő vizsgálat során, iteratív eljárás keretében is foglalkozni kell.

4.3. Érzékenységi térkép

A megfelelő helyszínek meghatározása vagy a nem megfelelő helyszínek kizárása a tervek megfelelő vizsgálatának a részét képezheti. Ez annak a megfelelő elemzésén alapul, hogy a javasolt fejlesztés teljes területén megtalálható, uniós védelem alatt álló élőhelytípusok és fajok milyen mértékben vannak kitéve a tervezett tevékenységeknek.

Az érzékenység feltérképezése gyakran alkalmazott módszer olyan területek azonosítására, amelyek különösen érzékenyek lehetnek az ágazati tevékenységek fejlesztésére. Gyakran alkalmazzák például olyan érzékeny madár- és denevérélőhelyek azonosítására, amelyek esetleg nem alkalmasak szélenergiái fejlesztésekre, vagy olyan területek azonosítására, amelyeken problémát okozhatnak az ipari vagy ingatlanfejlesztési tevékenységek.

Az érzékenységi térképek a tervezési folyamat korai szakaszában használhatók olyan területek azonosítására, ahol egy adott hatásra vagy tevékenységre érzékeny ökológiai közösségek vannak. Elősegíthetik továbbá a stratégiai tervezéssel kapcsolatos megalapozott döntéseket a fejlesztési folyamat kezdeti területkiválasztási szakaszában, és regionális, nemzeti vagy transznacionális szinten is működhetnek.

Az érzékenység feltérképezésére irányuló megközelítések nem helyettesítik az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikke szerinti területspecifikus megfelelő vizsgálatot, sem pedig a környezeti hatásvizsgálatokat (KHV-k). Felhasználhatók azonban a megfelelő vizsgálatok/KHV-k során, valamint a fejlesztési engedély kiadását követően, hogy tájékoztatást nyújtsanak a terület kiválasztása és a lehetséges kezelési előírások tekintetében.

Az érzékenység feltérképezése során földrajzi információs rendszereket használnak a térbeli és földrajzi adatok összegyűjtésére, elemzésére és megjelenítésére, amelyek a fajokra és/vagy területekre vonatkozó meglévő, térbeli biológiai sokféleség adatokon alapulnak; előfordul azonban, hogy kifejezetten az adott terv szempontjából releváns érzékenységi térkép elkészítésének elősegítése érdekében van szükség adatgyűjtésre.

Az érzékenységi térképeket rendszeresen frissíteni kell. E frissítések gyakorisága és mértéke fontos szempont, amelyet figyelembe kell venni az érzékenységi térképek tervezésekor, mivel az ökológiai közösségek dinamikusak, és viselkedésüket néha nehéz megjósolni. Ezért a vadvilágra vonatkozó érzékenységi térképeket mindig óvatosan kell értelmezni.

A Bizottság kiadta a *vadon élő állatokra és növényekre vonatkozó érzékenységi térképek készítésének kézikönyvét* ⁽⁴³⁾, amely gyakorlati útmutatóként szolgál az érzékenység feltérképezésére irányuló megközelítések kidolgozásához a megújulóenergia-technológiák vonatkozásában. Ez a kézikönyv áttekintést nyújt az adatkészletekről, a módszertanokról és a földrajzi információs rendszerhez kapcsolódó alkalmazásokról. Az EU természetvédelmi irányelvei által védett fajokra és élőhelyekre összpontosít, különös tekintettel a madarakra, a denevérekre és a tengeri emlősökre. Lépésenkénti megközelítést ír le a vadvilágra vonatkozó érzékenységi térképek elkészítésére vonatkozóan, amit az alábbi 22. keretes írás mutat be.

22. keretes írás

Az érzékenység feltérképezésének lépésenkénti megközelítése

- 1) *A figyelembe veendő fejlesztések típusai (projektek, tevékenységek, infrastruktúra stb.), valamint a valószínűleg érintett fajok és élőhelyek meghatározása. Ennek során a következőket kell figyelembe venni:*
 - azok a fajok/élőhelyek, amelyeket a fejlesztés valószínűleg érint (életciklusuk bármely szakaszában), és figyelembe kell venni minden életszakaszt (szaporodás, vándorlás stb.),
 - a fejlesztés különböző szakaszai (pl. építési, üzemeltetési szakaszok), valamint a kapcsolódó infrastruktúra,
 - mely fajok/élőhelyek érzékenyek a fejlesztésre,
 - mely fajok/élőhelyek szorulnak védelemre (pl. a madárvédelmi és az élőhelyvédelmi irányelvben felsoroltak),
 - a fejlesztés hogyan érintheti a fajokat, pl. élőhelyek elvesztése és károsodása, az infrastruktúrával való ütközés, megelőzés, kizorító és akadályozó hatások.
- 2) *Az érzékeny fajok, élőhelyek és egyéb releváns tényezők földrajzi előfordulási adatkészleteinek összeállítása*
 - A már rendelkezésre álló adatok áttekintése és annak eldöntése, hogy szükség van-e további adatgyűjtésre.
 - Ha az adatkészletek térbeli szempontból hiányosak, mérlegelni kell élőhely- és tájkép-előrejelzőkön alapuló modellezés alkalmazását az elterjedés előrejelzéséhez alulmértázott helyek esetében.
 - Fontos továbbá kiemelni az adathiányt és más módszertani hiányosságokat.
- 3) *Érzékenységpontozási rendszer létrehozása*
 - Érzékenységi pontszámok rendelése a fajokhoz és élőhelyekhez releváns jellemzők (élőhely instabilitása, védettségi helyzet, faj viselkedése stb.) alapján.
- 4) *Térkép elkészítése*
 - A legmegfelelőbb térképformátum, földrajzi információs szoftver, térképezési egység stb. meghatározása.
 - Rács létrehozása a megfelelő térképezési egység szintjén, majd a fajok előfordulásának (vagy modelljének) és lehetőség szerint az egyéb hasznos adatkészleteknek – ideértve a releváns pufferezónákat – a rávetítése.
 - Az egyes ráccsellákban jelen lévő fajok azonosítása.

⁽⁴³⁾ Elérhető a következő címen: https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/guidance_en.htm

- Minden rácsnégyzethez pontszám kiszámítása a fajérzékenységi pontrendszerek segítségével.

5) A térkép értelmezése

- Csoportos érzékenységi pontszámok a kategóriákban, amelyek jelzik azok érzékenységi szintjét (pl. nagyon magas, magas, közepes, alacsony) vagy konkrét előírásra utalnak (pl. tiltott területek szemben az alacsony kockázatú területekkel).
- Útmutató dokumentumok kidolgozása, amelyek elmagyarázzák, hogy milyen adatokat használnak fel, hogyan készül a térkép, hogyan kell azt értelmezni, és milyen fenntartások vannak az értelmezéssel kapcsolatban.

Az érzékenység feltérképezésére vonatkozó nemzeti példákat az alábbiakban ismertetjük.

23. keretes írás

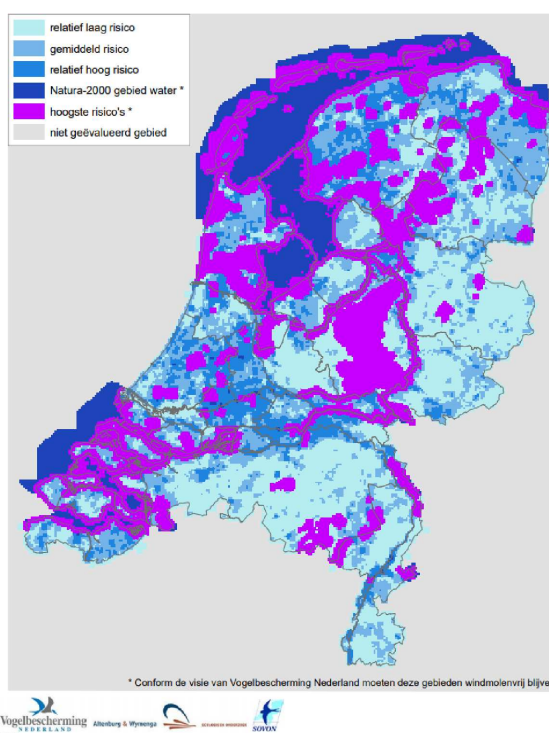
Hollandia nemzeti szélörmőparkjának érzékenységi térképe

Hollandia nemzeti szélörmő-kockázati térképe a szárazföldi szélörmőpark-fejlesztések korai előszűrésére szolgáló térbeli feltérképező eszköz. Az eszköz a szárazföldi madárpopulációkra összpontosít, és ornitológiai jelentőségű területeket foglal magában, például vándorlási csomópontokat, nagy természeti értékű mezőgazdasági területeket és fontos pihenőhelyeket. Az eszköz a madárfajokat érintő kockázatot méri természetvédelmi jelentőségük alapján. Nem tartalmazza a fajok ütközésre való hajlamának értékelését.

Az adatokat különböző forrásokból gyűjtötték, többek között a tenyészmadarak nemzeti összeírásából, a vízimadarak összeszámlálásából, a kolóniákban élő madarak összeszámlálásából, a madarak által okozott ütközések modellezéséből származó adatokból (BAMBAS, repülő madár biomassa), a Natura 2000 területekről és a ritka madarak különleges jegyzékéből. A vándorlási csomópontokat is beillesztették. Kockázati térképeket készítettek meghatározott érzékeny madárfajok vagy fajcsoportok – mint egyedi rétegek – így például a vízi szárnyasok, réti madarak, hattyúk és ludak, a Natura 2000 fajok és a vörös listán szereplő fajok táplálékszerző területei vonatkozásában. Az egyedi rétegeket használták fel a végleges kockázati térkép összeállításához.

A térkép minden egyes „rétege” esetében a Hollandiában lévő rácscellákat a terület jelentősége és/vagy az ott megtalálható fajok száma alapján alacsony, mérsékelt vagy magas kockázatúnak minősítették. Minden faj esetében pufferezónákat határoztak meg, amelyeket a térképeken megjelöltek. A különböző rácscellák pontszámait összesítették a végleges térképen.

Ez az eszköz nagyon hasznosnak bizonyult az előzetes értékelés során alkalmazott eszközként. A térképet széles körben használják, annak ellenére, hogy még nem fogadták el a holland tervezési rendszerben.

Átfogó kockázati térkép, amely szemlélteti a kockázat mértékét a legmagasabb szintű kockázattól (lila) a viszonylag alacsony kockázati (világoskék)

(Forrás: Aarts, B. and Bruinzeel, L. [2009] De nationale windmolenrisico kaart voor vogels. SOVON Vogelonderzoek Nederland/ Altenburg & Wymenga)

https://assets.vogelbescherming.nl/docs/e3b4524d-5cc2-4565-a65e-3226a124837e.pdf?_ga=2.19770104.1164016512.1551712082-129991070.1550147440

24. keretes írás

Az érzékenység feltérképezésére szolgáló eszköz vízenergia-fejlesztéshez Ausztriában

A vízenergia-fejlesztéseknek stratégiai megközelítést kell követniük azért, hogy a fennmaradó jelentős, érzékeny és érintetlen folyószakaszok megővhatók legyenek. Ennek támogatására a Természetvédelmi Világalap (WWF) környezetvédelmi főtervet készített, amellyel műszakilag megbízható döntési alapot kíván szolgáltatni az osztrák vizek védelme szükségességének felméréséhez (WWF Ökomasterplan, 2009). A 2009-ben készített tanulmány első alkalommal értékelte Ausztria legnagyobb, 500 km²-nél nagyobb vízgyűjtővel rendelkező folyói közül 53 ökológiai jelentőségét. A tanulmány az uniós víz-keretirányelv végrehajtásáért és a természetvédelemmel összefüggő (többek között a Natura 2000 területekről és más védett területekről szóló) információszolgáltatásért felelős minisztérium jelenlegi állapotfelmérésének hivatalos adatait is tartalmazta.

A folyószakaszok mindegyikét kategorizálták és jelentőségük szerint prioritást rendeltek hozzájuk különböző kiválasztási szempontok alapján (pl. ökológiai állapot, a védett területek helyzete, hidromorfológia, az egybefüggő, szabad áramlást lehetővé tevő szakasz hossza), és az egyes folyószakaszokat az alábbi érzékenységi osztályokba sorolták:

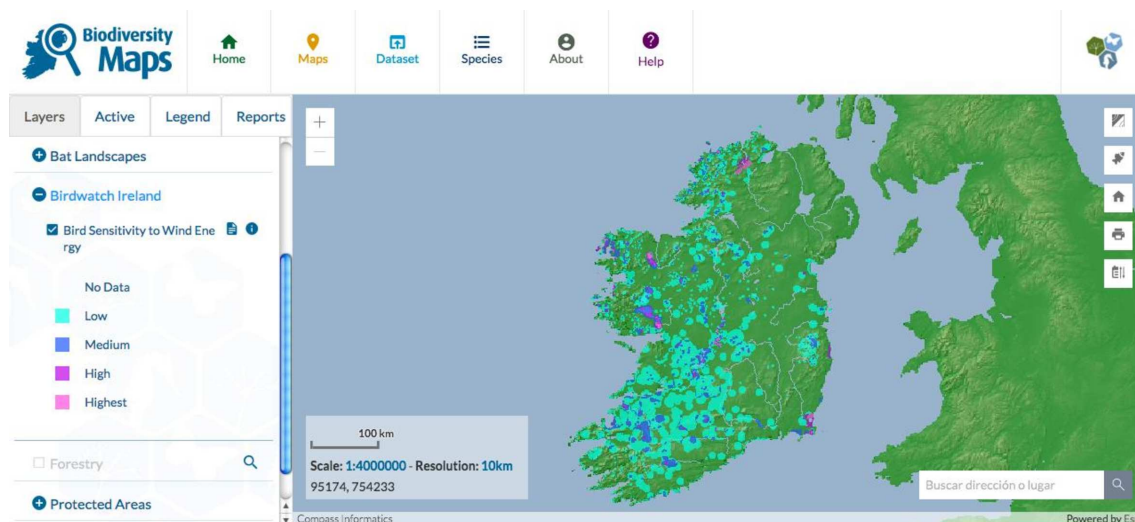
- 1. érzékenységi osztály: nagymértékben védelemre érdemes az ökológiai állapot alapján;
- 2. érzékenységi osztály: nagymértékben védelemre érdemes a természetvédelmi terület(ek) helyzete alapján;
- 3. érzékenységi osztály: fokozott védelmet igénylő terület a morfológia alapján;
- 4. érzékenységi osztály: fokozott védelmet érdemlő terület az egybefüggő, szabad áramlást lehetővé tevő szakasz hossza alapján;
- 5. érzékenységi osztály: potenciálisan védelemre érdemes terület, mivel nincs a terület környezeti állapotának értékelésére vonatkozó adatbázis;
- 6. érzékenységi osztály: potenciálisan védelemre érdemes;
- 7. érzékenységi osztály: kismértékben védelemre érdemes;
- 8. érzékenységi osztály: meglévő energiaágazati hasznosítás;
- hiányos adatok (ökológiai állapot, hidromorfológia).

25. keretes írás

Az érzékenységi térképekhez való hozzáférést biztosító online platformok Írországbán

Egy internetes platform lehetővé teszi a környezeti érzékenységek és a potenciális földhasználati konfliktusok lehetőségének gyors és interaktív térbeli vizsgálatát. Ez támogathatja a stratégiai környezeti vizsgálatot és a megfelelő vizsgálatot, végső soron pedig a megalapozott tervezést és döntéshozatalt. Például az ír biodiverzitási adatközpont portál online webes eszközön keresztül hozzáférést biztosít a madarak szélenergiával szembeni érzékenységi térképéhez.

Forrás: <https://maps.biodiversityireland.ie/Map>

4.4. Konzultáció és párbeszéd a stratégiai tervezés során

Felismerve a párbeszéd és a konzultáció előnyeit, egyre több tervező alkalmaz interaktívabb és átláthatóbb tervezési folyamatot. Ez a megközelítés ösztönzi a környezetvédelmi hatóságokkal és az érdekelt felekkel folytatott korai konzultációt, mivel ez fontos eleme annak, hogy elfogadható és fenntartható megoldások szülessenek.

A stratégiai tervezés során folytatott konzultáció hasonlóan fontos a szóban forgó kérdésekkel kapcsolatos közös álláspont kialakításához. Ösztönzi továbbá a nagyobb fokú együttműködést a terv értékelése során azonosított ökológiai hatásokra vonatkozó megoldások (azaz lehetséges alternatívák vagy mérséklő intézkedések) felkutatása terén.

A természetvédelmi hatóságokkal a kezdetektől fogva folytatott konzultáció és párbeszéd alapvető fontosságú az érzékeny területeket és fajokat érintő lehetséges kockázatok és konfliktusok azonosítása, az élőhelyek és fajok tervezett fejlesztéseknél való kitettségének jobb megértése, valamint a megfelelő vizsgálat tárgyának kijelölése és a vizsgálat elvégzése érdekében. Az SKV-irányelv értelmében más hatóságokkal, nem kormányzati szervezetekkel, érdekképviselői csoportokkal és a nyilvánossággal is konzultálni kell (lásd a 47. oldalon lévő keretes írást a nyilvánosság KHV- és SKV-irányelv szerinti részvételéről).

A részvétel fontos a terv meghatározási szakaszában, valamint a problémás területekre vonatkozó reális alternatív megoldások kidolgozásának interaktív és ismétlődő folyamata során. E tekintetben fontos azonosítani az érdekelt feleket és bevonni őket a konzultációkba, mivel ez biztosítja, hogy a stratégiai tervezési folyamat során figyelembe vegyék az esetleges konfliktusokkal kapcsolatos valamennyi releváns ismeretet és információt.

A projektgazdáknak és az illetékes hatóságoknak a lehető legkorábbi szakaszban szorosan együtt kell működniük, amennyiben a 6. cikk (4) bekezdése szerinti eltérés várható. Erre a javaslat kidolgozásának korai szakaszában kerülhet sor, vagy pedig amint egyértelművé válik, hogy eltérésre lehet szükség. Biztosítaniuk kell továbbá az eltérés feltételeinek teljes körű feltárását és dokumentálását, mivel ez segít elkerülni a döntéshozatali folyamat késedelmét, valamint biztosítani az átlátható és megalapozott döntéshozatalt.

5. KAPCSOLÓDÁSOK MÁS KÖRNYEZETI VIZSGÁLATI ELJÁRÁSOKHOZ: KHV, SKV, VÍZ-KERETIRÁNYELV

5.1. A környezeti vizsgálatok egyszerűsítése

A környezeti vizsgálat olyan eljárás, amely biztosítja a döntések környezeti hatásainak figyelembevételét még a döntések meghozatala előtt. Több uniós jogszabály tartalmaz a környezeti vizsgálati eljárásokra vonatkozó rendelkezéseket. Az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikke mellett ez különösen így van a környezeti hatásvizsgálatról (KHV) szóló irányelv⁽⁴⁴⁾, a stratégiai környezeti vizsgálatról (SKV) szóló irányelv⁽⁴⁵⁾, valamint a víz-keretirányelv⁽⁴⁶⁾ 4. cikkének (7) bekezdése esetében.

Ezen irányelvek környezeti hatásvizsgálati követelményeinek integrálása és összehangolása nagyban hozzájárulhat a környezetvédelmi engedélyezési eljárások hatékonyságának javításához. A KHV-irányelv rendelkezéseket tartalmaz a különböző uniós irányelvekben – többek között az élőhelyvédelmi irányelvben és a víz-keretirányelvben – előírt, környezetvédelmi kérdésekkel kapcsolatos vizsgálati eljárások egyszerűsítésére vonatkozóan. Kifejezetten előírja a tagállamok számára, hogy adott esetben gondoskodniuk kell arról, hogy olyan koordinált és/vagy összevont eljárásokat írjanak elő, amelyek kielégítik az említett uniós jogszabályokban foglalt követelményeket (a KHV-irányelv 2. cikkének (3) bekezdése).

Az SKV-irányelvből és más uniós jogszabályokból egyidejűleg eredő, összehangolt vagy együttes környezeti vizsgálati eljárásokra vonatkozó rendelkezéseket az SKV-irányelv 11. cikkének (2) bekezdése is tartalmazza. Ezek célja a vizsgálatok felesleges ismétlésének elkerülése, az egyes irányelvek egyedi követelményeinek sérelme nélkül.

A Bizottság iránymutatást adott ki a környezeti vizsgálatok egyszerűsítéséről⁽⁴⁷⁾.

5.2. Környezeti hatásvizsgálat, stratégiai környezeti vizsgálat és a megfelelő vizsgálat

A KHV-irányelv és az SKV-irányelv előírja, hogy a környezetre valószínűleg jelentős hatást gyakorló projekteket, terveket és programokat környezeti vizsgálatnak kell alávetni azok jóváhagyása vagy engedélyezése előtt.

A tervek vagy projektek jelentős hatásainak értékelésére vonatkozó követelmény az SKV-irányelv vagy a KHV-irányelv, valamint az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (3) bekezdése alapján együttesen merülhet fel. Ebben az esetben az értékelési és engedélyezési eljárások a KHV-irányelv és az SKV-irányelv rendelkezéseinek megfelelően együttesen vagy összehangoltan is lefolytathatók. Az ezen irányelvek alapján végzett vizsgálatok azonban nem válthatják fel az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (3) és (4) bekezdésében előírt eljárást és kötelezettségeket, mivel egyik eljárás sem élvez elsőbbséget a másikkal szemben.

A megfelelő vizsgálatról a környezeti hatásvizsgálatról vagy a stratégiai környezeti vizsgálatról szóló jelentésben, vagy pedig külön jelentésben lehet beszámolni. A megfelelő vizsgálatra vonatkozó információknak és következtetéseknek mindkét esetben megkülönböztethetőnek és elkülönítenek kell lenniük a KHV vagy az SKV információitól és következtetéseitől. Erre azért van szükség, mert számos fontos különbség van a KHV/SKV és a megfelelő vizsgálati eljárások között (lásd alább az 5.2.2. pontot).

Lényeges, hogy a megfelelő vizsgálathoz és az az alapján levont következtetésekhez szükséges információk a környezeti hatásvizsgálati jelentésben egyértelműen megkülönböztethetők és azonosíthatók legyenek, hogy elkülöníthetők legyenek az általános környezetvédelmi hatásvizsgálat vagy a stratégiai környezeti hatásvizsgálat információitól és következtetéseitől. Ez azért szükséges, mivel van néhány fontos különbség a környezeti hatásvizsgálat/stratégiai környezeti vizsgálat és a megfelelő vizsgálati eljárások között, ami azt jelenti, hogy a stratégiai környezeti vizsgálat vagy a környezeti hatásvizsgálat nem helyettesítheti vagy pótolhatja a megfelelő vizsgálatot, mivel egyik eljárás sem írja felül a másikat.

Lásd a 6. cikk szerinti útmutató 4.6.1. szakaszát.

⁽⁴⁴⁾ A 2014/52/EU irányelvvel módosított 2011/92/EU irányelv az egyes köz- és magánprojektek környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálatáról (HL L 26., 2012.1.28., 1. o.).

⁽⁴⁵⁾ 2001/42/EK irányelv bizonyos tervek és programok környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálatáról (HL L 197., 2001.7.21., 30. o.).

⁽⁴⁶⁾ 2000/60/EK irányelv a vízpolitika terén a közösségi fellépés kereteinek meghatározásáról (HL L 327., 2000.12.22., 1. o.).

⁽⁴⁷⁾ A Bizottság tájékoztatása (2016/C 273/01), elérhető a következő internetcímen: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:52016XC0727\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:52016XC0727(01))

5.2.1. **A stratégiai környezeti vizsgálat/környezeti hatásvizsgálat, valamint a megfelelő vizsgálat egyszerűsítésének lehetőségei és előnyei**

A KHV/SKV és a megfelelő vizsgálatok egyszerűsítésének számos előnye van. Hozzájárulhatnak például a különböző környezeti tényezők közötti kapcsolatok jobb megértéséhez, a vizsgálatok felesleges ismétlésének elkerüléséhez, az értékelések elvégzéséhez szükséges erőforrások hatékonyabb felhasználásához, valamint az engedélyezési eljárások jobb összehangolásához.

A megfelelő vizsgálat és a KHV/SKV hatékony egyszerűsítésének kulcselemei a következők:

- szoros együttműködés a felelős hatóságok között;
- megfelelő tárgykijelölés, ami bevett gyakorlat a KHV- és SKV-eljárások során;
- szoros együttműködés és megfelelő információcsere a KHV-t/SKV-t előkészítő szakértők és a megfelelő vizsgálatot végző szakértők között (pl. a zajjal, a levegővel, a vízzel és a talajjal kapcsolatos kérdésekre vonatkozó információk nyújtása az adott szakértő részéről a biológiai sokféleséggel foglalkozó szakértőnek);
- az illetékes hatóság által végzett minőségellenőrzés;
- egyértelmű és határozott következtetéseket kell levonni minden egyes egyszerűsített értékelési eljárás esetében.

A KHV-irányelv és az SKV-irányelv számos rendelkezése vonatkozik a 6. cikk (3) bekezdése szerinti megfelelő vizsgálatra, és hozzájárulhatnak annak minőségéhez az egyszerűsített végrehajtással összefüggésben. Ezek a következőket foglalják magukban:

Tárgykijelölés:

„A hatáskörrel rendelkező hatóságoknak a projektgazda kérésére véleményezniük kell a környezeti hatásvizsgálati jelentés formájában benyújtandó környezeti információk tárgyát és részletzettségét” (a KHV-irányelv 5. cikkének (2) bekezdése).

Az SKV-irányelv kötelező konzultációt ír elő a környezetvédelem területén hatáskörrel rendelkező hatóságokkal a környezeti jelentés minőségének javítása érdekében: „A 6. cikk (3) bekezdésében említett hatóságokkal a környezeti jelentésben szerepeltetendő információk körének és részletességi fokának meghatározásakor konzultálni kell” (az SKV-irányelv 5. cikkének (4) bekezdése).

Az értékelés minőségének és teljességének biztosítása:

„A projektgazda köteles biztosítani, hogy a környezeti hatásvizsgálati jelentést felkészült szakértők készítsék; a hatáskörrel rendelkező hatóság köteles biztosítani, hogy rendelkezzen a környezeti hatásvizsgálati jelentés elbírálásához szükséges kellő szakértelemmel, vagy az szükséges esetén rendelkezésére álljon; a hatáskörrel rendelkező hatóság szükség esetén a IV. melléklettel összhangban kérhet olyan kiegészítő információkat a projektgazdától, amelyek közvetlenül szükségesek a projekt jelentős környezeti hatásaira vonatkozó, indokolt döntés kialakításához” (a KHV-irányelv 5. cikkének (3) bekezdése).

Konzultáció és a nyilvánosság részvétele:

„A tagállamok meghozzák a szükséges intézkedéseket annak biztosítására, hogy a környezeti ügyekben gyakorolt hatáskörük, illetve helyi és regionális illetékességük kapcsán a projektben várhatóan érintett hatóságok lehetőséget kapjanak véleménynyilvánításra a projektgazda által benyújtott információkkal és az engedélyezési kérelemmel kapcsolatban. Annak biztosítása érdekében, hogy az érintettek hatékonyan részt tudjanak venni a döntéshozatali folyamatban, a környezetet érintő döntéshozatali folyamatok korai szakaszától kezdve, de legkésőbb amint az információkat egyszerű keretek között elérhetővé lehet tenni elektronikus média és közzététel, illetve más megfelelő módon, a nyilvánosságot tájékoztatni kell a következő témákban” (a KHV-irányelv 6. cikke).

„A tagállamok gondoskodnak arról, hogy nyilvánosságra hozzák következtetéseiket [...] arról, hogy a tervek vagy programok valószínűleg jelentős hatással lesznek a környezetre [...], beleértve azokat az okokat, amelyek miatt nem követelik meg [...] környezeti vizsgálat elvégzését” (az SKV-irányelv 3. cikke).

„A hatóságok és a [...] nyilvánosság részére korai és hathatós lehetőséget biztosítanak arra, hogy megfelelő határidőn belül kifejtessék véleményüket a terv- vagy programtervezet és az ahhoz mellékelte környezeti jelentést illetően, azt megelőzően, hogy a tervet vagy programot elfogadják, illetve jogalkotási eljárásra terjesztenék be. A tagállamok azokat a hatóságokat jelölik ki konzultációra, amelyeket konkrét környezeti felelősségük folytán a tervek és programok megvalósításának környezeti hatásai valószínűleg érintenek. A tagállamok határozzák meg, hogy mit értenek a [...] nyilvánosság fogalma alatt, beleértve azt a nyilvánosságot, amely az ennek az irányelvnek a hatálya alá tartozó döntéshozatalban érintett, vagy feltehetőleg érintve lesz, illetve érdekelt, továbbá az illetékes nem kormányzati szervezeteket, például a környezetvédelmet elősegítő és egyéb érdekelt szervezeteket” (az SKV-irányelv 6. cikke).

Nyomon követés:

„A tagállamok gondoskodnak arról, hogy a projektgazda a projekt jellemzőit kivitelezze és/vagy a környezetre gyakorolt jelentős káros hatások elkerülése, megelőzése vagy csökkentése, és ha lehet, ellentételezése érdekében tervezett intézkedéseket meghozza, és meghatározzák a környezetre gyakorolt jelentős káros hatások monitoring alá vonására szolgáló eljárásokat” (a KHV-irányelv 8a. cikke).

„A tagállamok folyamatosan figyelemmel kísérik a tervek és programok végrehajtásának jelentős környezeti hatásait, többek közt azért, hogy korai szakaszban azonosíthassák az előre nem látható kedvezőtlen hatásokat és megtehessek a megfelelő korrekciós intézkedéseket” (az SKV-irányelv 10. cikke).

A nyilvánosság és a megkérdozett hatóságok tájékoztatása:

„Az engedélyező vagy az engedélyezést elutasító határozat meghozatala után a hatáskörrel rendelkező hatóság vagy hatóságok erről haladéktalanul tájékoztatják a nyilvánosságot és a [projektben várhatóan érintett] hatóságokat, [...] és gondoskodnak arról, hogy a következő információk rendelkezésre álljanak: a határozat tartalma és annak [...] esetleges feltételei; a határozat alapjául szolgáló főbb indokok és megfontolások” (a KHV-irányelv 9. cikke).

Összeférhetetlenség:

„A tagállamok biztosítják, hogy a hatáskörrel rendelkező hatóság vagy hatóságok az ezen irányelvből fakadó kötelezettségei(k)nek tárgyilagosan, az összeférhetetlenség eseteitől mentesen tegyen(ek) eleget. Amennyiben az illetékes hatóság a projektgazda is egyben, a tagállamnak az ügyintézésben illetékes szervezetben belül minimum megfelelően el kell különítenie az ezen irányelvből következő feladatok ellátása nyomán az adott hatóságoknál keletkező, egymással összeférhetetlen feladatokat” (a KHV-irányelv 9a. cikke).

Országhatárokon áttérjedő hatások:

A KHV-irányelv 7. cikke meghatározza az országhatárokon áttérjedő hatásokkal bíró projektek értékelésére vonatkozó rendelkezéseket, beleértve azokat a követelményeket is, hogy tájékoztatni kell a másik tagállamot, amennyiben egy terv vagy projekt várhatóan jelentős hatást gyakorol az adott tagállamra. Az esetlegesen érintett tagállam ezt követően részt vehet az értékelésben, ha úgy kívánja. Az EU aláírta az országhatáron áttérjedő környezeti hatások vizsgálatáról szóló egyezményt (Espooi Egyezmény). A határokon átnyúló vizsgálati eljárások koordinálása és elősegítése – és különösen az egyezmény értelmében folytatandó konzultációk előmozdítása – érdekében az érintett tagállamok az egyenlő képviselőt elve alapján közös testületet állíthatnak fel.

A határokon átnyúló konzultációkat az SKV-irányelv is előírja és szabályozza (7. cikk). Ezek a határokon átnyúló konzultációkra vonatkozó rendelkezések a madárvédelmi és az élőhelyvédelmi irányelv, valamint a Natura 2000 hálózat átfogó céljai szempontjából is rendkívül fontosak. Ennek oka az, hogy fontos megelőző eszközt jelentenek egy olyan terv vagy projekt megfelelő vizsgálata során, amelynek káros hatásai veszélyeztethetik ezeket a célokat egy szomszédos tagállamban.

5.2.2. A megfelelő vizsgálat sajátosságai és eltérések az SKV/KHV eljárásoktól

Bár a környezeti vizsgálatoknak az élőhelyvédelmi irányelv, valamint a KHV-irányelv vagy az SKV-irányelv szerinti egyszerűsítése a legtöbb esetben előnyös és ajánlott, fontos szem előtt tartani az adott vizsgálatok hatóköre és központi eleme tekintetében jelentkező sajátosságokat és különbségeket. Bizonyos kifejezések használata és a vizsgálatok következményei szintén eltérőek lehetnek. Konkrétan:

- A megfelelő vizsgálat a Natura 2000 területek, azaz a biológiai sokféleség szempontjából nagy értéket képviselő, európai jelentőségű területek védelmére összpontosul, ezért szigorúbb vizsgálatokat kíván meg. Következtetései **kötelező** erejűek, amennyiben meghatározzák, hogy egy terv vagy projekt engedélyezhető-e vagy sem (az illetékes hatóságok csak akkor hagyhatják jóvá a tervet vagy projektet, ha megbizonyosodtak arról, hogy az nem fogja hátrányosan érinteni a természeti terület épségét). Másfelől a környezeti hatásvizsgálat vagy a stratégiai környezeti vizsgálat eredményeit figyelembe kell venni a fejlesztés engedélyezésére irányuló eljárás vagy a terv készítése és elfogadása során.
- Az összehangolt vagy összevont eljárások keretében célszerű lehet a megfelelő vizsgálatot a folyamat korábbi szakaszában elvégezni. Ezzel elkerülhető egy potenciálisan költséges és hosszadalmas KHV/SKV eljárás, ha a megfelelő vizsgálat következtetései már eleve negatívak, ami azt jelenti, hogy az engedély nem adható meg a 6. cikk (3) bekezdésének rendelkezései alapján (kivéve, ha a terv vagy projekt a 6. cikk (4) bekezdésének rendelkezései szerint végrehajtható).

- A KHV-irányelv mérséklő és kiegyenlítő intézkedéseket irányoz elő a környezetre, különösen a madárvédelmi és az élőhelyvédelmi irányelv alapján védett fajokra és élőhelyekre gyakorolt valószínűleg jelentős káros hatások elkerülése, megelőzése vagy csökkentése, és ha lehet, ellentételezése érdekében. Ezért a mérséklési hierarchia keretében kiegyenlítő intézkedések is mérlegelhetők a fennmaradó hatások ellentételezése érdekében, hogy összességében ne csökkenjen a biológiai sokféleség.

Ezzel szemben az élőhelyvédelmi irányelv alapján értékelt tervek és projektek esetében a természeti terület épségére gyakorolt jelentős káros hatások elkerülésére, megelőzésére vagy csökkentésére irányuló mérséklő intézkedések mérlegelésére a 6. cikk (3) bekezdése szerinti megfelelő vizsgálat keretében kerül sor, míg a fennmaradó hatások ellentételezésére irányuló kiegyenlítő intézkedéseket csak a 6. cikk (4) bekezdése szerinti eljárás keretében alkalmazzák végső megoldásként. Erre akkor kerülne sor, ha úgy döntenének, hogy a tervet vagy projektet a megfelelő vizsgálat kedvezőtlen megállapításai ellenére folytatják. Ebben az esetben először is bizonyítani kell, hogy nincs olyan alternatív megoldás, amellyel elkerülhető lenne a Natura 2000 területek épségére gyakorolt hatás, és hogy a terv vagy projekt kiemelkedően fontos közérdeken alapuló kényszerítő indokkal igazolható.

- Továbbá ami az értékelés azon szakaszát illeti, amikor „mérséklő intézkedések” mérlegelésére kerül sor, a KHV-irányelv értelmében a mérséklés már az előzetes értékelés szakaszában figyelembe vehető. Az ilyen intézkedések nem vizsgálhatók a 6. cikk (3) bekezdése szerinti eljárás „előszűrési” szakaszában, hanem csak akkor, amikor a káros hatásokat a tényleges megfelelő vizsgálati szakaszban elemzik.

A környezetre és különösen a 92/43/EGK tanácsi irányelvben és a 2009/147/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvben meghatározott, védelmet élvező fajokra és élőhelyekre gyakorolt jelentős káros hatások elkerülése, megelőzése, csökkentése és lehetőség szerinti ellentételezése érdekében tett intézkedéseknek hozzá kell járulniuk ahhoz, hogy ne romoljon a környezet minősége, és összességében ne csökkenjen a biológiai sokféleség. [...]

Egyebek mellett az előre nem látható jelentős káros hatások azonosítása és a megfelelő kárenyhítő intézkedések megtétele céljából a tagállamoknak biztosítaniuk kell a környezetre gyakorolt, a projektekkel összefüggő építési és üzemeltetési tevékenységből eredő jelentős káros hatásokra vonatkozó kárenyhítő és kiegyenlítő intézkedések végrehajtását, valamint az e hatások monitoring alá vonására vonatkozó megfelelő eljárások kidolgozását.

KHV-irányelv. Preambulum (a 2014/52/EU irányelv (11) és (35) preambulumbekzdése).

5.2.3. Az SKV/KHV/megfelelő vizsgálat és a természetvédelmi irányelvek szigorú fajvédelmi rendelkezései közötti kapcsolat

A KHV-irányelv 3. cikke kimondja, hogy „a környezeti hatásvizsgálat keretében minden egyedi esetre vonatkozóan megfelelő módon azonosítani kell, le kell írni és értékelni kell az egyes projektek jelentős mértékű közvetlen és közvetett hatásait a következő tényezőkre: [...] b) a biológiai sokféleségre, különös figyelemmel a 92/43/EGK irányelv és a 2009/147/EK irányelv alapján védett fajokra és élőhelyekre”. Hasonló rendelkezések vonatkoznak a tervekre is az SKV-irányelv 5. cikkének (1) bekezdése alapján.

Ennek kapcsán fontos megjegyezni, hogy a madárvédelmi és az élőhelyvédelmi irányelv – a madárvédelmi irányelv 4. cikkében és az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkében szabályozott területvédelem mellett – az Unión belüli teljes természetes elterjedési területükön, azaz a Natura 2000 területeken belül és kívül is szigorú védelmi rendszert hoz létre bizonyos fajok számára. Ezek a védelmi intézkedések az élőhelyvédelmi irányelv IV. mellékletében felsorolt fajokra, valamint az EU-ban előforduló valamennyi vadon élő madárfajra vonatkoznak. A pontos feltételeket a madárvédelmi irányelv 5. cikke határozza meg, továbbá (az állatokra vonatkozóan) az élőhelyvédelmi irányelv 12. cikke és (a növényekre vonatkozóan) 13. cikke.

Lényegében a következők tiltását követelik meg a tagállamoktól:

- fajok szándékos befogása vagy megölése;
- fajok szándékos megzavarása, különösen szaporodás, utódnevelés, áttelelés és vándorlás idején;
- a szaporodási vagy pihenőhelyek károsítása vagy elpusztítása;
- fészkek vagy tojások szándékos elpusztítása, valamint védett növények gyökerestől való kitépése vagy elpusztítása.

Egy terv végrehajtása vagy egy projekt fejlesztése/működtetése ellentétes lehet ezekkel a tilalmakkal. A megfelelő vizsgálat és a KHV/SKV során ezért a projektgazda az illetékes hatósággal együtt ellenőrzi, hogy a terv vagy projekt összeegyeztethető-e ezekkel a szigorú fajvédelmi rendelkezésekkel. Ehhez az ellenőrzéshez szükség lehet a potenciálisan érintett fajok és élőhelyeik azonosítására, a terv vagy projekt által érintett területen való jelenlétük, valamint szaporodási vagy pihenőhelyeik igazolására, a fajokra gyakorolt lehetséges hatások és a megfelelő mérséklő intézkedések elemzésére. Ha a fajok egyedeire vagy a szaporodási és pihenőhelyeikre gyakorolt hatások megerősítést nyernek vagy nem zárhatók ki, a szigorú fajvédelemtől való eltérésekre lehet szükség.

Meg kell azonban jegyezni, hogy eltérések csak korlátozott esetekben megengedettek, pl. a közegészség és a közbiztonság érdekében, feltéve, hogy más elfogadható alternatíva nem kínálkozik, és hogy ezen eltérések következményei nem összeegyeztethetetlenek az irányelvek általános céljaival. Az eltérések alkalmazására vonatkozó feltételeket a madárvédelmi irányelv 9. cikke és az élőhelyvédelmi irányelv 16. cikke rögzíti.

Fontos megjegyezni azt is, hogy ezek a rendelkezések a megfelelő vizsgálat és/vagy KHV/SKV során kiszűrt tervekre és projektekre is vonatkozhatnak. Ilyen esetekben külön eljárás keretében kell vizsgálni, hogy alkalmazhatók-e a madárvédelmi irányelv 9. cikke és az élőhelyvédelmi irányelv 16. cikke szerinti eltérések.

A szigorú fajvédelemtől való eltérésre vonatkozó engedély külön határozatként vagy különböző vizsgálatokból és engedélyezési eljárásokból származó összevont engedélyen belül is megadható. Mindkét esetben egyértelműen meg kell határozni az eltérés okait és feltételeit.

A szigorú fajvédelmi követelményekről és a legújabb iránymutatásokról további információk találhatók az Európai Bizottság honlapján ⁽⁴⁸⁾.

5.3. A víz-keretirányelv 4. cikkének (7) bekezdése szerinti, az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (3) bekezdése szerinti eljárással összehangolt vagy egységesített vizsgálatok

Szoros kapcsolat áll fenn a víz-keretirányelv és az élőhelyvédelmi irányelv között is. Mindkettő, legalábbis részben, ugyanarra a környezetre – a vízi ökoszisztémákra és a szárazföldi ökoszisztémákra, valamint az ezektől közvetlenül függő vízes élőhelyekre – vonatkozik. Törekvések is nagyjából hasonlóak a tekintetben, hogy céljuk vízi ökoszisztémák károsodásának megakadályozása és ökológiai állapotuk javítása. Adott esetben tehát ezeket összehangoltan kell végrehajtani, biztosítva integrált működésüket ⁽⁴⁹⁾.

Az élőhelyvédelmi irányelvhez hasonlóan a víz-keretirányelv is konkrét rendelkezéseket tartalmaz az új fejlesztések víztestekre gyakorolt hatásainak értékelésére vonatkozóan. A víz-keretirányelv 4. cikkének (7) bekezdése értelmében a hatóságok kivételeket hagyhatnak jóvá olyan új módosítások és fenntartható emberi fejlesztési tevékenységek esetében, amelyek: i. a víztest állapotának romlását eredményezik; vagy ii. megakadályozzák a jó ökológiai állapot vagy potenciál elérését, illetve a felszín alatti víz jó állapotának elérését bizonyos körülmények között ⁽⁵⁰⁾.

A víz-keretirányelv 4. cikkének (8) bekezdése értelmében a tagállamok a víz-keretirányelv 4. cikke (7) bekezdésének alkalmazása során kötelesek biztosítani, hogy az alkalmazás összhangban álljon más uniós környezetvédelmi jogszabályok végrehajtásával. Más szóval, ha a projekt számára eltérést engedélyeznek a víz-keretirányelv 4. cikkének (7) bekezdése alapján, akkor adott esetben továbbra is meg kell felelnie az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikke (3) és (4) bekezdésének.

Ha a fejlesztés a víz-keretirányelv célkitűzését és egy Natura 2000 területet is érinthet, akkor a víz-keretirányelv 4. cikkének (7) bekezdése szerinti eljárást és az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (3) bekezdése szerinti vizsgálati eljárást egyaránt el kell végezni. Ideális esetben ezt összehangolt vagy integrált módon kell megvalósítani, amint azt a KHV-irányelv is javasolja. Az egyes vizsgálatoknak más és más áll a középpontjában: az előbbi azt vizsgálja, hogy a projekt valószínűsíthetően veszélyezteti-e a víz-keretirányelv elsődleges célkitűzéseit, míg az utóbbi azt vizsgálja, hogy a projekt hátrányosan befolyásolja-e egy Natura 2000 terület épségét.

Ez azonban nem akadályozza meg, hogy a vizsgálat bizonyos aspektusait összehangolják, pl. felmérések és konzultációk útján. Hangsúlyozni kell, hogy amennyiben a víz-keretirányelv szerinti eljárás alapján megadható az engedély, de a terv vagy projekt ellentétes a Natura 2000 követelményeivel, akkor az engedély nem adható meg, kivéve a 6. cikk (4) bekezdésében foglalt rendelkezések alapján.

⁽⁴⁸⁾ https://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/index_en.htm

⁽⁴⁹⁾ Lásd a Bizottság által összegyűjtött gyakori kérdéseket a víz-keretirányelvről és a természetvédelmi irányelvekről: <http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/FAQ-WFD%20final.pdf>

⁽⁵⁰⁾ A 4. cikk (7) bekezdésének alkalmazásával kapcsolatos ítélkezési gyakorlat tekintetében lásd a Bíróság C-461/13. és C-346/14. számú ügyekben hozott ítéletét.

Bár kötelező a megfelelő vizsgálati eljárások és a KHV-irányelv szerinti eljárások integrálása, a víz-keretirányelv esetében ez mérlegelésen alapul. Mindazonáltal számos tagállamban már rendelkeztek integrált eljárásokról, illetve folyamatban van azok létrehozása azokban az esetekben, amikor a KHV, a megfelelő vizsgálat és a víz-keretirányelv 4. cikkének (7) bekezdése szerinti vizsgálat egyaránt szükséges. A víz-keretirányelv végrehajtásáról szóló uniós iránymutatás⁽⁵¹⁾ szorgalmazza ezeknek a vizsgálatoknak az egyszerűsítését.

A víz-keretirányelv 4. cikkének (7) bekezdése szerinti vizsgálat, valamint a KHV-irányelv és az élőhelyvédelmi irányelv szerinti vizsgálat közötti hasonlóságok azt jelentik, hogy a különböző eljárások keretében egyes lépéseket együtt lehet végrehajtani. Ez különösen az „előszűrést”, a „tárgykijelölést” és a szükséges adatgyűjtést érinti. Egy ilyen egyszerűsített megközelítés jelentős költség- és időmegtakarítást eredményezhet, különösen az adatgyűjtési szakasz tekintetében, amely együttesen elvégezhető, miután az előző lépések során tisztázták az egyes irányelvek szerinti adatszolgáltatási követelményeket.

További szinergiák alkalmazhatók, például alternatívák vagy mérséklő intézkedések keresése tekintetében. Azonban minden esetben külön figyelmet kell fordítani az egyes irányelvek szerinti különböző vizsgálatokra.

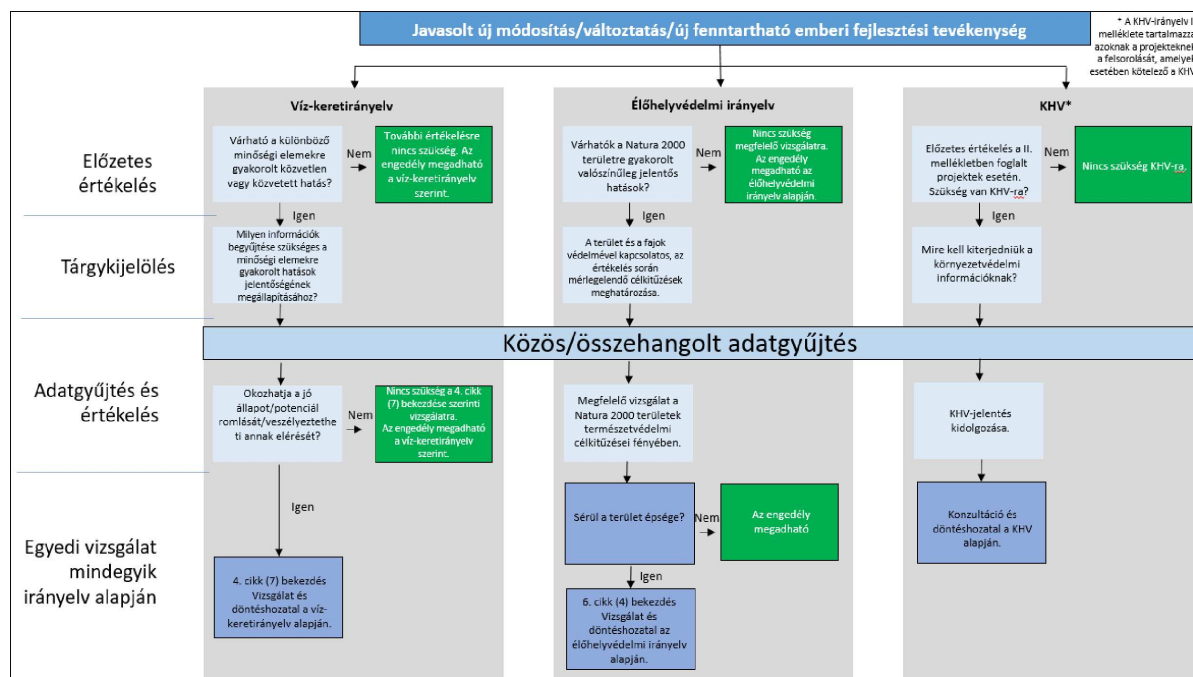
Ha az egyik irányelv feltételei teljesülnek, a másiké viszont nem, akkor előfordulhat, hogy a hatóságok nem engedélyezik a projektet, mert ebben az esetben a projekt még mindig sértené az uniós jog rendelkezéseit. Ehelyett azt kell megvizsgálni, hogy a projekt módosítható-e olyan módon, hogy megfeleljen valamennyi vonatkozó irányelv követelményeinek.

A 3. ábra a víz-keretirányelv 4. cikkének (7) bekezdése, a KHV-irányelv és az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikke szerinti vizsgálatok főbb lépései közötti hasonlóságokat és különbségeket mutatja be.

3. ábra

A víz-keretirányelv, az élőhelyvédelmi irányelv és a KHV-irányelv szerinti vizsgálatok egyszerűsítése

Forrás: Közös végrehajtási stratégia, 2017. A víz-keretirányelv és az árvízvédelmi irányelv közös végrehajtási stratégiája. 36. sz. útmutató. A környezetvédelmi célkitűzések alóli mentességek a 4. cikk (7) bekezdése szerint.

⁽⁵¹⁾ Lásd különösen: A víz-keretirányelv és az árvízvédelmi irányelv közös végrehajtási stratégiája. 36. sz. útmutató. A környezetvédelmi célkitűzések alóli mentességek a 4. cikk (7) bekezdése szerint. Elérhető a következő internetcímen: <https://circabc.europa.eu/sd/a/e0352ec3-9f3b-4d91-bdbb-939185be3e89/CISGuidanceArticle47FINAL.PDF>

6. FŐBB HIVATKOZÁSOK

Közös végrehajtási stratégia, 2017. A víz-keretirányelv és az árvízvédelmi irányelv közös végrehajtási stratégiája. 36. sz. útmutató. A környezetvédelmi célkitűzések alóli mentességek a 4. cikk (7) bekezdése szerint. Elérhető a következő internetcímen: <https://circabc.europa.eu/sd/a/e0352ec3-9f3b-4d91-bdbb-939185be3e89/CISGuidanceArticle47FINAL.PDF>

Ecosystems, 2014. Az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikke. Az Európai Unió Bíróságának határozatai. Elérhető a következő internetcímen: https://ec.europa.eu/environment/nature/info/pubs/docs/others/EJC_rulings%20Art_%206%20-%20Final%20Sept%202014-2.pdf

Európai Bizottság, 1999. Iránymutatások a közvetett és kumulatív hatások, valamint a kölcsönhatások értékeléséhez.

Európai Bizottság, 2011. Links between the Water Framework Directive and the Nature Directives (Kapcsolatok a víz-keretirányelv és a természetvédelmi irányelvek között). Gyakran ismételt kérdések. Elérhető a következő internetcímen: <http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/guidanceen.htm>

Európai Bizottság, 2012. Bizottsági feljegyzés a Natura 2000 területekre vonatkozó természetvédelmi célkitűzések megállapításáról. Elérhető a következő internetcímen: http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/guidance_en.htm.

Európai Bizottság, 2013 (a). Útmutató a határokon átnyúló nagyszabású projektekre vonatkozó környezeti hatásvizsgálati eljárás alkalmazásáról. Európai Bizottság, 2013. <http://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/Transboundry%20EIA%20Guide.pdf>

Európai Bizottság, 2013 (b). Útmutató dokumentum az energiainfrastruktúra és a közös érdekű projektek esetében a környezeti hatásvizsgálati eljárások egyszerűsítéséről. Európai Bizottság, 2013. május. <http://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/PCGuidance.pdf>

Európai Bizottság, 2016. Bizottsági iránymutatás a környezeti hatásvizsgálatról szóló irányelv 2. cikkének (3) bekezdése szerint elvégzett környezeti hatásvizsgálatok egyszerűsítéséről. Elérhető a következő internetcímen: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016XC0727\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016XC0727(01)&from=EN)

Európai Bizottság, 2017 (a). Útmutató a tárgykijelöléshez. A 2014/52/EU irányelvvel módosított 2011/92/EU irányelv. Európai Bizottság. <http://ec.europa.eu/environment/eia/eia-support.htm>

Európai Bizottság, 2017 (b). Útmutató az előzetes értékeléshez. A 2014/52/EU irányelvvel módosított 2011/92/EU irányelv. Európai Bizottság. <http://ec.europa.eu/environment/eia/eia-support.htm>

Európai Bizottság, 2019. A Bizottság közleménye: „A Natura 2000 területek kezelése. Az élőhelyek védelméről szóló 92/43/EGK irányelv 6. cikkének rendelkezései” (HL C 33., 2019.1.25., 1. o.). Elérhető a következő internetcímen: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2019.033.01.0001.01.HUN&toc=OJ:C:2019:033:FULL

Az Európai Bizottság számos ágazatspecifikus útmutató dokumentumot tett közzé (a nem energetikai célú nyersanyag-kitermelő iparágakról, a szélenergiafejlesztésről, a kikötőkről és torkolatokról, a belvízi hajózásról, az akvakultúráról stb.). Ezek további tanácsot szolgálnak arra vonatkozóan, hogy miként kell elvégezni a megfelelő vizsgálatot a tervek és projektek kidolgozásához kapcsolódóan, ezen ágazatok mindegyikében. Az útmutató dokumentumok a következő címen érhetők el:

https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/guidance_en.htm

MELLÉKLET

PÉLDÁK GYAKORLATOKRA, ESETTANULMÁNYOKRA, MÓDSZEREKRE ÉS NEMZETI
IRÁNYMUTATÁSOKRA

Bevezetés

E melléklet célja, hogy útmutatást és példákat nyújtson a 6. cikk (3) és (4) bekezdése szerinti eljárások végrehajtásának különböző szakaszaihoz tartozó folyamatokra és módszerekre vonatkozóan. Ezek az útmutatóban tárgyalt főbb szakaszok és pontok szerint kerülnek csoportosításra és bemutatásra.

TARTALOM

Oldal

1. ELŐZETES ÉRTÉKELÉS ÉS MEGFELELŐ VIZSGÁLAT: MEGKÖZELÍTÉSEK, MÓDSZEREK ÉS PÉLDÁK A TAGÁLLAMOKBÓL	79
1.1. Az előzetes értékelés és a megfelelő vizsgálatok támogatására szolgáló információk és gyakorlati eszközök	79
1.2. Útmutató az értékeléshez	82
1.3. Egy írországi nemzeti villamosenergia-program megfelelő vizsgálata – a kumulatív hatások értékelése	89
2. KIEMELKEDŐEN FONTOS KÖZÉRDEKEN ALAPULÓ KÉNYSZERÍTŐ INDOKOK	93
2.1. Példák különböző típusú, kiemelkedően fontos közérdeken alapuló kényszerítő indokokra és azok indoklására	93
3. KIEGYENLÍTŐ INTÉZKEDÉSEK	96
3.1. Példák a 6. cikk (4) bekezdése szerinti kiegyenlítő intézkedésekre	96
3.2. A kiegyenlítő intézkedések időbeli vonatkozásai	99
4. A KÖRNYEZETI VIZSGÁLATI ELJÁRÁSOK KÖZÖTTI KAPCSOLÓDÁSOK: MV, KHV, SKV	102
4.1. A megfelelő vizsgálat (MV), a környezeti hatásvizsgálat (KHV) és a stratégiai környezeti vizsgálat (SKV) szerinti eljárások összehasonlítása	102
5. STRATÉGIAI TERVEZÉS – A TERVEK ÉRTÉKELÉSE	105
5.1. példa: Autópályák tervezése Ausztriában	105
5.2. példa: Új vízenergia-fejlesztések stratégiai tervezése a Dunán	105
5.3. példa: A német északi-tengeri kizárólagos gazdasági övezetben található tengeri szélenergia-műparkokra és hálózati csatlakozásokra vonatkozó területrendezési terv	107

1. ELŐZETES ÉRTÉKELÉS ÉS MEGFELELŐ VIZSGÁLAT: MEGKÖZELÍTÉSEK, MÓDSZEREK ÉS PÉLDÁK A TAGÁLLAMOKBÓL

1.1. Az előzetes értékelés és a megfelelő vizsgálatok támogatására szolgáló információk és gyakorlati eszközök

Németország – A szövetségi természetvédelmi hivatal (BfN) adatbázisa és információs rendszere a megfelelő vizsgálatokhoz

A szövetségi természetvédelmi hivatal *FFH-VP-Info* információs rendszere tartalmazza a **potenciális negatív hatásokra vonatkozó szükséges információkat szinte valamennyi projekt típus és terv vonatkozásában**. Ezenfelül az *FFH-VP-Info* tartalmazza a lehetséges hatások átfogó adatbázisát a konkrét élőhelytípusok és fajok vonatkozásában, amely felhasználható az előzetes értékelés és a megfelelő vizsgálatok során. <http://ffh-vp-info.de/FFHVP/Page.jsp>

I. Az *FFH-VP-Info* célkitűzései és funkciói

Az *FFH-VP-Info* fő célja, hogy olyan központi platformként szolgáljon, amely tájékoztatást nyújt azokról a hatástényezőkről, amelyeket figyelembe kell venni a tervek vagy projektek előzetes értékelése (1. szakasz) és megfelelő vizsgálata (2. szakasz) során, valamint hogy tájékoztatást nyújtson az élőhelyvédelmi irányelv és a madárvédelmi irányelv szerinti konkrét élőhelyekre és fajokra gyakorolt lehetséges hatásokról.

Az 1. számú hozzáférési típus (projekt típusok, tervek, hatástényezők) célja az előterjesztők és a projektgazdák támogatása azáltal, hogy gyors áttekintést nyújt az összes figyelembe veendő hatástényezőről.

A 2. számú hozzáférési típus (élőhelyek, fajok) lehetővé teszi a projekt szempontjából esetleg aggodalomra okot adó élőhelyekre vagy fajokra gyakorolt konkrét hatások mélyreható vizsgálatát.

A további tájékoztatás részét képezi a fogalomtár, a hivatkozott szakirodalom, továbbá a fajok mozgására és otthontérületére vonatkozó adatok.

Összességében az *FFH-VP-Info* célja a legjobb tudományos ismeretek biztosítása, a szakértői vizsgálatok, valamint azok engedélyező hatóságok általi ellenőrzésének megkönnyítése. Bár a vizsgálatok teljessége és pontossága fontos a jogbiztonság garantálása szempontjából, a felhasznált idő, a pénzügyi és személyes erőfeszítések mindkét oldalon észszerű szinten tarthatók a vonatkozó információkhoz való egyszerű hozzáférés biztosítása révén.

=> <http://ffh-vp-info.de/FFHVP/Page.jsp?name=ziel> (az *FFH-VP-Info* bemutatása)

II. A projekt típusok és tervek, valamint azok lehetséges hatásai előzetes értékelésére szolgáló eszköz

Az előzetes értékelési eszköz 19 csoportba sorolt mintegy 140 projekt típusról nyújt adatokat. Ez magában foglalja a lehetséges relevancia megbecslését 36 különböző hatástényező tekintetében. A relevanciát számok jelölik:

0 = általában nem releváns (kivételek alkalmazhatók)

1 = potenciálisan releváns

2 = rendszeresen/általában releváns

Minden projekt típusra vonatkozóan rendelkezésre áll egy ellenőrző lista és egy jelentés, amely röviden ismerteti a hatástényezők relevanciájának minősítését. Minden egyes hatástényező esetében egy magyarázó oldal kapcsolódik az adott tényező lehetséges hatásaira vonatkozó rövid meghatározáshoz és részletes leíráshoz (lásd alább).

=> <http://ffh-vp-info.de/FFHVP/Page.jsp?name=projekttypen> (projektek bemutatása)

=> <http://ffh-vp-info.de/FFHVP/Projekt.jsp?start> (projektek adatbázisa)

III. Az élőhelyvédelmi irányelvben és a madárvédelmi irányelvben szereplő élőhelyek és fajok adatbázisa és adatlapjai

Ez az információs rendszer központi eleme. Részletes tájékoztatást nyújt az érzékenységről és a hatástényezők lehetséges hatásairól szinte az összes németországi,

- az élőhelyvédelmi irányelv I. mellékletében felsorolt élőhely vonatkozásában => <http://ffh-vp-info.de/FFHVP/Lrt.jsp>;
- az élőhelyvédelmi irányelv II. mellékletében felsorolt faj vonatkozásában => <http://ffh-vp-info.de/FFHVP/Art.jsp>;
- a madárvédelmi irányelv I. mellékletében és 4. cikkének (2) bekezdésében felsorolt madárfaj vonatkozásában => <http://ffh-vp-info.de/FFHVP/Vog.jsp>.

A tárgy kiválasztását követően a különböző hatástényezők relevanciája adott élőhely vagy faj vonatkozásában egy táblázatban jelenik meg. A téma/hatás kiválasztása további információkat eredményez, amelyek 5 kategóriában állnak rendelkezésre:

1. érzékenység/lehetséges hatások (legjobb tudományos ismeretek az élőhelyek és fajok érzékenységről, valamint mind a 36 hatástényező lehetséges hatásairól);
2. megújulási képesség (a természetes önmegújításra vonatkozó információk);
3. a hatások értékelésére szolgáló bevált módszerek (a paraméterekre, kritériumokra vagy módszerekre vonatkozó tippek, hivatkozások és észrevételek a hatásokra vonatkozó előrejelzések elvégzéséhez);
4. az előzetes értékeléshez szükséges jelentőségi küszöbértékek és információk (példák, irányértékek, a releváns hatások küszöbértékei);
5. jelentőségi küszöbértékek és tanácsok a megfelelő vizsgálathoz (példák, irányértékek, a jelentős káros hatások küszöbértékei).

Egy hatástényező hatásainak további kiválasztásakor egy vagy több oldal nyílik meg az adatbázisban található tudományos megállapítások, szakértői ismeretek és becslések kivonatainak megjelenítésére. Lehetőség van az ezekről az adatokról szóló szelektív vagy átfogó jelentések elolvasására vagy kinyomtatására.

A relevancia minősítése kiértékelte és kivonatolt tudományos forrásokon alapul. Amennyiben ilyen források nem állnak rendelkezésre, a minősítések iránymutató javaslatok, amelyek összehasonlíthatók a projekt típusok relevanciájára vonatkozó minősítésekkel.

A felhasznált források tekintetében megjelölésre kerül azok tudományos minősége és/vagy sajátosságai.

=> <http://ffh-vp-info.de/FFHVP/Page.jsp?name=lebensraumarten> (élőhelyek/fajok bemutatása)

IV. 36 hatástényező meghatározása és leírása

A 9 csoporthoz rendelt 36 hatástényezőre vonatkozó tudásbázis, konkrét meghatározásokkal és részletes leírásokkal az élőhelyekre és fajokra gyakorolt lehetséges hatásokról. Ezek a hatástényezők jelentik az összefüggést a projektek és az élőhelyek/fajok között. Ezek jelentés formájában is elolvashatók vagy kinyomtathatók.

=> <http://ffh-vp-info.de/FFHVP/Page.jsp?name=wirkfaktoren> (hatástényezők bemutatása)

=> <http://ffh-vp-info.de/FFHVP/Wirkfaktor.jsp> (hatástényezők adatbázisa)

V. Kiegészítő információk

Mindezidáig a kiegészítő információk a rendszerben hivatkozott szakirodalom jegyzékét, fogalomtárat és linkeket tartalmaznak, köztük pl. a német Natura 2000 területek webes feltérképezési rendszerét. A jövőben a rendszer platformként szolgálhat a hatások értékelésére vonatkozó további információk bemutatásához, amennyiben az szövetségi szinten indokolt.

Írország – AA GeoTool: Információk az előzetes értékeléshez és a megfelelő vizsgálathoz

Az AA GeoTool alkalmazás támogatja az adatgyűjtési folyamatot az előzetes értékelés (1. szakasz) és a megfelelő vizsgálat (2. szakasz) során. A környezetvédelmi ügynökség (Environmental Protection Agency; EPA) és a nemzeti park és vadvédelmi szolgálat (National Parks and Wildlife Service; NPWS) közösen fejlesztették ki az AA GeoTool alkalmazást. Az alkalmazás közvetlenül az NPWS által biztosított webes szolgáltatásból származó adatokat használ. Az adatokat rendszeresen frissítik, és az értékelések a rendelkezésre álló legfrissebb információkon alapulnak.

Az AA GeoTool lehetővé teszi a felhasználó számára, hogy a térképen kiválasszon egy pontot, majd a ponttól meghatározott távolságon belül/felfelé/lefelé rákeressen a különleges természetmegőrzési területekre és a különleges madárvédelmi területekre. A felhasználó által választott távolság a tervből vagy projektből eredő lehetséges környezeti hatás mértékétől függ.

A kiválasztott távolságtartományon belül található egyes Natura 2000 területekre vonatkozóan összegyűjtött információk a következők:

1. a terület típusa, pl. különleges természetmegőrzési terület vagy különleges madárvédelmi terület;
2. a terület egyedi területkódja;
3. a terület neve;
4. a terület távolsága a felhasználó által kiválasztott kiindulási ponttól;
5. a felhasználó által kiválasztott keresési irány;
6. az egyes területekre vonatkozó minősített érdekek listája;
7. URL-hivatkozás az egyes területekre vonatkozó természetvédelmi célkitűzésekhez.

Link az AA GeoToolhoz: <https://gis.epa.ie/EPAMaps/AAGeoTool>

Az egyes Natura 2000 területekre vonatkozó további információk az NPWS honlapján találhatók: <http://www.epa.ie/terminalfour/AppropAssess/index.jsp> és <https://gis.epa.ie/EPAMaps/default>.

Hollandia – Eszközök és iránymutatás a megfelelő vizsgálathoz

Hollandiában rendelkezésre áll egy „útvonaltervező a védett természet környezetvédelmi engedélyekben való figyelembevételére” ⁽¹⁾, amely segít a folyamathoz szükséges valamennyi lépés megtételében. Ez az útvonaltervező a környezetvédelmi engedély kérelmezője számára készült, amennyiben természetvédelmi ellenőrzésre van szükség. Felhasználhatja továbbá a környezetvédelmi engedély iránti kérelem elbírálásában részt vevő illetékes hatóság, azaz a település és a tartomány. Ez az útvonaltervező leírja azokat az eljárási lépéseket, amelyek akkor szükségesek, ha a védett fajok vagy védett Natura 2000 területek értékelése a környezetvédelmi engedély megszerzésére irányuló eljárás részét képezi. Az útvonaltervező olyan kérdésekkel segíti a kérelmezőket és a gyakorló szakembereket, mint: „Honnan lehet tudni, hogy szükség van természetvédelmi értékelésre?”, „Melyik szakaszban kell rendelkezésre állniuk az ökológiai adatoknak?”, valamint „Mennyi időt vesz igénybe az eljárás?”.

Rendelkezésre áll egy eszköz a Natura 2000 területeken élő fajokra és élőhelytípusokra (de nem a terület épségére) gyakorolt lehetséges hatások előrejelzésére is. A „Natura 2000 – ökológiai előfeltételek és zavaró tényezők” hatásmutató a Natura 2000 területeken vagy azok közelében zajló tevékenységekkel foglalkozó projektgazdák, engedélyt kiadó szervek, valamint tervezők számára szolgáló eszköz. A hatásmutató olyan eszköz, amellyel feltárhatók a tevékenységből eredő és a tervek alapján valószínűsíthető lehetséges káros hatások. A hatásmutató információt nyújt a fajok és élőhelytípusok érzékenységről a leggyakoribb zavaró tényezők tekintetében. Ezek az információk általános jellegűek: annak megállapításához, hogy egy tevékenység a gyakorlatban káros-e, további kutatást kell végezni.

Az interneten megtalálható továbbá egy 2010-ben kidolgozott, jelentőségre vonatkozó iránymutatás ⁽²⁾ is, amely tanácsokat ad a Natura 2000 területekre gyakorolt hatások jelentőségének értékeléséhez. A kiindulópont az, hogy ha a beavatkozás eredményeként egy élőhely területe, egy faj egyedeinek a száma vagy egy élőhely minősége csökken a természetvédelmi célkitűzésekben meghatározottakhoz képest, akkor jelentős következmények várhatók. A tevékenység sajátos jellemzői vagy a terület sajátos körülményei következtében azonban előfordulhat, hogy a csökkenés ellenére nincsenek jelentős következmények. A terület szintjén végzett részletes elemzés ezért eltérő következtetéshez vezethet, amelyet az iránymutatások ismertetnek.

Emellett külön iránymutatás áll rendelkezésre a nitrogén-lerakódásból eredő lehetséges hatásokkal járó projektekre vonatkozóan. Hollandia esetében a nitrogén-lerakódás vonatkozásában komplex rendszert fejlesztettek ki, amely (csak) a különböző forrásokból származó nitrogén kumulatív hatásait veszi figyelembe.

A nemzeti projektek vonatkozásában, az „engedélyezési adatbázis” tartalmaz minden lényeges információt, valamint tartalmazza a határozatot és – 2017. január 1-je óta – a természetvédelmi törvény végrehajtásához kapcsolódó engedélyekre vonatkozó teljes körű megfelelő vizsgálatokat is.

⁽¹⁾ <https://www.synbiosys.alterra.nl/bij12/routeplanner.aspx>

⁽²⁾ https://www.commissieer.nl/docs/mer/diversen/leidraad_bepaling_significantie27052010.pdf

1.2. Útmutató az értékeléshez

Ausztria – A közlekedési infrastruktúra értékelésére vonatkozó iránymutatások

Az osztrák közúti-vasúti közlekedési kutatóközpont (www.fsv.at) iránymutatást dolgozott ki, ez az úgynevezett „RVS” ⁽³⁾. Az autópályákért és autótutakért felelős osztrák közlekedési, innovációs és technológiai minisztérium kötelezővé tette ezeket az iránymutatásokat az ASFINAG (nemzeti közúttársaság) számára, valamint a „játékszabályok” egy részét más projektek számára is. Az iránymutatások többek között azt ismertetik, hogy hogyan kell kialakítani a tervezési folyamatokat, és milyen módszereket kell alkalmazni a különböző környezetvédelmi követelmények megfelelő figyelembevételére. Ezek az iránymutatások például a küszöbértékekre vonatkozó ajánlásokat vagy megállapodásokat, a gyűjtési módszerek leírását, illetve a technikai fogalmak meghatározását tartalmazzák. A természetvédelem érdekében – különösen a Natura 2000 és az uniós fajvédelmi követelmények tekintetében – 2015-ben külön RVS kidolgozására és közzétételére került sor („Fajvédelmi vizsgálatok infrastrukturális projektek során”, RVS 04.03.13). Ez a felhasználók – a projekttervező irodák és az infrastruktúra-értékelő hatóságok – számára világosan érthető módon olyan témákkal foglalkozik, mint például egy adott populációt vagy Natura 2000 területet érintő jelentős zavarás meghatározása.

Belgium – Iránymutatások a levegőből történő lerakódások okozta elsavasodás és eutrofizáció értékeléséhez

Rendelkezésre állnak iránymutatások olyan hatásokra vonatkozóan, mint például „levegőből történő lerakódások okozta elsavasodás” és a „levegőből történő lerakódások okozta eutrofizáció”. Ezek a módszerek olyan tevékenységekhez kapcsolódnak, mint az intenzív mezőgazdaság, az ipari fűtési és energetikai folyamatok, valamint a mobilitás (nitrogén-oxidok és ammónia lerakódása). Ezeknek a lehetséges hatásoknak az értékelése érdekében kétlépcsős megközelítést támogatnak. Az első előzetes értékeléshez rendelkezésre áll egy **interaktív online eszköz**, amelynek segítségével gyors áttekintéssel megállapítható, hogy várható-e lehetséges hatás. Ha a lerakódások ezen gyors áttekintése eredményeként zöld fény jelenik meg, akkor nem várható lehetséges káros hatás. Ha az eszköz piros fényt ad, az azt jelenti, hogy fennállhat káros hatás, amelyet megfelelő vizsgálat során alaposabban meg kell vizsgálni (<https://www.milieuinfo.be/voortoets/>).

Németország – A jelentős káros hatások meghatározására vonatkozó küszöbértékek megállapítása

Németországban, csakúgy, mint máshol, a szubjektivitás magas foka miatt nehéz volt a Natura 2000 célelemekre gyakorolt hatás jelentőségének vizsgálata, amely a megfelelő vizsgálat középpontja. Emiatt az illetékes hatóságok gyakran nem rendelkeztek megalapozott tudományos bizonyossággal azon döntéseik alátámasztásához, hogy engedélyezzenek-e egy tervet vagy projektet, vagy sem.

E probléma feloldására, és hogy egységesebb és következetesebb megközelítést biztosítsanak a hatások jelentőségének gyakorlati vizsgálata során, a német szövetségi természetvédelmi hivatal (BfN) kutatási projektet rendelt meg, hogy tudományosan kipróbált szabályokat és konvenciókat adjon minden, a madárvédelmi és az élőhelyvédelmi irányelvben felsorolt és Németországban előforduló élőhelytípusra és fajra gyakorolt hatások értékelése vonatkozásában. Az ennek eredményeként készült útmutatót 2007-ben tették közzé (Lambrecht & Trautner 2007).

A. A normák háttere és státusza

Az EUB által a Waddenzee-ügyben hozott ítélet alapján a németországi legfelsőbb nemzeti közigazgatási bíróság (BVerwG) arra a következtetésre jutott, hogy egy Natura 2000 területen a természetvédelmi célkitűzések részét képező élőhely elvesztése általában a terület épségére gyakorolt jelentős káros hatásként tekintendő. Az EUB által a Galway-ügyben (C-258/11. sz. ügy) 2013. április 11-én hozott ítéletből is egyértelműen kitűnik, hogy a Natura 2000 területeken lévő élőhelyek szigorú védelmére van szükség, és hogy bizonyos feltételek mellett még a kis veszteségek is jelentősnek tekinthetők.

⁽³⁾ RVS = Útmutatás és előírások közutak tervezéséhez, építéséhez és karbantartásához (Richtlinien und Vorschriften für das Straßenwesen) www.fsv.at

A viszonylag kis veszteségek megfelelő kezelése érdekében a Lambrecht & Trautner (2007) normái jelzik a jelentőség irányadó szintjeit. Ezeket a normákat tudományos kutatási és fejlesztési projektek során dolgozták ki, majd hat évig tartó széles körű szakértői részvételi eljárás keretében megvitatták és értékelték. Ma már a normák széles körben elfogadottak, azokat iránymutatásokban ajánlják, hivatalosan és rendszeresen figyelembe veszik a közigazgatási bíróságok, és széles körben alkalmazzák mindenféle megfelelő vizsgálatok során.

B. A normák koncepciója

A norma kiinduló feltételezése általában az, hogy egy Natura 2000 területen a természetvédelmi célkitűzések részét képező élőhelytípusoknak és fajok élőhelyeinek a végleges elvesztését a terület épségére gyakorolt jelentős káros hatásnak kell tekinteni. Ugyanakkor azonban bizonyos szintű veszteség jelentéktelennek tekinthető egyes élőhelytípusok és fajok esetében, adott körülmények között.

Az iránymutatás tudományosan elfogadott kritériumokat és küszöbértékeket határoz meg a jelentőség megállapításához, amelyek minőségi és funkcionális szempontokon, valamint mennyiségi kritériumokon alapulnak. Ahhoz, hogy egy hatást jelentéktelennek lehessen minősíteni, az összes alábbi feltételnek teljesülnie kell:

- A. az élőhely fontos vagy különleges funkciója vagy variánsa nem érintett. Az élőhely sajátos elemeinek változatlanoknak kell maradniuk;
- B. az egyes élőhelytípusokra és fajok élőhelyeire meghatározott „mennyiségi – abszolút területcsökkenés” irányadó értékeit nem lépik túl;
- C. a területen található élőhely teljes területének 1 %-át kitevő „relatív területvesztést” nem lépték túl;
- D. a más projektekkel együtt fennálló kumulatív hatások nem lépik túl a fenti értékeket (B. és C.);
- E. az egyéb hatástényezőkkel együtt fennálló kumulatív hatások sem haladják meg a fenti értékeket.

C. Az élőhelyek elvesztésére vonatkozó küszöbértékek kidolgozása

A nem jelentős veszteségekre vonatkozó irányadó értékeket élőhely-specifikus és fajspecifikus megközelítés alkalmazásával dolgozták ki, meghatározott kritériumok alapján. A küszöbértékeket az élőhelyek sebezhetőségének figyelembevételével határozták meg, amelyet 3 fő kritérium és 4 másodlagos kritérium alapján becsültek meg:

Az élőhelytípusokra vonatkozó fő kritériumok:

- az élőhely legkisebb életképes területe ökológiai szempontból;
- a élőhely átlagos területe Natura 2000 területeken;
- az élőhely teljes területe a Natura 2000 hálózatban.

Másodlagos kritériumok:

- az élőhelytípus ritkasága/gyakorisága;
- elsődleges fontosságú élőhelyként való besorolás;
- az élőhely fenyegetett helyzete;
- megújulási képesség.

A szárazföldi élőhelyek tekintetében öt, míg a tengeri élőhelyek tekintetében két sebezhetőségi osztály került meghatározásra (lásd: 1. táblázat) a Natura 2000 hálózatban található élőhelyek országos állományának értékelése alapján.

Ezt követően létrehoztak egy mátrixot, amely a sebezhetőségi osztályokat hozzárendelte a relatív területvesztesség 3 szintjéhez (I., II. és III. szint), amelyek 1 %-os, 0,5 %-os és 0,1 %-os relatív veszteségnek felelnek meg. Minden élőhelyosztályra és minden egyes relatív veszteségi szintre vonatkozóan megbecsülték az elfogadható abszolút területvesztés küszöbértékeit az egyes élőhelyosztályok esetében (lásd az 1. táblázatot).

1. táblázat

Írányértékek az élőhelyvédelmi irányelv 1. mellékletében felsorolt védett élőhelyek elfogadható, nem jelentős mértékű elvesztésének abszolút és relatív küszöbértékeire

Relatív veszteség esetén:	Szint	Írányértékek osztályai (az elfogadható mennyiségi – abszolút élőhelyvesztés küszöbértékei)						
		1.	2.	3.	4.	5.	6a.	6b.
		Különleges tengeri osztály						
< 1 %	I. alap irányérték	0 m ²	25 m ²	50 m ²	100 m ²	250 m ²	500 m ²	0,5 ha
< 0,5 %	II. közép irányérték	0 m ²	125 m ²	250 m ²	500 m ²	1 250 m ²	2 500 m ²	2,5 ha
< 0,1 %	III. felső irányérték	0 m ²	250 m ²	500 m ²	1 000 m ²	2 500 m ²	5 000 m ²	5 ha

A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a Németországban előforduló 91 élőhelytípus közül 21 esetében nem fogadható el veszteség, míg a fennmaradó élőhelyek tekintetében bizonyos veszteség jelentéktelennek tekinthető, amennyiben nem lépik túl az egyes élőhelyekre meghatározott irányértékeket.

Az abszolút területvesztésnek a relatív veszteséghez való hozzárendelése azt jelenti, hogy egy nagyobb élőhely esetében nagyobb abszolút veszteség megengedett, amennyiben az az érintett területnek kisebb hányadát teszi ki. A küszöbértékek meghatározásához az élőhely legkisebb életképes területét vették figyelembe. Az I. mellékletben felsorolt egyes németországi élőhelytípusok esetében az élőhelyek elvesztése tekintetében meghatározott irányértékeket az alábbi 2. táblázat mutatja be.

2. táblázat

Az élőhelyek elvesztésének irányértékei az I. mellékletben felsorolt egyes németországi élőhelytípusok esetében

Kód	Élőhelytípus	Az élőhelyek elvesztésének irányértéke (m ² -ben)			
		osztály	I. szint	II. szint	III. szint
			Ha a veszteség ≤ 1 %	Ha a veszteség ≤ 0,5 %	Ha a veszteség ≤ 0,1 %
9110	Mészkerülő bükkösök (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	5.	250	1 250	2 500
9130	Szubmontán és montán bükkösök (<i>Asperulo-Fagetum</i>)	5.	250	1 250	2 500
9170	Gyertyános-tölgyesek	4.	100	500	1 000
91E0*	Ligeterdők	4.	100	500	1 000
6510	Sík- és dombvidéki kaszálórétek	4.	100	500	1 000
4030	Európai száraz fenyérek	3.	50	250	500
6430	<i>Hidrofil</i> magaskórós szegélytársulások	3.	50	250	500
6120*	Száraz meszes homoki gyep	2.	25	125	250
7110*	Dagadólápok	1.	0	0	0
7220*	Mésztufás források	1.	0	0	0

C. Állatfajok élőhelyeinek elvesztésére vonatkozó küszöbértékek

A védett fajok élőhelyei elfogadható elvesztésének mértékeit elsősorban a fajok élőhelyeinek tipikus mérete és a szakirodalom áttekintése alapján határozták meg, figyelembe véve az otthonterületeket, a területek méreteit, az egyedek mobilitását és a populációk elterjedését. A fajokat az átlagos otthonterületek alapján 8 osztályba sorolták, amelyeket a következőképpen határoztak meg (Bink, 1992 alapján): <1 ha, 4 ha, 16 ha, 64 ha, 260 ha, 10 km², 40 km², 160 km².

A jelentőségi szintek „irányértékeit” ezután az osztályhoz rendelt érték 1/100 vagy 1/1 000 részeként határozták meg, attól függően, hogy az adott osztályt egyedek vagy populációk tekintetében jelölték ki. Az irányértékeknel figyelembe kell venni a relatív és abszolút veszteségek kombinációját is.

Ezen túlmenően figyelembe kell venni egy faj sajátos élőhelyhasználatát is annak meghatározásához, hogy az élőhelyek mely részei esetében alkalmazhatók az irányértékek. A fokozottan veszélyeztetett fajok esetében nincs megadva irányérték; vagyis bármely nullánál nagyobb érték a jelentős hatás küszöbértékének tekintendő.

Ami a II. mellékletben szereplő 53 fajt illeti, közülük 16 faj esetében, továbbá a madárvédelmi irányelvben szereplő 98 madárfaj közül 20 esetében nincs küszöbérték. Ez azt jelenti, hogy semmilyen veszteség nem fogadható el. Mindezek a következtetések/számadatok/küszöbértékek csak iránymutató jellegűek. Eszerint minden megfelelő vizsgálat esetén továbbra is eseti megközelítést kell alkalmazni.

D. A normák előnyei

Közzététele óta az útmutató sikerrel vizsgázott a német bíróságok előtt, és most már az egész országban alkalmazzák. Több mint tíz év tapasztalata alapján e megközelítés számos előnye azonosítható:

- nagyobb átláthatóság és objektivitás, egyértelmű értékelési keret az épségre gyakorolt jelentős káros hatások értékeléséhez;
- a megfelelő vizsgálatra vonatkozó szabályok egyértelműek mindenki számára (javaslattevő, tanácsadók, illetékes hatóság, természetvédelmi hatóság, bírák/bíróságok és a nyilvánosság);
- a normák garantálják az értékelések minőségét;
- a megközelítés más hatások esetében is hasznos lehet (a fokozatos veszteségek tekintetében);
- nagyobb jogbiztonságot és tervezési biztonságot nyújt.

A kidolgozással, a gyakorlatban történő alkalmazással, valamint az ítélkezési gyakorlattal kapcsolatos további információkért lásd:

Lambrecht H., Trautner J. (2007): Fachinformationssystem und Fachkonventionen zur Bestimmung der Erheblichkeit im Rahmen der FFH-VP — Endbericht zum Teil Fachkonventionen, Schlussstand Juni 2007. (Szakértői információs rendszer és szabályok a jelentőség értékeléséhez a megfelelő vizsgálat során – Zárójelentés, szakértői szabályok rész, végleges változat, 2007. június. Német nyelven.) <https://www.bfn.de/themen/planung/eingriffe/ffh-vertraeglichkeitspruefung.html>

Bernotat, D. (2013): Megfelelő vizsgálat: A jelentőségre vonatkozó normák a nagyobb tervezési biztonság érdekében. A JASPERS program keretében szervezett természetvédelmi szemináriumon bemutatott prezentáció, Brüsszel, 2013. április 10. <http://www.jaspersnetwork.org/download/attachments/13205585/Appropriate%20assessment%20standards%20-%20Germany.pdf?version=1&modificationDate=1400316957000&api=v2>

Németország – A vadon élő állatok projektekkel és műveletekkel összefüggő elhullásának értékelésére vonatkozó kritériumok

2008 és 2016 között Németországban rendszert dolgoztak ki az emberi tevékenység okozta elhullás faji szintű jelentőségének osztályozására. Ez a rendszer a populációbiológiával és a védettségi helyzettel kapcsolatos paramétereket vesz figyelembe.

Először a **populációbiológiai érzékenységi mutató** (PSI) kidolgozására került sor olyan paraméterek alapján, mint az elhullás, élettartam, életkor az első alkalommal történő szaporodás idején, szaporodási ráta, a nemzeti szintű populációméret és a populáció alakulása. A paraméterek többsége esetében a mért értékeket olyan pontozási rendszerre váltották át, amely tükrözi az emberi tevékenység okozta elhullással szembeni veszélyeztetettséget, és amely a nagy fokú veszélyeztetettséggel kezdődik (1 pont), és az alacsony fokú veszélyeztetettséggel végződik (9 pont).

Létrehozták továbbá a **természetvédelmi érték mutatóját** (NWI). Ez a mutató olyan paramétereket vesz figyelembe, mint a „helyzet a nemzeti vörös listán”, „abundancia Németországban”, „a populáció állapota” (a Natura 2000 rendszer szerint) és „a fajért való nemzeti felelősség”.

A fajspecifikus értékelések elvégzésének elősegítése érdekében a két mutatót (PSI és NWI) egy mátrixban összevonták, ami a **mortalitási érzékenységi mutatót** (MGI) eredményezte. Ez a mutató megkönnyíti egy egyed elvesztésének az értékelését a teljes populációra nézve. Ezzel lehetővé válik annak kimutatása, hogy mely fajok (függetlenül attól, hogy azok mennyire ritkák, veszélyeztetettek és érzékenyek) esetében tekintendő már csupán néhány egyed elvesztése is jelentősnek a vizsgálatok során. Az MGI lehetővé teszi azon népes fajok azonosítását is, amelyek esetében nincs szükség a projekttel kapcsolatos halandósági kockázat részletesebb vizsgálatára, legalábbis akkor, ha csak néhány egyed érintett.

A mutatók mellett a hatóságok előírásokat is kidolgoztak arra vonatkozóan, hogy hogyan kell alkalmazni az MGI-t a tervezés és a hatásvizsgálat keretében. A tervezési és engedélyezési folyamatok során az ütközés vagy az elhullás kockázatát projektspecifikus alapon kell figyelembe venni. Például a szélerőműveknek, elektromos távvezetéknek (ütközés és áramütés) és közlekedési útvonalaknak (közutak és vasútvonalak) való ütközésből eredő elhullás kockázata madarak esetén nem csupán fajonként eltérő, de a projekt típusától is függhet. Ugyanez érvényes a denevérek esetében is.

Ezért a második lépésben az egyes projektípusokhoz kapcsolódó halandósági kockázatot az egyes fajok vonatkozásában négy osztályra osztották madarak esetében (elektromos távvezetéknek való ütközés, áramütés közép feszültségű oszlopoknál, autóknak és szélerőműveknek való ütközés), és két osztályra denevérek esetében (autóknak és szélerőműveknek való ütközés). Ez az értékelés az egyes projektípusok következtében Németországban és Európában elpusztult állatok száma vonatkozásában a szakirodalom kiterjedt áttekintésén, továbbá a fajok biológiájával és viselkedésével kapcsolatos ismereteken (pl. mobilitás, otthonterület mérete, repülési magasság, repülési viselkedés, manőverezési képesség, mozgás sebessége, testméret, szárnyfeszításválság vagy látás), a közzétett szakértői becsléseken (ideértve a közzétett nemzeti és nemzetközi iránymutatásokat is) és saját becsléseken alapul. A különböző projektekből származó balesetekre vonatkozó statisztikák értelmezése során figyelembe vették az érintett fajok abundanciáját is.

Ezt követően az egyes projektípusokhoz kapcsolódó halandósági kockázatot összevonták az általános mortalitási érzékenységgel (MGI) az **egyed projektípusokhoz kapcsolódó mortalitási érzékenységi mutató** formájában (vMGI).

Ennek további szemléltetésére az elektromos távvezetékkel, szélerőművekkel vagy utakkal való „magas ütközési kockázat” nem jelent automatikusan „jelentősen megnövekedett halandósági kockázatot” (a természetvédelmi jogszabályok értelmében) azon fajok esetében, amelyek 50–60 %-os természetes mortalitási arányt mutatnak. Drasztikusabb példaként említhetők a rovarok (pl. számos lepke és szitakötő), amelyek esetében ugyan magas az utakon történő ütközés kockázata, de amelyek 100 %-a egyébként is természetes módon elpusztul minden évben. Ezek az állatok alkalmazkodnak a magas veszteségekhez teljes autökológiájuk során (magas természetes mortalitás, alacsony élettartam, magas szaporodási ráta, nagy populációméret). Így a rövid életű fajok esetében az infrastruktúrából eredő bizonyos antropogén halandósági kockázatok sokkal kevésbé jelentősek, mint az alacsony természetes mortalitással és szaporodási rátával rendelkező, hosszú életű fajok (k-stratégák) esetében. Az MGI-módszer alkalmazásával ezeket az autökológiai szempontokat és különbségeket figyelembe veszik a projektspecifikus halandósági kockázatok értékelése során.

Végezetül minden egyes esetet értékelni kell a projekt és az érintett fajok egyedeinek száma közötti potenciális konfliktus szempontjából. E célból a „konstellációspecifikus kockázat” (KSR) alkalmazandó. E kockázat értékelése területspecifikus információkon és projektparamétereken alapul.

Összefoglalva, a mortalitási érzékenységi mutató (MGI) nem helyettesítheti a mortalitás minden egyes esetben történő értékelését. Viszont a differenciált osztályozások lehetővé teszik a halandósági kockázatok objektív értékelését, például a hatások enyhítéséről szóló rendelet (a német szövetségi természetvédelmi törvény) vagy az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (megfelelő vizsgálat) és 12. cikkének (fajvédelem) rendelkezései, illetve a környezeti felelősségről szóló irányelv rendelkezései értelmében. A módszer célja, hogy szabványosított módon értékelje a fajok elhullásának hatását, és ezáltal növelje a hatásvizsgálatok objektivitását és átláthatóságát.

Bernotat, D. & Dierschke, V. (2016): Übergeordnete Kriterien zur Bewertung der Mortalität wildlebender Tiere im Rahmen von Projekten und Eingriffen. 3. Fassung – Stand 20.09.2016. – Leipzig (Bundesamt für Naturschutz), 460 S. <https://www.bfn.de/themen/planung/eingriffe/besonderer-artenschutz/toetungsverbot.html>

Olaszország. Az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (3) és (4) bekezdése szerinti vizsgálatokra vonatkozó nemzeti iránymutatások

Olaszország nemrégiben tette közzé nemzeti iránymutatásait, amelyek az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (3)–(4) bekezdésével összhangban ismertetik az előzetes értékelésre, a megfelelő vizsgálatra és az eltérések alkalmazására vonatkozó eljárásokat.

A dokumentumot a hatásvizsgálat területén illetékes nemzeti és regionális hatóságok, valamint közigazgatási szervek képviselőiből álló munkacsoport készítette. Ennek során figyelembe vették a célravezetőségi vizsgálat során kapott javaslatokat és a 6. cikkre vonatkozó bizottsági iránymutatás aktualizálását.

Az iránymutatások célja a 6. cikk (3)–(4) bekezdése végrehajtásának nemzeti szinten történő harmonizálása. Előmozdítják a tervek, programok, projektek, beavatkozások és tevékenységek – vagyis nem csupán tervek és projektek – bevonását az eljárásba. Megadják az „előzetes értékelés formátumát” annak biztosítása érdekében, hogy ebben a szakaszban egységes megközelítés érvényesüljön, és nemzeti szinten egységes értékelési kritériumokat alkalmazzanak. Kidolgozásra került a „projektgazda formátum” is a tervek, programok, projektek, beavatkozásokra és tevékenységekre vonatkozó releváns információk bemutatásához. A megfelelő vizsgálat tekintetében az iránymutatások részletes előírásokat tartalmaznak a tartalomra és a figyelembe veendő információkra vonatkozóan, valamint különleges rendelkezéseket a tanulmány elemeire és a Natura 2000 területekre gyakorolt hatások jelentőségének minőségi és mennyiségi elemzésére vonatkozóan.

A 6. cikk (4) bekezdése szerinti eltérést illetően az iránymutatások külön fejezetben foglalkoznak az alternatív megoldások értékelésével. Az iránymutatásokban hangsúlyozzák, hogy ez az értékelés formálisan és minden esetben előfeltétele a 6. cikk (4) bekezdésében foglalt mentesítési eljárás engedélyezésének, ugyanakkor azonban úgy vélik, hogy egy megfelelő vizsgálat keretében lehetőséget kell biztosítani arra is, hogy a javaslatot alacsonyabb környezeti hatású megoldások felé irányítsák.

Az iránymutatások ismertetik továbbá a kiemelkedően fontos közérdeken alapuló kényszerítő indokok ellenőrzésének kritériumait, a megfelelő kiegyenlítő intézkedések meghatározásának és végrehajtásának módszereit, valamint az azok ellenőrzésével és az Európai Bizottság értesítésére vonatkozó eljárással kapcsolatos pontosítások elvégzését a megfelelő formanyomtatvány kitöltésével. A kiegyenlítő intézkedések tekintetében a következő minimális kiegyenlítési mértékeket javasolják: 2:1 arány a közösségi jelentőségű, elsődleges fontosságú élőhelyekre és/vagy fajokra vonatkozóan (ez a veszélyeztetett fajok élőhelyeire is érvényes); 1,5:1 arány a közösségi jelentőségű élőhelyekre és/vagy fajokra vonatkozóan (ez a fajok élőhelyeire is érvényes); 1:1 arány a további élőhelyekre, fajokra vagy fajok élőhelyeire vonatkozóan.

<https://www.gazzettaufficiale.it/eli/gu/2019/12/28/303/sg/pdf>

A NATURA 2000 TERÜLETRE GYAKOROLT HATÁSOK JELENTŐSÉGÉNEK VIZSGÁLATA

(AZ OLASZORSZÁGI NEMZETI IRÁNYMUTATÁSOKBAN SZEREPLŐ ELŐZETES ÉRTÉKELÉSI NYOMTATVÁNY RÉSZÉ)

1. KÖZÖSSÉGI JELENTŐSÉGŰ ÉLŐHELYEK

A javaslat által érintett közösségi jelentőségű élőhelyek (az élőhelyvédelmi irányelv I. melléklete):

.....

.....

Közösségi jelentőségű élőhelyek esetleges elvesztése:

– Élőhely kódja:

– minden érintett élőhelyre vonatkozóan meg kell ismételni

☐ Nem

☐ Igen

☐ Állandó

☐ Ideiglenes

Közösségi jelentőségű élőhelyek esetleges szétaprózódása:

– Élőhely kódja:

– minden érintett élőhelyre vonatkozóan meg kell ismételni

☐ Nem

☐ Igen

☐ Állandó

☐ Ideiglenes

2. KÖZÖSSÉGI JELENTŐSÉGŰ FAJOK ÉS ÉLŐHELYEIK

A javaslat által érintett közösségi jelentőségű fajok (az élőhelyvédelmi irányelv II. melléklete és a madárvédelmi irányelv 4. cikke):

.....

.....

Közösségi jelentőségű fajok esetleges megzavarása:

– Faj:

– minden érintett fajra vonatkozóan meg kell ismételni

☐ Nem

☐ Igen

☐ Állandó

☐ Ideiglenes

Közösségi jelentőségű fajok lehetséges közvetlen/közvetett elvesztése

(minden érintett fajra vonatkozóan meg kell ismételni):

– Faj:

– Egyedek, párok stb. száma az egységes űrlap alapján

☐ Nem

☐ Igen

Becsült veszteség

(egyedek, párok stb. száma)

Fajok élőhelyeinek esetleges elvesztése/szétaprózódása:

– Faj:

– Fajok élőhelyének típusa:

(a fajok minden érintett élőhelyére vonatkozóan meg kell ismételni)

☐ Nem

☐ Igen

☐ Állandó

☐ Ideiglenes

3. KUMULATÍV HATÁSOK ÉRTÉKELÉSE

Okozhat-e más terv, program, projekt, beavatkozás vagy tevékenység jelentős kumulatív és/vagy együtttható hatásokat az érintett Natura 2000 területre nézve a szóban forgó javaslattal együtt?

☐ Igen ☐ Nem

Ha igen, kérjük, nevezze meg, melyik más tervről, programról, projektről, beavatkozásról vagy tevékenységről van szó, és írja le, hogy ezek hogyan fognak jelentős hatást gyakorolni a területre a vizsgált javaslattal együtt:

.....

.....

4. A KÖZVETETT HATÁSOK ÉRTÉKELÉSE

A javaslat gyakorolhat közvetett hatásokat a Natura 2000 területre?

☐ Igen ☐ Nem

Ha igen, kérjük, nevezze meg azokat:

.....

.....

5. AZ ÉRTÉKELÉS ÖSSZEFOGLALÁSA

A terv, program, projekt, beavatkozás vagy tevékenység gyakorolhat-e – akár potenciálisan – közvetlen, közvetett és/vagy kumulatív hatásokat közösségi jelentőségű élőhelyekre?

☐ Igen ☐ Nem

Ha igen, miért?

A terv, program, projekt, beavatkozás vagy tevékenység gyakorolhat-e – akár potenciálisan – közvetlen, közvetett és/vagy kumulatív hatásokat közösségi jelentőségű fajokra?

☐ Igen ☐ Nem

Ha igen, miért?

A terv, program, projekt, beavatkozás vagy tevékenység **gyakorolhat-e – akár potenciálisan – közvetlen, közvetett és/vagy kumulatív hatásokat a Natura 2000 terület(ek) épségére?**

☐ Igen ☐ Nem

Ha igen, miért?

6. AZ ELŐZETES ÉRTÉKELÉS MEGÁLLAPÍTÁSAI

Következtetések és indokolások (indokolással ellátott vélemény):

7. AZ ELŐZETES ÉRTÉKELÉS EREDMÉNYE:

☐	Pozitív: nincs szükség megfelelő vizsgálatra	☐	Negatív: megfelelő vizsgálatra van szükség
--------------------------	--	--------------------------	--

Forrás: Iránymutatások a Natura 2000 területekre gyakorolt hatások értékeléséhez (Olaszország). Linee guida nazionali per la valutazione di incidenza (VINCA). Direttiva 92/43/CEE "Habitat" art. 6, paragrafi 3 e 4. Gazzetta Ufficiale della Repubblica Italiana, 2019.

1.3. Egy írországi nemzeti villamosenergia-program megfelelő vizsgálata – a kumulatív hatások értékelése

A Grid25 végrehajtási program (a továbbiakban: végrehajtási program) az írországi villamosenergia-hálózat 2025-ig történő fejlesztésére vonatkozó terv. Célja megújuló és hagyományos energiaforrásokból hosszú távon fenntartható és megbízható ellátás biztosítása a nagyvárosok, kisvárosok, falvak, otthonok és más kulcsfontosságú piacok számára, ahol villamos energiára van szükség.

A végrehajtási program főbb rendelkezései 2025-ig a következők:

- a meglévő hálózat korszerűsítése 2 530 km-en és
- 828 km új infrastruktúra építése.

Magas szintű stratégiaként a Grid25 végrehajtási program jelzi, hogy a jövőben várhatóan milyen típusú infrastrukturális követelmények jelentkezhetnek tekintettel a megújuló energiával kapcsolatos kormányzati politikára és a kereslet előre jelzett növekedésére, de nem írja elő pontosan az infrastruktúra, például az erőművek vagy a transzformátorok helyét vagy az átviteli vezetékek nyomvonalát. Ehelyett indikatív áttekintést nyújt a hálózat jövőbeli fejlesztése tekintetében javasolt általános megközelítésről.

A programot az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (3) bekezdése értelmében **megfelelő vizsgálatnak** vetették alá. Mivel a végrehajtási program az egész Ír Köztársaságra vonatkozik, és Írország határain túl is szinergikus hatásokkal járhat, előzetes értékelést végeztek az Ír Köztársaságban és az Észak-Írországban található valamennyi Natura 2000 területen.

Előzetesen megvizsgálták azokat a hatástípusokat, amelyek a végrehajtási program eredményeként felmerülhetnek. A hatás típusa a megépített infrastruktúra típusától függ, beleértve a következőket:

- földi infrastruktúra, pl. villamosenergia-termelő állomások, transzformátorok stb.;
- lineáris infrastruktúra, pl. felsővezetékek, földkábelek.

A végrehajtási program megvalósulásából eredő potenciális hatásokat több kategóriába sorolták:

- élőhely elvesztése/csökkenése;
- kulcsfontosságú fajok megzavarása;
- az élőhelytípus vagy a fajok élőhelye szétaprózódása;
- a fajok sűrűségének csökkenése;
- a természetvédelmi érték kulcsfontosságú mutatóinak megváltozása, például a vízminőség és -mennyiség csökkenése.

A végrehajtási program jellegéből adódóan a hatásokról általános leírást adtak, de azokat konkrétan meghatározták minden terület vonatkozásában, ahol az előzetes értékelésre sor került. Az előzetes értékelés során mintegy 340 különleges természetmegőrzési területet és 97 különleges madárvédelmi területet azonosítottak, amelyeket a végrehajtási programban javasolt infrastruktúra-fejlesztés közvetlenül vagy közvetve érinthet. A határon átnyúló rendszerösszekötők további 18 különleges természetmegőrzési területet és 2 különleges madárvédelmi területet érinthetnek Észak-Írországban.

Ezt követően a megfelelő vizsgálat során elemezték a végrehajtási program akár önmagában, akár más terv vagy projekt részeként történő alkalmazásából eredő lehetséges káros hatásokat. Először a kumulatív hatások értékelésére került sor annak érdekében, hogy meggyőződjenek arról, hogy azokat megfelelően figyelembe vették a végrehajtási program potenciális jelentős hatásainak értékelése során.

A kumulatív hatások értékelése

Az értékelés során azonosították azokat a főbb terveket, szakpolitikákat és programokat (nemzeti, regionális és megyei szinten), amelyek olyan fejleményekhez vezethetnek, amelyek hatásai a Grid25 végrehajtási program hatásaival összefonódhatnak vagy kölcsönhatásba kerülhetnek. Ehhez az elemzéshez ismerni kellett az összes vizsgált terv/fejlesztés várható hatásait, és annak ellenére, hogy bizonyos tervek esetében korlátozottak voltak az azok valószínű hatásaira vonatkozó információk, azonosítani lehetett azokat a kölcsönhatásokat, amelyek egyes tervek esetében kumulatív hatásokat eredményeznek. Az alábbi táblázat néhány példát mutat be.

Szakpolitika, terv, program vagy projektek	Kumulatív hatásokat eredményező kölcsönhatások
Nemzeti (példa)	
Transport 21 program	Együttesen kifejtett potenciális hatások jelentkezhetnek, ha új vagy korszerűsített közlekedési folyosók épülnek az új vagy korszerűsített átviteli infrastruktúrával párhuzamosan. A hatások a következők lehetnek: – Élőhelyek elvesztése és megzavarása. Az infrastruktúra és az átviteli vezetékek elhelyezésétől/nyomvonalának helyétől függően valamennyi kijelölt szárazföldi terület érintett lehet. – A helyi hidrológiai viszonyok módosulásai és a szomszédos élőhelyekre gyakorolt hatás. A felszín alatti vizektől függő élőhelyek, például a lápok, turloughok és mocsarak a legnagyobb valószínűséggel érintettek. – Üledékszennyezés és kapcsolódó hidrológiai hatások, amennyiben a felszíni vizektől függő fajok és élőhelyek érintettek. A lazac, az ingola, a csókarák és a folyami gyöngykagyló érintett lehet.

Szakpolitika, terv, program vagy projektek	Kumulatív hatásokat eredményező kölcsönhatások
	– A felszíni és felszín alatti vizek szennyező anyagokkal (pl. tüzelőanyagokkal, kenőanyagokkal, betonnal) történő szennyeződése az építkezés során. A lazac, az ingola, a csókarák és a folyami gyöngykagyló érintett lehet. – A fajok megzavarása az építési és karbantartási tevékenységek során. Az esetlegesen érintett fajok közé tartoznak a tengerparti és az édesvízi különleges madárvédelmi területek fészkelő és áttelelő madarai; a vidrák és a jégmadarak, amennyiben a fejlesztésre vízfolyások mellett vagy azokon keresztül kerül sor; a denevérek, amennyiben a fejlesztés erdőterületeket, sövényeket vagy pihenőhelyeket érint. – A madarakkal való ütközések kockázata, amennyiben felsővezetéseket szerelnek fel különleges madárvédelmi területek közelében vagy madarak repülési útvonalait átszelve.

Regionális (példa)

Regionális hulladékgazdálkodási tervek	Együttesen kifejtett potenciális hatások jelentkezhetnek, ha az új hulladékinfrastruktúra és az új átviteli infrastruktúra együttesen fordul elő egy kijelölt területen belül vagy annak közvetlen közelében. A várható jelentős hatások megegyeznek az előzőekben felvázoltakkal.
---	---

Megye (példa)

Megyei és városi fejlesztési tervek	Együttesen kifejtett potenciális hatások jelentkezhetnek, ha az a követelmény, hogy új infrastruktúrát kell biztosítani megyei és városi fejlesztési tervek végrehajtása révén. A kapcsolódó átviteli infrastruktúra biztosítása valószínűleg jelentős hatásokkal járhat, a korábban leírtak szerint.
--	---

Projektek

Tengerienergia-termelési projektek	Együttesen kifejtett potenciális hatások jelentkezhetnek a tengeri és a szárazföldi infrastruktúra közötti kapcsolódási pontokon. Az esetleges hatások közé tartoznak a következők: – Élőhelyek elvesztése és megzavarása. Az infrastruktúra és az átviteli vezetékek elhelyezésétől/nyomvonalának helyétől függően valamennyi kijelölt szárazföldi terület érintett lehet. Az élőhelyek elvesztése az árapályóvi területeken és a tengerparti övezetekben is bekövetkezhet. Az élőhelyek elvesztése fokozottabban jelentkezik ott, ahol földkábelek telepítésére kerül sor. – Üledékszennyezés és kapcsolódó hidrológiai hatások, amennyiben a felszíni vizektől függő fajok és élőhelyek érintettek. A lazac, az ingola, a csókarák és a folyami gyöngykagyló érintett lehet. – A felszíni és felszín alatti vizek szennyező anyagokkal (pl. tüzelőanyagokkal, kenőanyagokkal, betonnal) történő szennyeződése az építkezés során. A lazac, az ingola, a csókarák és a folyami gyöngykagyló érintett lehet. – A fajok megzavarása az építési és karbantartási tevékenységek során. Az esetlegesen érintett fajok közé tartoznak a tengerparti és az édesvízi különleges madárvédelmi területek fészkelő és áttelelő madarai; a tengeri emlősök, amennyiben sor kerül a tengeri és a szárazföldi infrastruktúra összekapcsolására; a vidrák és a jégmadarak, amennyiben a fejlesztésre vízfolyások mellett vagy azokon keresztül kerül sor; a denevérek, amennyiben a fejlesztés erdőterületeket, sövényeket vagy pihenőhelyeket érint.
---	--

Az értékelés során arra a következtetésre jutottak, hogy egy új energiatermelő infrastruktúra létrehozása más gazdasági fejlesztésekkel együtt potenciálisan élőhely- és/vagy fajvesztéshez, fajok/populációk szétaprózódásához és a vízminőség/mennyiség megváltozásához vezethet. Ezek az esetleges konfliktusok a későbbiekben a megfelelő vizsgálat során körvonalazott intézkedésekkel mérsékelhetők, és azokkal adott esetben alacsonyabb szinten végzett környezeti hatásvizsgálat során foglalkoznának.

A potenciális jelentős hatások értékelése, valamint mérséklő intézkedésekre vonatkozó javaslat

Mint korábban említettük, a Grid25 végrehajtási program indikatív áttekintést nyújt a hálózat jövőbeli fejlesztésére javasolt általános megközelítésről, és nem írja elő pontosan az infrastruktúra helyét. Ily módon pedig azzal a hatással jár, hogy korlátozza az elvégezhető vizsgálat szintjét, ami azt jelenti, hogy a potenciális jelentős hatások értékelését általánosságban kell elvégezni. Ezért sor került a hatások és érzékenységek általános vizsgálatára. Az értékelés során azonosították az érintett élőhelyekre és fajokra gyakorolt hatások típusait, amelyekre számítani lehet a végrehajtási program alábbi fő összetevői vonatkozásában:

- villamos energia átvitelére szolgáló légvezetékek;
- földkábelek;
- új alállomások építése és meglévő alállomások bővítése;
- az átviteli rendszer megerősítése a régiókban.

Ez utóbbi tekintetében meghatározták az egyes régiók főbb érzékenységeit, és ajánlásokat fogalmaztak meg a várt hatások elkerülése érdekében (pl. egyes különösen érzékeny területek elkerülése a régió átviteli rendszerének megerősítése során, annak szorgalmazása, hogy az alállomásokat és a felsővezetőket városi területeken vagy pedig olyan területeken helyezték el, ahol régen alapított település sűrű folyosói találhatók, elkerülve az érzékenyebb belső hegyvidéki területeket stb.).

Az értékelés során továbbá számos, már a kiviteli tervezés szakaszában lévő hálózati fejlesztés (jóllehet e projektek helyét és nyomvonalát még nem határozták meg) vonatkozásában azonosították a közelükben található, következésképpen az adott projektek által potenciálisan érintett Natura 2000 területekre gyakorolt hatásokat.

A Grid25 végrehajtási program stratégiai jellege miatt ebben a szakaszban nem lehetett egyértelműen kijelenteni, hogy a végrehajtási program nem lesz káros hatással a Natura 2000 hálózat épségére. Ezért mérséklő intézkedéseket javasoltak a jelentős hatások elkerülése érdekében.

A mérséklő intézkedések két szintjét javasolták. Az intézkedések első szintje vezérli a hatások mérséklésére irányuló stratégiai megközelítést, míg a mérséklő intézkedések második szintje hatáspecifikusabb, és akkor kell alkalmazni, ha a projektszintű környezeti hatásvizsgálatot és a megfelelő vizsgálatot követően jelentős hatásokat azonosítanak.

Az azonosított fő hatáskategóriákra, valamint a potenciálisan érintett főbb élőhelyekre és fajokra vonatkozóan általános mérséklő intézkedéseket vázolnak fel. Az élőhelyek általános elvesztése és megzavarása tekintetében például elkerülő és mérséklő intézkedéseket írnak le a mocsarakra és tőzeglápokra, a madarakra, denevérekre, vidrákra, a víztől függő élőhelyekre és fajokra, a folyami gyöngybaglyóra, egyéb védett fajokra stb. vonatkozóan.

A mérséklő intézkedések mérlegelése során elsősorban a hatások elkerülését helyezik előtérbe, és a hatásokat akkor mérsékelik, ha azok nem elkerülhetők. Ezen túlmenően a végrehajtási program megvalósításából eredő minden alacsonyabb szintű projektet is megfelelő vizsgálatnak vetnek alá, amennyiben ismertek a kivitelezés és a helyszín további részletei.

A mérséklő intézkedések beépítését követően úgy tekinthető, hogy a Grid25 végrehajtási program nem lesz jelentős káros hatással a Natura 2000 hálózat épségére. Mindazonáltal sor kerül a végrehajtási program keretében megvalósítandó valamennyi projekt előzetes értékelésére és szükség szerint megfelelő vizsgálatára.

Forrás: Natura hatásvizsgálati jelentés a Grid25 végrehajtási program megfelelő vizsgálatának alátámasztására. Elérhető a következő internetcímen:

<https://www.eirgridgroup.com/site-files/library/EirGrid/Natura-Impact-Statement-in-Support-of-the-Appropriate-Assessment-of-the-Grid25-Implementation-Plan.pdf>

2. KIEMELKEDŐEN FONTOS KÖZÉRDEKEN ALAPULÓ KÉNYSZERÍTŐ INDOKOK

2.1. Példák különböző típusú, kiemelkedően fontos közérdeken alapuló kényszerítő indokokra és azok indoklására

Az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (4) bekezdése:

„Amennyiben a természeti területre gyakorolt hatások vizsgálatának kedvezőtlen eredménye ellenére valamely *elsődlegesen fontos, társadalmi vagy gazdasági jellegű közösségi érdekre* figyelemmel – alternatív megoldás hiányában – mégis végre kell hajtani egy tervet vagy programot, a tagállam minden szükséges kiegyenlítő intézkedést megtesz a Natura 2000 általános egységességének megóvása érdekében. A tagállam az elfogadott kiegyenlítő intézkedésekről értesíti a Bizottságot.

Amennyiben az érintett természeti terület elsődleges fontosságú természetes élőhelytípust foglal magában és/vagy veszélyeztetett faj élőhelyéül szolgál, kizárólag az *emberi egészséggel, a közbiztonsággal vagy a környezet szempontjából elsődlegesen fontos előnyökkel* kapcsolatos, továbbá – a Bizottság véleménye szerint – a közérdek kényszerítő indokain alapuló szempontokat lehet érvényesíteni”.

I. *Társadalmi vagy gazdasági jellegű, kiemelkedően fontos közérdeken alapuló kényszerítő indok (nem elsődleges fontosságú célelemekkel rendelkező terület)*

Projekt: A Sligo megyei Lough Talt meglévő víztisztító telepének javasolt korszerűsítése (Írország, 2019).

A projekt és a Natura 2000 terület leírása:

Az 1950-es évek óta az IE0000633 Lough Hoe Bog különleges természetmegőrzési terület részét képező felvidéki tó, a Lough Talt vízforrásként szolgált egy több mint 13 000 fős népesség számára egyetlen víztisztító telepen keresztül. Szükség van a víztisztító telep korszerűsítésére az ivóvízkinyerés jelenlegi szintjének megfelelő, egyenletes ivóvízellátás biztosítása érdekében. A hidrogeológiai vizsgálatok során megállapításra került, hogy a hosszú ideig tartó száraz időszakokban a vízkinyerési műveletek hozzájárulnak a tó szintjének jelentős csökkenéséhez, ami kedvezőtlen hatást gyakorol a négyfogú törpecsiga (*Vertigo geyeri*) élőhelyére. E hatás elkerülése érdekében az év jelentős részében a vízkinyerést körülbelül 50 %-kal kellene csökkenteni.

Habár a *V. geyeri* előfordulását már 2007 óta nem rögzítették a területen, országos szinten fontosnak tartják a populációját, amelyet helyre kell állítani. A javasolt természetvédelmi intézkedések öntözési és elárasztással való helyreállítási rendszer révén javítják az élőhelyen uralkodó körülményeket. Ugyanakkor azonban nem enyhítik a faj múltbeli pusztulását, amit a vízkinyerés miatti terhelés okozott. A javasolt projekt továbbra is változást okoz a *V. geyeri* populáció szerkezetét és funkcióját meghatározó abiotikus és biotikus tényezők dinamikájában, késleltetve ezáltal a természetvédelmi célkitűzés elérését.

Alternatív megoldások:

Hét alternatívát vizsgáltak meg egészségügyi, társadalmi és ökológiai hatásaik alapján, köztük a „semmit nem teszünk” forgatókönyvet (zéró alternatíva). Az egyetlen, nagyon rövid távon rendelkezésre álló lehetőség korszerűsített kezelés biztosítása a meglévő vízkezelő telepen a protozoon élősködőkkel szembeni kezelési akadály és a környezetszennyező trihalometánok (THM) határértékei túllépésének javítása érdekében. Ez a korszerűsítés biztonságosan fogyasztható vizet biztosít a helyi lakosság számára mintegy 7–10 éven át, eközben pedig sor kerül egy hosszú távon fenntartható megoldás kidolgozására és végrehajtására.

A kiemelkedően fontos közérdeken alapuló kényszerítő indok igazolása:

Biztonságos és megbízható ivóvíz biztosítása 13 000 főt meghaladó lakosság számára.

Javasolt kiegyenlítő intézkedések:

Javasolt a négyfogú törpecsiga fenntartható populációjának helyreállítása a különleges természetmegőrzési területen a kulcsfontosságú meszes láp élőhely átmeneti öntözésére vonatkozó részletes program révén, amíg a területen meg nem szűnnek a vízkinyerés okozta terhelést. Az öntözéssel összefüggésben javasolt az öntözőrendszer működésének folyamatos nyomon követése és a csigáknak a lápos élőhelyre történő fokozatos áttelepítése egy négy éves időszak során, kezdve a kevésbé érzékeny fajokkal, majd a folyamat végén a *Vertigo geyeri* áttelepítésével más különleges természetmegőrzési területről, ahol kedvező a védettségi helyzete.

II. *A kiemelkedően fontos közérdeken alapuló kényszerítő indok igazolása: az élet és a vagyon védelme*

Projekt: Irányítható árvízvédelmi polder, Rösa (Németország, 2014).

A projekt és a Natura 2000 terület leírása:

A projekt célja a Rösa falu melletti száraz polder jelenlegi árvízvédelmi szerkezeteinek korszerűsítése HQ₂₀₀ védelmi szintre (200 éven belül egyszer előforduló tetőzési szint a legnagyobb vízhozam mellett). A projekt fő elemei a következők: kb. 7,5 km hosszan helyreállított töltés, amely alul 5 m széles, a tetején pedig 3 m széles; új beáramlási és átbocsátási létesítmények; és két árvízvédelmi fal, amelyek 1 225 m, illetve 310 m hosszúak. A jelenlegi töltések csak HQ₁₀₀ szintig biztosítanak védelmet, de az előre nem látható szélsőséges időjárási események miatt valószínű az e szintet meghaladó áradások, amelyek komoly károkat okozhatnak a jelenlegi poldertól a folyás mentén lefelé elhelyezkedő településeknek és ipari vállalkozásoknak.

A projektet a DE4340301 Muldeau oberhalb Pouch különleges természetmegőrzési területen belül tervezik megvalósítani, ami közvetlen területelvonás révén a következő megcélzott élőhelytípusokat érinti: 6430 – 604 m² (ezen élőhelytípus területének 0,17 %-a különleges természetmegőrzési területen belül található); 6510 – 40 665 m² (20,33 %); 91F0: 456 m² (0,46 %). A hatás jelentőségének értékelésére szolgáló hivatalos német módszer szerint mindezeket a hatásokat „jelentősnek” kell tekinteni (beleértve azokat is, amelyek elhanyagolható mértékű területelvonással járnak, mivel a területelvonás mértékén kívül számos más tényezőt is figyelembe vesznek).

Alternatív megoldások:

A folyóölgy jellege miatt a projektnek nincs alternatívája; az alternatívák keresése azonban számos kisebb kiigazítást eredményezett a projekten, ami csökkentené annak káros hatásait (például a töltés lejtésének megváltoztatása, ami lehetővé teszi a gyepterületek helyreállítását, a töltések és a falak kis mértékben történő áthelyezése stb.).

A kiemelkedően fontos közérdeken alapuló kényszerítő indok igazolása:

A töltés biztonságosabbá tétele, valamint a lakosság áradásokkal szembeni védelme érdekében szükség van a polder töltésének megépítésére. Ezért a kiemelkedően fontos közérdeken alapuló kényszerítő indok igazolása elsősorban a közbiztonsággal és az emberi egészséggel áll összefüggésben.

Javasolt kiegészítő intézkedések:

6430-as élőhelytípus kialakítása a különleges természetmegőrzési területen belül 1:8 arányban. 6510-es élőhelytípus újbóli kialakítása a töltés lejtőin, többnyire a különleges természetmegőrzési területen kívül, 1:5 arányban. Az eltűnt 91F0 („D” minőségű) erdei élőhelyeket új, azonos fajösszetételű erdő telepítésével ellentételezik 1:4 arányban, valamint a meglévő erdők mentén „faköpeny” telepítésével 1:16 arányban, mindezt többnyire a területen kívül. A hálózat egységességének fenntartása érdekében a különleges természetmegőrzési terület mérete növekszik, és a terület kiterjed a kiegészítő intézkedések helyszíneire is.

III. *A kiemelkedően fontos közérdeken alapuló kényszerítő indok igazolása: egyéb okok, beleértve a társadalmi és gazdasági okokat is*

Projekt: A Tours és Bordeaux közötti nagysebességű vasúthoz kapcsolódó építési beruházás (Franciaország, 2013).

A projekt és a Natura 2000 terület leírása:

A projekt a Tours és Bordeaux közötti új nagysebességű vasútvonal létrehozására irányul. Ez magában foglalja egy új vonal (302 km) megépítését és a meglévő vasútvonalakkal való összekötését (38 km), valamint az oldalirányú útvonalakat, medencéket, villamosenergia-létesítményeket, felüljárókat és aluljárókat (mezőgazdasági utak, vadátjárók számára), munkaállványokat és kiegészítő létesítményeket.

A tervek szerint az útvonal négy különleges madárvédelmi területen halad át (FR5412006 Vallée de la Charente en amont d'Angoulême, FR5412018 Plaines du Mirebelais et du Neuvilleois, FR5412021 Plaines de Villefagnan, FR5412022 Plaine de la Mothe St Héray Lezay), valamint két különleges természetmegőrzési területen (FR5402010 Vallée du Lary et du Palais, FR5400405 Coteaux calcaires laine de la Mothe St Héray Lezay). A káros hatások magukban foglalják 1,9 ha nedves rét, valamint a haris (*Crex crex*) védelme szempontjából fontos 4,2 hektárnyi másodlagos élőhely elpusztulását. A projekt közvetlenül érinti továbbá a reznek (*Tetrax tetrax*) potenciális élőhelyeinek 185 hektáros területét, és közvetetten kihat (megzavarás) 2 947 hektárnyi területre; az ezüstsávos szénalepke (*Coenonympha oedippus*) 2 hektárnyi élőhelyének (nedves fenyér) elpusztulásához vezet; továbbá a 6210-es meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*) elnevezésű élőhelytípus egyik legjobb előfordulási helyéből 0,35 ha terület elpusztulásához, valamint ezen élőhely helyi szintű folytonosságának szétzúzásához vezet.

Alternatív megoldások:

Az útvonal tekintetében három alternatívát értékelték. A nagysebességű vasút tekintetében szinte lehetetlen megoldani az útvonal részleges eltolásait; megállapították továbbá, hogy a kiválasztott alternatíva gyakorolja a legkevésbé káros hatást a Natura 2000 területekre, miközben technikailag még mindig megvalósítható.

A kiemelkedően fontos közérdeken alapuló kényszerítő indok igazolása:

A Tours és Bordeaux közötti 340 km hosszú új vonallal ez a nagysebességű vasútvonal (TGV) az egyik legfontosabb európai szintű vasúti projekt. Hatékony összeköttetést hoz létre az Atlanti-óceán partján a mobilitás iránti növekvő igény kielégítése érdekében. 300 km/h kereskedelmi sebességgel megkönnyíti az utazók számára az utazást, és javítja az útvonalon fekvő városok kiszolgálását. Alig több mint két óra Párizstól Bordeaux-ig, a vasúti közlekedés versenyelőnye a légi közlekedéssel szemben meghatározóvá válik, előmozdítva ezáltal a modális váltást. Ez a projekt alapvető szerepet fog játszani a transzeurópai tengely megerősítésében, amely az Atlanti-óceán partja mentén összeköti Észak- és Kelet-Európa régióit Franciaország dél-nyugati részével és az Ibériai-félszigettel.

Fellendíti továbbá az érintett területek tevékenységét: a versenyképesség javítása és a piacok bővítése a regionális vállalkozások számára; az utazás megkönnyítése a nagy mobilitást igénylő tevékenységek esetében, fontos érv az újonnan letelepedés vagy Párizsból a régiókba való költözés mellett; az idegenforgalom fejlesztése, különös tekintettel a rövid távú tartózkodásokra; munkahelyek teremtése az építés és az üzemeltetés fázisaiban; nagy városfejlesztési projektek. Az utazók számára a vonat gyors és kényelmes közlekedési eszköz, amely 34-szer biztonságosabb, mint az autó. A TGV 1 000 utast képes szállítani 300 km/h sebességgel. Továbbá energiahatékony és helytakarékos közlekedési mód.

A nagysebességű vasút kulcsszerepet játszik az energiaköltségek csökkentésében és a régiók fenntartható fejlesztésében. Huszadannyi üvegházhatású gázt termel, mint az autó, és negyvenötöd annyit, mint a repülőgép. Nem okoz helyi levegőszennyezést: villamos motorvonatok biztosítják a forgalom 90 %-át. A közösség számára a személy- vagy áruszállítás költsége 4,5-szer magasabb közúton, mint vasúton a szennyezés, a balesetek és az éghajlatra gyakorolt hatások miatt.

Javasolt kiegyenlítő intézkedések:

A 6,1 hektárnyi élőhely elvesztésének ellentételezése érdekében 35 hektár területet vásároltak a haris számára. A túzok esetében az ellentételezési program három különleges madárvédelmi területen 702 hektárra terjed ki: 160 hektárt megvásárolnak, 542 hektár tekintetében pedig a különleges madárvédelmi területekre vonatkozó kezelési terveknek megfelelő intézkedéseket tartalmazó kezelési szerződést kötnek. Nyomonkövetési programot, valamint egy magánszervezet részvételével visszatelepítési programot terveznek. 5 ha 6210-es élőhelytípussal rendelkező földterület megvásárlására kerül sor (ellentételezés: 1:14).

IV. **A kiemelkedően fontos közérdeken alapuló kényszerítő indok igazolása: egyéb okok a Bizottság véleményének kikérését követően**

Projekt: A Straubing és Vilshofen közötti dunai vízi út mélyítése; Straubing–Deggendorf szakasz (Németország, 2019).

A projekt és a Natura 2000 terület leírása:

A Duna Straubing és Deggendorf közötti szakaszán (körülbelül 40 km) soha nem teremtették meg az alacsony vízállás idején történő hajózás feltételeit (2 méteres merülési mélység), annak ellenére, hogy a folyón feljebbi (2,90 m) és a folyás mentén lefelé lévő (2,70 m) szakasz ezt szűk keresztmetszetté teszi. A 2,50 méteres merülési mélység csak a folyó közepén érhető el, és csak az év 144 napján. A projekt célja a hajózás ezen akadályának leküzdése és jobb árvízvédelmi intézkedések kidolgozása. A végleges terv a folyómeder 20 cm-rel történő mélyítését eredményezi –2,20 m-ig a jelenlegi –2,00 m-es alacsony vízálláshoz képest. Egy 9,7 km hosszú szakaszon pedig sor kerül a folyómeder további 45 cm-rel történő mélyítésére, –2,65 cm-ig. Eközben az árvízvédelmi intézkedéseknek védelmet kell nyújtaniuk Q_{100} vízszinttel szemben (100 éven belül egyszer előforduló legnagyobb vízhozam).

A projekt által érintett Straubing–Vilshofen közötti szakaszon fordul elő a legtöbb baleset a hajóút jelenlegi profiljából adódóan. A tanulmány szerint évente 39 baleset történik (2004), és ez a szám 2025-re 55,4-re emelkedik a közlekedés növekvő volumene miatt.

A projekt érinteni fog egy nagy különleges madárvédelmi területet (4 720 ha): DE7142301 Donauauen zwischen Straubing und Vilshofen. Valószínűleg jelentős hatásokat, köztük közvetlen, közvetett és együttesen kifejtett hatásokat azonosítottak 7 halfaj, 1 lepkefaj és 1 puhatestű faj, valamint 7 élőhelytípus, köztük a kiemelt jelentőségű 91E0* enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők vonatkozásában.

Alternatív megoldások:

A kiválasztott projektterven kívül további négy alternatívát vizsgáltak meg alaposan a zéró alternatíva mellett. Egyik alternatíva sem vezetne a választott lehetőségénél lényegesen kisebb hatáshoz, mivel vagy a javasolt projektnél nagyobb különleges madárvédelmi területet fednének le, vagy pedig jelentős mértékben érintenék a védett fajok nagyobb élőhelyét.

A kiemelkedően fontos közérdeken alapuló kényszerítő indok igazolása:

- Nemzeti és európai közlekedéspolitikai célkitűzés teljesítése: A Duna Straubing és Vilshofen közötti szakaszának mélyítése megszünteti az Északi-tengert a Fekete-tengerrel a Rajnán, a Majnán, a Majna–Duna-csatornán és a Dunán keresztül összekötő meglévő vízi összeköttetés hiányosságát. A transzeurópai közlekedési hálózat fejlesztésére vonatkozó uniós iránymutatásokról szóló 1315/2013/EU rendelet értelmében a dunai szövetségi vízi út a transzeurópai közlekedési hálózat (TEN-T) törzshálózatának részét képezi, és ahhoz Európának fontos gazdasági érdeke fűződik.
- Jobb összeköttetés a belvízi kikötők számára: A projekt javítja a hajózási feltételeket a projekt által érintett területen, amikor a Duna vízszintje alacsony. A többi szállítási módtól eltérően a dunai hajózás még mindig rendelkezik szabad szállítási kapacitással, amit hatékonyabban ki lehetne használni a hajóút mélyítésével.
- Biztonságos és könnyű hajózás: A projekt végrehajtása a forgalom növekedése ellenére évi 55,4-ről 42,4-re csökkentheti a balesetek előfordulását.
- A szállítás várható növekedése: Az áruszállítás volumene várhatóan évi 7,0 millió tonnáról (2007) évi 9,7 millió tonnára nő 2025-ig, vagy pedig 50 %-kal, évi 10,5 millió tonnára emelkedik.

Javasolt kiegyenlítő intézkedések:

Az összes érintett élőhelytípust, beleértve az elsődleges fontosságú 91E0* élőhelyet is, 3:1 arányban új élőhelyek létrehozásával kompenzálják. A sötét hangyaboglárka (*Maculinea nausithous*) számára új gyepek élőhelyeket hoznak létre, valamint új élőhelyeket hoznak létre a tompa folyamkagyló (*Unio crassus*) számára is új folyami szigetek és folyóágak formájában (ez utóbbi az érintett halfajok számára is szolgál). Tervezik az új élőhelyek hosszú távú nyomon követését és megőrzési célú kezelését.

A Bizottság véleménye (a teljes változat a következő internetcímen érhető el: https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/opinion_en.htm).

3. KIEGYENLÍTŐ INTÉZKEDÉSEK

3.1. Példák a 6. cikk (4) bekezdése szerinti kiegyenlítő intézkedésekre

Terv vagy projekt	Távolsági vasútvonal két csomópont között és egy 100 éves híd felújítása Baden-Württembergben (Németország). A projekt alagutakkal mérsékelt felületi nyomvonalakat foglal magában.
Az érintett Natura 2000 terület	Az érintett terület a DE 7220-311 „Glemswald und Stuttgarter Bucht” (3 813 hektár, 31 alterülettel).
Hatás	A hatások a területelvonásból és az élőhely azt követő elvesztéséből és károsodásából erednek, beleértve a kifejlett fák kivágását is. Az érintett közösségi jelentőségű elemek a következők: Faj: Az élőhelyvédelmi irányelv II. mellékletében szereplő veszélyeztetett faj, a remetebogár (<i>Osmoderma eremita</i>) kedvező védettségi helyzetű populációja. Élőhely: 6510 Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)

Kiegészítő intézkedések	– Nemzeti természetvédelmi terület (<i>Neuweiler Viehweide</i>) közelében 50 hektárnyi földterület Natura 2000 területté nyilvánítása. – A kijelölt terület remetebogárra (<i>Osmoderma eremita</i>) irányuló célzott kezelése a fajok túléléséhez szükséges alapvető ökológiai elemek regenerálásával. A kezelt kijelölt földterület két meglévő elsődleges védett területet köt össze, amelyek elszigeteltek voltak, és ökológiai éhatást gyakoroltak a veszélyeztetett fajokra. A célzott kezelés eredményeképp várhatóan sikerül megőrizni a veszélyeztetett fajok kedvező védettségi helyzetét.
--------------------------------	--

Forrás: C(2018) 466 final 2018.1.30.

Terv vagy projekt	B173-as út Bajorország (Németország) települései között
Az érintett Natura 2000 terület	Az érintett terület a DE 5833--371 Maintal von Theisau bis Lichtenfels közösségi jelentőségű természeti terület (872 ha), amely nagyrészt egybeesik a DE 5931-471.02 Täler von Oberem Main, Unterer Rodach und Steinach különleges madárvédelmi területtel. A különleges madárvédelmi terület nagyobb mértékben érintett, mint a közösségi jelentőségű természeti terület. A terület funkciói a kontinentális bioföldrajzi régió 9 másik Natura 2000 területéhez kapcsolódnak. A területek ártéri álló- és folyóvizekkel rendelkező élőhelyekből állnak.
Hatás	Az út nyomvonala keresztezi a Natura 2000 hálózatot, és területelvonás (élőhely elvesztése), valamint az út építése és üzemeltetése során az élőhelyek és a fajok megzavarása/károsítása révén – főként nitrogén-lerakódás következtében – gyakorol hatást. Részletesebben: A projekt által érintett, az I. mellékletben felsorolt élőhelytípusok: 6, ebből egy elsődleges fontosságú (91E0*). A II. mellékletben felsorolt, érintett fajok: 5, amelyből 3 a IV. mellékletben is szerepel. Jelentős hatás a következőkre: Az élőhelyvédelmi irányelv I. melléklete szerinti 3150, 6430, 6510 és 91E0* élőhelytípus A madarakról szóló irányelv I. mellékletében szereplő <i>Circus aeruginosus</i> madárfaj
Kiegészítő intézkedések	Az élőhelyek elvesztésének a Natura 2000 hálózat általános egységességén belüli kiegyensúlyozására irányuló arányos ellentételezést az alábbiak szerint határozták meg: 1:3 arány a 3150, 6430 és 91E0* élőhelytípusok esetében; 1:6 a 6510-es élőhelytípus esetében. A közösségi jelentőségű természeti terület 2 ha-ral történő bővítése. Nádas élőhelyterület kialakítása a <i>barna rétihéja</i> (<i>Circus aeruginosus</i>) számára. Pénzügyi terv, valamint nyomonkövetési és értékelési terv. Az Európai Bizottság ezt az ellentételezési tervet a következőktől teszi függővé: – A német hatóságok által az Európai Bizottságnak benyújtott munkaterv szerinti végrehajtás. – A német hatóságok által elfogadott munkatervnek megfelelő nyomonkövetési és értékelési jelentések. A jelentést az interneten elérhetővé kell tenni a nyilvánosság számára. – A Natura 2000 hálózat nyomon követésének és értékelésének eredményeit figyelembe kell venni a projekthez kapcsolódó kiegészítő intézkedések és a mérséklő intézkedések értékelése és felülvizsgálata érdekében. – Németország teljesíti a Natura 2000 hálózatra vonatkozó kötelezettségvállalásokat a DE 5833-371 terület tekintetében, az élőhelyvédelmi irányelv 4. cikkének (4) bekezdése és 6. cikkének (1) bekezdése szerint.

Forrás: C(2015) 9085 final 2015.12.18.

Terv vagy projekt	B 252-es/B 62-es főút; 17,56 km új út Münchhausen, Wetter és Lahntal (Hesse) települések elkerülése érdekében. Észak-déli összeköttetés Paderborn–Korbach és Marburg–Gießen régiók között. A B 62-es nemzeti út Cölbe településen keresztül köti össze Biedenkopfot a Gießen–Marburg–Kassel távolsági tengellyel. Az új nyomvonal magában foglalja a közcélú infrastruktúra, úgymint közutak, energiahálózatok, egy vasútvonal és egy gázvezeték átméretezését és áthelyezését.
Az érintett Natura 2000 terület	A megfelelő vizsgálat hatóköre több Natura 2000 területre is kiterjedt. Az alábbiakat állapították meg: DE 5017-305 terület, „Lahnhängen zwischen Biedenkopf und Marburg”: a projekt nem érinti hátrányosan. DE 5018-401 terület, „Burgwald”: a projekt kedvezően érinti, mivel a projekt távolabb lesz a területtől, és csökkenteni fogja a meglévő B 252-es nemzeti út forgalmi terhelését. DE 5118-302 terület, „Obere Lahn und Wetschaft mit Nebengewässern”: Jelentősek lesznek a területre gyakorolt hatások.
Hatás	A B 252-es/B 62-es nemzeti út nyomvonala három helyen keresztezi a Natura 2000 hálózatot. A közvetlen terhelést az élőhelyek elvesztése és az élőhelyek károsodása jelenti; vannak éhatások és nitrogén-lerakódások, amelyek az élőhelyek megzavarása és károsítása révén általános hatást gyakorolnak az élőhelyekre és a fajokra. Az e hatásokból származó jelentős következményeknek kitett elemek a következők: – Az élőhelyvédelmi irányelv I. mellékletében felsorolt élőhelytípusok 91E0* – Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők 3260 – Alföldektől a hegyvidékekig előforduló vízfolyások <i>Ranunculion fluitantis</i> és <i>Callitriche-Batrachion</i> növényzettel – Az élőhelyvédelmi irányelv II. mellékletében felsorolt fajok <i>Cottus gobio</i> és <i>Lampetra planeri</i> Az I. mellékletben felsorolt valamennyi élőhelytípus és más fajok élőhelyei jelentős hatásnak vannak kitéve a nitrogén-lerakódás megnövekedett szintje miatt. A megnövekedett üledéktartalom jelentős káros hatást gyakorol minden vízben élő fajra. A legjelentősebb közvetlen és közvetett kár a 91E0* élőhelytípust érinti trágyázás és nitrogén-gázokkal való savanyítás révén.
Kiegészítő intézkedések	A 91E0* Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők élőhelytípus elvesztése: A közvetlen hatások ellentételezése: 1:3 arány. A közvetett hatások ellentételezése: 1:2 arány.

Forrás: C(2012) 3392, 2012.5.29.

Terv vagy projekt	A Majna hajóútjának mélyítése és kiszélesítése a Wipfeld–Garstadt–Schweinfurt szakaszon (Bajorország, Németország) A projekt fő célja a Majna folyó meglévő hajóútjának kiszélesítése Wipfeld (316,12 km-nél) és Ottendorf (345,29 km-nél) zsilipkapui között 36 méterről 40 méterre, valamint a folyó vízi útjának mélyítése a jelenlegi 2,50 m-ről 2,90 m-re. Ez növelni fogja a hajók fizikai manőverezhetőségét.
--------------------------	---

Hatás	A 91E0* Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők elsődleges fontosságú, közösségi jelentőségű élőhelytípus, valamint a 6510 Sík- és dombvidéki kaszálórét élőhelytípus különösen érintett lehet. Mindkét élőhelytípus közvetlenül károsodna, ami a 91E0* esetében 9 460 m ² , a 6510-es élőhelytípus esetében pedig 6 440 m ² területvesztéssel jelentene.
Az érintett Natura 2000 terület	A megfelelő vizsgálat hatóköre kiterjedt a vízfolyással szomszédos Natura 2000 hálózat egyik alhálózatára. Az egyes Natura 2000 területekre vonatkozóan a megfelelő vizsgálat során tett megállapítások a következők voltak: „Maintal zwischen Schweinfurt und Dettelbach” terület (különleges madárvédelmi terület): nincsenek jelentős hatások. „Mainaue zwischen Grafenrheinfeld und Kitzingen” terület (közösségi jelentőségű természeti terület): jelentős hatások. „Maintal bei Sennfeld und Weyer” terület (közösségi jelentőségű természeti terület): jelentős hatások. A jelentős mértékben érintett területek mérete 1 706 ha.
Kiegyenlítő intézkedések	Az arányosság tekintetében a következőkben állapodtak meg: 6510-es élőhelytípus: közel 1:7 arány; 91E0* élőhelytípus: közel 1:4 arány. Az utóbbi esetben az arányok megállapításakor figyelembe vették, hogy az élőhely kialakítása több évtizedig tarthat. A kiegyenlítés céljára igénybe vett terület helyi, mivel a szükséges ökológiai funkciók a közelben találhatók. Az érintett Natura 2000 területek kibővülnek a javasolt kiegyenlítő intézkedések által, és ezt követően a tagállam kijelöli és bejelenti azokat. Összesen 10 intézkedést irányoztak elő a Schweinfurt és Wipfeld közötti árterületen.

3.2. A kiegyenlítő intézkedések időbeli vonatkozásai

Németország – A kiegyenlítő intézkedések időbeli vonatkozásai (kivonat, LANA 2004) ⁽⁴⁾

Amennyiben műszakilag megvalósítható, az egységességet biztosító intézkedéseket már a kár bekövetkezésekor végre kell hajtani és működésképpé kell tenni. Az Európai Bizottság szerint elfogadhatónak tekinthető az a megoldás, hogy valahol másutt az érintett fajok számára kedvező élőhelyet alakítanak ki, feltéve, hogy „az új élőhely már készen áll az érintett fajok fogadására akkor, amikor az eredeti terület elveszíti természet értékét” (Európai Bizottság, 2000:49).

A szakértők között ezért széles körű az egyetértés abban, hogy az egységességet biztosító intézkedéseket már a projekt végrehajtása előtt (az építés megkezdése előtt), de legalábbis az érintett Natura 2000 terület jelentős károsodásának kezdete előtt végre kell hajtani annak érdekében, hogy azok használatra készek legyenek, és a lehető leghatékonyabban működjenek a kár bekövetkezésének időpontjában (pl. BAUMANN et al. 1999:470, AG FFH VERTRÄGLICHKEITSPRÜFUNG 1999:72, SSYMANK et al. 1998:39, WEYRICH 1999:1704, EURÓPAI BIZOTTSÁG 2000:49, SCHRÖDTER 2001:17, FGSV 2002:18, BERNOTAT 2003:25).

E tekintetben a szövetségi közigazgatási bíróság (2002. május 17-i ítélet) utal továbbá a „működésképpesség késleltetésének” veszélyére. Az EURÓPAI BIZOTTSÁG (2000:50) előírja, hogy az intézkedés eredményének főszabályként működésképesnek kell lennie, amikor a kár bekövetkezik a projekthez kapcsolódó területen, kivéve, ha bizonyítható, hogy ez az egyidejűség nem szükséges a terület Natura 2000 hálózathoz való hozzájárulásának biztosításához.

⁽⁴⁾ LANA/állandó LANA bizottság, „beavatkozásról szóló rendelet” (2004): A szövetségi természetvédelmi törvény (BNatSchG) 34. cikkének (5) bekezdése szerinti, egységességet biztosító intézkedésekre vonatkozó technikai követelmények. – A 2004. március 4–5-i 87. LANA-ülés TOP 4.6 melléklete.

Kétségtelen, hogy a működőképesség ilyen késleltetése csak akkor tolerálható – ha egyáltalán tolerálható –, ha biztosan elvárható, hogy az elvégzett intézkedések a szükséges ellentételezést és ezáltal az egységesség helyreállítását eredményezik (RAMSAUER 2000:608).

Ezért minden egyes esetben meg kell vizsgálni, hogy a Natura 2000 ökológiai egységességével összefüggésben a működőképesség ilyen késleltetése tolerálható-e vagy sem. Az alábbiakban ismertetjük ennek az eset konstellációit (A. eset: a károsodás időpontjában szükség van az egységesség biztosítására irányuló intézkedések teljes körű működőképességére; B. eset: a károsodás időpontjában nincs szükség az intézkedések teljes körű működőképességére).

Ha a működőképesség késleltetése nem egyeztethető össze a vonatkozó természetvédelmi célkitűzéssel, tartózkodni kell az egységességet biztosító intézkedésként való elismeréstől.

A. eset: A károsodás időpontjában szükség van az egységesség biztosítására irányuló intézkedések teljes körű működőképességére.

Az élőhelytípusnak, illetve a faj számára szükséges élőhelyeknek a károsodás bekövetkezte előtt teljes mértékben működőképesnek kell lenniük, különösen akkor, ha fennáll az élőhelyvédelmi irányelv 2. melléklete vagy a madárvédelmi irányelv 1. melléklete értelmében védett fajok érintett populációja (vagy annak egy része) elvesztésének a veszélye. Ilyen esetekben csak azok az előzetesen végrehajtott intézkedések tekinthetők az egységesség biztosításához elegendő intézkedéseknek, amelyeket a beavatkozás időpontjában már alkalmazni kell. Természetvédelmi okokból a működőképesség tekintetében nem tolerálható a késleltetés.

Lényegében a fajok élőhelyeinek kialakulásához szükséges idő egyfelől az érintett élőhelyek helyi kialakulásának idejétől, másfelől pedig a területeknek a szükséges újratelepítés keretében való hozzáférhetőségétől függ. A fajok újratelepítésének a lehetőségét többek között a faj térbeli elterjedése, a földrajzilag a közelben található konkrét elterjedési központok és forráspopulációk előfordulása, a fajspecifikus mobilitás és terjedési képesség, valamint a területek akadálytalan hozzáférhetősége határozza meg.

Ha egy beavatkozás egy faj erősen elszigetelt előfordulásait érinti vagy kismértékben mobilis fajokat érint, csekély a lehetőség az egységességre irányuló intézkedésekkel létrehozott élőhely újonnan történő benépesítésére vagy kívülről történő újratelepítésére. Ebben az esetben kulcsfontosságú az, hogy az élőhelyeket előzetesen, az érintett populációhoz a lehető legközelebb alakítsák ki, és hogy ugyanazon egyedek vagy populációk már a beavatkozást megelőzően is benépesíthessék az élőhelyet mint menekülési élőhelyet. A populáció jelentős mértékű károsodását követően az élőhely későbbi újratelepítése általában már nem garantálható teljes mértékben.

Az élőhelytípusok esetében az élőhelyek kialakulásának idejét azok megújulási képessége, a területen kialakítandó abiotikus körülmények, valamint a jellegzetes növény- és állatfajok megtelepedése határozza meg (vö. Pl.: RIECKEN et al. 1994:21ff). Az A. eset értelmében vett teljes működőképesség csak olyan élőhelytípusok esetében érhető el, amelyek kialakulási ideje rövidebb.

Az intézkedések előzetes végrehajtása

Az A. eset szerinti helyzetekben, a cselekvőképesség fenntartása érdekében lehetővé kell tenni az intézkedések finanszírozását és végrehajtását a projekt végleges engedélyezése előtt (...). A gyakorlatban például itt van lehetőség arra, hogy a területet már az építési tervet jóváhagyó határozat előtt előkészítő földvásárlással vagy korai földvásárlással biztosítsák. A lépcsőzetes eljárások elvben kedvezőbb feltételeket kínálnak ehhez.

A későbbi jóváhagyó határozat különleges jogbiztonsági követelménye miatt az élőhelyekre, valamint a vadon élő állatokra és növényekre gyakorolt hatások vizsgálatának előzetes eljárása során (pl. a vonalmeghatározások érdekében vagy a területrendezési eljárások során) gyakran már a tervezési szakaszban meg kell hozni a főbb döntéseket az egységességet biztosító intézkedések tárgya, helye és mértéke tekintetében (vö. pl.: KÜSTER 2001). Ha a projekt szerkezete változatlan marad, ezek alapvetően nem változnak a projekt engedélyezése során; az intézkedések előre végrehajthatók, amint nyilvánvalóvá válik a projekt alapvető megvalósíthatósága.

A területek benépesítésére szolgáló eszközök és a kiegyenlítő intézkedések, amelyeket más kontextusban már létrehoztak, szintén azt mutatják, hogy az intézkedések korábbi végrehajtása lehetséges, és tervezési szempontból megvalósítható (vö. pl.: AMMERMANN et al. 1998, BUNZEL & BÖHME 2002). Kiegészítő lehetőségként a projekt üzemeltetője és a földtartalék üzemeltetője között is létrejöhetnek megállapodások. Ezek a megállapodások lehetővé tennék, hogy a végrehajtott intézkedéseket a földtartalék üzemeltetője átvállalja és pénzben ellentételezze abban a valószínűtlen esetben, ha a projekt – bizonyos előre nem látható okokból – végül mégsem valósulhat meg.

Az A 26 projekt tervezésének az alábbiakban ismertetett példája arra is rávilágít, hogy az előkészítő földvásárlás lehetősége mellett az intézkedések előzetes végrehajtásához az építési fázisok tervezési és jóváhagyási szakaszai alkalmazhatók.

Példa: Az intézkedések előzetes végrehajtása az A 26 projekt esetében

A projekt által érintett madárvédelmi területet több kapcsolódó építési szakasz érinti és károsítja. A jelenlegi építési szakasz engedélyezése során már folyamatban van olyan, az egységesség biztosítását célzó intézkedések létrehozása, amelyek részben csak a következő két szakaszból eredő károsodásoknak tudhatók be, amely szakaszok vonatkozásában még nem született építési tervet jóváhagyó határozat. Annak érdekében, hogy az új élőhelyek létrehozására irányuló intézkedések hatékonyak legyenek, már az erre az építési szakaszra vonatkozó jóváhagyó határozatban igazolni kell, hogy az intézkedések mértékét meghatározták a megfelelő vizsgálat során előírtaknak megfelelően. Ezzel körülbelül öt évvel előrehozzák az intézkedések végrehajtását, elkerülve ezáltal a károsodás és az ellentételezési funkció közötti késleltetést.

Ennek előfeltételei a következők: a szakértők által szükségesnek ítélt mértékű földterületek rendelkezésre állása, az ott dolgozó mezőgazdasági termelőkre vonatkozó gazdálkodási korlátozásokról való megállapodás, valamint – szükség esetén – jóval a következő építési szakaszra vonatkozó jóváhagyó határozat előtt kifizetett, az előzetes ellentételezéshez szükséges pénzeszközök rendelkezésre állása. Az ilyen végrehajtási keretfeltételek bekövetkezésének esélyeit mindenképpen eseti alapon kell értelmezni. Az A 26 projekt esetében egyértelműen fennállnak ezek a feltételek. Az előkészítő földvásárlás lehetővé tette a területek biztosítását. Az ebben az eljárásban választott megközelítés üdvözlendő, mivel megelőzi az átmeneti működésbeli hiányosságok veszélyét, és a projekt során mindvégig biztosítja a Natura 2000 hálózat háborítatlan egységességét anélkül, hogy késleltetné a projektet.

Szükség esetén külön tervezési jóváhagyás is lehetséges az intézkedések tekintetében az egységesség biztosítása érdekében, ami lehetővé teszi azok korábbi végrehajtását. Természetesen a projektgazdának mindig lehetőségük van arra, hogy önként, saját költségükön, korán végrehajtsák az intézkedéseket. Az egységesség biztosítására irányuló intézkedések jó előre – a beavatkozásra vonatkozó rendelkezésekkel összefüggésben – történő végrehajtása esetén azok pozitív hatással lehetnek a kiegyenlítő és helyettesítő intézkedések mértékére, mivel az átmeneti funkcionális hiányosságok miatt felmerülő többletköltségek csökkenthetők.

A közszektorbeli projektüzemeltetők, valamint a számos projektet vagy nagyobb projekteket végrehajtó projektüzemeltetők – lehetőség szerint lépcsőzetes jóváhagyási eljárások keretében – rendelkeznek a legnagyobb cselekvési térrel, és ezért különleges felelősséget viselnek.

B. eset: a károsodás időpontjában nincs szükség az intézkedések teljes körű működőképességére az egységesség biztosítása érdekében

Nem feltétlenül szükséges, hogy az élőhelytípus vagy a fajok élőhelye teljes mértékben működőképes legyen a jelentős károsodás bekövetkeztét megelőzően. Bizonyos technikai okokból, amelyeket teljeskörűen meg kell határozni, a funkcionalitás terén jelentkező késedelem indokolható az intézkedés maradéktalan érvényesüléséig, és azt az intézkedések ennek megfelelően nagyobb hatókörű végrehajtásával kell ellentételezni. Bizonyított, hogy ily módon a területnek a Natura 2000 hálózathoz való hozzájárulása is biztosított.

Ezekben az esetekben is törekedni kell az intézkedések előzetes végrehajtására. Az egyéb természetvédelmi eszközök végrehajtása során szerzett tapasztalatok alapján megállapítható, hogy bizonyos körülmények között a működőképesség késedelme ellensúlyozható az intézkedés hatókörének növelésével. Ez többek között azon a tényen alapul, hogy a késedelmek nagymértékben ellentételezhetők ilyen módon bizonyos élőhelyfunkciók esetében.

A funkcionalitás késedelme miatt nagyobb földterületek hozzáadására van szükség, mivel bár az intézkedések (pl. ültetés) kezdetben nem képesek megfelelően ellátni a funkciókat, egy jelentősen nagyobb állománnyal összességében már nagyjából azonos szintű ellentételezés érhető el. Az intézkedés nagyobb hatóköre az előrejelzés biztonságát is növeli a funkcionális szempontok tekintetében.

Példa: Egy folyóvíztestet keresztező útépitési projekt a 91EO* „Enyves éger és magas kőrös alkotta ligeterdők” élőhelytípus jelentős károsodásához vezet. Az élőhely elvesztését az egységességet biztosító intézkedésekkel ellentételezni kell más, elhelyezkedésük és funkcióik tekintetében alkalmas területeken; ez az élőhelytípus megfelelő beültetésével és helyreállításával érhető el. Mivel más kísérő intézkedésekre – például a meglévő hasonló élőhelytípusokon lévő őserdők fejlesztésére – nincs mód, a tervek szerint az intézkedést egy sokkal nagyobb területen hajtják végre a működőképesség késleltetésének ellentételezése érdekében. Itt egy olyan élőhelytípusról van szó, amelyet fák jellemeznek, és amelynek ennek megfelelően hosszú a kialakulási ideje, ami még az intézkedések előzetes végrehajtásával sem teljesíthető.

Mindazonáltal ezt az intézkedést elvben az egységesség biztosítására irányuló intézkedésként kell elismerni, feltéve, hogy az egyedi eset egyetlen konkrét aspektusa sem szól ez ellen.

4. A KÖRNYEZETI VIZSGÁLATI ELJÁRÁSOK KÖZÖTTI KAPCSOLÓDÁSOK: MV, KHV, SKV

4.1. A megfelelő vizsgálat (MV), a környezeti hatásvizsgálat (KHV) és a stratégiai környezeti vizsgálat (SKV) szerinti eljárások összehasonlítása

	MV	KHV	SKV
Milyen fejlesztésekre irányul?	Minden olyan terv vagy projekt , amely – akár önmagában, akár más terv vagy projekt részeként – valószínűleg jelentős hatást gyakorol egy Natura 2000 területre (kivéve a természeti terület megőrzési célú kezeléséhez közvetlenül kapcsolódó terveket és projekteket).	Az I. mellékletben felsorolt valamennyi projekt . A II. mellékletben felsorolt projekteknél eseti alapon vagy a tagállamok által rögzített küszöbértékek vagy kritériumok alapján kell eldönteni, hogy szükség van-e KHV-ra (figyelembe véve a III. mellékletben felsorolt kritériumokat).	Minden terv vagy program , vagy ezek módosításai: a) amelyet valamely nemzeti, regionális vagy helyi szintű hatóságnak kell kidolgoznia és/vagy elfogadnia; b) amelyet törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezések írnak elő; c) amely a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat, energetika, ipar, közlekedés, hulladékgazdálkodás, vízgazdálkodás, távközlés, idegenforgalom, területrendezés, illetve földhasználat terén készül, és amely meghatározza a KHV-irányelv I. és II. mellékletében felsorolt projektek jövőbeli engedélyének kereteit; vagy amely esetében a valószínű hatásra tekintettel a 92/43/EGK irányelv 6. vagy 7. cikke értelmében vizsgálatra van szükség.

	MV	KHV	SKV
Milyen hatások vizsgálatát kell elvégezni a természet vonatkozásában?	A vizsgálatot az adott természeti terület védelmével kapcsolatos célkitűzések figyelembevételével kell elvégezni (amelyek a területen jelentős számban megtalálható fajokra/ élőhelytípusokra vonatkoznak). A hatásokat úgy kell megvizsgálni, hogy eldönthető legyen, hátrányosan érintenék-e a szóban forgó természeti terület épségét vagy nem.	Közvetlen és közvetett, másodlagos, kumulatív, határon átnyúló, rövid, közép és hosszú távú, állandó és ideiglenes, pozitív és negatív jelentős környezeti hatások a lakosságra és emberi egészségre; a biológiai sokféleségre, különös figyelemmel a 92/43/EGK irányelv és a 2009/147/EK irányelv alapján védett fajokra és élőhelyekre; a talajra, a vízre, a levegőre, az éghajlatra és a tájra; az anyagi javakra, a kulturális örökségre és a tájra; valamint a fenti tényezők közötti kölcsönhatásokra.	Valószínűleg jelentős környezeti hatások, beleértve például a biológiai sokféleségre, a lakosságra, az emberi egészségre, az állat- és növényvilágra, a talajra, a vízre, a levegőre, az éghajlati tényezőkre, az anyagi javakra, a kulturális örökségre (beleértve az építészeti és régészeti örökséget), a tájra, valamint a fenti tényezők közötti kölcsönhatásokra gyakorolt hatásokat.
Kinek a feladata a vizsgálat elvégzése?	Az illetékes hatóság feladata azt biztosítani, hogy a megfelelő vizsgálatra sor kerüljön. Ebben az összefüggésben a projektgazda kötelezhető valamennyi szükséges tanulmány elkészítésére és minden szükséges információ szolgáltatására az illetékes hatóság részére, hogy az teljes mértékben tájékozott döntést hozhasson. Ehhez az illetékes hatóság szükség szerint szintén gyűjthet információt más forrásokból is.	A projektgazda szolgáltatja a szükséges információt, amelyet az egyeztetések eredményével egyetemben a fejlesztési engedélyt kibocsátó illetékes hatóságnak kellőképpen figyelembe kell vennie.	A SKV-irányelv a tagállamok részére tág mérlegelési mozgásteret biztosít a SKV-ért felelős hatóságok kijelölésére. Ez lehet a terv vagy program kialakításáért felelős hatóság, a környezetvédelmi hatóság, amellyel a törvény erejénél fogva egyeztetni kell a környezetvédelmi jelentésbe kötelezően belefoglalandó információk terjedelmét és részletességének mértékét illetően, valamint a terv vagy program tervezete és az azt kísérő környezetvédelmi jelentés kapcsán; vagy az SKV eljárás lebonyolításával kifejezetten megbízott hatóság.
Van-e egyeztetés a lakossággal vagy más hatóságokkal?	Az élőhelyvédelmi irányelv nem tartalmaz kifejezett kötelezettséget a lakosság véleményének beszerzésére a megfelelő vizsgálatot igénylő tervek vagy projektek engedélyezésekor. A 6. cikk (3) bekezdésének megfogalmazása szerint ez csak „adott esetben” kötelező.	Kötelező egyeztetés a fejlesztési javaslat elfogadása előtt. A tagállamok meghozzák a szükséges intézkedéseket annak biztosítására, hogy a projektben várhatóan érintett hatóságok (ideértve a környezetvédelmi, helyi és regionális hatóságokat) lehetőséget kapjanak véleménynyilvánításra az engedélyezési kérelemmel kapcsolatban. Ugyanezek az	Kötelező egyeztetés a terv vagy a program elfogadása előtt. A tagállamok azokkal a hatóságokkal konzultálnak, amelyeket konkrét környezeti felelősségük folytán a terv vagy program megvalósításának környezeti hatásai valószínűleg érintenek.

	MV	KHV	SKV
	A Bíróság azonban egyértelművé tette, hogy az Aarhusi Egyezmény követelményei alapján az érintett nyilvánosságnak, beleértve az elismert környezetvédelmi nem kormányzati szervezeteket is, joga van részt venni az engedélyezési eljárásban (C-243/15. sz. ügy, 49. pont). Ez a jog kiterjed különösen „a környezeti döntéshozatali folyamatban való hatékony részvételre”, hogy „írásban, vagy amikor szükségesnek látszik, közmeghallgatás formájában előterjessék megjegyzéseiket, információikat, elemzéseiket vagy véleményüket, melyeket a javasolt tevékenységgel kapcsolatosan fontosnak tartanak” (C-243/15. sz. ügy, 46. pont).	elvek vonatkoznak az érintett lakossággal való egyeztetésre is. Amennyiben a terv vagy projekt valószínűleg jelentős hatást gyakorol a környezetre egy másik tagállamban, annak érintett hatóságaival és lakosságával is egyeztetni kell.	Egyeztetni kell a lakossággal, beleértve az érintett vagy valószínűsíthetően érintett, vagy a döntéshozatalban érdekelt lakossággal, így a nem kormányzati szervezetekkel is. A hatóságoknak és a lakosoknak megfelelő időhatárok között korai és tényleges lehetőséget kell biztosítani, hogy kifejhessék véleményüket a tervezett tervről vagy programról és az azt kísérő környezetvédelmi jelentésről, még a terv vagy program elfogadása előtt, vagy mielőtt azt jogalkotási eljárásra bocsátják. Amennyiben a terv vagy projekt valószínűleg jelentős hatást gyakorol a környezetre egy másik tagállamban, annak érintett hatóságaival és lakosságával is egyeztetni kell.
Mennyire kötelező erejű a vizsgálat eredménye?	Kötelező erejű. Az illetékes hatóság a tervet vagy projektet csak azt követően hagyhatja jóvá, hogy megbizonyosodott arról, hogy a természeti terület épségét nem fogja hátrányosan érinteni.	A konzultációk eredményét és a KHV részeként összegyűjtött információkat „kellőképpen figyelembe kell venni” a fejlesztés engedélyezésére irányuló eljárás során. A fejlesztés engedélyezésére vonatkozó döntésbe bele kell foglalni legalább az indoklással ellátott következtetést (azaz a KHV-döntést) és a döntéshez kapcsolt minden környezetvédelmi feltételt.	A környezetvédelmi jelentést és a kinyilvánított véleményeket „figyelembe kell venni” a terv vagy program kidolgozása során, illetve annak elfogadását vagy jogalkotási eljárásra bocsátását megelőzően.

5. STRATÉGIAI TERVEZÉS – A TERVEK ÉRTÉKELÉSE

5.1. példa: Autópályák tervezése Ausztriában

Autópályák tervezése Ausztriában – Előzetes értékelés és megfelelő vizsgálat

Az ausztriai autópályák tervezésére három különböző projektszakaszban kerül sor, amelyek során ismételtlen meghatározzák a megfelelő vizsgálat szükségességét.

1. szakasz („Voruntersuchung„ vagy „Korridoruntersuchung“): sor kerül a potenciális konfliktussal terhelt zónák meghatározására a vizsgált területen belül annak érdekében, hogy kizárják azokat a folyosókat, amelyek hatásai nem tolerálhatók, illetve a jóváhagyás megtagadásának magas kockázatát. Különös figyelmet fordítanak a védett területekre, beleértve a Natura 2000 területeket. Az 1. szakasz eredményei a projekt lehetséges változatainak az előzetes kiválasztását, valamint a 2. szakaszra vonatkozó vizsgálati programot foglalják magukban. Ebben a szakaszban (előzetes értékelési szakasz) általában elismerik a megfelelő vizsgálat elvégzésének szükségességét.

2. szakasz („Vorprojekt” vagy „Variantenuntersuchung“): sor kerül az élőhelyek és a fajok érzékenységeinek a meghatározására a projekt különböző lehetséges változataiban, valamint az azok által a környezetre gyakorolt lehetséges hatások előrejelzésére. A belső nemzeti követelmények (RVS* ^(*)) értelmében ebben a szakaszban részletes felméréseket kell végezni a megfelelő vizsgálatra vonatkozóan. Ennek célja annak biztosítása, hogy a lehető leghamarabb figyelembe vegyék az uniós védelem alatt álló fajokat és élőhelyeket. E szakasz végén kiválasztják a projekt egyik lehetséges változatát.

3. szakasz („Einreichprojekt“): sor kerül a jóváhagyási eljárásokkal kapcsolatos tervezésre. Részletesebben meghatározzák a kiválasztott útvonal által a környezetre gyakorolt potenciális hatásokat, és a lehetséges negatív hatásokat megfelelő intézkedésekkel enyhítik. A cél egy környezeti szempontból felelős és jogi szempontból jóváhagyható projektterv, amely nincs hatással a terület védelmével kapcsolatos célkitűzésekre vagy a védett fajokra.

A korai előszűrés előnye, hogy időben felismerik a jogi eljárások – ebben az esetben a megfelelő vizsgálat, illetve más esetekben az eltérési eljárás – szükségességét. Az eljárási kockázatokat így elég korán felismerik, és lehetőség van elkerülő stratégiák végrehajtására.

A potenciális konfliktus sújtotta területek helyének meghatározásához a Natura 2000 területek egységes úrlapjait, továbbá a tenyészmadarak nemzeti atlaszából, valamint a regionális és helyi élőhelyfelmérésekből származó adatokat használják (amennyiben rendelkezésre állnak és aktuálisak). A jelenlegi helyzet és a lehetséges hatások értékelése során figyelembe veszik a (nemzeti vagy tartományi) vörös listákat, a 17. cikk szerinti jelentésből származó adatokat, a nemzeti szinten védett fajokra vonatkozó nemzeti és tartományi szabályozást és a régióban rendelkezésre álló egyéb adatokat is. Amennyiben rendelkezésre állnak, további nyomonkövetési adatok – például a régióban végrehajtott fajvédelmi projektekből vagy LIFE-projektekből – is használhatók.

Forrás: az ASFINAG esettanulmánya.

5.2. példa: Új vízenergia-fejlesztések stratégiai tervezése a Dunán

Új vízerőmű stratégiai tervezése a Duna-medencében

Fenntartható vízerőművek fejlesztése a Duna-medencében: a Nemzetközi Duna-védelmi Bizottság (ICPDR) által kidolgozott vezérelvek, amelyeket a Duna menti országok 2013 júniusában fogadtak el. A vezérelveket átfogó, részvételen alapuló eljárás részeként fogalmazták meg, az energia- és környezeti hatóságok, a vízenergia-ágazat, a nem kormányzati szervek és a tudományos közösség képviselői bevonásával.

Stratégiai tervezési megközelítést javasolnak az új vízenergia-fejlesztések tekintetében. E megközelítésnek kétszintű értékelésen kell alapulnia (ideértve az ajánlott kritériumok listáját), és a nemzeti/regionális értékelést projektspecifikus értékelésnek kell követnie.

(*) RVS = Útmutatás és előírások közutak tervezéséhez, építéséhez és karbantartásához (Richtlinien und Vorschriften für das Straßenwesen) www.fsv.at

Első lépésként meghatározzák azokat a folyószakaszokat, ahol nemzeti vagy regionális jogszabályok/megállapodások alapján tilos a vízenergia-fejlesztés (kivett zónák). Egyes európai országokban erre a kategóriára vonatkozóan a következő kritériumok vannak érvényben: védett területek, nagy ökológiai értékű szakaszok, referenciaszakaszok, vízgyűjtő terület nagysága.

A nemzeti/regionális kritériumok ajánlott listája a következőket tartalmazza:

- *Természetesség.* A folyószakaszok/víztest állapota a típusspecifikus természetes viszonyoktól való eltéréssel összefüggésben a hidrológia, a morfológia, a biológiai folytonosság és az üledék folytonossága, valamint a biológiai közösségek tekintetében.
- *A víztest állapota a ritkaság és az ökológiai érték tekintetében.* A folyótípus ritkasága, adott folyószakasz ökológiai állapota és érzékenysége.
- *A folyószakasz sajátos ökológiai szerkezete és funkciója a teljes vízgyűjtő/részvízgyűjtő vonatkozásában és az ökoszisztéma-szolgáltatások kapcsán.* Pl. érzékeny/értékes halfajok különleges élőhelyei vagy más biológiai minőségi elemek a folyami ökológiában (pl. a vörös listán szereplő fajok).
- *Természetmegőrzési területek és védett területek.* Pl. Natura 2000 területek, a Ramsari Egyezmény hatálya alá tartozó területek, UNESCO bioszféra-rezervátumok, nemzeti, regionális parkok és természeti területek stb.

A második lépésben az összes többi folyószakaszt vizsgálják, vizsgálati mátrix és osztályozási rendszer segítségével.

Mivel a Duna-medence számos folyószakasza és ártere a madárvédelmi és az élőhelyvédelmi irányelv védelme alatt áll, figyelembe kell venni a Natura 2000 területek kezelésére és védelmére vonatkozó rendelkezéseket és követelményeket, valamint az érintett területeken a lehetséges projektek által gyakorolt hatás megfelelő vizsgálatának a szükségességét.

A nemzeti/regionális szintű értékelés olyan eszköz, amely segíti a hatóságokat abban, hogy az új vízerőműveket azon területekre irányítsák, ahol a legkevesebb környezeti hatás várható. A Duna-medencére kiterjedő vagy határokon átnyúló aspektusokat adott esetben figyelembe kell venni. A nemzeti/regionális szintű értékelés előnyös mind a környezetvédelmi, mind a vízügyi ágazat, de a vízenergia-ágazat számára is, mivel növeli a döntéshozatali eljárás előrejelezhetőségét, és egyértelművé teszi, hogy valószínűleg mely területeket érintően adnak ki engedélyeket új projektekre.

Míg a nemzeti/regionális szintű értékelés általánosabb jellegű, a projektspecifikus értékelés, amely osztályozza a folyószakaszok lehetséges vízennergetikai felhasználásra való alkalmasságát, részletesebb és mélységi értékelést végez az adott projekt előnyeit és hatásait illetően. Ez segít annak értékelésében, hogy a projekt megfelelően igazodik-e a konkrét helyszínhez. A projektspecifikus értékelésre azt követően kerül sor, hogy engedély iránti kérelmet nyújtottak be egy új vízerőműre vonatkozóan, ezért a projekt konkrét kialakításától függ.

A mérséklő intézkedéseket úgy kell kialakítani, hogy a lehető legkisebbre csökkentsék a vízerőművek vízi ökoszisztémákra gyakorolt kedvezőtlen hatásait. A halak vándorlásának és az ökológiai vízhozamnak a biztosítása prioritási intézkedés a vizek ökológiai állapotának fenntartása és javítása szempontjából.

Más mérséklő intézkedések, köztük az üledékkezelés javítása, a mesterséges vízszint-ingadozások (hydropeaking) negatív hatásainak lehető legkisebbre csökkentése, a felszín alatti vizek állapotának fenntartása vagy a konkrét élőhelyek és part menti zónák helyreállítása fontosak a folyami ökológia és a vízi ökoszisztémáktól közvetlenül függő vizes élőhelyek számára. Ezeket az intézkedéseket tehát figyelembe kell venni a projekt kialakítása során, a költséghatékonyságra és az energiaellátás biztonságának garantálására is tekintettel.

A vezérelvek elismerik az élőhelyvédelmi irányelv 6. cikkének (3) és (4) bekezdésében meghatározott eljárás alkalmazását arra az esetre, ha az új vízenergia-fejlesztések hatással lehetnek a Natura 2000 területekre.

<https://www.icpdr.org/main/activities-projects/hydropower>

5.3. példa: A német északi-tengeri kizárólagos gazdasági övezetben található tengeri szélenergia-telepvezeték és hálózati csatlakozásokra vonatkozó területrendezési terv

Az offshore szélenergia-hálózat területrendezési terve az Északi-tengeren található német kizárólagos gazdasági övezet vonatkozásában

A tengeri hálózati terv meghatározza a kollektív hálózati csatlakozásra alkalmas tengeri szélenergia-telepvezeték hálózati csatlakozásához szükséges kábelnyomvonalak és területek meghatározása mellett a tengeri hálózati terv tartalmazza a rendszerösszekötők kábelnyomvonalait és a lehetséges keresztcsatlakozások leírását.

Kiemelt területek kijelölésére került sor a német kizárólagos gazdasági övezetben a hajózás, a csővezetékek és a tengeri szélenergia termelésének vonatkozásában; ezeken a területeken tilos a más jellegű felhasználás, kivéve, ha összeegyeztethető. A Natura 2000 területeken nem engedélyezett szélenergia-telepvezeték használata. A parti tengerre és a forgalomválasztó rendszerek keresztezésére történő átvezetéskor a kizárólagos gazdasági övezetben termelt villamos energia átvitelére szolgáló tenger alatti kábelek nyomvonalát a kijelölt kábelvezeték mentén kell kialakítani. A terv kidolgozásával megtörtént a stratégiai környezeti vizsgálat elvégzése.

A csővezetékek és kábelek lefektetések a tengeri környezetre gyakorolt lehetséges negatív hatások minimalizálása érdekében a terv kimondja, hogy az érzékeny élőhelyek nem érintettek azokban az időszakokban, amikor az egyes fajok különösen veszélyeztetettek.

A csővezetékek és kábelek lefektetések és üzemeltetések kerülni kell a különösen érzékeny élőhelynek minősülő homokpadok, zátonyok és védelemre szoruló tengerfenéki közösségek által benépesített területek károsítását vagy elpusztítását, és az OSPAR-egyezménynek megfelelő bevált környezetvédelmi gyakorlatokat kell követni. A terv emellett törekedett a csővezetékek és a szélenergia-telepvezeték vonatkozásában kiemelt területek átfedést biztosító meghatározására.

A tervezési elvek – például a kötegelt kábelek maximális száma és a nyomvonalaknak a Natura 2000 területek elkerülésével történő kialakítása – célja a hálózati infrastruktúrához szükséges terület és a tengeri környezetre gyakorolt lehetséges hatások csökkentése. A stratégiai környezeti vizsgálaton átesett terv meghatározza a következő 10 évben létrehozandó offshore hálózati csatlakozások kapacitását és a várt ütemtervet.

https://www.bsh.de/EN/TOPICS/Offshore/Maritime_spatial_planning/maritime_spatial_planning_node.html

ISSN 1977-0979 (elektronikus kiadás)

ISSN 1725-518X (nyomtatott kiadás)

Az Európai Unió
Kiadóhivatala
L-2985 Luxembourg
LUXEMBURG

HU